

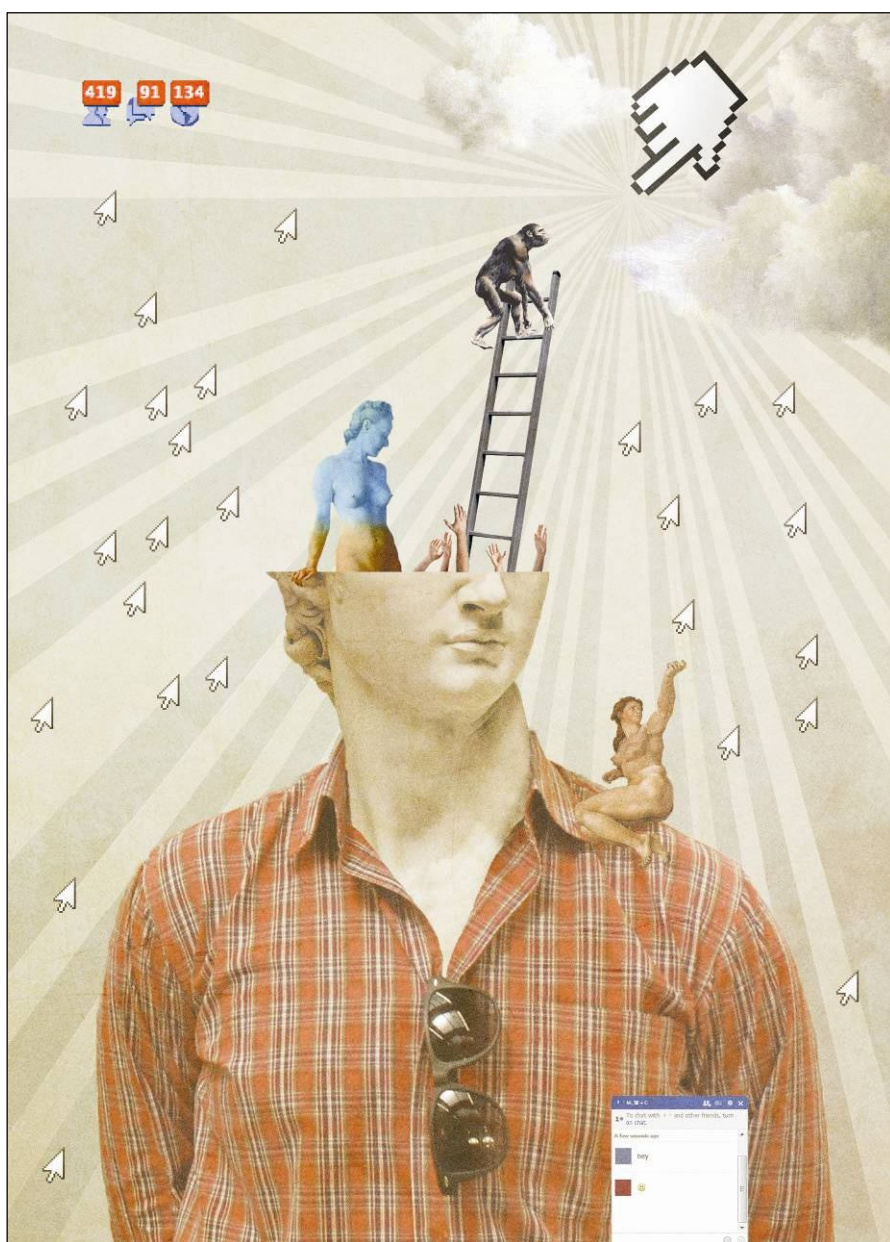
Vatra veche

Vatra veche

11

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul V, nr. 11(59), noiembrie 2013 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHĂ, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Antologie "Vatra veche"

DE ȚARĂ

„;Cuidate, España, de tu propia España!”

Cesar Vallejo

Al grijă, Țară, de propria ta țară,
când cade al tău stindard din înălțimi în vid.
Ia seama când vrăjmași ce ți-au pătruns în casă
chiar ușle altarelor deschid.

Al grijă de copil. El sunt mai mari ca timpul
sortit acum - de zburcut și necaz -
de lacrima ce spală îndureratul sânge
al rănilor ce-ți stăruie-n obraji.

Ia seama de călăt ce fără a ști împușcă
în propriul lor suflet și nu mai văd că nu-s.
Al grijă de a lor jertfe. În taină masacrate
ele pe altaru-ți veșnic lumină vie au pus.

Ia seama de-ntuneric când candela împresoară,
de nepăsarea cruntă ce-și află-n toate loc,
de cel perfid, fățarnic, de cel care te lasă,
de cel ce-n umilire-și găsește-al său noroc.

De cel ce și sub streanguri credință stântă-ți poartă,
de cel pe care-l frânge satanicul flor,
al grijă, dulce Țară, de propria ta soartă,
de soarele iubirii, de morți, de viitor.

aprilie 1979

VALERIU MATEI

Ilustrația numărului de *Ilina*
Maria Lăzărescu-Ședa

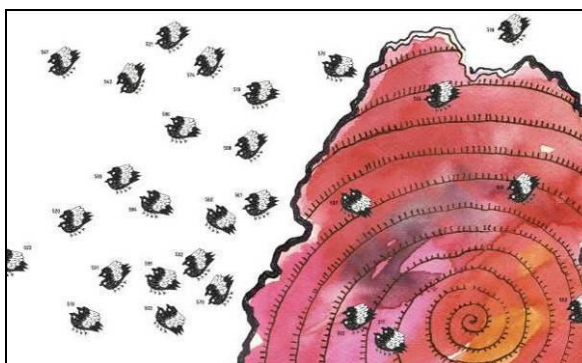
Vatra veche dialog cu Amelia Pavel

SUMAR

Antologie Vatra veche. De țară, de Valeriu Matei /1
Vatra veche dialog cu Amelia Pavel, de Eugenia Vodă/3
Vatra veche dialog cu Mircea Popa, de Marin Iancu/7
Nietzsche – profet al modernității, de George Popa/9
Al. Piru, profil critic, de Marin Iancu/11
Rondeluri de Claudia Voiculescu/12
Întâmplări din irealitatea imediată (M. Blecher), de Carmen Ion/13
Panait Istrati / Maxim Gorki, de Ion N. Oprea/15
Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/16
Iubirile scriitorilor. Ioan Slavici și Eleonora Tănăsescu, de Mihai Știrbu/17
Literatura română de dragoste, de Grigorie M. Croitoru/18
Poeme de Liviu Pendefunda/19
Ștefan Baciu al lumii, de Nicolae Băciut/20
„Scriitorul integral” (Mihail Diaconescu), de Monica Dușan/21
Cronica literară. Metafora vieții în țesătura conștiinței narative (Constantin Stancu), de Maria Daniela Pănăzan/22
Durerile i-au fost înăbușite prin scris (Mircea Dinutz), de Tudor Cîcu/25
Spiritul critic în literatura română (Ștefan Goanță), de Ana Mărcean/26
Biroul dușilor de-acasă (Dumitru Hurubă), de Constantin Stancu/27
Se-ascunde vântul în clepsidră (Josif Albu), de Răzvan Ducan/29
A treia dimensiune sau vizitând America (Riri Margareta Panduru), de Marian Barbu/30
Poezia ca rugăciune (Ana Blandiana), de Nicolae Băciut/31
Zgârieturi pe fața oglinzii (Flavia Cosma), de Ofelia M. Uta Burcea/32
Efuziunea lirică (Lucian Mănăilescu), de Vitalie Răileanu/33
Un jurnal liric al înstrăinării (Paulina Popa), de Ladislau Daradici/34
Zăbind vieții, de Elena Buică/35
Cronici în vitralii (Maria Stoica), de Valentin Marica/36
Carte în manuscris. Lirica existențială a lui Mihai Pleș, de Mircea Daroși/36
„Culiniadă” în hiat (Mihaela Burlacu), de Ioan Pachie-Tatomirescu/37
Drumul sihaștrilor (Stejărel Ionescu), de Andrei Pogány/38
Omagiul scriitorului Mircea Ionescu, de Livia Ciupercă/39
Poezii de George L. Nimigeanu/41
Documentele continuității. Privire asupra bisericii (Mitropolitul Antonie Plămădeală), de Stelian Gomboș/42
Să facem loc îngerilor, de Gheorghe Nicolae Șincan/44
Cultură și rasă în Transilvania, Câmpia Tisei și Panonia, de Octavian Căpățână/45
Iustin Pârnu – dincolo de timp, de Ion Predescu/46
Necredința justiției, de Tănăsă Valeriu/46
Educația religioasă (Radu Botiș), de Constantin Dobrescu/47
Poeme de Dumitru Băluță/48
Poeme de Melania Cuc/48
Starea prozei. Vizita tovarășului secretar Varlam, de Mircea Moț/49
Oameni pe care i-am cunoscut. Împreună cu Doti, soția lui Radu Stanca, de Veronica Pavel Lerner/51
Demografie în vreme de criză, de Dumitru Hurubă/52
Poem de Nicolae Nicoară/52
Poeme de Darie Ducan/53
Starea prozei. Zdrobite cătușe, de Boris Marian/53
Jurnal de călătorie. Vietnam, de Alexander Bibac/54
Poeme de Viorel Chirilă/55
Starea prozei. Aproape tot ce știu despre Eli, de Gabriela Căluțiu Sonnenberg/56
Poeme de Costel Stancu/58
Starea prozei. Gara, de Gheorghe Zincescu/58
Poeme de Tania Nicolescu/61
Ancheta „Vatra veche”. Case memoriale. Mihail Sadoveanu – Casa de la Copou, de Luminița Cornea/62
Poeme de Ion Iancu Vale/63
Premiul Nobel pentru literatură 2013. Alice Munro, de Lucia Olaru Nenati/64
Biblioteca Babel. August Strindberg, Traducere Dorina Brândușa Landén/65
Biblioteca Babel. Ana Maria Intili Rongetti, Traducere de Flavia Cosma/67
Atlas. Cappadochia, de Paul Louis Lampert/68
Sonetele de la Muntele Athos, de Pașcu Balaci/69
Poezii de Ion Vasîu/70
Curier/71
Festival Internațional al Scriitorilor și Artiștilor, de Flavia Cosma/75
Nicolae Oprea, In Memoriam, de Ion N. Oprea/76
Poeme de Raluca Pavel/77
Poezia tapiseriilor Gabrielei Moga Lazăr, de Simina Huser/78
Excelsior. Murdar, de Miruna Ioana Miron/79
Să animăm animația... (Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa), de Rodica Lăzărescu/80
Echinoc – 45/81
Fondul Național de Manuscrise, de Adrian Alui Gheorghe/81
Fotografia în margine de cuvânt, de A.I. Brumaru/82
Literatură și film. Jun și limbajul inimii, de Alexandru Jurcan/83
Piatra – între prăpastia memoriei și deziluzia realității, de Silviu Milășan/83
„Icoana din fereastră” la Budapesta, de Nicolae Băciut/84
Pelerini mureșeni în Țara Sfântă, de N.B./84
Vizita prietenilor de suflet la Biblioteca „Târgu-Mureș”, de Claudia Șatravca/85
De la „Podul de flori” la „Podul de carte”, de Ilie Șandru/86
Starea prozei. Drumul cu lupi, de Decebal Alexandru Seul/88

Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa

Ilustrația numărului de Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa

Vatra veche dialog

Amelia Pavel

(noiembrie 1915-decembrie 2003)

O VIAȚĂ DEDICATĂ
ARTEI
(I)

– Bine v-am găsit stimați telespectatori, invitata noastră este Amelia Pavel, bine-cunoscut istoric de artă, un om care de decenii întregi scrie despre artele plastice.

Stimată doamnă, privindu-vă tinerețea - pentru că dumneavoastră aveți o tinerețe incredibilă pentru cei 88 de ani pe care îi purtați atât de frumos – mi-am amintit un citat pe care mi l-am decupat dintr-un eseu al dumneavoastră, spuneți așa: „arta este purtătoare și generatoare de timp”. M-am gândit dacă și pentru dumneavoastră meseria, profesiunea pe care ați exercitat-o cu atâta seriozitate cale de o viață...

– Și pe care o mai exercitați...

– Și pe care o mai exercitați în continuare, pentru dumneavoastră arta a fost, într-un fel, generatoare de timp?

– Da, a fost generatoare de timp, pentru că m-a pus, ca pe orice istoric de artă, în legătură cu tot felul de epoci pe care mulți scriitori, artiști și filosofi, le mai... bârfesc, ca să nu dau exemplu decât pe acel faimos Léon Daudet, care spunea „stupidul secol al 19-lea”.

Îmi pare bine că, fiind arta generatoare de timp, pot, datorită artei, și eu și alții, putem să constatăm că nu-i de loc așa și că fiecare secol a avut farmecul lui.

– Dumneavoastră sunteți un profesionist în exercițiul funcțiunii chiar dacă sunteți născută în 1915, așa că v-am invitat și ca pe o profesionistă a tinereții. Sunteți un om care continuă să lucreze, care mi-a povestit că a început o a doua viață și o a doua carieră după revoluție. Dumneavoastră numiți – m-am amuzat - numiți ceea ce s-a

întâmplat în '89 „întorsătură”, folosiți termenul de „întorsătură”, vă amintiți?

– Da, e un termen german, l-am tradus din germană.

– Din germană?

– Da.

– În germană cum e?

– Die Wende.

– Și când a venit întorsătura din '89, cum scrieți într-o carte de memorii, aveți 74 de ani și ați luat, ați avut tăria să luați viața într-un fel de la început.

– Pentru că atunci am descoperit și farmecul literaturii, cu care în adolescență de fapt începusem.

– Adică tot ceea ce n-ați făcut până la întorsătura din '89, necomplexată de ideea că aveți 74 de ani și că pentru alți profesioniști e o vârstă a retragerii, pentru dumneavoastră a fost o vârstă a începutului, într-un fel.

– Într-un fel, da.

– Ați scris memorii, ați scris literatură, memoriile se cheamă foarte frumos, „Un martor în plus”.

– Da, pentru că nu am vrut să judec lucrurile sub forma lor cumplită, dureroasă. Au apărut atâtea memorii în care fiecare își exprimă – pe bună dreptate, de altfel – suferințele, dar și eu am vrut să vorbesc despre un segment de societate mult mai puțin cunoscut. Un segment de societate din burghezia mijlocie, bine situată, dar nici exagerat de... Burghezia mijlocie, foarte legată de cultura germană, fiindcă la noi se vorbește din perioada interbelică foarte mult de

legătura cu cultura franceza, nu? Și din cauza asta mi s-a părut că totul poate fi luat, într-un fel sau altul, de la început. Și m-am redescoperit și pe mine.

– Și ați fost și ceea ce n-ați fost înainte de întorsătură, înainte de '89, profesoară la facultate, la Istoria și Teoria Artei, ați fost profesoară de artă modernă.

– Păi n-am putut să fiu înainte, pentru că n-aveam doctoratul, pentru că părinții mei erau în străinătate, nu eram membră de partid și nu se putea. După aceea s-a putut, după întorsătură.

– După întorsătură. Sunteți de acord deci că sunteți o profesionistă a tinereții.

– Ce înseamnă tinerețe? Eu cred că există chiar o tinerețe a bătrâneții, una specială.

– Și o bătrânețe a tinereții...

– Da, există... Modul de a te redescoperi pe tine, de a redescoperi lumea, văzută puțin mai de la distanță, în care nu poți să te amesteci chiar în toate, ești puțin mai rezervat, uneori poți, alteori nu poți, dar această distanță îți dă o anumită senzație, zic eu, chiar de fericire.

– Distanța față de întorsăturile mici și mari ale lumii?

– Sigur că da. Încet, încet, lucrurile totuși se îndepărtează de tine, chiar dacă intelectual vorbind, să zicem, lucrezi în continuare, dar, fără doar și poate, există lucruri la care nu mai participi, vin alte generații și toată această distanțare în același timp îți aduce o interiorizare și o capacitate de a redescoperi, ca să zic așa, o formă de fericire.

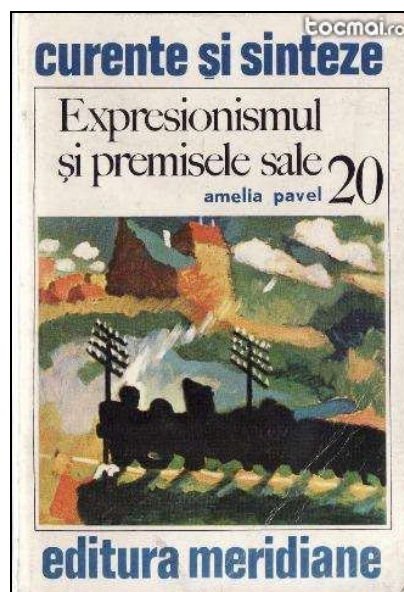
– În ce ar consta fericirea?

– În faptul că te poți regăsi pe tine. Te poți regăsi pe tine, poți medita, te gândești mai mult la semnificațiile vieții, mai ales că eu sunt și o persoană credincioasă. Fiind o persoană credincioasă, mi se pare totuși ca un fel de, să zicem, împăcare permanentă cu Dumnezeu, dincolo de păcatele și greșelile pe care fără îndoială le facem. Aceste păcate și greșeli, de fapt, ne fac bine, ne ajută.

– La ce ?

– La propria noastră înțelegere și la mai buna înțelegere cu Dumnezeu. Dacă ne uităm la Evanghelii, observăm că persoanele preferate au fost totdeauna nu niște mari virtuoși, →

Interviu de EUGENIA VODĂ

dimpotrivă, niște oameni care mai și păcătuiau. Păcatul ajută. Sigur că nu mă refer aici la păcate, la crime îngrozitoare, deși sunt și cazuri din acestea, ca în Dostoievski. Dar mie mi se pare că împăcarea cu tine și cu Dumnezeu provine și de la un fel de acceptare a ta, să te accepți așa cum ești și cum sunt cei din jur.

– **Să nu lupți cu tine și cu cei din jur.**

– Să nu lupți prea rău, lupți discret.

– **M-am gândit, că pe dumneavoastră, dacă vă caracterizează ceva, în primul rând, poate mă înșel, e discreția. Am văzut că dumneavoastră aveți un eseu despre păpușă. Și dumneavoastră, într-un fel, de când vă știu, aveți așa o apariție care trimite la păpușă, la discreția și aerul inofensiv al păpușii.**

– Nu m-am considerat o persoană de o grație fizică excepțională, păpușa se leagă totuși și de acest element de joc. Nu știu dacă am o vocație a jocului, din contră, aș spune chiar că, și prin educație și prin modul meu de a fi, am avut și defectul de a lua lucrurile prea în serios.

– **Ca profesionistă a tinereții, spuneți-mi dacă v-ați gândit la un lucru: de ce îmbătrânesc oamenii atât de diferit, v-ați gândit vreodată la asta?**

– Da, la asta m-am gândit, și să știți, chiar în jurul meu am putut să observ cu multă întristare, aș spune, că mulți intelectuali, în domeniul meu cel puțin, cât cunosc eu, nu cunosc foarte multă lume, au tendința de a îmbătrâni foarte urât, adică de a deveni lacomi, lacomi de succese, invidioși pe alții, nervoși, dezgustați, lipsiți de interes pentru viață.

– **Asta înseamnă a îmbătrâni urât...**

– Asta înseamnă a îmbătrâni urât.

– **Și a îmbătrâni frumos ?**

– Înseamnă a păstra atenția și interesul pentru tot ce se întâmplă în lume: pentru ce-i la piață, ce-i în politică, pentru... pentru toate lucrurile.

– **Și văzând ce-i la piață și ce-i în politică, nu riști tocmai să devii mizantrop?**

– Poate da și poate nu, multe lucruri pot fi luate cu umor, să râzi de aspectele puțin ridicole. Ridicolul e un lucru care merită cultivat.

– **Da? Deci un secret al tinereții ar fi să nu iei lucrurile prea în serios?**

– Da. Să nu iei lucrurile prea de tot în serios, așa ca și cum n-ar exista ce-

va peste acele lucruri. Aicea eu am avut tendința asta de a le lua câteodată prea în serios și n-am făcut bine. Un lucru iarăși care se accentuează cu vârsta e apropierea de natură, tocmai prin faptul că nu mai prea poți călători, nu te poți duce foarte mult în diferite localități, nu te poți deplasa... Simplii copaci pe care-i vezi în fața casei, eu locuiesc într-o alee unde am copaci foarte înalți și o vedere foarte largă spre cer. Acum am descoperit ce extraordinar lucru e că pleacă păsările, că vin, că se duc ciorile seara, că vin porumbeii, se așază pe balcoane, lucruri la care înainte, sigur, nici n-aveam timp, dar acum mă uit și încep să le înțeleg puțin în altă lumină.

– **Acuma descrieți paradisul un loc lipsit de poezie sau de prea multă poezie...**

– În momentul de față, în Balta Albă, spre deosebire de centrul Capitalei, unde aerul e foarte poluat și e o gălăgie infernală, este un cartier cu multă natură, cu un parc foarte frumos, de pildă posibilitatea de a avea o vedere largă asupra cerului, de a vedea avioanele cum vin ele seara, cam pe la 6, 7, de ridici ochii de pe masa de lucru și constați dintr-odată, dacă locuiești într-o zonă în care vezi mai de departe, ai cerul larg așa, le vezi cum vin, unele vin, altele pleacă, vin de la sud spre nord și încerc câteodată să mă gândesc, să mă întreb cam de unde vin, din ce zone ale Europei vin... și, cum vă spuneam, vezi păsările plecând, le vezi venind, astea sunt lucruri.

– **Bucurii mărunte.**

– Sunt niște bucurii mărunte, pe care n-ai timp să le descoperi în activitatea ta de profesionist...

– **Frenetic!**

– Frenetic, de-a lungul perioadei de serviciu, cum se spune.

– **Deci, un alt secret al tinereții ar fi să decupezi frumosul în urâtul sau în banalul din jur, pentru că oriunde ai fi, ziceți, există o fereastră de la care poți privi o bucată de cer. Sună patetic dar e adevărat, nu?**

– E adevărat și, câteodată, pentru că îmi spuneți acum lucrurile astea, îmi amintesc de o serie întreagă de tablouri ale marilor pictori, în special ale pictorilor olandezi și flamanzi, care arată persoane stând la geamul deschis, figuri care stau la geamul deschis și se uită afară, de multe ori persoane în vârstă. Uite, mă gândesc că poate știau acest secret.

– **Ați făcut acum conexiunea cu arta, asta este un reflex profesional, deformare profesională..**

– Sigur că este o deformare ...

– **Am văzut și titlul prozei dumneavoastră „Din amintirile unui înger păzitor”, îngerul păzitor la care vă referiți în ficțiune e tot un înger extras din pictură.**

– Sigur. Este un înger extras din pictură... În perioada în care Paul Klee, deja bolnav, asta s-a întâmplat în 1938, atunci abia, mai spre sfârșitul vieții, s-a apucat de pictat înger și aceste tablouri cu îngerii sunt în special în Elveția.

– **E personajul dumneavoastră, personajul cu care vă identificați, un înger căzut dintr-un tablou...**

– A cerut el, a cerut lui Dumnezeu autorizația de a ieși puțin din tablou să vadă lumea!

– **Și mai vorbiți și de îngerii lui din Chagall...**

– E foarte interesant la Chagall, care era un evreu credincios.

– **Ca și dumneavoastră... și ca și Nicu Steinhardt, pe care l-ați cunoscut foarte bine.**

– Da, l-am cunoscut foarte bine, din adolescență, până când el era la Rohia, călugăr și chiar am avut plăcerea, bucuria, să primesc odată, de ziua mea, o ilustrată de la mănăstire, el era călugăr la mănăstire...

– **De la el ? Și cum v-a semnat-o?**

– Mi-a semnat-o Nicu.

– **Dar era deja călugăr. Devenise părintele...?**

– El era, de fapt, monahul Nicolae.

– **Iată.**

– Nu, el a semnat Nicu și și-a amintit de ziua mea și mi-a vorbit din constantă prietenie, adică n-a uitat →

nici data respectivă...

– Constantă prietenie...

– Da.

– **Așa că părintele Nicolae, Nicu Steinhardt, chiar și izolat la mănăstire, n-a uitat de ziua de naștere a prietenei din copilărie!**

– Da! Prietenia cu Nicu Steinhardt au preluat-o și copiii mei, la rândul lor, erau prieteni...

– **Să le spunem telespectatorilor că aveți doi copii, un băiat, Toma Pavel, care a făcut carieră universitară, e filolog în America, și o fată, care e chimistă în Canada. Sunt amândoi plecați și dumneavoastră singură în Balta Albă...**

– Nu i-aș spune singurătate, dacă am în jurul meu cărțile și copiii știu unde sunt; distanța, ce mai contează distanțele? În definitiv, sunt atâtea situații în care copiii sunt împreună cu părinții și îi deranjează și se enervează și... nu?

– A fost opțiunea dumneavoastră.

– A fost opțiunea mea.

– **Nu știu cine spunea, cu cât avansăm în vârstă cu atât suntem mai sinceri.**

– Nu știu dacă neapărat cu vârsta devenim mai sinceri, pentru că există o tendință, am observat și în jurul meu, la buni prieteni în vârstă, o tendință de a se auto-crea ca personaj. Se auto-crează ca personaj și începe să reacționeze ca atare.

– **Așa cum s-a programat.**

– Da..

– **Și ?**

– Păi asta este un lucru rău. Înlătură o serie întregă de posibilități de a mai avea contact efectiv cu realul.

– **Iată, am mai decupat un secret, să nu-ți crezi un personaj, să nu intri în pielea unui personaj pe care să încerci să-l respecți de-a lungul anilor. Dar uneori, vrând nevrând, devii un personaj, nu? Chiar și dumneavoastră, în naturația dumneavoastră, în firescul dumneavoastră, sunteți, vrând-nevrând, un personaj, sunteți Amelia Pavel, iată, mi-am notat aici, declarată acum un an sau doi „femeia anului pentru cultura europeană”, când a fost asta?**

– Vai, titlul mi se pare de un caraghioslăc nemaipomenit! Intenția a fost, totuși, bună...

– **A grecilor a fost, grecii vi l-au dat, nu?**

– Nu, al Uniunii Europene.

– **Așa că dumneavoastră, ziceam,**

vrând-nevrând sunteți un personaj.

– Aș prefera să nu fiu, adică personaj înseamnă că te fixezi într-o limită, nu? Personaj... personaj într-o piesă. Personajul este un cuvânt legat de teatru.

– **Și de niște limite, într-adevăr.**

– Și atunci înseamnă că gata, m-am fixat, nu mai pot să ies de acolo.

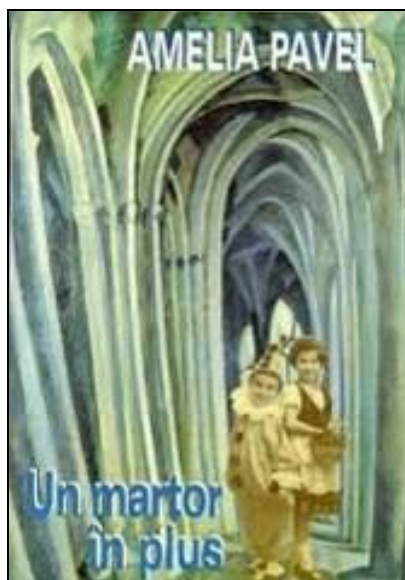
– **Vi s-a dat și premiul Academiei.**

– Ei bine, acela mi s-a dat pentru o carte, „Arta românească interbelică, un capitol de artă europeană”. Era apărută imediat... tipul ăsta de lucrare a apărut imediat după întorsătură și era interesant și important, pentru că puteam să o leg într-adevăr de o serie întregă de mișcări din arta europeană. De altfel, aceste lucruri m-au preocupat pe mine cu mult înainte, dar cu diferitele dificultăți pe care le aveam în perioada dinainte, ca să zic așa, din anii cei răi, chiar și din anii '60, n-am putut să public atunci...

– **Încerc să extrag didactic sfaturile unui om care știe ce e aceea ti-nerețea, către oamenii care nu știu.**

– Asta cred că e genetic și ține și de educație. Și bunica mea era tot așa, știți... și cred că și străbunicii mei, pentru că i-am mai apucat. Am avut 18 ani atunci și trăiau la Botoșani. Și părinții au avut ideea, fratele meu și cu mine, să ne ducem să-i vedem. El, un tip, Dumnezeu să-l ierte, micuț așa de statură, de un umor, că mureai de râs, orice spunea. Dădea sfaturi în dreapta și-n stânga la toată lumea. Și avea o bibliotecă de limbă germană, că strămoșii lui, așa, veniseră din Viena, de fapt, au ajuns la Botoșani.

Niște cărți și o bibliotecă germană absolut extraordinare, străbunica mea

era și ea foarte activă și simpatice – au trăit foarte mult – iar ce este interesant este că unul din fiii lui, adică fratele bunicii mele, când a murit el, ce credeți că a făcut cu biblioteca? A donat-o – ca atașament față de țară – Bibliotecii Județene Botoșani. Și care este una din cele mai extraordinare biblioteci de limbă germană. Toată filosofia secolului 19, toți marii autori, toate acestea sunt acolo. Tatăl meu era de meserie contabil, dar avea un magazin și cu toate acestea, fiindcă era dintr-o familie de 14 copii, a avut o asemenea apetență de cultură că trebuie să vă spun că a avut o bibliotecă, toată literatura germană, cele mai mari dicționare, le-am avut în casă. Dar familia n-a fost bogată...

– **În magazin ce comercializa?**

– Stofe. Mai târziu, ceva mai târziu, a avut un magazin de galanterie bărbătească pe Calea Victoriei, unde avea niște clienți – era foarte amuzantă chestia – Pamfil Șeicaru, cu care stătea de vorbă...

– **L-ați văzut vreodată pe Pamfil Șeicaru?**

– L-am văzut o singură dată în magazin la taică-miu, când m-am dus așa, în vizită. Mi-a făcut impresia unui om autoritar, și... un gazetar de mâna întâi și am aflat, de altfel, acuma mai recent, nu mai știu din ce texte și articole, că, de fapt, Pamfil Șeicaru, considerat mare antisemit și considerat de dreapta și așa mai departe, el era acela care a furnizat ajutoare ziarului **Adevărul**, care era, mă rog, ziar de stânga, cu patroni evrei.

– **Și, dumneavoastră cum interpretați asta?**

– Interpretez foarte mult prin exagerările și modurile unilaterale de a judeca trecutul. Îmi pare rău că trebuie să vă spun că o serie de oameni, astăzi, chiar în memoriile pe care le scriu sau în declarațiile pe care le dau și analizele pe care le fac, sunt prea tranșanți. Lucrurile sunt mai nuanțate, trebuie văzute mai încetșor, așa...

– **Printre clienții tatei, în afară de Pamfil Șeicaru, vă mai amintiți un client celebru?**

– Ei da, doctorul Paulescu.

– **Inventatorul insulinei ?**

– Inventatorul ... Știu că mama mea avea un foarte mare respect, vorbea despre el...

– **Dumneavoastră v-ați păstrat curiozitatea intactă față de ce se întâmplă în lumea din jur, deci probabil ați urmărit tot scandalul care a fost legat de Paulescu... →**

– Cum să nu... Și mi-a plăcut intervenția academicianului Cajal, care a venit și a spus, când au sărit atâția că a fost antisemit, că nu știu ce, și a spus, domnule, părerea lui a fost antisemită; și ce dacă? Chiar așa. N-a făcut rău nimănui, a vindecat nu știu câți evrei, n-a făcut diferență la bolnavii lui, nu? Așa că toată propunerea aceea, de unde a venit, a fost o aberație.

– **Deci și dumneavoastră vi se pare incorectă amestecarea planurilor.**

– Absolut.

– **Aicea putem decupa un alt secret posibil al tinereții, și anume toleranța.**

– Toleranța este ceva în care tu ești superior și îl tolerezi pe altul. Eu prefer cuvântul „acceptare”.

– **Deci întorsătură în loc de evenimentele din '89 și în loc de toleranță, de care se vorbește atât de mult, acceptare.**

– Acceptare. Trebuie să mărturisesc, îmi amintesc aicea, ca un omagiu special pe care vreau să îl aduc unor profesori pe care i-am avut la liceul acela faimos, „Regina Maria”, care acum nu mai există, era un liceu...

– **Acuma ce este unde era „Regina Maria”?**

– E Facultatea de Geologie. Am avut câteva profesoare care trebuie să spun că erau extraordinare, de exemplu, scriitoarea Ticu Archip, care era profesoara noastră de matematică. Intuia extraordinar când avea câte o elevă așa, care dădea puțin spre partea literară. Era Agatha Grigorescu Bacovia, soția lui Bacovia, care era scriitoare.

– **Ce vă preda?**

– Latina. Îmi plăcea foarte mult latina. Ce să vă mai spun, citeam pe Tacitus, era o încântare. Pe urmă era, la religie, era părintele Chiricuță, celebrul părinte Chiricuță, care preda religia și mie îmi plăcea religia, aveam numai 10.

– **Ați fost prima la liceu, la „Regina Maria”?**

– Da, sigur, dar am făcut două clase într-un an la urmă că mă plictisiseră de atâtea ...

– **Și, se putea?**

– Pe atunci se putea, dacă aveai note suficient de mari.

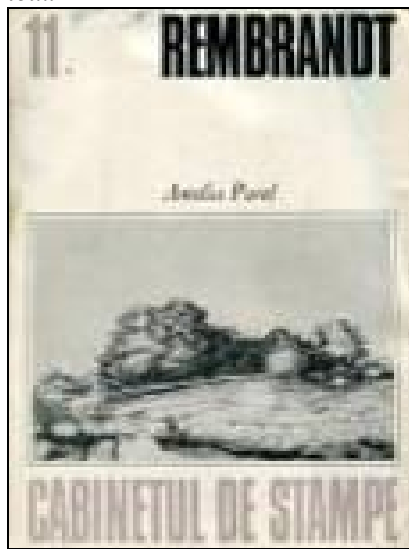
– **Și nu știați ce întorsătură o să vină peste dumneavoastră și erați grăbită spre ce?**

– Când a venit întorsătura, prima

întorsătură, aia comunistă, care a venit în 23 August, mă refer la prima perioadă, ca toată lumea m-am bucurat, că am crezut că am scăpat, că a fost totuși o perioadă din aia mai neplăcută în timpul războiului. Și când a venit această perioadă...

– **Și v-ați bucurat că ați scăpat de război.**

– Da. Asta în primul rând, și în al doilea rând, când a fost '46, când părinții mei au plecat și ne-au propus și nouă să plecăm, copiii erau mici de tot...

– **Unde au plecat părinții?**

– În Franța au plecat. Noi am mai plecat o dată în 1925. Au mai plecat o dată cu toată familia.

– **Unde?**

– Tot la Paris.

– **Tot la Paris. Și cât ați stat ?**

– N-am stat decât un an, că taică-miu a vrut înapoi acasă, nu i-a plăcut, că era patriot.

– **Pentru că era patriot sau pentru că îi mergeau afacerile mai bine la București decât la Paris?**

– Mergeau destul de bine și acolo dar nu i-a plăcut. Ne-am întors. Ne-am întors și...

– **Și, în '46, părinții dumneavoastră au hotărât să plece. Și dumneavoastră aveți 31 de ani.**

– Da.

– **Aveți deja, ziceți, doi copii...**

– Da... Erau mici...

– **Cu cine erați măritată?**

– Cu un avocat. Avocat penalist, fusese secretar la Istrate Micescu...

– **Celebrul avocat interbelic...**

– Da, da sigur, și pe chestia asta n-avea motive în mod special să plece. Ca să facă ce, acolo? Avocatură nu putea să facă. Și noi am rămas aici.

M-am bucurat că o să pot, în sfârșit, să îmi văd de profesiune, să pot să scriu...

– **Deci părinții vi s-au suit în tren.**

– Da.

– **Și au plecat. Câți ani aveau să treacă până când v-ați revăzut mama?**

– Aveau să treacă foarte mulți. În '68. În '66, tatăl meu era foarte grav bolnav, pe moarte, și au dorit foarte mult să mă vadă și mi s-a trimis o invitație. Și cu invitația aceea m-am dus să-mi scot pașaportul, cum se obișnuia, serviciul de pașapoarte fiind în fosta, în actuala poliție pe Calea Victoriei.

– **Până atunci, niciodată n-ați ieșit nicăieri.**

– Nu, sigur. Nici atunci n-am ieșit. Și când m-am dus acolo, am intrat în biroul respectiv și tipul de acolo, ofițerul ăla de la... foarte urât a vorbit cu mine, imediat, m-a luat așa, destul de brutal și mi-a spus, mi-a întins o hârtie pe care s-o semnez, că ori plec imediat în străinătate – pe atunci se putea pleca în Israel –, ori dacă nu...

– **Definitiv...**

– Definitiv, ori nu mai plec, nu mai fac călătorii niciodată, nu mai fac cereri.

– **Să alegeți una din două.**

– Da.

– **Și?**

– La care eu am spus: păi cum o să plec zic, am copii la școală... Păi nu, zice, atunci nu mai faci cerere de călătorie niciodată, bineînțeles am început să plâng, a, zice, îți dau timp de gândire 15 minute.

– **V-a luat așa?**

– Așa, da. Un mârlan. Și m-am dus pe hol, m-am așezat pe o bancă și lângă mine era o doamnă extraordinar de elegantă, o boieroică de aia așa cu o blană superbă cum nu se purta pe atunci și m-a văzut plângând și m-a întrebat ce e, i-am povestit, zice „doamnă, du-te și semnează că n-ai să mai pleci niciodată, nu faci cerere de plecare, că nu rămân lucrurile așa”. Și am semnat și într-adevăr...

– **Ați semnat că niciodată n-o să mai plecați?**

– Da. Și bineînțeles...

– **Și tata s-a prăpădit...**

– Și tata s-a prăpădit.

– **Fără să-l vedeți...**

– Fără... Vă dați seama ce chestie...

(Transcrierea interviului din cadrul emisiunii Profesioniștii, 2003)

(Va urma)

Vatra veche dialog MIRCEA POPA

„Cel care dă din pământul nației sau încuviințează să negocieze cu drepturile istorice ale propriului popor, acela nu mai e demn să-l reprezinte”

(II)

– Studiile comparatiste pe care le întreprindeți vizează circulația unor motive și valori universale în spațiul cultural transilvănean. Să plasăm acest gen de cercetare literară în linia celor întreprinse, cu deosebire, de Ion Breazu?

– Nu neapărat. Cercetările întreprinse de mine în ultimii ani, unele dintre ele cu o notă comparatistă accentuată, s-au născut din nevoia de a pune în evidență fenomenul spiritual românesc în context european. Acest tip de studii, spre care m-a îndreptat cu precădere Adrian Marino, pe care-l consider de mare importanță în formația mea, ca unul pe care-l vizitam și cu care aveam conciliabile mult mai numeroase decât cu foștii mei profesori, a devenit tot mai ocolit în anii din urmă, iar școala de literatură comparată creată de T. Vianu și G. Călinescu aproape că nu mai există. Profesorul Paul Cornea, pe care l-am considerat la un moment dat mentorul meu, a încercat, pe cât posibil, să păstreze în viață Societatea română de istorie comparată (și chiar celebra Societate de Științe Filologice, pe care s-a străduit s-o mențină funcțională după pensionarea lui I. Hangiu, societate cu rol hotărâtor în stimularea preocupărilor pe terenul filologic și de istorie literară al

multor profesori din învățământul secundar, determinându-i să se apropie mai curajos de scrisul literar) este în vizibilă pierdere de teren, cum sunt multe domenii și instituții de cultură în momentul de față. Or, cine urmărește atent procesul globalizării la care asistăm, cu rezultatele lui tot mai controversate în clipa de față, este absolut necesar să facă respectivele prospecții în trecutul nostru cultural, spre a pune la îndemâna celor interesați o largă gamă de exemple și opere, care au prefigurat momentul internațional de astăzi, printr-o bogată sumă de fapte literare, în parte uitate și insuficient etalate din această perspectivă. E vorba de activitatea mai multor generații, începând cu cea umanistă și iluministă și ajunsă la apogeu în perioada interbelică, prin care cultura și literatura română au devenit perfect sincrone ritmului de dezvoltare occidental, muncă despre care se știu astăzi tot mai puține lucruri. E datorită noastră de a insista asupra lor și de a le readuce în câmpul preocupărilor actuale, ca o datorie patriotică și de conștiință, primordială.

Domeniul literaturii comparate mi s-a impus aproape firesc ca o modalitate de a răspunde fie detractorilor literaturii române (există încă destule voci în vecini care consideră literatura noastră înfeudată unor modele, curente și personalități străine), fie celor care exagerează, socotindu-ne „protocroniști” în multe domenii și direcții literare. Oricum „tendința de integrare în ritmul cultural occidental” trebuie bine cântărită și analizată prin numeroase „studii de caz”, extrem de utile pentru a statormici o nouă viziune asupra vechimii și ecourilor românești în lume. Integrarea vechilor scriitori religioși din perioada străromână este

o acțiune legitimă, căci teritoriile dunărene au fost leagănul de acțiune și gândire pentru mari spirite europene, așa cum elementele fundamentale ale umanismului european își arată roadele în scrierile lui Olahus, Honterus, Martin Opitz, Schasseus și alții mai mulți. Iluminismul este însă etapa cea mai bine reprezentată în concertul literaturii europene, și acesteia i-am dedicat câteva studii importante, incluse în lucrări ca *Aspecte și interferențe iluministe* (1997), *De la iluminism la pașoptism* (2004), *Penumbre* (2004) sau colaborările la volume ca *Enlightenment and Romanian Society* (1980) și *Le siècle des Lumières et la Bible* (Beauchesene, Paris, 1986). O altă serie de cercetări au fost consacrate relației literaturii române cu literatura maghiară, din aceste preocupări născându-se mai apoi cărțile *Apropieri literare și culturale româno-maghiare* (1998), *Andrei Veress - un bibliograf maghiar prieten al românilor* (2006) și colaborările la *Magyar-román filologiai tanulmányok* (Budapest, 1984), *Sokágú termofa (rokon népek nyelvén)* (Budapest, 2000). Zona francophonă a fost radiografiată mai atent în volumele *Convergențe europene* (1995), *Sub semnul Franței* (2006) și *De la Est la Vest* (2010), în unele dintre ele reluându-se și adâncindu-se unele influențe, similitudini, paralelisme, legături și corespondențe literare, în altele semnalându-se altele absolut noi, necunoscute și ignorate până acum. Din păcate, acest gen de scrieri continuă să se plaseze la periferia interesului majorității criticilor contemporani, preocupările de acest fel fiind ignorate sistematic și plasate în conul de umbră al unui „hoby” puțin înțeles. Totuși, aria comparatismului românesc a fost îmbogățită de mine printr-o nouă reliefare a spațiului de interferență cu Spania, preocupare din care s-a născut antologia *Spania văzută de români* (2007), biografia *Relații culturale și literare româno-spaniole* (2007) și ediția din Vintilă Horia, apărută la Madrid cu titlul *El fin del exilio. Cuentos de juventud* (Criterio Libros, 2002). Interesul pentru zona hispanică a venit în mod firesc și ca o consecință a înființării la →

MARIN IANCU

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia a unei asociații de prietenie româno-spaniolă și totodată a unui contact mai accentuat cu eminentul om de cultură, eruditul Ovidiu Drimba, provenit din aceeași zonă de cultură bihoreană la fel ca mine.

În încercarea noastră de a stabili noi puncte de contact și să atragem atenția asupra unor zone fertile de explorări creatoare, n-a fost neglijat nici sectorul sud-est european, prin publicarea mai multor articole și studii despre relațiile româno-bulgare și româno-jugoslave și prin participarea sistematică la simpozioanele Societății de limba română „Mihai Eminescu” din Voivodina, cu acțiuni benefice pe aliniamentul Belgrad - Vârșet - Pancevo - Zrenjanin, soldate cu publicarea unor anuare sau a unor volume consistente. E un domeniu viu, de mare interes, pe care noi ar trebui să-l menținem (dacă nu să-l sporim) la înălțimea la care a fost anterior, așa cum pledează și Mircea Muthu în excelențele sale scrieri despre balcanologie. E un domeniu în care îmi place să cred că voi insista la fel de hotărât și în anii viitori, spre a crea o relație de interferențe viabilă și de mare efect, prin care literatura și cultura română să devină un adevărat catalizator și propagator de valori.

– **Lucrările și cercetările dumneavoastră trădează un tip de instrumentare teoretică stăpânită de o anumită fervoare. De unde o asemenea capacitate de racordare și implicare afectivă?**

– Implicarea afectivă și vâna polemică vin probabil dintr-o moștenire de familie. Cei care mă cunosc de aproape știu că sunt un ins franc, care nu iubește intriga, dar nici lingușeala și ploconismul. Spun ce am de spus „verde în față”, cum spunea părintele meu, care era de părere că nu trebuie „să cureți ouă la nimeni”. Sunt două zicale, cu care am pierdut multe în viață și mi-am atras o groază de neprieteni. Îmi lipsește acea „diplomație subțire”, care te duce la succes și la beneficiu. Mai degrabă am socotit că valoarea și importanța unui om cu carte pot fi date mai degrabă de numărul dușmanilor care-i are, decât de cel al prietenilor. De aceea nu m-am ferit să ridic orice mânășă mi s-a aruncat,

să ies în arenă, să „mă bat” pentru o idee sau pentru un adevăr. Desigur că din aceste încrucișări de spade nu poți ieși de fiecare dată imaculat, mai ales atunci când preopinienții tăi sunt de rea credință și te împoașcă cu noroi de sus până jos. Din orice calomnie rămâne și o pată de murdărie, care, oricât ai da s-o ștergi, ea se face la loc. Cred că aș putea scoate un mic volumaș din textele produse de „răutatea secolului” și ele nu sunt puține. Amintesc doar ultimii doi „clienți” ai mei în materie de aberații

literare. Unul este Marian Petcu, un as imbatabil al reclamei, care, oriunde se duce, el trebuie neapărat să convoace televiziunile și presa să-l asculte, să-i admire inteligența și șugubeția literară. A „coordonat”, cam mult și inexact spus, un fel de carte de telefoane a jurnalisticii botezate pompos *Jurnalismul românesc în date*, un fel de bazar insipid și inodor de date adunate cu furca, fără o regulă și concepție clară, unde fiecare colaborator (sau echipă) a făcut ce-a crezut, iar dl Petcu n-a „coordonat” de fapt... nimic, decât propria sa neputință. Botezată pe bună dreptate și fără menajamente de Aurel Sasu drept o „Enciclopedie a ignoranței”, dl Marian Petcu răspunde în doi peri și pe alături (dar nu la obiect) la toate observațiile noastre, frecându-ne cu ou și cu oțet, pe noi, care știm ceva carte în materie. Ca să ne anihileze, el a adoptat procedee dintre cele mai penibile, dar cel care îl și incriminează cel mai tare rămâne acela de a mă elimina pur și simplu din fișele biobibliografice și de a face dispărută până și pagina de la indicele

de nume în care ar fi trebuit să figurez. În acest fel, eu nici nu exist în „cioclopedia” domniei sale, în timp ce toți gazetarii de duzină de la cotidienele regionale de partid, mulți dintre ei lipsiți de orice vocație profesională, politrucii sub acoperire, figurează ca măreți gazetari ai timpului nostru. Halal, viziune!

Cel de al doilea, care mă obligă prin prostia lui crasă și megalomană să-l citesc săptămânal, e un biet jurnalist din Valea Jiului, uns cu toate unsoarele politicii locale, căci a reușit să-i determine pe demnitarii de carton ai momentului să-i subvenționeze o mulțime de cărți plagiate, un fel de maculatură de prins muște, pe care individul le-a dat drept creație proprie și i-a convins pe aceștia să i le subvenționeze din bani publici. Dovedindu-se că nu sunt de fapt cărțile lui, el ar trebui în fapt să restituie banii, ba să fie și condamnat penal pentru fals și uz de fals. Ca să scape basma curată din această afacere tenebroasă, acest adevărat gangster cultural (cel puțin trei au fost respinse ca teze de doctorat!), individul repetă papagalicește pe la toate instituțiile și tribunalele din țară că i s-a făcut o mare nedreptate, căci el e cel mai cunoscut gazetar din România, premiat de UZP (pe care a dezinformat-o în stilul lui caracteristic!), că și-a lansat cărțile pe plaja de la Izmir, în tabăra NATO de nu știu unde, și călare pe cămilele deșertului la Cairo etc. Omul nostru uită însă un lucru: el poate să-și „lanseze” sau să-și fotografieze cărțile pe orice tarabe din lume, căci el tot plagiator rămâne, iar cărțile sale compromise pe veci. Nu pot să vă dau numele lui, căci s-ar lipi imediat cu papul produs de excrementele muștelor din preajmă pe cotoarele cărților lui epocale.

De fapt, cei doi, caracterizați amândoi prin pofta nesăbuită de reclamă, au apărut de mai multe ori fotografiați alături, iar ucenicul „ascultător” i-a sărit cu mânie dezinteresată în ajutor, publicându-i lamentațiile în „foaia sa de pripas”, după ce mai toate foile bucureștene au refuzat să i le adăpostească.

Această Alba-ca-Zăpada a jurnalistului românesc și-a găsit, în sfârșit, perechea, „sacul și petecul”, tandemul onestității publice atingând zona de sus a artei consacratei.

Nietzsche - profet al modernității

Friedrich Nietzsche constituie piatră de hotar în istoria gândirii europene. Opera sa reprezintă punctul terminal al marii filosofii occidentale.

După el zborurile gândirii filozofice – cu eclecticismul heteroclit al lui Martin Heidegger (în creuzetul căruia intră Ființa lui Parmenide, mitul adamic al aruncării omului în lume, concepția despre poezie a lui Hölderlin, neliniștea lui Kierkegaard, tehnologia modernă...), cu „deconstructivismul” și paradoxismul obsesiv francez (Sartre, Derrida, Lacan, Lyotard, Foucault), pragmatismul anglosaxon – se situează la mult mai mică altitudine, pentru a coborî finalmente la pseudofilozofia freudiană a pansexualismului obsesiv, care va invada și perverti arta, cultura, precum și viața de fiecare zi. Caracteristică generală: *fuga de creste și o atracție morbidă abisală*. Dar nu abisul profunzimilor ontologice și axiologice, ci dezordinea și antivaloricul. O babilonie gălăgioasă cu pretenții de atingerea a unui *nec plus ultra* pe planul gândirii și al spusului.

*

Nietzsche a făcut filozofie „cu ciocanul” – pe de o parte, scriind în fragmente, în aforisme („căci un aforism poate spune mai mult decât un filozof într-o carte”), iar pe de altă parte, demitizând și scurtcircuitând filozofia occidentală, până la presocratici, întemeietorii întregii filosofii apusene. Cuplul Apollo-Dionysos devine miezul gândirii sale estetice privind originea tragediei și, totodată, împrumută de la indienii ideea „eternei întoarceri”. Dar Nietzsche considera întoarcerea *identitară*, revenirea „aceluiși” – idee care îi aparține și la care ținea foarte mult, o revelație la Sils-Maria, Elveția. Totodată, „dincolo de bine și rău”, el creează ideea de *Supraom*, ca *voință de putere* în sens de depășire de sine pe plan spiritual, astfel încât să merităm *eterna întoarcere*. Căci vor putea să se nască e „numai cei care au crezut în viață” și au sanctificat-o. În felul acesta, se află reunite cele *trei concepte majore* ale gândirii nietzscheene.

*

Aflat la intersecția dintre vechea spiritualitate occidentală și lumea care urma să se schimbe radical din punct de vedere psihologic și cultural, Nietzsche formulează uimitoare predicții asupra configurației modernității, care începuse deja să se instaleze.

Anunțarea morții lui Dumnezeu – „*Gott ist tot*” (în *Știința veselă*) inaugurează periplul său în acest profetism de uimitoare luciditate. Dar, împotriva unor afirmații superficiale eronate, trebuie de precizat că Nietzsche nu proclamă, nu instituie, ci *constată* moartea Ființei supreme în conștiința oamenilor. Cu un deceniu mai înainte de Nietzsche, și Eminescu, în *Memento mori*, profetise același lucru, odată cu previziunea apusului marii filosofii: „*E apus de zeitate ș’ asfințire de idei... Nimeni soarele n’ o-prăște să apuie-n murgul serii./ Nimeni Dumnezeu s-apuie de pe cerul cugetării*”.

Și iată ce scrie autorul lui *Zarathustra* despre această tragedie spirituală cosmică: „Ce a devenit Dumnezeu? Noi

toți l-am ucis. Cum ne vom consola, asasini între asasini? Ființa cea mai sfântă și mai puternică din univers a pierit sub cuțitele noastre... Și nimeni nu va putea prevedea ororile, consecințele morale catastrofale ale acestei crime... Și ce se va întâmpla acum? Nu vom cădea fără oprire? Nu rătăcim ca într-un infinit neant?” De asemenea, cu un deceniu mai înainte, Eminescu, după ce constatase și el „apusul lui Dumnezeu”, se îngrijora la rândul său: „*Știm de nu trăim pe-o lume ce pe nesimțite, cade?/ Poate că în văi de haos ne-am pierdut de mult... de mult*”.

Dezastrul moral apărut consecutiv decăderii religiei este, practic, ireparabil. Aceasta pentru că omul nu va ajunge niciodată pe plan social la un comportament etic în funcție de propria conștiință morală, nu va ajunge la *imperativul categoric* de care vorbea Kant în *Critica rațiunii practice*. Omul are nevoie de un control etic venind de dincolo de el, de la o instanță supremă care judecă și sancționează. Prăbușirea morală fără precedent din epoca noastră este urmarea pierderii conștiinței controlului divin.

Mai notăm că Nietzsche concepea un *Dumnezeu-Devenire*, în sensul unei Ființe Supreme, Ființă a Ființelor, care se înalță mereu spre perfecțiunea absolută, concepție formulată încă de Empedocle și întâlnită de asemenea la Boehme și Schelling

În cartea *Ville zur Macht – Voință spre putere* – este descris pe larg și deosebit de expresiv tabloul decăderii valorilor, a culturii, a gândirii, „decăderea sufletului european”.

„Caracteristica «modernității» este „abolirea tradițiilor, a școlilor; predominarea instinctelor – pregătită de filozofi: *inconștientul supraestimat*” – anticipație a ceea ce avea să facă freudismul.

Nietzsche formulează o *teorie a epuizării* – biologice și spirituale – considerând că toate clasele lumii moderne sunt infiltrate cu „desfrânați, bolnavi mintali, anarhiști, deșeuri ale societății”. Luxura și nevroza, mizantropia, dezgustul, decăderea familiei, nihilismul, completează tabloul marasmului, la care se adaugă foamea consumismului, a supraabundenței; adică, așa cum avea să scrie Rabindranath Tagore: conjugarea de către occidentali a verbului *a avea*, în opoziție cu indienii, care conjugă verbul *a fi*.

Din acest motiv, societatea modernă nu mai este un „corp”, ci un conglomerat morbid: virtutea modernă, intelectualitatea modernă, știința modernă – sunt tot atâtea „fenomene morbide”. Se confirmă ideea lui Oswald Spengler (*Untergang des Abendlandes – Apusul Occidentului*) conform căreia Occidentul s-a epuizat spiritual, așa încât nu mai produce cultură, ci „civilizație”, în înțeles de bunuri materiale.

O observație nietzscheană de mare pătrundere și gravitate constă în aceea că putreziciunea și oroarea marilor orașe invadează satul, pervertindu-i etic pe țărani – lucru perfect demonstrat și de evoluțiile sociale din țara noastră.

Arta devine facilă, imitabilă. Și, notă generală în domeniul producției culturale, „cei mai puțin dotați sunt cei mai gălăgioși”. O artă a ismelor care se multiplică subintrant, →

GEORGE POPA

a formulelor care vor să tiranizeze spectatorul. În tablouri o „complexitate confuză, sălbatică, brutalitate a culorilor, a subiectelor cu apelul la instinctele obscure”. „Falsul în arte, scrie Nietzsche, este demonstrat prin „lipsă de talent, de educație, de cultură, de ucenicie”. Se face apel și se cultivă gustul unui public „mai puțin artist. Datorită „molimei freudiene”, după cuvântul lui Jean-Marie Domenach (*Enquêtes sur les idées contemporaines*, Seuil, 1987), are loc o depravare a maselor. Impostura triumfătoare a dus la absurditatea de a considera „geniul o superstiție”. Mai mult, are loc o degradare a semnificației termenului, genialitatea fiind aplicată oricărei performanțe în orice banală activitate, situație, împrejurare.

Muzica, poezia, religia, cultura, opera literară, familia, patria, relațiile toate – observă Nietzsche, intră în disoluție, au devenit o atitudine teatrală până la bufonerie.

*

Orice individ colaborează la ansamblul Ființei cosmice, conștient sau nu, fie ca vrea, fie că nu vrea, scrie Nietzsche. „De cum omul se identifică perfect cu umanitatea, el mișcă natura întreagă”. Ca atare, autorul cărții *Voința spre putere* accentuează pericolul ireparabil ce apare atunci când guvernarea țărilor încapă pe mâna mediocrilor, când conducerea unui stat are miopia unor interese meschine, de grup, fără iradiere general-socială, fără preocuparea de educare a maselor în conștiința acestei *responsabilități universale*. Dimpotrivă, are loc înăbușirea tuturor naturilor superioare având această deschidere. „Teribila consecință a nivelării, când toți cred că știu totul, pot atinge orice problemă, li se cuvine totul, pot totul”. Și acest lucru nu numai în politică, unde acest caracter este cvasi definitoriu, dar și în marea cultură. E spectacolul pe care actualmente ni-l oferă zilnic TV, ziarele, revistele de tot soiul.

Lipsa modelelor și eliminarea celor care mai apar din când în când, constituie tragedia morala a modernității. E deosebit de dificil pentru naturile superioare să se supună dezordinii etice și estetice ale modernității; căci ele nu ascultă, scrie autorul *Genealogiei moralei*, decât de naturi și mai dotate încă și mai perfecte. Pe cel care poartă în el exigențele unui suflet nobil îl paște de întotdeauna mari pericole. Or aceste primejdii sunt imense în zilele noastre când domină mediocritatea care „te obligă să mănânci din același blid cu ea”. Vorbind despre partide, în cartea *Călătorul și umbra sa*, Nietzsche subliniază necesitatea ca în corpul legislativ să domine competențele: „Mai mult respect pentru cei competenți. Și jos cu partidele!”

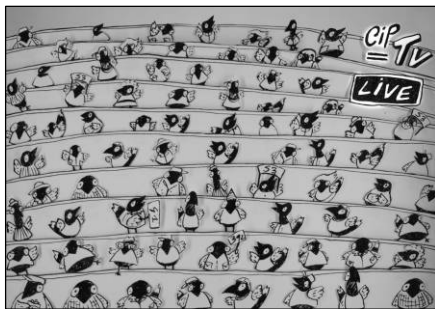
*

Într-un cuvânt, afirmă Nietzsche, *modernitatea* este a „nihilismului moral și estetic, ceea ce duce la catastrofă”. „Toate scopurile nobile sunt aneantizate, judecățile de valoare devin confuze, astfel că se întorc unele împotriva altora. Totul nu este decât falsitate, vorbărie, confuzie, extravagante. Absența oricărei discipline morale, apusul sentimentului datoriei. Lipsește autoritatea”. Și Nietzsche repetă adesea cuvântul „canalia” care infestază totul: inima, sufletul, spiritul, societatea – și antidotul – „greața, greața, greața” prin care se apăra Zarathustra, ieșind în natură unde asculta „păsările cântătoare”, care îl învățau să cânte.

Ceea ce domină este un haos de judecăți de valoare contradictorii, dublată de unul din viciile moderne: „lașitate în fața consecințelor”. „Un secol de barbarie începe și științele vor fi în serviciul ei”. Căci el atrage atenția asupra „efectelor barbarizante ale științei”.

Or, în 1987, Alain Finkielkraut confirmă „barbaria” (*La défaite de la pensée*, Gallimard): „Barbaria a sfârșit să pună stăpânire pe cultură. La umbra acestui mare cuvânt, crește intoleranța, odată cu infantilismul. Industria divertismentului ieftin (*loisir, entertainment*), această creație a epocii tehnice, a redus operele spiritului la starea de marfă proastă (*pacotille*)”.

*

Modernitatea de astăzi, această „Hiroșimă a valorilor”, cum a fost denumit cataclismul moral al vremii noastre, a depășit însă cu mult previziunile lui Nietzsche, care mai credea încă în posibilitatea nu prea îndepărtată a revirimentului axiologic prin „trezirea conștiințelor indusă de cei aleși”.

Actualmente omul a devenit public. Dar, afirmă Nietzsche, numai

în singurătate superioritatea spirituală se dezvoltă și devine creatoare, astfel că, în *Așa vorbit-a Zarathustra*, el scrie că atunci când vorbești la toți, vorbești la nimeni. De aici sfatul: „Oameni superiori, în piața publică nimeni nu crede în omul superior. Acolo vulgul chicotește: „Noi toți suntem egali”.

Și iată ce scrie Nietzsche în cartea de radicală refundamentare a moralei, *Dincolo de bine și rău* (af. 57): „Poate că, într-o zi, ideile cele mai solemne, cele care au provocat cele mai mari lupte și cele mai mari suferințe, ideile de «Dumnezeu», de «păcat», nu vor mai avea pentru noi mai multă importanță decât jucăriile pentru copii”.

Iar în același volum (af. 228) Nietzsche definea lumea ce urma să vie „O lume iremediabil mediocră, fără geniu și fără spirit”.

Contemporanul Charles Baudelaire constata și el: „Lumea este pe cale să se sfârșească, călătoria la capătul posibilului pentru om”.

Și, în adevăr, actualmente, postmodernismul, foarte gălăgios, se manifestă prin nimicul agresiv sub diverse forme: invazia imposturii, al lui *oricum* exhibiționist, „proști inteligenți”, care țin neapărat să fie văzuți, auziți, remarcați, aplaudați de vulgul inform însetat de obscenitate și violență. Vorba lui Topîrceanu: „Păcate, măscări, osanale”. Arta a devenit o evadare în spații false, simple aventuri nonsensice ale cuvintelor, ale culorilor, ale sunetelor. „Băiguitul nărod”, de care vorbea Eminescu.

Este ca și cum omul a devenit bolnav de sine, iar propari de ocazie folosesc pseudocultura pentru a-l vindeca de viață. Căci arta este grea, gândirea dificilă. Vorba lui Spinoza, din finalul *Ethicei* „*Sed omnia praeclara tam difficilia, quam rara sunt*”. Dar toate lucrurile minunate sunt tot atât de dificile pe cât sunt de rare.

Numai că spiritul este etern. După un cuvânt tot al lui Nietzsche, din cea mai profundă prăbușire „*spiritul cade mereu în sus*”.

—
Ilustrație de Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa

AL. PIRU - PROFIL CRITIC

Acum 20 de ani, în plină toamnă, într-un mod cu totul neașteptat, Alexandru Piru se stingea din viață în noaptea de vineri spre sâmbătă, 5-6 noiembrie 1993, la Spitalul Elias din București. A avea 76 de ani, dar vigoarea fizică pe care și-o mai păstrase, verva și complexitatea preocupărilor sale nu prevesteau în niciun fel o asemenea brutală și cu totul neașteptată întâmplare. L-am cunoscut din studenție. Era prin primăvara anului 1973, pe când susținea un curs de literatură română contemporană, după ce cu doar trei ani mai devreme predase aceleași serii de studenți cursul de literatură română veche și premodernă. Preluată, poate, de la G. Călinescu, Al. Piru aducea astfel în viața noastră literară aspirația spre totalitate, promovând premisa înțelegerii și studierii literaturii române ca un fenomen global, situată într-un timp al devenirii istorice. „N-am nicio încredere în istoricul literar român specializat într-o singură perioadă a literaturii române, era de părere Alexandru Piru. Nu poate scrie nimic despre Neculce cine n-a scris un rând despre Creangă și Sadoveanu, nu înțelege nimic din Arghezi dacă n-a citit pe Dosoftei. Indiferent cărei perioade i se consacră, istoricul literar trebuie să-și treacă proba cu Eminescu. Nu poate deveni istoric literar cine nu cunoaște profund opera scriitorilor români fundamentali.” La cursurile sale, cadrul dezbaterilor era unul complet liber, desfășurarea spectacolului unei rare inteligențe fiind lăsată la voia inspirației de moment, a observațiilor ce se transformau pe parcurs în divagații extrem de acaparatoare. Nu era vorba de o simplă facilități verbală. Lăsând impresia că improvizează, profesorul spunea, de altfel, lucruri cu totul esențiale, negreșit incitante, invitând la profunde reflecții. Trădând simpatii și antipatii, opțiuni tematice dintre cele mai surprinzătoare, obsesii și idei socotite oricând interesante pentru o posibilă „reconstituire” a imaginii literaturii momentului analizat, Al. Piru realiza un veritabil examen critic al unor opere literare, descrifrându-le, cu marja firească de erori admisă prin consens, logica interioară, universul imaginar și mijloacele stilistice puse în joc. Comentariile și instantaneele critice erau imprevizibile, cu

mare talent de expunere, Al. Piru trecând de la situații în care uneori insista excesiv asupra meritelor unei anumite cărți și doar complementar asupra insuficiențelor acesteia, în aceeași măsură prin care, în împrejurări asemănătoare, alte opere literare erau expediate în propoziții apodictic articulate. Pe când unii scriitori îi stârneau simpatii vii, față de alții se arăta aspru și categoric, demolându-le cu fermitate tipul de discurs, Al. Piru situându-se, în modul cel mai ferm cu putință, printre puținele voci critice ale momentului în stare să contrazică habitudinile și prejudecățile poate prea adânc înrădăcinate. „Eu sunt prieten cu operele scriitorilor și sunt un om politic, sociabil, prietenos, cunosc deci pe toată lumea, dar prețuiesc numai pe scriitor, pe ceilalți îi consider așa cum sunt, simpli publiciști și, din păcate, sunt numeroși. Niciodată, afară de rare ocazii, au și ele o motivare, n-am vorbit despre un scriitor «de bine», dacă el nu era un scriitor, nu l-am preamărit, iar cât despre marii scriitori m-am străduit să fiu la înălțimea lor, în niciun caz să cobor din cauza vreunei maliții care, cred unii, mă caracterizează.”

Definind imaginea scriitorului asupra căruia Călinescu se pronunța categoric în cursurile sale că nu este totuși atât de interesant dacă nu stârnește până la urmă simpatii violente și dezaprobări în rândul cititorilor săi, Al. Piru aducea cu el un stil al unei desăvârșite cordialități, „un spirit ceremonios, de modă veche” (Eugen Simion), dar și o îndrăzneală a opiniei estetice, dincolo de orice conjunctură, pe care mulți dintre cei deranjați de unele dintre judecățile sale nu i-au iertat-o.

În împrejurări dintre cele mai felurite, în ciuda diferențierilor tranșante de opinie ce puteau să se ivească uneori, Al. Piru se păstra un model de comunicare, impunându-și cu o rară eleganță și naturalețe puterea de seducție și cucerire. Reprimându-și severitățile în argumentația devenită uneori aprinsă și pasionantă, intolerant când socotea că se află în fața imposturii, generos când intuia semne ale erudiției creatoare, Al. Piru respecta spiritul colocvial, degajat, cu o justificare clară, lipsită de rigiditate, a fundamentului ideilor afirmate. Excelent cunoscător al limbilor franceză, italiană și germană, istoricul literar moștenește de la mentorul său spiritual vocația universalității. Informația de la sursă, în tradiție călinesciană, precizările de amănunt în descrierea subiectului abordat l-au făcut de necombătut în afirmațiile și în judecățile sale. La Universitate a predat, începând din 1969-1970, toate cursurile de istorie a literaturii române (veche, modernă, contemporană, actuală), fixându-se la Epoca marilor clasici. După studiul adânc al începuturilor, până la 1830, își propune să se ocupe de ultima perioadă, din 1940, unde se oprișe și Călinescu prin expunerea sa, până în prezent, în ideea că până în 1940 *Istoria...* lui Călinescu era suficientă. Cu un gust sigur, rafinat prin imense lecturi, Al. Piru își dovedește intenția ferm aplicată în diferențierea valorilor prin studiul literaturii deceniului 1940-1950, considerat de el ca o fază de tranziție spre literatura actuală. Observațiile critice consacrate sunt mai extinse în analiza lucrărilor de proză, critică și dramaturgie din perioada 1950-1957, plasându-se de cele mai multe ori, prin modul de exercitare a spiritului critic, în opoziție cu alți exegeți.

Am avut marea șansă de a-i fi stat un timp în preajmă, trăind experiențe cu totul spectaculoase ale atâtor discuții despre oameni, colegi, întâmplări, mai mult sau mai puțin fericite, despre starea reală a literaturii autentice și „problematice” zonelor obscure, deloc folositoare cuiva, după cum îi plăcea să spună, despre accesibilitate și valoare („Marii scriitori au fost întotdeauna accesibili, dacă stăruim pe paginile lor.”), despre cultură („Adevărata cultură înseamnă, ca și talentul, creație.”), despre →

MARIN IANCU

prejudecată („Prejudecăți n-am, im-partial, din punctual meu de vedere, sunt întotdeauna.”), despre scriitorii preferați, români și străini. „Scriitorii mei preferați, spunea adeseori Al. Piru, sunt toți marii scriitori, de oricând și de pretutindeni”, incluzându-i în această categorie pe Eminescu, Arghezi, Lucian Blaga, Camil Petrescu, G. Călinescu, Nichita Stănescu. „Dacă vrei totuși preferințe sentimentale, a ținut să-mi spună odată, prefer dintre prozatorii de azi pe Marin Preda, dintre poeți pe Emil Botta, dintre critici pe Eugen Simion.” Deplângea, de asemenea, faptul că literatura română, greu de echivalat într-o altă limbă, este prea puțin cunoscută în lume. „După părerea mea, dacă criteriile de atribuire ar fi în primul rând estetice și nu de natură extraliterară (nu exclud criteriul etic), cel puțin opt scriitori români, azi dispăruți, ar fi trebuit să obțină Premiul Nobel. Este vorba de Mihail Sadoveanu (din păcate puțin tradus în limbi străine până în 1944), Liviu Rebreanu (tradus mai mult), Camil Petrescu, dintre prozatori, și Tudor Arghezi, Lucian Blaga și Al. Philippide, dintre poeți. Aduug acestora, dintre scriitorii de după război, pe Marin Preda și Nichita Stănescu. Amândoi au decedat prematur.” Referindu-se strict la preferințele sale literare, criticul enumera cu mândrie următoarele opere literare: „Primele zece cărți din literatura universală: *Iliada* de Homer, *Divina comedie* de Dante, *Rimele* lui Petrarca, *Decameronul* lui Boccaccio, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, *Don Quijote* de Cervantes, *Hamlet* de Shakespeare, *Mizantropul* lui Molière, *Phedra* de Racine, *Faust* de Goethe. Iată primele zece cărți din literatura română: *Istoria ieroglifică* de Dimitrie Cantemir, *Țiganiada* de Ion Budai-Deleanu, *Păcatele tinereților* de C. Negruzzi, *Povestea vorbeii* de Anton Pann, *Pseudokinetice* de Al. Odobescu, *Poezii* de Mihai Eminescu, *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă, *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale, *Novele din popor* de Ioan Slavici, *Flori sacre* de Al. Macedonski.”

Dornic de a spune lucruri amuzante, povestea o sumedenie de întâmplări al căror martor a fost, multe dintre ele din cale-afară de pitorești, în toate fiind ajutat de o memorie fabuloasă și de un anume

mod simpatic de articulare, de a imita ticuri și voci. Impresiona de fiecare dată prin modul grav și plin de respect în care vorbea despre scriitorii de a căror valoare era mai mult decât convins. „L-am cunoscut pe L. Blaga, la care m-a frapat privirea sa care părea că trece prin lucruri, avea o privire fascinantă. Cuvintele lui, mărturisise Al. Piru, erau foarte modeste, iar omul era de o mare finețe, extrem de politic și îndatoritor, ceea ce m-a copleșit, fiindcă mă aflam indiscutabil în fața unei personalități extraordinare.” Despre G. Călinescu, de numele căruia se leagă începuturile formației sale intelectuale, Al. Piru relatează, fără rezerve, că „a fost un om deosebit, cred că a fost un geniu. Cred că el împreună cu Camil Petrescu, Ion Barbu și Tudor Arghezi au fost dotați și cu geniu.”

Studiile criticului literar, complete în liniile lor esențiale și remarcabile prin acuitatea critică, dovedesc, neîndoind, o judecată de valoare și o competență critică în sensul afirmării marilor valori ale culturii române. Disponând de posibilități de percepere a literaturii aparținând celor mai diferite generații, Al. Piru avea, în acest sens, avantajul de a fi unul dintre cei mai buni diagnosticieni. După o perioadă de deplină receptivitate față de opera cronicarilor și a marilor clasici, a lui Alecsandri și a literaturii de direcție tradiționalistă, lui Al. Piru îi revine meritul de a fi surprins câteva dintre elementele constitutive ale originalității poeziei și ale prozei moderne interbelice și contemporane. Mai mult decât atât, sedus de încercarea de a-și verifica potențiale însușiri beletristice, a riscat o asemenea experiență prin romanul *Cearța*, o aventură trăită la temperatura unei rare inteligențe capabile să distingă afinități, să fie aspru, ironic, aparent neutral sau insinuant îngăduitor. Personalitate polivalentă, originală, colocvială, cu aptitudini de lider recunoscut, fără rezerve majore, de toți comilitonii săi, Al. Piru s-a înfățișat cititorilor săi printr-o permanentă bună dispoziție, subtil și cu un inconfundabil simț al umorului, un bărbat puternic, de o vitalitate debordantă, pregătit oricând să înfrunte sau să refuze orice resemnare în fața adversităților.

Mai am un drum

Mai am un drum de străbătut
Și cineva străin îl ară;
Când parcă-n vis eu l-am pierdut
Când nu era nimeni pe-afară...

Strigam prin somn cu glasul mut
– Era o liniște lunară –
Mai am un drum de străbătut
Și cineva străin îl ară.

Pe drumu-acei nestrăbătut
Aș mai fi vrut să trec ușoară;
Deasupra lui, în nevăzut,
Se-nalță inima-mi fugară

Mai am un drum de străbătut...

7 oct. 2013

Rondelul însingurării

Te mai caută, târziu, cineva,
Când prea departe e totul?
Gestul rămâne străin undeva,
Timpul umbrat e despotul...

Hotaru-n luntrea străină, cândva,
Trecut era doar cu zlotul...
Te mai caută, târziu, cineva,
Când prea departe e totul?

Și marginea nopteză-n mucava,
Timp rărit sună fagotul;
Iar să evadezi, ai mai vrea, cumva,
Din picior îți pierzi sabotul...

Te mai caută, târziu, cineva?

9 oct. 2013

Sub ghețuri și umbre

Te mai caută cineva după luptă
Când valtrapuri cad sângerate?
O, înainte aveai aur și fructă,
Prietenii ce-ți ziceau confrate...

Sub ghețuri și umbre, oh, calea-i
abruptă
Și viața-n clipă singurată;
Te mai caută cineva după luptă
Când valtrapuri cad sângerate?

Azi mantia strălucitoare e ruptă,
Poarta fratelui, ferecată,
Calea pe care mergeai e întreruptă,
Cade-o liniște vinovată

Și nu te mai cată numeni după luptă...

9 oct. 2013

CLAUDIA VOICULESCU

Întâmplări în irealitatea imediată

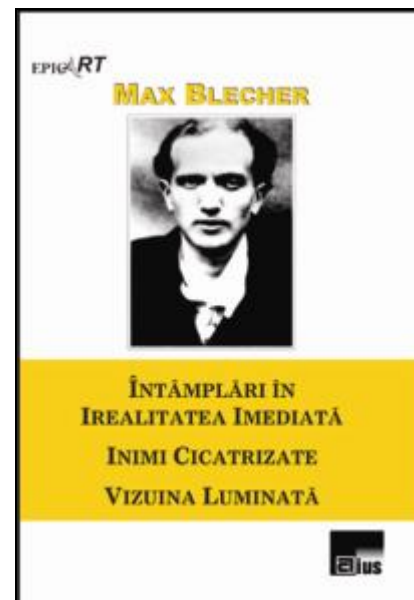
„Întâmplări în irealitatea imediată”, de M. Blecher, se sustrage oricărei înfeudări ideologice definitive, în pofda faptului că voci critice autorizate au asimilat acest roman literaturii psihologice, metafizice, existențialiste, absurde, fantastice, postmoderne etc., fără să poată fi reclamat categoric de vreuna. Sub vălurile unei viziuni atât de moderne, încât își depășește cu mult epoca, se ascunde și o posibilă decriptare a romanului lui Blecher ca o scriere despre evoluția spre maturitate a protagonistului. Ideea a fost sugerată în trecere de Mihai Zamfir, care, primul, vedea în acest roman o „autobiografie metafizică... o narațiune simbolică [ce] parcurge traseul devenirii spirituale a autorului ei”, traseu în care putem recunoaște „propria noastră situație ontologică”¹. Cel care oferă un spațiu mai larg acestei idei este Al. Protopopescu, în „Romanul psihologic românesc”, plecând de la premiza că „înainte de a fi un experimentalist și un reformator, autorul *Întâmplărilor* este un desăvârșit Povestitor”², criticul citește romanul lui Blecher din perspectiva tiparului narativ al basmului, într-o analiză seducătoare. Astfel, descântecul mamei își găsește echivalentul modern în procedeele erotice învățate de la Walter, prototipul „răufăcătorului”, pana este unealta magică, rătăcirile prin spațiile blestemate își au sorginea în „răzlețirea mezinului de baștina ocrotitoare a părinților”, apar interdicția și încălcarea ei, până și crizele eroului sunt translatate în „pățanii ale spiritului, pornit să-și afle rostul dincolo de lumea dură a lucrurilor”³. Concluzia lui Protopopescu nu este aceea că romanul lui Blecher ar fi vreun basm deghizat: „Cu cât supunerea la *tiparele* narațiunii e mai evidentă, cu atât apare mai pregnant personalitatea modernului”; împăratul are haine și încă unele fără seamăn în literatura autohtonă.

O primă mențiune care se impune în privința caracterului de bildungsroman al „Întâmplărilor” vizează atipicitatea narării acestei povești de maturizare, derivată nu numai din caracterul cronologic

neliniar, dar și din impresia de lipsă de intenționalitate a demersului narativ. Absența „perspectivei finaliste” (Doris Mironescu) a acțiunilor se cumulează cu absența perspectivei finaliste a actului în sine al narării.

Transformarea „exercițiilor” în „întâmplări” produce mutații și la nivelul de înțelegere a receptorului; exercițiile presupun o acțiune voită a unei conștiințe care se așază deasupra i-/realității sau măcar în plan de coordonare cu aceasta, vizând sau producând schimbarea ei, în timp ce într-o „întâmplare” raportul este de subordonare a subiectului de către o i-/realitate „mai tare”, care îl transformă în obiect al ei. De aceea, putem conchide că romanul lui Blecher are în centrul său un personaj care nu a intenționat să devină protagonist al unui bildungsroman, dar a devenit unul, pentru simplul motiv că se lasă amprentat de lumea în care trăiește și în funcție de care încearcă să se definească, având revelația limitelor la care sunt condamnați, el și lumea, totodată.

Lumina difuză în care se scaldă voit temporalitatea în cele opt nuclee epice care constituie romanul lui Blecher face dificilă așezarea evenimentelor pe o axă cronologică liniară. Relatarea din „Întâmplări...” urmează, mai curând, legile **timpului intuitiv**. Urmărind, totuși, cu fidelitate, mărturisirile naratorului, putem considera că cele mai vechi amintiri din copilărie apar undeva în prima jumătate a romanului și se referă în mod declarat la întâile curiozități sexuale. Le urmează, apoi, perioada credințelor și a ritualurilor magice, explorarea spațiului (casa Weber și podul bunicului), descoperirea locurilor rele, întâlnirea cu Walter și descoperirea erotismului incipient, discuțiile cu Ozy. Preadolescența e marcată de întâlnirea cu Clara și diagnosticarea cu paludism; cutreierările prin oraș, cușca sufleurului, bălciul, panopticumul și cinematograful sunt deja experimente ale adolescenței, care culminează cu îndrăgostirea de Edda. Copilăria și adolescența, deși destul de greu decelabile ca vârste distincte în pasta evenimentială, sunt caracterizate fiecare de câte o trăsătură definitorie care face diferența: copilăria e vârsta crizelor, adolescența – vârsta cristalizării și a interiorizării concepției despre lume:

„Când intrai în adolescență, nu mai avui crize, dar starea aceea crepusculară care le preceda și sentimentul profunde inutilității a lumii, care le urma, deveniră oarecum starea mea naturală”, mărturisește naratorul.

Confesiunea despre cea mai veche amintire este prefăcută de câteva considerații despre specificitatea propriului trecut, pus sub semnul conștiinței constante a existenței diferențelor „dintre bărbați și femei”. Prezența acestei conștiințe este și cea care fixează granița dintre prima și a doua copilărie, dintre trăirea la nivel fiziologico-senzitiv, a copilului încă nedesprins din magma realității și trăirea la nivel conștient a unui eu care înțelege intuitiv că este altceva decât tot ce îl înconjoară. În această etapă a evoluției protagonistului se poate identifica existența „stadiului umbrei” (Piaget) și al celui al „oglinzii” (Lacan). Preluăm, pentru clarificare, formula sintetică a lui Stoichiță, care rezumă „stadiul oglinzii” ca implicând „în primul rând, identificarea eului, în timp ce stadiul umbrei privește în special identificarea celui alt”⁴. Deși uneori ele funcționează ca două vase comunicante, raportul dintre ele este cel dintre „image și reprezentare”.

„Poate că a fost o vreme când toate ființele vii se confundau pentru mine într-o limpeziciune unică de mișcări și inerții”, presupune naratorul, într-o tonalitate ușor mitică, trimitând parcă spre sferile primordiale ale copilăriei umanității și nu ale lui însuși, dar completează apoi – „nu am nicio amintire exactă despre aceasta”. →

CARMEN ION

Așadar, presupunerea aparține unui om care *știe* că așa ar fi trebuit să fie, dar această *știință* nu e dublată de o *conștiință* în exercițiu, nu e susținută de o amintire concretă, recognoscibilă ca atare. Ea definește o experiență anterioară „stadiului oglinzii”, anterioară oricărei reprezentări despre sine ca entitate distinctă și care lipsește din „întregul sufletesc” al naratorului. Absența amintirii nu înseamnă, totuși, absența experienței, însă eludarea acesteia din urmă din planul propriei existențe, al memoriei propriei existențe, arată o lacună, un deficit de „eu”, care îl va face permeabil și vulnerabil în fața lui „celălalt”.

Amintirile sunt mărturisite ca stând sub semnul „cunoașterii sexuale” și au avantajul „dreptului de primogenitură”, dar nu și pe cel al dominantei sau al dominației, căci se dovedesc a fi cu nimic deosebite „de alte melancolii și alte așteptări... de aventura nopții, a fricei ori a celor dintâi prietenii”. Mai interesantă, din perspectiva exegetului, este „plicitisoarea așteptare de a deveni *mare*”, căci aceasta indică trăirea propriei vârste doar ca pe o etapă tranzitorie spre o alta, receptată inconștient ca fiind superioară primei. Nu impresionează dorința în sine a copilului, întrucât ea are un grad înalt de tipicitate, ci obstinația cu care își urmărește progresele: „o măsuram [așteptarea – n.n.] concret ori de câte ori dădeam mâna cu o persoană mai în vârstă”, prilej de măsurare a diferențelor de greutate și mărime care arată, în fond, o incapacitate de a se așeza în „acum”-ul vârstei de copil, cu gândul la „mâine”-le vârstei de adult.

„Cea dintâi aventură sexuală și cea mai veche amintire din copilărie” este evocată pe un ton neutru și simplu, naratorul transmițând doar evenimentele, așa cum au fost ele percepute de copil. Perspectiva „avec” este una de suprafață, căci acțiunea propriu-zisă este montată laborios într-o excepțională secvență cinematografică, trădând prezența naratorului adult în spatele ochiului de copil. Așezat pentru somnul de prânz în același pat cu o fetiță de vârsta lui, băiețelul este descoperit de tatăl său în plin act de manifestare a unor curiozități firești ale vârstei, dar care încălcau morala consacrată a adulților și, în consecință, este bătut fără explicații. În curtea toropită de

soarele puternic al amiezii, copilul plânge, se simte nenorocit, desenează figuri geometrice în praf și uită treptat de propria-i nefericire, atras de viața simplă din jurul lui, înregistrată prin toate simțurile – bătăitul puternic al câtorva muște, imaginea unei fete care ia apă de la cișmea, mirosul înțepător al legumelor putrezite.

În roman nu apare nicio secvență de manifestare în forme pure a egocentrismului, marcă a stadiului oglinzii și trăsătură definitorie a primei copilării, care constă în credința copilului conform căreia toți oamenii sunt la fel ca el și că funcționează doar dependent de el. Personajul este înfățișat în ipostaze în care putem identifica amestecul dintre egocentrism și formele mai avansate ale gândirii și conștiinței, dezvoltate ca urmare a extinderii ariei de preocupări, a ieșirii din „coconul” eului. Interacțiunea cu grupul, cu celălalt, este o condiție sine qua non a depășirii egocentrismului, a intrării în stadiul umbrei și din această etapă fac parte aceste prime amintiri. Ele sunt focalizate pe intuirea și apoi pe explorarea diferențelor dintre eu și alteritate, reprezentată în această secvență de fetiță și tată, non-euri care se definesc prin funcții diferite. Pentru prima dată în existența sa, copilul descoperă că lumea exterioară, universul fizic, dar și cel uman se disting ca realitate de sine stătătoare, care nu mai depinde de el. Mai mult decât atât, această nouă realitate vine cu reguli noi, pe care trebuie să le ia în calcul și să le respecte, căci încălcarea lor atrage sancționarea.

Figură coercitivă și punitivă în aceeași măsură, tatăl, deși conturat în doar câteva rânduri, pare să aibă statura adultului uriaș văzut prin ochii copilului; repetarea sintagmei „tatăl meu” (cu valoare aproape generică, în pofida particularizării prin adjectivul posesiv) la începutul și sfârșitul paragrafului, în asociere, de ambele părți, cu actul pedepsirii prin bătaie, face ca figura paternă să se detașeze de gros-plan ca un personaj important, cu un contur bine definit, deși univoc, căci în această scenă¹. pus exclusiv în lumina violenței.² Rapiditatea violentă a gestului cu care tatăl „a ridicat brusc plapoma”,³ înroșirea feței, furia și palmele trase⁴. „peste fesele goale” arată nu doar comportamentul agresiv al maturului

scandalizat de încălcarea unor norme morale, dar și privirea mărită de spaimă ori de surpriză, înregistrând cu acuitate fiecare detaliu, a unui copil aflat în explorarea unor noi tărâmurii. Că acestea sunt și tărâmurii interzise, copilul nu o știe, de aceea nu înțelege nici motivul pedepsei: „nu știu prea bine de ce... [mi-a tras câteva palme peste fesele goale]”. O realitate care abia începe să se diferențieze merită și trebuie cercetată chiar și fără sistem – „nu știu ce anume făceam fetiței sub plapumă. Știu doar că în momentul în care tatăl meu a ridicat brusc plapuma, fetița începuse să accepte”.

Dacă tatăl e reprezentantul unei realități care sancționează abaterile de la „calea cea dreaptă”, fetița simbolizează o realitate care se lasă explorată, plindu-se, cuminte, pe nevoile de cunoaștere ale copilului. De altfel, poziția verticală a tatălui e în strânsă legătură cu ideea de autoritate și dominație, în timp ce poziția orizontală a copilei sugerează atitudinea de admitere și obediență; două fațete diferite ale realității, care i se arată băiatului în aceeași clipă, dar care îl vor urmări insistent (mai ales prima!) și de-a lungul vieții trăite în cunoștință de cauză. Dacă ipostaza dominatoare a realității, vizibilă mai târziu în imobilitatea plină de capcane a obiectelor și a oamenilor, se va dovedi extrem de puternică, a doua ipostază, cea a supunerii ascultătoare este, cel puțin în secvența dată, mai ofertantă pentru copil. În acest *en cherchant la femme avant la lettre*, personajul, conștientizând diferențele dintre sexe, nu descoperă doar existența unei alte ființe, diferită anatomic de el, ci și a lui însuși, diferit anatomic de ea. Oglindă și umbră, fetița îl face să descopere ipseitatea și alteritatea în același timp, armonizate pentru prima și ultima oară în acest roman. Sciziunea lor va fi produsă printr-un gest violent de către tată, simbol al unei realități cu care personajul nu va mai fi în acord decât accidental.

Note

1. M. Zamfir, *Cealaltă față a prozei*, București, Ed. Eminescu, 1988, p. 198.

2. Al. Protopopescu, *Romanul psihologic românesc*, București, Ed. Eminescu, 1978, p. 227.

3. Ibidem, p. 236.

4. Stoichiță, Victor Ieronim, *Scurtă istorie a umbrei*. Traducere din limba engleză de Delia Razolescu, București, Humanitas, 1997, p. 28.

PANAIT ISTRATI / MAXIM GORKI

PANAIT ISTRATI ACUZATOR AL LUI MAXIM GORKI, PRECURSOR AL LUI SOLJENIȚIN ?

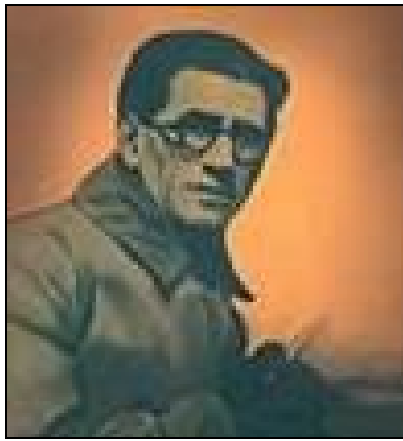
(II)

El știa un lucru: că o majoritate strivitoare de oameni din clasa sa muncitoare – se afla în URSS la putere. Că ajungând acolo, s-a pus pe mâncat și cu gura plină îndepărtează de la masă și lasă să moară de foame pe toți frații care nu erau de părerea lor. Că cei care se opuneau erau nu numai îndepărtați de la masa ospățului, ci și îmbarcați și trimiși în Siberia, în lagărele de muncă sau la moarte sigură.

La zece ani de la revoluția din Octombrie, Panait Istrati vizita teritoriile despre care se vorbea de prosperitate, și în Transcaucazia, la Tiflis, în Georgia, cel mai frumos oraș al Uniunii, pentru a cumpăra o pâine se stătea ore și ore la coadă, de la ora trei dimineața...

Lumea moare de foame nu numai la Tiflis, Georgia, Transcaucazia, ci în întreaga Uniune Sovietică, și sunt oameni, ieșiți din sânul mulțimii, care, se proclamă elite, își impun salarii bune și alte venituri, ca să scrie cărțile Revoluției, iar ei, în schimb, sufocă literatura, strivesc spiritele, violează sau omoară conștiințele. Dintre cei culpabili, Panait Istrati îl numea pe Maxim Gorki.

„Maxim Gorki a pornit de jos, ca mulți, și avea datoria să rămână cel mai aproape de cei de jos. N-a făcut-o!”, scria și producea dovada. Gorki nu avea nevoie să învețe nimic, căci știa tot. Dar corupt, Gorki a făcut ca o jumătate din omenirea în care trăia să se ridice contra celeilalte jumătăți, a făcut să fie compromiși cei care muncesc, să ucidă cadrele tineretului, cum a fost cazul cu întreg Comitetul Tineretului din Leningrad care, pentru fraude, delapidări, viciu, orgie și chiar crime de drept comun, a fost judecat în totalitate, motivând că la recrutarea lor nimeni nu a ținut seamă de calitățile indivizilor, ci doar de atașamentul declarat. De aderenți care să formeze majoritățile. Majoritățile disciplinate. Cu ajutorul lor și în numele proletariatului, pe care-l înfometează și cu care umple închisorile din Siberia, aceștia erau cei care l-au primit pe Maxim Gorki în sânul

parlamentului suprem – Tsik-ul, scria Istrati. Și tot el, referindu-se la mirosul urât al unei anumite literaturi aservite, operă a lui Gorki, relatează că sexagenarul atunci a încasat milioane de ruble pentru aceasta.

Omul căruia Gorki i-a încredințat drepturile de autor sovietice nu ne vorbește niciodată de treizeci sau cincizeci de mii de ruble, ci de o sută de mii, în dolari, află Istrati de pe postul de simplu cetățean. Asta înseamnă că într-o astfel de situație, când scriitorul câștigă atât, „nu a putut să-și păstreze sufletul viu” sau nevătămat.

La Moscova, Panait Istrati primit la Gorki, timp de trei ore petrecute în intimitate, cel din urmă nu a vrut să vorbească. „Fața lui sinceră, dominată de ochi care pot fi tot ce vor, a rămas închisă. Și ne-am bălăcit în banalitate. Dar, ceea ce Gorki nu-mi datora mie, o datorează lumii care-l stimează. El o datorează mai ales celor ce sunt striviți de toate majoritățile: vagabonzilor săi, care sunt niște învinși, - dacă nu însăși clasei muncitoare care furnizează și susține proprii ei tirani.

Căci va veni ziua când învinșii vor avea glas la acest capitol, pe deasupra tuturor claselor și în acea zi, voci teribile îl vor interoga pe Maxim Gorki, care nu va mai putea răspunde, din nenorocire pentru memoria lui”, scrie Istrati în *Sposedanie pentru învinși*.

Că acest timp a și sosit, iată ce citeșc într-un comentariu pe care îl face Adrian Niculau la cartea „Gulagul. O istorie” de Anne Applebaum (*Ziarul de Iași*, 24 martie 2012): „Pe vremea copilăriei și adolescenței mele, romanul *Mama* era lectură obligatorie, am citit și trilogia despre copilăria și „Universitățile” sale, toate povestirile traduse în limba română, piesele de teatru. Era simbolul literaturii realiste, a înfățișat ca nimeni

altul sufletul omului simplu, demnitatea acestuia, în pofida vieții degradante din regimul țarist. Era prezentat ca un om de o moralitate excepțională. Vrând să schimbe lumea nedreaptă, s-a implicat în luptă alături de Lenin și ai lui, l-a susținut și, după ce a stat refugiat în insula Capri, din 1906 în 1913, a revenit în Rusia, punându-se în slujba valului revoluționar. Dar, ajunși la putere, bolșevicii îl dezamăgesc, prin teroarea instituită și el scrie niște eseuri în care divulgă acest lucru (niciodată publicate până la dezintegrarea URSS). Se mai adaugă un fapt: un prieten apropiat este executat. Părăsește dezgustat țara și trăiește la Sorrento, în Italia. Dar călătorește adesea în URSS și, în 1929, acceptă să viziteze lagărul de „reeducare” instalat în fosta mănăstire Solovețchi. În 1932, la invitația lui Stalin, se stabilește la Moscova, unde primește un palat și multe onoruri. A fost un triumf al propagandei sovietice. Omul adânc mișcat de suferințele celor obidiți, face acum un gest descalificant: validează sistemul de represiune sovietic. Aproape imediat după reîntoarcere pornește într-o călătorie triumfală, vizitează lagăre, scrie că a văzut pe viu cum foștii contrarevoluționari și monarhiști au condiții minunate de viață. Deținuții au fost „salvați de la înec”, arată ca niște „flăcăi robuști”, erau fericiți și sănătoși. Nu s-a interesat niciodată de soarta unui deținut care a încercat să-i dea o scrisoare, nici de cea a unui adolescent cu care a vorbit între patru ochi. Nu era un naiv, știa că i s-a arătat doar fațada, dar a plătit prețul gloriei. Mai mult, după ce a condus o delegație de scriitori pe canalul de la Marea Albă, care purta numele lui Stalin și în care și-au pierdut viața multe mii de oameni, a inițiat un volum de eseuri, la care au contribuit 36 de scriitori care – folosind un limbaj hiperbolic, idealizând totul – justificau sistemul. Gorki descrie pe culacii care munciau acolo ca fiind „pe jumătate animale”. Răsplata? Unii dintre cei care au contribuit la volum au fost curând „demascați” ca troțchiști și arestați, iar cartea a fost interzisă. Însuși Gorki a murit în condiții neclare. După ce s-a compromis definitiv. O viață și un talent irosit, puse în slujba forțelor răului. Nu-i singurul”.

ION N. OPREA

AMURGUL IUBIRII

(XII)

Totodată ar mai putea fi și cealaltă latură, atât de caracteristică la începuturi și atât de diferită de iudaism, a castității excesive, monahale. Creștinismul mută problema „inimii pline de simplitate”, a inimii lipsite de fățarnicie, de la solidaritatea comunității (sau permeabilitatea individului la cererile comunității religioase), cum este în iudaism, la sexualitate. Probabil că excepționala disciplină sexuală ce o impune creștinismul – renunțare sexuală totală la unii creștini, accent pus pe înțelegere conjugală și dezaprobarea severă a recăsătoririi și mai ales fecioria de la naștere și continența după căsătorie pentru perechile căsătorite și văduvi – marchează diferența față de păgâni. Oricum, sexualitatea e tratată diferit în iudaism față de creștinism: pentru rabini, sexualitatea este complementul personalității omului, impulsivă, dar necesară. Ceea ce se cere este controlul unei laturi supărătoare, dar necesare a existenței. Creștinii cred că ea poate dispărea la omul angajat religios, ca o dovadă a disponibilității față de Dumnezeu și semenii săi a omului cu „inima simplă”. Controlul sexualității devine expresia vieții private supusă comandamentelor comunității religioase, e adevărat, cu efecte diferite în apus și răsărit.¹ După cum ne-o arată Foucault, introspecția moral-religioasă se îndreaptă asupra sexualității.

Abia în corelație cu această atenție adresată sexualității doctrina platoniciană a dorinței își primește întreaga sa semnificație în noul context. Altfel, pentru antichitatea

greco-latină, sexualitatea și, prin extensie, iubirea erau departe de a avea calitatea dorinței metafizice. Atitudinea atât de specifică creștinismului față de sexualitate, comandamentele drastice, excesiva importanță și introspecția riguroasă, pusă în relație cu filosofia platoniciană a dorinței au fost probabil creuzet al nașterii iubirii-pasiune. În lipsa unor dovezi foarte clare asupra acestui proces, drept ghid ne poate servi evoluția semnificației goliciunii în creștinism – fie în iconografia crucifixelor, fie în ritualul botezului la adulți – ea este la începuturi afirmarea condiției de făptură bună și dependentă de Dumnezeu a omului, pentru a dobândi spre secolul X o semnificație preponderent sexuală și genitală. Apoi evoluția familiei creștine, care trece printr-o perioadă ambiguă odată cu năvălirile barbare (poligamia și concubinajul sunt aproape regulă), dar care rămâne constant opusul unei iubiri înțeleasă ca dorință pătimașă. În afară de interesul Bisericii pentru pudicitate, fidelitate și caritate, intervine interesul și grija pentru înrudire, de unde provine atitudinea ocrotitoare și protectoare față de femeie și copil din legislația medievală. Există un fel de separare de gen însoțită de teamă și neîncredere și de o dominare și un control exercitate de bărbați asupra femeilor.

Spre 1200, aproximativul moment cronologic al nașterii iubirii-pasiune, cu toate diferențele dintre Apus și Răsărit, peste tot în Europa mai mult ca o consecință a evoluției relațiilor interumane și a mentalităților decât a difuzării vreunei erezii sau filosofii noi, schimbarea majoră este ceea ce s-ar putea numi nașterea subiectivității ca și marcă a Occidentului și modernității. Ea este

Ilinca Maria Lăzărescu-Seda,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”

concomitentă cu nașterea iubirii-pasiune în care trebuie să vedem unul din semnele ei și îi însoțește evoluția de-a lungul istoriei moderne a Occidentului.

Prin urmare, pentru că ideea creștină a omului ca persoană este sursa acestei subiectivități, în iubirea-pasiune trebuie să vedem o recentrare a dorinței platoniciene pe subiectul occidental modern, deci consecința împreună lucrării a creștinismului și a platonismului pe care l-a interiorizat.

Mai mult chiar: dacă privim iubirea-pasiune ca un protest, el nu vizează la momentul apariției sale atât familia creștină, cât familia sau mai precis, sistemul înruderii în general. Practica constituirii cuplurilor, a viitoarelor familii la curțile aristocrației feudale unde se crede că a apărut iubirea-pasiune era una bazată pe suprapunerea sistemului înruderilor peste sistemul alianțelor.

Adică partenerilor relației sexuale care constituie cuplul nu li se dă nicio ocazie sau oportunitate de a alege, după cum nici nu li se cere sau nu li se ascultă opinia sau dorința, ci cei care aleg în locul lor sunt de regulă tații sau unchii, cei care pot dispune de soarta tinerilor nubili și îi pot utiliza ca pe un fel de gaj într-un sistem de alianțe.

Nu este de mirare că termenul de *amor* nu se aplică căsniciei astfel stabilite.

Pe de altă parte, nici textele clericale nu-l folosesc altfel decât pentru a defini o patimă irațională și distrugătoare, căreia îi preferă cu hotărâre caritatea conjugală, un amestec rezonabil de prietenie și tandrețe. Iubirea-pasiune apare pe de o parte ca o modalitate de alegere personală a partenerului, pe de alta ca o pornire individuală irațională, pentru că nu ține seama de nimic.

Ea deranjează mai întâi aranjamentele ordinii sociale, apoi ordinea obiectivă a moralității creștine, ambele în numele unei opțiuni individuale².

AUREL CODOBAN

¹ Vezi foarte interesantul studiu al lui Peter Brown, „Antichitatea târzie”, din *Istoria vieții private*, vol. I, Editura Meridiane, Buc., 1994

² Atât catarii, cât și trubadurii desconsideră căsătoriile întemeiate pe interes și supunere forțată și, din motive religioase primii, pentru autenticitatea iubirii cealaltă, pretind același drept de a iubi pentru femei ca și pentru bărbați. Istoricii văd aici un protest inconștient împotriva ordinii sociale.

Iubirile scriitorilor **IOAN SLAVICI ȘI ELEONORA TĂNĂSESCU**

(1)

Biografia lui Slavici se prezintă, aparent, ca o existență lipsită de strălucire. Dacă școlaritatea primă, trăită în Ardeal, ca și micile slujbe administrative nu-l anunțau pe viitorul scriitor, în schimb studiile la Universitățile din Budapesta și din Viena îl plasează deja în umbra lui Eminescu, personajul-cheie din viața autorului. Ajuns la Junimea prin Eminescu, propagator apoi al ideologiei junimiste, jurnalist alături de Eminescu, va practica multă vreme ziaristica, va fi apoi profesor la diverse școli, totul parcă în ecoul existenței eminesciene. Mereu cu câțiva pași în urma poetului, a învățat de la acesta rigoarea literară, dar mai ales susținerea fermă a opiniilor, indiferent de consecințe. („România literară”, nr. 30/2009).

Nu este om care să nu fi auzit în copilărie poveștile „clasice”, specifice românismului, pe care le datorăm lui Ioan Slavici: „Doi feți cu stea în frunte”, „Păcală în satul lui”, „Zâna Zorilor”, „Limir-Împărat” sau „Boierul și Păcală”. Însă, dacă mai demult, înșiși consătenii mai în vârstă din Țiriac își aminteau cu prețuire despre locurile în care scriitorul umblase, acum rar mai găsești acolo un tânăr care să vorbească despre Ioan Slavici.

Născut la 18 ianuarie 1848 (anul revoluției popoarelor) la Țiriac, la poalele cetății Világros (Vilagăș), unde a capitulat armata maghiară în fața rușilor care au înăbușit revoluția în 1849, a fost al doilea copil al cojocarului Savu Slavici și al Elenei (născută Borlea). Dintre cei cinci copii ai lui Savu Slavici, trei au murit de timpuriu, în viață rămânând doar Ioan Slavici și sora lui, Marica. Localității natale Țiriac, „Posacul” Slavici îi poartă în amintire o imagine luminoasă, evocând-o pur și simplu cu exuberanță: „Nici secerișul grânelor, nici culesul ori sfărâmatul porumbului fără de cimpoieș și fără de masă întinsă nu se putea face: atât dealul sădit cu vii, cât și câmpul plin de lanuri, răsunau mereu de cântecele muncitorilor harnici, iar în timpul culesului viilor cântecele și chiotele

se-nteteau însoțite de lăutari și de focuri (de pușcă, n.m.) descărcate.” Despre existența unei familii Slavici în Țiriac, se știe de la recensămintele din anii 1746 și 1747. Străbunicii săi din partea tatălui se trag din neamul „Slavitești”, veniți în Țiriac pe la 1710 (din Oltenia), după expansiunea spre Sud a puterii militare a Austriei.

Bunicul din partea tatălui se numea Ilie Slavici (1782-1829) și se căsătorise cu Maria (născută în 1783). A avut șapte copii, dintre care Sava, tatăl scriitorului, văzuse lumina zilei în 1818. Pentru că Sava a rămas orfan, a fost înfiat de Mihai Fercu, numit „tata bătrân” în amintirile scriitorului. Mihai Fercu fusese „cătănă împărătească” împotriva lui Napoleon Bonaparte și era mai „răsărit” printre ceilalți săteni, fiindcă știa carte și rostea la biserică în timpul slujbei, Crezul și Tatăl nostru. Ioan Slavici a crescut într-o familie care nu ducea lipsă de nimic. Spațiul în care și-a deschis ochii era o comunitate pașnică, în care trăiau și sași și maghiari. Influențat de mama sa, era respectuos cu toți cunoscuții, urmându-i sfatul: „Când întâlnești în calea ta un român îi spui – Bună ziua, dar maghiarului să-i zici – Jo napót, iar neamțului – Guten Tag și treaba fiecăruia dintre dânșii e cum îți dă răspuns. Tu datoria să ți-o faci față de cei ce nu și-o fac pe a lor față de tine”.

Învățase unguerește de la copiii cu care se juca, și germană prin lecții particulare cu învățătorul catolic.

Mama lui Ioan Slavici, Elena Borlea, era fiica preotului din localitatea Maderat și a închis ochii pe 17 august 1925 în cartierul Crucea de Jos din orașul Panciu.

Biografia lui Slavici pare a fi considerată neinteresantă, ca a unui om obișnuit. Educația primar-școlară a primit-o în Ardeal. Micile slujbe administrative nu-i conturau profilul de viitor scriitor, însă studiile universitare la Budapesta și Viena l-au apropiat de Eminescu, poetul care l-a influențat, marcându-i esențial existența. El l-a introdus la Junimea, insuflându-i ideologia junimistă. Slavici a fost jurnalist, profesor la diverse școli, asemeni lui Eminescu. Citit poate doar din obligație, Slavici este un autor valoros, a cărui valoare a rămas mereu ascunsă din cauza unei esențe de acces dificil, ca și din cauza prejudecăților critice, a aparențelor ce nu incită la lectură. A fost considerat un fel de „Creangă ardelean”, datorită basmelor culte pe care le-a scris, însă nu este nicio legătură estetică între Creangă și el. A fost considerat prozator „realist” tipic, prezentator al vieții sociale, dar și ca un scriitor etnicist, preocupat de satul ardelean.

Studiile primare le-a urmat la „școala greco-catolică din Țiriac, dascăl fiindu-i Avram Vostinari pe care nu și-l putea închipui decât cu „joarda” în mână. Din acea perioadă Slavici a început să scrie cu pană de gâscă, obicei păstrat toată viața. Liceul l-a făcut și în Arad, locuind la o gazdă, ca și personajele sale din „Budulea Taichii”. Din clasa a șasea a trecut la Liceul Piarist din Timișoara. În clasa a opta a plecat fără voia părinților la Arad, unde fost înscris ca „privatist” la Liceul Maghiar, fiind găzduit de un patron de restaurant căruia îi medita fetele la limba maghiară. Luize, una din fete, a fost prima lui dragoste. Examenul de maturitate trebuia să îl dea la Timișoara, însă din cauza întâzierii sale, l-a dat cu succes în vara anului 1868 la Satu Mare, în urma unei aprobări speciale a baronului Eotvos care era ministru al Instrucțiunii Publice.

De la Satu Mare s-a întors acasă pe jos, (neavând bani) vreme de șase săptămâni, prin Baia Sprie, Dej, Gherla, Cluj, Turda, Abrud. De altfel, și când era licean Slavici ajunsese în Bihor, urcase pe muntele Găina, chiar ar fi vorbit în câteva rânduri cu Avram Iancu și „l-a ascultat cântând din fluierul pe care-l purta totdeauna cu dânsul”.

MIHAI ȘTIRBU

LITERATURA ROMÂNĂ DE DRAGOSTE

„Să dăruie tot, să sacrifice totul fără speranță de răsplată; asta înseamnă iubire” (Albert Camus)

(1)

Ca în orice domeniu de activitate, și în cel literar se alcătuiesc, periodic, clasamente, se stabilesc ierarhii, se întocmesc topuri. Desigur, neexistând unități de măsură standard, ca și cele din sistemul fizic, din cel metric sau din cel tehnic, nici clasamentele nu sunt identice. Am putea spune că fiecare critic literar, scriitor sau simplu cititor are clasamentul lui, realizat după criteriile care țin de cultura și experiența sa literară, de gustul artistic, de modalitățile de receptare a operei literare care nu sunt identice. Honoré de Balzac (1799-1850) scria: „Nu există balanță pentru cântărirea sentimentelor. Se spune că în dragoste, întotdeauna, dai mai mult decât primești sau, poate, e invers? Să iubești și să-i dăruiești persoanei iubite ce-și dorește, nu doar posibilitatea de a-și satisface plăcerile mondene, ci să-i jertfești chiar onoarea ta este, oare, o dovadă supremă de dragoste sau de nesfârșită încredere sau de copilărească naivitate sau, pur și simplu, de nesăbuiță?”

Ne vom referi, pe scurt, la romanele românești de dragoste. Părerea cvasiunanimă este că literatura română nu excelează la acest capitol. Sau, cum spune eseistul Mircea Mihăieș, „nu stăm grozav cu amorul în literatura română”, scriitorii români abordând teme mari, serioase. Să nu considere scriitorii români dragostea o temă serioasă, o temă mare? Personal, nu cred, dar că nu sunt multe creații de excepție cu această temă este adevărat. Sunt scriitorii care au preferat profilul amestecat în romanele lor sau au tratat tema în opere literare de mai mică întindere.

Un grup de tineri scriitori a întocmit topul celor zece romane românești de dragoste. Acesta are următoarea configurație:

1. Camil Petrescu, *Patul lui Procust*;
2. Radu Petrescu, *Matei Iliescu*;
3. Mircea Eliade, *Maitreyi*;
4. Anton Holban, *Ioana*;

5. Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*;

6. Gellu Naum, *Zenobia*;

7. Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*;

8. Nicolae Breban, *Îngerul de ghips*;

9. Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*;

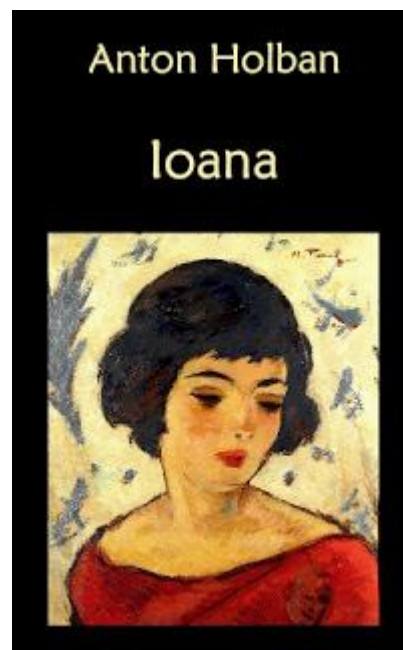
10. Nora Iuga, *Sexagenara și tânărul*.

Realizatorii acestui top au, cu siguranță, argumentele lor. În ceea ce ne privește, credem că absența din top a lui Mihail Sadoveanu, Gib Mihăescu și Garabet Ibrăileanu se susține cu mare greutate, ca și prezența pe locul al doilea în top a romanului *Matei Iliescu*, de Radu Petrescu, sau chiar *Zenobia*, de Gellu Naum, pe locul al șaselea, și *Sexagenara și tânărul*, de Nora Iuga, pe locul al zecelea.

Critici literari și scriitori contemporani care au făcut un top al celor mai frumoase povești de dragoste din literatura română, cu toții au fost de acord că perioada interbelică a fost cea mai productivă din acest punct de vedere, iar anul 1933 deține un adevărat record. Cei mai mulți consideră că cele mai frumoase povești de dragoste au fost scrise de Mircea Eliade, Camil Petrescu, Mihail Sadoveanu, Gib Mihăescu și Garabet Ibrăileanu.

Sunt și critici și scriitori de mare prestigiu precum Nicolae Manolescu, Dan C. Mihăilescu, Mircea Cărtărescu, Mircea Mihăieș, Radu Paraschivescu, Daniel Cristea-Enache, Emil Brumaru, Nora Iuga, Simona Sora, Paul Cernat și Simona Popescu care adaugă – și pe bună dreptate – pe lângă volumele din 1933, și alte titluri din perioada interbelică: *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, de Camil Petrescu, *La Medeleni*, de Ionel Teodoreanu, *Femei*, de Mihail Sebastian, *Creanga de aur*, de Mihail Sadoveanu, *Ioana*, de Anton Holban, sau dintr-o perioadă anterioară – *Haia Sanis*, de Mihail Sadoveanu, apărut în anul 1909.

Fără a le fixa un loc anume într-un clasament, vom lua în discuție câteva romane de dragoste care merită să figureze pe locuri fruntașe: *Maitreyi* (1933) este considerată capodopera ciclului indian și înfățișează „nu doar o poveste de dragoste, tristă și încântătoare, una dintre cele mai

suave, mai pure din toată literatura lui Eliade și chiar din literatura română” (Dumitru Micu, *Scriitori români*, p. 205). Este povestea de iubire a lui Allan, un tânăr francez ajuns în India, țara care îl atrage prin frumusețe, cultură și mister. În curând va fi atras și de tânăra indiană Maitreyi, fiica gazdei lui, de care se îndrăgostește, deși, la început i s-a părut urâtă: „Îmi amintesc foarte vag că, văzând-o odată în mașină, [...] am avut o ciudată tresărire urmată de un surprinzător dispreț. Mi se părea urâtă – cu ochii ei prea mari și prea negri, cu buzele cărnoase, răsfărânte, cu sâni puternici, de fecioară bengaleză crescuți prea plin, ca un fruct trecut în copt. Când i-am fost prezentat și și-a adus palmele la frunte, să mă salute, i-am văzut deodată brațul întreg gol și m-a lovit culoarea pielii: mată, brună, de ceară” (*Maitreyi*, p. 7). În ciuda acestei prime impresii nefavorabile, dragostea lor se înfiripă, se dezvoltă frumos, senzual și mistic, dar care se sfârșește tragic. Aceasta este substanța întregii cărți care are ca notă particulară misterul care se degajă permanent din gesturile eroinei. Prin sensibilitate și naturalețe, Maitreyi reprezintă eternul feminin, care iubește cu adevărat.

Romanul apare și în clasamentele întocmite de Nicolae Manolescu, Mircea Cărtărescu, Ioana Pârvulescu, Radu Paraschivescu ș.a.

(Cuvânt înainte la romanul *Floare de primăvară, iubirea*, în curs de apariție)

GRIGORIE M. CROITORU

Înscris din Cartea Misterului

Cheia

Am fost maestru al luminii în îndepărtatul
Mu,
purtător al cheii,
păstrător al căii, stăpân al unei piramide și
al unui con,
trăind adeseori în corp de om, chiar
într'acela care fu
erou'n luptele cu zmeii
un zeu istoriei-adunând eon după eon.

Nu poate fi mai mândru maestrul unui
templu infinit
întruchipându'și nunta
cum am fost eu, nu pe pământ născut,
ci spirit invizibil în carne zămislit
reverberându'mi unda
sub apele din aer și'n focul sublimat în lut.

Adus-am calea spre lumină, nu lumina
triumghiului
înnobilat cu ochiul pineal
și'n succesive planuri în nuanțe de-armonii
numerotate,
ci doar mană cerească să'i dăruiesc
flămândului
și apă dintr'al unui sunet val
să primenesc răcoarea și truda celui însetat.

De dincolo de voi, desăvârșit eter, curge în
timp o cale,
aceea care în spirală
conduce'n întuneric sufletele voastre spre
fântână.
De dincolo de timp când nu crease nici
munte și nici vale,
când nici imensa sală
nu exista ca formă, iar îngerii n'aveau nici
aripă, nici mână,

ci doar un plan de vise, o planșă de
arhitectură.
Atât eram și noi, etericele raze
împlinind în templu viață, substanță și
mișcare
pământ cu insule și-oceane, în juru'i rece
lună,
ceruri din clopetele trase
ca să reverse în cincii esențe lumina de la
soare.

De ne-a chemat sublimul, înalt noeticul
stăpân
să modelăm cuvântul
în haine înțelese de mintea ta, copil de om,
am dăruit înțelepciune și-o fac și-acum
să vă înghită iar adâncul
și-apoi să vă treziți din ne'mplinitul somn.
Am devenit astfel învățător și de atunci
cobor
Pe pante'nmiresmate
de flori ivite prin poiene, în munții
îmbrăziți
pe care se susține marele său tron
ne'nchipuit dacă se poate
imagina ceva ce nu există să vi'l închipuiți.

Iar tu vei locui cu mine să'ntruchipăm ideea
în colțuri neștiute
de întuneric, mistere și secrete absorbind,
iar la finalul unui ciclu îți voi da și ție cheia
porților bătute
și care'n aparență oricărui discipol se
deschid.

Nimic mai fals, copile, căci în lumină se
ascunde
dintotdeauna întuneric
și cele șapte vicii pe oameni i-au cuprins.
Așa pierit-au mulți ascensionând pe munte,
un zигurat eteric
cu trepte, punți, capcane în care s'au prelin

nu suflete ci trupuri, căci spiritul era prea
mult
și nu știau unde magia
sfârșește'n alambic și ritualul cunoaștere
devine.
Învață să păstrezi lumina și-al ei sărut,
slujește alchimia,
doar celor luminați să le destăinuți științele
din tine !

În aripi am ascuns ce tu descoperi a fi taină,
lumina de'nțeles;
ce nu se vede'n piramidă'i coridorul
dinspre zid,
e locu'n care orice-adept nătâng se caină,
cu-o oală, plină de eres,
spartă în efemera lui dorință de-a dispărea
în vid

precum fac vrăjitorii puterile s'ofere sau să
le ia
în templu invizibil.
Pe-acești pereți tăblițele's înscrise cu
lumină.
În ele-am adunat cuvântul care pentru tine
este cheia,
nu permanent lizibil
ci doar când inima'i iubire și fără nicio
vină.

Nedescoperită e arta liberală pentru alții
care vin

căci bezna îi îndrumă
înrobind și legând universul din haosul
creat.
Lumină în tenebre e'n tine doar sufletul
divin
lumina care curmă
cărarea'n necuprins; sunt vecele arcei de
urmat.

În ignoranța lor, în vise li se-adună purtători
de lacrimi și himere,
țesând un văl de ceață neagră din care au
uitat
că țelul li'i să zboare cât mai departe'n zori.
Privește printre gene:
dacă înscrisul de lumină'i șters, înlăturat

din templul care'l cauți și nu'l vei mai găsi
înseamnă că mai știi
drumul, adevărul către viața ta.
Nu'i de mirare însă că'ntr'un lemn n
trandafir
va cere să'i dai bir
petală cu petală, pană cu pană aripa mea.

E cifra numerelor aurite creând un om,
creând
din stânci de astre muribunde
sîpetul tainic ce'l ascunzi în coșul unui car
zdrobit de-asteroizi, amăgitorul cânt
ce se opune'n vele să abunde
în pastorale lumi și în viziuni de călător
hoinar.

Văluri se vor rupe, planetele ni se supun.
Cine-a fost întâi creat ?
E bezna, oare, timpul și cosmos totodată ?
E taina unei taine - nici marile mistere nu
ne spun.
Tot ce-am învățat
e că s'au născut și-avem cu noi o roată.

În spițele ei, în spațiul de la început de timp
mereu ne învățăm;
călătorind pe calea de'ntuneric și iluzii
deschidem poarta templului din labirint
cu un cuvânt divin.
Nu's îndoielnice profundele aluzii

pe care omenirea le aruncă, pe care eu le-
arunc
înșelătoare treceri
pe lângă raze surde, înțelepciunea și puterea
s'ascundă adevărul, vibrația unui trup
aici și nicăieri
soare-absorbit, lămâie, sulful, sarea, mierea.

Sub aste taine, sub al luminii dom
în spirit de cristale, zei
mi-au dăruit un nume pe care doar lumina îl
știu,
să fiu stăpân al unei piramide și-al unui
con,
purtător al cheii -
am fost uns astfel maestru în îndepărtatul
Mu.

LIVIU PENDEFUNDA

ȘTEFAN BACIU - AL LUMII

Prin sonoritatea sa, am asimilat, în copilărie, Honolulu cu un posibil capăt al lumii. Descoperind, peste ani, că un scriitor român trăiește în exil în acest „capăt al lumii”, i-am scris și, nu mică mi-a fost mirarea când, din îndepărtatul Hawaii, Ștefan Baciu, poet, eseist, memorialist, ziarist, critic de artă, traducător, diplomat, profesor universitar, se întorcea acasă, prin poemele, cărțile, revistele sale.

Născut la Brașov, la 29 octombrie 1918, ca fiu al lui Ioan Baciu, profesor, și al Elisabetei Baciu, casnică, Ștefan Baciu a urmat cursurile la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, avându-i ca profesori pe Emil Cioran (la Logică și Filozofie), Octav Șuluțiu (limba franceză), Ioan Baciu – tatăl poetului (limba germană).

Debutază în anul 1933, în revista „Răboj”, cu poezia „Eu”, care îi apare tradusă în limba germană în revista „Klingsor”, în același an.

Pentru volumul său de debut, „Poemele poetului tânăr”, primește în anul 1935, la vârsta de 17 ani, „Premiul scriitorilor tineri” al „Fundațiilor Regale”.

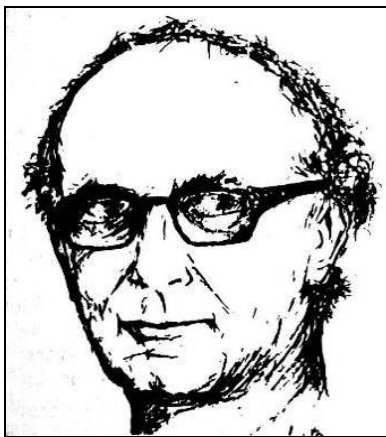
Între anii 1937-1941, urmează cursurile Facultății de Drept a Universității din București, luându-și licența în Drept în anul 1941.

În perioada 1938-1946, este redactor la reviste din București, ca „Universul literar” (unde se ocupa de rubrica „Cântece noi”, unde debutează, printre alții, Șt. Aug. Doinaș și Ion Caraion), „Gândirea”, „Rampa”, „Bis”, „Arta nouă” etc.

În aprilie 1945, se căsătorește cu Mira Simian.

În octombrie 1946, pleacă, împreună cu soția sa, în Elveția, ca atașat de presă al Legației României de la Berna. Colaborează la reviste literare din Elveția.

Din 1948, demisionând din postul de consilier de presă pe lângă Legația României din Berna, s-a stabilit mai întâi la Rio de Janeiro (Brazilia), unde a devenit chiar cetățean de onoare al orașului. La Rio de Janeiro, este redactor la un important ziar, „Tribuna de Imprensa”. Despre această perioadă din viața sa, Ștefan Baciu a scris o carte intitulată „Lavradio 98” (1982), devenit un adevărat best-seller.

De la Rio de Janeiro a plecat la Seattle, ca profesor, apoi s-a stabilit în insulele Hawaii, la Honolulu.

A călătorit în mai multe țări ale continentului sud-american, America Centrală și zona Caraibelor: Argentina, Nicaragua, Peru, Guatemala, Venezuela, Costa Rica, Santo Domingo, San Salvador, Honduras, Mexic, Cuba, Haiti etc.

Profund cunoscător al literaturii latino-americane, Ștefan Baciu este autorul a două importante antologii: „Antologia poeziei latino-americane” (2 volume, 1974) și „Antologia poeziei surrealiste latino-americane” (1981).

Profesor (1962-1964) de literatură braziliană la Universitatea Washington, Seattle, din 1964 s-a stabilit în Honolulu, fiind profesor de literatură braziliană și civilizație hispano-americană la Universitatea din Hawaii.

Ștefan Baciu este autorul a peste o sută de volume de poezie, memorialistică, eseistică, traduceri și a peste 5000 de articole și studii, apărute în presa română, germană, franceză, latino-americană, nord-americană, elvețiană.

Dintre titlurile cărților de poezie publicate, menționez: *Poemele poetului tânăr*, 1935 – București (Premiul Fundațiilor Regale și al Societății Scriitorilor Români), *Poeme de dragoste*, 1936 – Oradea, *Micul dor*, 1937 – Brașov, *Drumeț în anotimpuri*, 1939 – Iași, *Căutătorul de comori*, 1939 – București, *Cetatea lui Bucur*, 1940 – București, *Lanterna magică* (în colaborare cu Traian Lalescu), 1941 – București, *Analiza cuvântului dor*, 1951 – *Sierras de Cordoba*, *Poemele poetului pribeag*, 1963 – Mexico, *Ukulele*, *Îngerul malagambist în insula Oahu*, 1967 – Madrid, *Poemele poetului singur*,

1979 – Honolulu, *Peste o mie de catrene...*, 1980 – Honolulu și 1991 – București, 1994 – Brașov.

Memorialistica sa include volumele: *Franctirot cu termen redus*, 1968 – Honolulu, *Sub Tâmpa în Honolulu*, 1973 – Honolulu, *Mira*, 1979 – Honolulu, *Praful de pe tobă. Memorii 1918-1946*, 1980 – Honolulu.

Publicistica lui constă în mii de articole, risipite în publicații latino-americane.

A tipărit timp de 30 de ani revista „Mele”.

În America latină s-a dovedit și un neostoit promotor și animator al ideilor mișcării suprarrealiste, pe care și le-a susținut atât în presă cât și la manifestări științifice – congrese, conferințe – la care a participat.

A murit la Honolulu, la 6/7 ianuarie 1993 (Ziua de Bobotează în Honolulu, respectiv, ziua de Sf. Ion în România), departe de țară și cu visul de a o revedea, neîmplinit. S-a stins din viață în timp ce vorbea cu sora sa din București, la telefon.

Ștefan Baciu a fost „Cetățean de onoare” al orașului Rio de Janeiro, „Consul de Bolivia” în Honolulu-Hawaii, „Profesor Emeritus” al Universității din Honolulu-Hawaii.

În anul 1991 i s-a decernat Decorația de Onoare a Meritului Cultural cu grad de Comandor de către Ministerul Educației și Culturii din Bolivia.

Din 1996, este „Cetățean de Onoare” – Post-mortem – al Nadeșului.

În 2003, a fost fondată Casa memorială „Ștefan Baciu” din Brașov, str. Dr. Gheorghe Baiulescu nr. 9, inaugurată în 21 iunie 2006.

Casa memorială „Ștefan Baciu” a fost fondată în anul 2003, prin donația familiei Baciu, finalizată prin dr. Ovidiu Mărgineanu, cumnatul scriitorului.

Clădirea (demisol, parter și etaj) a fost construită în anii 1930-1931 (arh. Coloman Halasz) de către prof. Ioan Baciu, tatăl poetului.

Casa adăpostește peste 5800 de documente aparținând familiei Baciu: prof. Ioan Baciu, tatăl, Elisabeta Baciu, mama, Ioana Baciu Mărgineanu – soră, Ovidiu Mărgineanu, cumnat, Ștefan Baciu, prof. Mira Simioan Baciu, soție, peste 3600 cărți, obiecte, mobilier Bidermayer.

NICOLAE BĂCIUȚ

(I)

Printre numeroasele calificative care i se pot adăuga scriitorului și „titanului culturii” (expresia aparține părintelui mitropolit Irineu al Olteniei) Mihail Diaconescu este și acela de „scriitor integral”. Prin „scriitor integral”, G. Călinescu înțelegea un autor afirmat în variate domenii ale literaturii.

Ca să înțelegem relația dintre simboluri și arta literară a lui Mihail Diaconescu, este necesar să subliniem în mod special calitatea sa de „scriitor integral”. Această calitate ne spune ceva important despre dăruirea, eforturile și consecvența cu care el și-a construit opera. Caracterul monumental și revelator al acestei opere pline de elan metafizic îl semnifică însă nu numai pe Mihail Diaconescu. Acest caracter semnifică puterea de creație a poporului român, care produce astfel de personalități polivalente.

De aceea, exegeți de mare prestigiu intelectual vorbesc despre *consecințele* numeroase și benefice pe care opera diaconesciană, cu impactul ei excepțional de puternic asupra publicului, le are pentru cultura română de azi și de mâine.

Faptul că Mihail Diaconescu este un „scriitor integral”, după cunoscuta expresie a lui G. Călinescu, a fost adeseori comentat. De ce este Mihail Diaconescu un „scriitor integral”? Tocmai datorită operei sale de o vastă cuprindere, scriitorul fiind romancier, eseist, estetician, filosof al culturii, teolog, istoric literar, muzicolog, critic de artă, teoretician literar, critic literar și jurnalist de excepție.

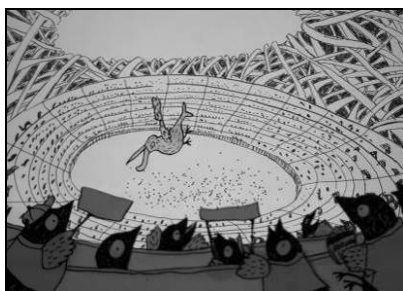
În adolescență, el a început prin a scrie versuri, activând pe la diverse cenacluri. În studenție, a compus piese de teatru și scenarii de film după operele în proză ale lui I.L. Caragiale. Debutează însă în 1960 cu un amplu articol de critică literară despre o ediție Gala Galaction. Opera lui Gala Galaction era bine cunoscută și adeseori comentată în casa preotului Aurelian de la Vulturești. A scris apoi noi scenarii de film. A scris drame și tragedii la care a renunțat însă definitiv. Acestea explică însă structura dramatică a subiectelor epice imaginate de Mihail Diaconescu. A scris

reportaje, știri, articole, cronici de film, cronici muzicale, editoriale, îndeosebi în perioada cât a funcționat ca redactor la cotidianul *Drum nou* de la Brașov, apoi ca redactor și ulterior director la revista *Argeș*, al cărei fondator a fost.

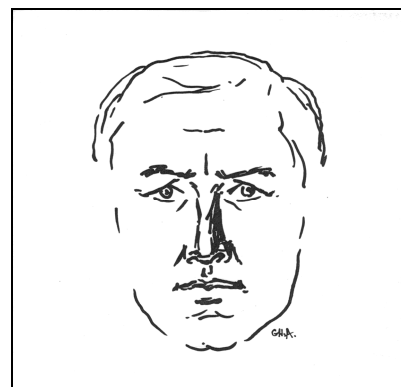
În perioada în care a ținut prelegeri și a condus seminarii la secția de romanistică a Institutului de Romanistică al Universității Humboldt de la Berlin, a desfășurat și o semnificativă activitate publicistică pe teme literare, științifice și culturale, în unele reviste și cotidiane din capitala Germaniei.

A scris, de asemenea, câteva povestiri și nuvele, precum și memorii (inedite). A scris și a publicat un lung șir de romane, care l-au făcut cunoscut. A publicat și un număr important de studii și comunicări prezentate inițial la diverse reuniuni științifice din țară și străinătate. A publicat o vastă sinteză științifică intitulată *Istoria literaturii daco-romane* (1999), aceasta fiind considerată „monumentală”, „fundamentală”, „un nou început în știința literară românească”.

Ca istoric literar, Mihail Diaconescu a mai publicat monografia critică *Gib I. Mihăescu* (1966) și volumul *Istorie și valori* (1994), ce cuprinde studii, comunicări, eseuri și articole. Un alt volum e cel intitulat *Farmecul dialecticii și fenomenologia narativă* (2001). El conține expunerea unor importante convingeri ale lui Mihail Diaconescu în domeniul romanului, al curentelor literare și, îndeosebi, al unor tendințe actuale în arta cuvântului. Ca om de știință și universitar de mare prestigiu, Mihail Diaconescu face parte din colegiul de redacție al revistei *Analele Universității „Spiru Haret”*. *Seria Filologie, Limba și literatura română*. E membru al Consiliului Științific al publicației *Philosophia militans, Revistă de filosofie și gândire socială* care apare la Pitești. Ca profesor, a comentat toată viața pentru studenți, masteranzi și doctoranzi opere semnificative selectate din literatura ro-

**Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”**

Portret de Gh. Adoc (tuș negru pe carton alb)

mână și universală. Așa cum se poate observa, Mihail Diaconescu face parte din categoria personalităților enciclopedice, opera beletristică fiind dublată de aceea a savantului, a profesorului universitar (a servit învățământul superior din România timp de peste 50 de ani; între 1972-1975, a fost *Gastdozent* la Institutul de Romanistică al Universității Humboldt – Berlin, unde a ținut cursuri și a condus seminarii pentru studenți și doctoranzi), a creatorului de reviste și de direcție literară, înzestrat și cu virtuți de tip academic, în fine, cu cele ce i-au permis să fie un activ colaborator la diferite publicații din țară și din străinătate.

Nu întâmplător s-a spus despre „Titanul culturii” Mihail Diaconescu, „Magul de la Vulturești” (cum a scris istoricul literar, profesorul universitar și marele savant eminescolog N. Georgescu), că este „cel mai reprezentativ scriitor al spiritualității românești, începător al scrisului nostru viitor” (Dumitru Stăniloae).

La rândul său, Marin Diaconu, cel mai important istoric al filosofiei din cultura română de azi, afirma: „Noica scria undeva despre «modelul Cantemir» în cultura română, concept sub care îi așeza pe Cantemir, Hasdeu, Iorga, Enescu ori Mircea Eliade. Cred că într-o asemenea tovarășie ar trebui adus azi și Mihail Diaconescu (...).

Pentru astfel de dreaptă așezare pledează, probează, depun mărturie vie întreaga-i creație și activitate”³.

MONICA DUȘAN

*Fragment din volumul în pregătire *Symbolic, metafizic și monumental în proza lui Mihail Diaconescu*

³ Marin Diaconu, „De la exactitate, prin adevăr și frumos, către bine și dreptate”, *Argeș*, Pitești, anul II (36), nr. 5 (235), februarie 2002, pag. 12.

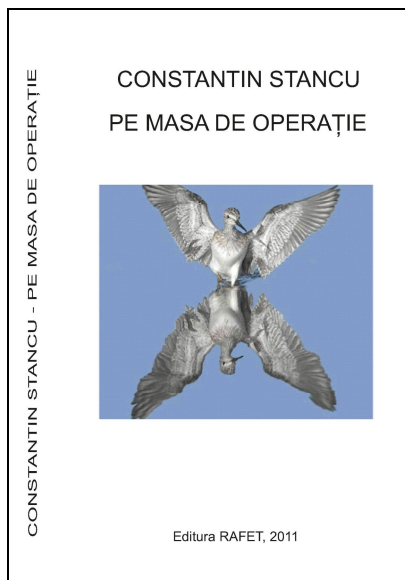
Metafora vieții în țesătura conștiinței narative

De aceea le vorbesc în parabole, că ei văd fără să vadă, și aud fără să audă și nici să înțeleagă Matei 13,13).

M.M. Bahtin, în cartea sa *Metoda formală în știința literaturii*, spunea că pentru a crea un roman „trebuie să te deprinzi să observi viața, astfel încât aceasta să devină fabulă de roman, trebuie să înveți să observi conexiuni noi, mult mai profunde și mult mai ample precum și mersul vieții la scară mărită”. Un astfel de observator al vieții interioare profunde, de mare finețe și desăvârșire artistică, este Constantin Stancu în scrierea romanului său *Pe masa de operație*, apărut la Editura Rafet în anul 2011. Dacă ar fi să îl parafrazăm în continuare tot pe M.M. Bahtin, care a analizat *Problemele poeziei lui Dostoievski*, romanul de față se încadrează **problematicii romanului polifonic**, în care eroul este construit ca un glas al autorului, o voce interioară trădând aspecte majore din biografia scriitorului.

Structura romanului poartă amprenta originalității. Alternarea planurilor narative dezvăluie o țesătură interioară a textului care amprentează esența rolului „măștilor” epice ale autorului. Eroul, văzut și revăzut în ipostaze ale conștiinței care traversează profunde perioade de metamorfozare ontologică, este un erou-narator aflat în situație-limită: pe un pat de spital, la un simplu control de rutină, află că suferă de cancer. Tema bolii care macină nu doar trupul, ci și sufletul omului este tratată într-o manieră originală. Deși aparent eroul se abandonează în puterea Celui de Sus, neavând forța de a lupta, el recrează, de fapt, întreaga viață, renaște ca pasărea Phoenix. Lupta cu boala e un exemplu de trăire creștină, autentică, menită să reînvie sufletul și să reînnoiască forțele trupului care păreau aripi frânte. Construit pe mai multe voci, eroul-narator se dedublează în mod voit în personajul Ilie Roman, în „vecinul, aproapele”, care la rândul lui este ipostaziat în biblicul orb care și-a recăpătat vederea.

Liantul între aceste ipostaze epice

distincte și totuși aceleași îl face tocmai tematica bolii: eroul-narator care suferă de o boală fizică (cancer) și Ilie Roman care suferă de o boală spirituală (lipsa vederii = lipsa luminii). Ei se completează reciproc în polifonia „vocalilor” autorului care trăiește, plener, fizic și spiritual, lipsa Luminii, a Cunoașterii, a Adevărului. Căutându-le se va redescoperi pe sine Om nou, renăscut, reînviat, precum în celebra parabolă biblică din Vindecarea celui fără vedere. De fapt, orbi amândoi, la propriu sau la figurat, au avut nevoie de minunea vindecării pentru a-și da seama cât de mare e puterea divină, cât bine poate să facă Dumnezeu oamenilor, pentru a-i reînțoarce la credință, la dragoste adevărată, la viață întru Hristos.

Romanul este însă și un **roman liric**. Pasaje întregi descriu, într-o viziune predominant lirică, sentimentele dominante ale unor suflete martore ale minunii divine. Narațiunea subiectivă, homodiegetică (despre eroul-narator), se pliază perfect peste narațiunea obiectivă, heterodiegetică (despre Ilie Roman). Între aceste două narațiuni se trasează planuri narative paralele, despre poezii Ghimel, Dalet, Het și Lamed, poveștile lor fiind țesute în structura epică ca legături între cele două planuri narative principale. Lirismul este o trăsătură definitorie a romanului: de exemplu, când vorbește despre reacția soției la aflarea veștii despre boală, naratorul afirmă: „Vestea asta a fost ca o lovitură pentru soția mea, am simțit-o și am auzit-o cum reacționează, vorbele ei erau ca o rugăciune, ca o implorare,

sunetul vorbelor ei erau un strigăt”. Vorbind despre rostul poetului în lume, aflăm că ei „Așteaptă glasul divin, ceva ca un fulger, sau ca o furtună dar chiar dacă toate vin, în final glasul e altfel de cum cred ei, e mereu altfel, mi-a spus un preot, un fel de susur blând și subțire care a trecut pe lângă peștera în care s-au închis și au vrut să moară fără să-și mărturisească toate poemele...”. Aflat pe masa de operație, eroul-narator simte fiorul profund al rugăciunii: „Mi-am propus ca la durere în loc să țip, era și inutil, să mă rog, să strig spre Dumnezeu, gândul meu era astfel spre Cel Prea Înalt, Cel Care Stă Pe Un Munte Înalt, adică, și mă întrebam cum suna numele acesta în limba aceea veche, făceam un efort să-mi amintesc, era important pentru mine. Nu mi-am amintit imediat, dar până la urmă am realizat că numele era în mine – El Elion. Pe noptieră era Biblia și o carte despre un poet, m-am gândit la ceea ce însemna asta pentru mine, ce putea să fie un poet într-o lume străină, știam că omul este opera de artă a lui Dumnezeu, că El scrisese în mine ceva, că eram purtătorul unui mesaj, că omul avea în el scris în carne, în oase, în mintea nevăzută atâtea, dar în fața morții devenea neputincios, pare că pierde mesajul acela prețios, că literele se topesc pentru totdeauna...” În asemenea pasaje lirice se resimte marea admirație a scriitorului pentru poezia lui Nichita Stănescu. Pasajele lirice sunt stănesciene prin esența și mesajul lor adânc întipărit în memoria „glasului” epic care rostește, cathartic, rugăciunea vieții: „Parcă eram adolescent și mi se părea că iubesc poezia, adică cea cu s nu cu z, era un fel de alint pe care îl făceam venit de undeva, dar care suna mai blând, mai poetic, poezia ca poezie. Era un vis venit de departe, mai dinainte de nașterea mea, un vis trecut prin ninsori și tăceri... După măreția aceluși frig de adolescent a trebuit să iau lucrurile în serios. După ce am citit acel volum, am înțeles cu adevărat că viața îmi va fi legată de poezie, că poezia mă va forma ca om și că voi avea multe de învățat din experiența poetică și că poezia îți intră în trup ca sângele prin cordonul ombilical... Munții au intrat atunci pe fereastră cu adevărat... →

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

Aș vrut să plâng cu hohote pe patul de spital, mă simțeam singur, lacrimi nevăzute curgeau din ochii mei acolo în întuneric, așteptând marea operație. Sperând, ce puteam face? ” Și exemple ar mai fi...

Romanul *Pe masa de operație* este însă **un roman religios**. În compoziția romanului regăsim câteva pasaje biblice preferate de scriitor prin care se anticipează caracterul religios al scrierii. Dar nu doar prin aceasta romanul este religios, ci în mod deosebit prin mesajele pe care le transmite. Pentru Constantin Stancu simbolistica biblică e esențială. El crede că „*Dumnezeu își scrisese numele în interiorul nostru, în trupul nostru încă de la facerea lumii, era semnătura lui acolo, noi traduceam în limbajul nostru de toate zilele eșemerul, nu va rămânea nimic, aparent din toate acestea, dar ceea ce era important fusese gândit și asta lăsa urme într-o lume nevăzută, poate cei de după noi vor putea recepta toate acestea și nu se vor pierde pentru că la Dumnezeu nimic nu se pierde oricum.*” Conform propriei mărturisiri a autorului, romanul are ca punct de plecare „*scrierile vechi, solide și pe ultimele descoperiri științifice, începând cu cea mai cunoscută scriere Sefer Yetzirach, dar și pe analiza făcută de specialiști privind existența vieții ca o formă desăvârșită de creație, având în spatele cortinei Creatorul. Vezi cartea Codul lui Dumnezeu de Gregg Braden. Astfel fiecare om are o valoare, iar modul în care ne relaționăm în viață înseamnă un mesaj. Literele, la izvorul lor, aveau fiecare o semnificație, astfel că fiecare personaj al cărții aduce un semn care se integrează într-un mesaj mai larg. Datorită păcatului omului lumea este bolnavă spiritual și fizic, iar indivizii, prin relația cu lumea, sunt bolnavi și ei nu știu de ce. Operația este una spirituală, a devenirii, în care putem fi incluși dacă acceptăm eliminarea răului*”.⁴

Despre ce litere e vorba? Am aflat, la o simplă căutare, fără a aprofunda tema, că numele unor personaje din roman sunt de fapt denumirile unor litere din alfabetul ebraic, fiecare

având o semnificație lumească, una ezoterică și o valoare numerică⁵. Astfel, **Ghimel** înseamnă *cămilă* în sens obișnuit, lumesc, se referă la *natură* în sens ascuns, ezoteric și corespunde cifrei 3. **Dalet** semnifică *ușa*, se referă la *autoritate* și are valoarea cifrei 4. **Het** înseamnă *perete sau gard, împărțire* în sens figurat și corespunde cifrei 8. **Lamed** semnifică *ham sau bici*, simbolizează ideea de *sacrificiu* și corespunde valorilor numerice 12 sau 30. Am putea adăuga aici și ultima literă din alfabetul ebraic, **Tav**, care apare și sub forma **Tau**, folosită de scriitorul Constantin Stancu ca titlu pentru ultimul capitol al cărții (*Epistola* având rol narativ de Epilog, așa cum *Boala nevăzută* este Prologul romanului). Așadar, **Tau/Tav** are semnificația de *cruce sau semn*, înțeles de *sinteză* și valoare numerică de 22 sau 400. Desigur, m-am întrebat de unde ar proveni această preferință a autorului pentru scrierile vechi și mi-am spus că ea nu poate fi decât izvorul unei profunde însetări de cunoaștere, de încercare de a înțelege sensul vieții noastre și legătura noastră eternă cu Dumnezeu. Este, în structura polifonică a romanului, un dialog al sinelui cu sine, tipic stănescian, dar profund epic, reflectând tendințele romanului de azi, în care discursul românesc se supune poeticii dar se definește ca un ansamblu plurilingual și plurivocal (cf. lui M. M. Bahtin). Metafora romanului este cronotopul literar-artistic care unește indicii spațiali cu cei temporali într-un ansamblu coerent care dă naștere unui nou tip de roman numit biografic.

Pe masa de operație este și **roman biografic**, deoarece **religiosul îngurgitează biograficul** în esența sa de la *Facere/Re-facere*, pentru că timpul biografic redă fidel imaginea omului ce-și parcurge **drumul vieții**.

Constantin Stancu reușește, în mod miraculos, să asocieze numele personajelor din roman cu mesajele epice pe care dorește să le transmită după ce le filtrează prin sита timpului său biografic. Textul său este, dacă ar fi să-l parafrazăm și pe Roland Barthes, **un text plural**, în care eroul este același și mereu altul. Eroul

narator, după spusele proprii, „*nu are nume, fiecare din noi poate fi cel aflat pe masa de operație. Personajele secundare au nume simbolice, pornind de la literele vechi ebraice, limbă în care a fost inițial scrisă o bună parte din Scriptură (Vechiul Testament). În această limbă se exprimau pentru prima dată scribii și are cuvinte speciale. În limba română nu există cuvinte echivalente pentru unele mesaje așa cum o foloseau vechii scribi. Totodată numele Creatorului în limba ebraică veche era **YHWH**, iar fiecare literă din acest cuvânt are și o valoare, valoare corespondentă în Tabelul lui Mendeleev, ceea ce arată că viața are la bază oxigenul, hidrogenul, carbonul, azotul și că numele lui Dumnezeu este scris în chiar codul nostru genetic, prin compoziție. Din acest motiv, personajul principal nu are un nume, numele personal este umbrat de numele Creatorului pe care îl purtăm în codul genetic, iar pe de altă parte fiecare din noi este un bolnav. Am explicat în ultimele pagini din roman semnificația literelor sau numelor purtate de personaje. Extirparea unui rinichi e simbolică, Dumnezeu cercetează inima și rinichii omului conform scrierilor sacre*”⁶.

Dincolo de această explicație a autorului, aș dori să insist asupra unor sensuri epice profunde pe care le transmite scriitura autorului. Mai întâi aș insista asupra ideii că eroul-narator e un cititor al Bibliei. Mereu ne spune aceasta și ne dovedește că ne aflăm în fața unui cunosător al textului sacru, așa că legătura cu →

⁴ Constantin Stancu, <http://reteauliterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-ie>, accesat la 20 august 2013.

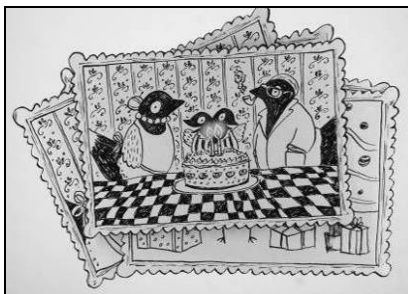
⁵ Cf. <http://www.diane.ro/2012/08/alfabetul-ebraic-simboluri-si.html>, accesat la 19 august 2013.

⁶ *Idem*, <http://reteauliterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-ie>

alfabetul ebraic nu este deloc o întâmplare. În momentele de criză spirituală, simte eliberarea prin lectura sacră, profund ancorată în gândirea și limbajului eroului: „Priveam Biblia, o răsfoiam și am rămas surprins să văd că **textele mele preferate, versetele acelea adânc scrise în mine**, erau subliniate cu pastă albastră de tatăl său, **parcă erau lucruri stabilite, auzite, văzute deja... M-a liniștit cititul versetelor.**” Mai apoi, lecturarea Bibliei este un *modus vivendi* al naratorului/autorului. Înseamnă mod de a trăi, mod de a povesti, mod de a iubi: „La Biblie nu se mai poate adăuga sau scădea nimic... Poți să stai pe scaun, pe o bancă și să ascuți ce se spune, să-i auzi pe ceilalți... La cateheză și profesorii învață, Biblia e un manual bun pe care merită să-l predai și să înveți din el, viața, dragoste...”

Ghimel, Dalet, Het și Lamed sunt poeți. În aparență ei sunt prieteni ai eroului, în plan simbolic ipostaze epico-lirice ale acestuia, imagini în oglinda drumului vieții, reflectate biografic și trăite profund în plan religios. „Orbirea” lor este simbolică, renașterea lor este datorată poeziei. Salvarea prin poezie este tema preferată a dialogului cu „prieteni-poeți” prin care, de fapt, planurile narrative acceptă intertextualitatea ca formă concretă de comunicare cu ceilalți. Ne întâlnim astfel cu autori preferați ai eroului: Nichita Stănescu, George Luis Borges, Sebastian Bach. Poezia și muzica pot salva sufletul unui artist. Mă opresc asupra celui mai interesant prieten, Lamed, care, fără voie, a devenit, în timpul lecturării romanului, poetul preferat. El este Poetul din Cetate, solidar cu timpul său, cu lecturile sale dar și cu societatea în care trăiește („Știi că se simte solidar cu toți artiștii care suferă, iar cu poeții cu mult mai mult, este în același copac cu scribi” – NA⁷), el face legătura cu ultima frază din roman (el vrea să „se retragă la țară, ar dori o căsuță la țară, înconjurată de pomi și oameni simpli” – la fel cum eroul, în final, mărturisește că „Mi-am propus să îmi schimb viața în urma acestui text, să mă retrag undeva la țară, într-o căsuță modestă, cu o grădină plină de

pomi, cu fântână în curte, să îmi cultiv singur alimentele, verdețurile”). În intimitatea acestui poet, te simți Acasă, în Frumusețe și Prietenie absolută: „*Simt în cameră o frumusețe a duioșiei de parcă el face un salt de un veac pe aripa unui fluture, e în lume o ruptură cât un fir de mătase, dar până la urmă le adaugă parfumul esențelor subțiri. Aș vrea să-i spun că punțile de legătură ale fulgerelor mentale ne leagă, dar parcă a spus-o într-un vers, mi se pare cunoscut, dar totuși nu este...*”.

**Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”**

Lamed este simbolul sacrificiului suprem, „prin LAMED/Spânzuratul (Desăvârșirea. Sacrificiul. Trecerea. Crucificarea. Spiritul care se separă de materie) – se ajunge la TAU (numărul 21/22, ultima literă a Lumii: **Cheia Tarotului Lumii, de TREI ori ȘAPTE. ABSOLUTUL. Rezumatul întregii ȘTIINȚE UNIVERSALE...**)”⁸.

Finalul romanului are un mesaj profund religios. Dumnezeu este sensul prim și ultim al vieții omului, El este Creatorul și Izbăvitorul, Cheia înțelegerii oricărui eveniment al vieții noastre efemere. Spre El ne întoarcem mereu, etern, fiindcă singura Salvare o găsim în credință. Iubirea lui Dumnezeu ne salvează, indiferent de profesie, de vârstă sau de naționalitate. Viața noastră este Darul Lui cel mai de preț. Suferința supremă a eroului (vindecat de cancer) este încă o mărturie a existenței divine. La fel ca și vindecarea lui Ilie. Purificare prin artă. Purtificare prin suferință. Purificare prin boală.

În acest roman, deși având doar 103 pagini, regăsim fire narative profunde și multiple precum firele de la războiul de țesut, sensurile nu se epuizează oricâte lecturi ai face.

Subterfugiu epic final, epilogul intitulat *Epistola*, în care aflăm că, de fapt, întreaga narațiune, cu toate meandrele ei, a fost scrisă de un anonim, care a lăsat manuscrisul lui Ilie Roman spre publicare, e o tehnică narativă interesantă. Această voce din off, care ne dirijează finalul narațiunii și oferă căi de interpretare a romanului, ne mărturisește doar că recunoaște stilul scriiturii și că a încercat să-i viziteze pe eroii din roman (ceea ce înseamnă că îi cunoaște!) dar că i-a fost foarte greu să realizeze aceasta, deoarece „Treptat am înțeles că fiecare reprezenta o literă dintr-o limbă veche și că era în joc un cuvânt, un mesaj, poate, pentru că literele apropiate, după cum oamenii se apropie în viață, pot forma un cuvânt, exact ca în prietenia dintre ei, legătura lor era secretul. M-am documentat puțin și am înțeles că literele erau din proto-sinaitic, apoi am descoperit că e cam greu să afli câte ceva din toate acestea, trebuie să fii inițiat. **Eram și eu o literă, încercam să înțeleg, un semn, o valoare, o semnificație. Trebuia să fac legăturile posibile, textul îmi oferea un culoar, aveam o deschidere, cumva.** Apoi am înțeles că fiecare literă semnifică ceva la început, un bou, o casă, bumerangul, peștele, un om cu brațele ridicate, o proptea, o armă, un gard, palma mâinii, toiagul, apa, șarpele, peștele, ochii, gura, o plantă, o maimuță, cap, arc, semnul crucii. Acum semnele acestea pot fi la fel, chiar dacă aud cuvintele într-o manieră ciudată...”

Un roman al experienței asumate. Un roman al sinelui despre sine care înțelege sensuri profund ontologice, un roman despre nădejde, solidaritate, boală, vindecare, credință, iubire. Un roman al Vieții înseși. O capodoperă.

Închei și eu retoric. *Dar care este prețul cu adevărat?* Și punctez, ca un fel de epilog, prin a recunoaște frumusețea unei scrieri deosebite în care „ființa care se povestește și care transmite, având vocația relatării și deținând rolul de povestitor-cronicar stabilit de comunitatea sa, este **homo narrativus** situat între zonele sacrului și ale profanului.”⁹

⁷ *Pomul cu scribi* este titlul unui volum de versuri al lui Constantin Stancu (NA – MDP).

⁸ Adrian Botez, <http://reteauliterara.ning.com/profiles/blogs/criticul-de-serviciu-pe-masa-de-opera-je>, accesat la 20 august 2013.

⁹ Ion Vlad, *Aventura formelor. Geneza și metamorfoza „genurilor”*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1996, p. 13

Durerile i-au fost înăbușite prin scris

Motto:

„Pentru dânsul nu poate fi un alt chin și o altă viață decât această viață și acest chin”.

(Ion Druță)

Mircea Dinutz a fost considerat „cel dintâi purtător de cuvânt” al Vrancei și „un opinioman” (spune Magda Ursache) al revistei culturale „Pro Saeculum”. Ierarhia exactă nu are importanță, dat fiind că tărâmul literar al ținutului Vrancea nu e o întrecere, dar rămâne indiscutabil faptul că avem de-a face cu omul – gazetar, criticul intransigent, ființa cea mai dăruită scrisului din părțile sudice ale Moldovei, una dintre cele mai delicate inteligențe dăruite trup și suflet scrisului. Și-a dorit să lase în urma sa un semn, oricât de modest. A lăsat un carusel al ideilor în editorialele sale. Cartea „Editoriale”, apărută la Ed. Pallas Athena, 2013 (culeasă de Nina Deșliu, din editorialele apărute de-a lungul vremii în revista Pro Saeculum), e arma pe care o pune în mâinile cititorului, pregătindu-l pentru o societate care înaintea încet, dar care lasă, în cultură, priveliștea unui compresor în trecere. Marșând pe pamflet, pe rețeta satirei, pe umor, regăsindu-se de cele mai multe ori în ipostaza criticului „fairplay” (în atitudine), Mircea Dinutz își convinge cititorii prin implicare emoțională, cumpănit gestionată, mereu în actualitate cu un subiect destul de delicat al „prezentului” său, mereu și mereu la nivelul înțelegerii cititorilor săi. Ne vom referi, pe scurt, la câteva titluri din cartea aceasta:

1). „*Mereu... de la capăt*” (p. 17) e articolul care-i prilejuieste o analiză a tot ce a însemnat revista „Pro Saeculum” până la jubiliarul nr. 50. Un fel de raport a tot ce a însemnat numele unor personalități care au făcut „marea literatură” în ținuturile Vrancei;

2). „*Quo vadis, Juventute?*” (p. 25) îi oferă răgazul de a se adresa tinerilor, acestei „superbe și trufașe tinereți”, atrăgându-le atenția că, dacă „nu mai este interesat de valorile spirituale”, înseamnă că au pășit pe un drum aspru, nefertil „fără un trecut, fără rădăcini, fără identitate de neam”, și

la capătul căruia „va veni vremea întrebărilor de sine”;

3). „*Vrancea literară între da și nu*” (p. 33) e editorialul prin care gazetarul (de data aceasta) dezbate „nu chiar la întâmplare” generația de valori a Vrancei. Spune Mircea Dinutz: „Vor rămâne aceia care au cu adevărat valoare dincolo de ifosele și măsuririle onora sau altora, dincolo de ce se spune la o lansare de carte sau alta, la înmormântări sau parastase, la o bere cu amicii sau la una mică cu prietenii...”. Face o ierarhie a valorilor vrâncene: pe prima treaptă îi așază pe Duiliu Zamfirescu, Irina Mavrodin, Constantin Frosin, Liviu Ioan Stoiciu... Pe a doua treaptă așază generația lui Ion Panait, I.D. Denciu, Adrian Botez, Paul Spirescu, Virgil Panait, Doina Popa, Ștefania Oproescu... Pe treapta a treia (interesant!) nu așază nume, ci reviste: *Milcovul*, *Revista V*, *Salonul literar*, *Pro Saeculum*...;

4). „*De ce e important numărul (sau) Artă de a număra*” – e o pledoarie pentru lectura cărților și lansările de carte, comparându-le cu cele din trecut. Concluzia la care ajunge: „uneori lectura cărților compensează sacrificiul făcut, alteleori nu;

5). În „*Ce a fost și ce rămâne*” (p. 114) – ne vorbește de „lehamitea criticilor din capitală”, care confundă actul critic cu bunul lor plac, pentru că unde e multă vanitate, tot atâta deșertăciune...;

6). „*Posteritatea lui Adrian Păunescu*” este un editorial care susține poetul (nu omul Păunescu), întrucât „ceea ce-l recomandă în posteritate nu sunt vorbe aprinse de ură sau rostite de unii și alții, ci partea rezistentă a creației sale, singura care-i asigură un loc onorabil pe podium: „Asupra voastră las acest blestem, / ca-n viața voastră, orice-ar fi să fie / prin orice răni ar fi să-ntârziem, / să nu vă despărțiți de poezie!”;

7). Vorbind despre „*Cursa pentru premiul Nobel*” (p. 147), Mircea Dinutz crede că, „în ultimii ani, cursa a devenit mai trepidantă, mai palpitantă, cu mai mulți candidați, mai mult discutați decât disputați”. Că Mircea Dinutz a satirizat frământarea culturală a locurilor sale de baștină, că le-a și parodiat într-un fel, suntem fermi convinși că a făcut-o cu tragere de inimă și a consimțit să facă literatură și prin aceste editoriale

strânse de inimoasa Nina Deșliu, a mai scris o carte.

Și, în această carte, nimic nu e întâmplător. Ce trebuie să înțeleagă cititorul nostru din această carte? Cei care vin după noi vor trebui să viseze mai departe lumea, în sensul că, prin scrisul sincer, curajos, vom crea lumea pe care ne-o dorim. Și, ca în parabola cu prințul ce fusese închis între zidurile palatului, ascunzându-i-se bătrânețea, boala și moartea, pentru a nu ști că pe lume există suferință, Mircea Dinutz își invită cititorul la meditație, dar, numai după ce a trecut, asemeni lui, prin viață.

Aici, în aceste editoriale, avem o parte a trudei sale care tinde, pentru cei care vin după el, să devină legendară.

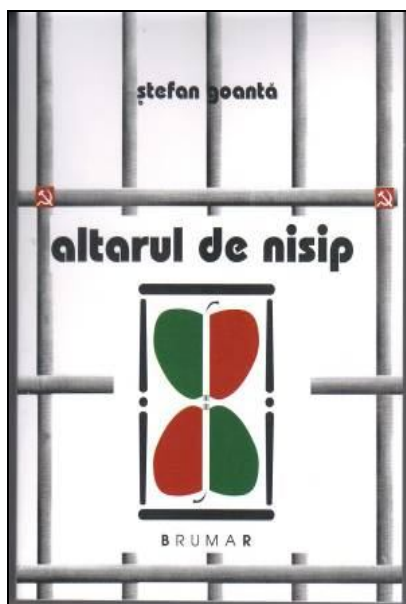
Interesant și editorialul „*Despre megalomanie și nu numai...*” (p. 167), din care reținem că Alex Ștefănescu „are fler la valoare, talent narativ, mai puțin niște principii ferme care să justifice drastica selecție” din a sa „Istorie a literaturii...”. Cităm din Mircea Dinutz: „Cine nu există în cartea SA, nu există, e limpede? – probă certă de megalomanie”. Dar nimeni nu-l depășește și nu-l poate depăși pe Nicolae Manolescu, care... Dar să lăsam și cititorului nostru să afle „ierarhia/canonul instituit de N.M. Are a se mira de cele enumerate de Mircea Dinutz la încheierea editorialului său, însemnând și finalul acestei cărți, scrise de un înțelept al condeiului.

TUDOR CICU

Spiritul critic în literatura română

Prozatorul și dramaturgul Dumitru Radu Popescu afirma, într-o împrejurare, că nenorocirea lui Eminescu a fost că s-a născut în țara lui Caragiale. Dar oare invers nu ar fi valabil? Adică e posibil ca și nenorocirea lui Caragiale să fi fost că s-a născut în țara lui Eminescu. Oricum, politicianismul sforăitor are mare vechime în România. Doar știm bine că politicienii care s-au recunoscut în piesele lui Caragiale, *O noapte furtunoasă* și *O scrisoare pierdută*, au interzis prezentarea spectacolelor cu aceste opere. Numit de legionari *ultimul ocupant fanariot*, în anii '80 ai secolului trecut, Caragiale a fost acceptat exact ceea ce este: reprezentant al spiritului critic în literatura română.

Fără să-l „măsurăm” cu nenea Iancu, departe de noi gândul acesta, de o soartă asemănătoare pare să aibă parte și prozatorul și dramaturgul Ștefan Goanță. Profund cunoscător al celor mai diverse medii, epigramist reductabil, opera sa este o subtilă critică la adresa contemporanilor, multe dintre personajele sale fiind întruchipări ale mult trâmbișatului „om nou” din epoca ceaușistă, abia acum manifestat puternic în viața politică, social-culturală românească. În romanul *Altarul de nisip* (1), personajul este lipsit de însușiri, aidoma „omului fără însușiri” al lui Musil, dar el este peste tot, urmărește cu tenacitate „rezolvarea sarcinilor”, precum aleșii noștri care se țin puternic de scaunele din parlament. Mulți dintre parlamentarii și aleșii noștri de la primărie, consilii județene etc. se regăsesc în „licențiatul” din romanul *Vinul de piatră* (2). Nu mai vorbesc de teatrul său, în care „maniera este parodică și parabolică. Dar se parodiază nu o formulă teatrală, nu o piesă anume, ci teatrul însuși al vieții. Ca și în cazul prozei, autorul nu se mulțumește cu rolul său tradițional și nici nu renunță la „cuvintele puterii”. Altfel spus, pentru Ștefan Goanță literatura nu e oglinda purtată de-a lungul unui drum, ci drumul însuși gardat de oglinzi labirintice, gata să deformeze până la a pune sub semnul întrebării o anume interpretare a realității. Ce parodiază el în cărțile sale, iar în

teatru cu și mai multă apăsare, e încremenirea în locul comun al atitudinii față de propria viață. În plus, parabola este utilizată pentru a deschide amețitor perspectiva și a dat adâncime umorului galben obținut prin efectele parodice. *Rolul* de om viu sau mort își descoperă partitura confortabilă de până mai ieri pusă sub semnul derizoriului, al ridicolului. Nicio partitură nu se mai dă de-a gata, totul se poate lua oricând de la capăt.[...] Scriitorul creează spații crizice în care personajele nu pot acționa decât concentrat, exemplar, aș zice, pentru fiecare situație în care sunt puse.” (3) În piesa *Două mii și...*, personajele sunt atât de dezumanizate, încât nici nu au nevoie de nume, „toate marile locuri comune ale vieții și morții sunt forfecate cu un haz macabru, silite să-și arate falsitatea, ineficiența, îngustimea” (4). Singurul care nu reușește să treacă de peretele gropii e Omul, un figurant, robul de până acum al celorlalți. „Comicul e de domeniul sarcasmului, al grotescului, dar rămâne totuși în registrul comediei, salvat fiind de ceea ce am putea numi logica absurdului și demitizarea prin mijloacele comediei a unei realități ridicate prin inedit la granița cu irealul uman, din păcate, în ofensivă” (5). În piesa *„Comedie cu morți” (Tărăniada)* (6), acțiunea se petrece în viața răvășită a satului în care avalanșa sufocată de „noutăți”, de partide, de democrații... personale, de poleieli, de sărăcie a creat un mozaic uman demn de un nou Turn Babel după încurcarea limbilor. Legile

nescrise ale pământului au fost abandonate, cele scrise nu se iau în seamă, viața se trăiește de fiecare pe cont propriu. Ce ne trebuie mai mult? Este exact situația creată de guvernarea noastră de după 1989.

Revenind la roman, împărtășim opinia lui Vlad Sorianu, potrivit căreia, adesea, rămân în umbră „romane unice în literatura noastră de după 1989, precum *Zodia Țărului*, de Ștefan Goanță” (7). Personajul principal din acest roman „avea geniu, geniul răului primordial care corespundea întru totul urâteniei sale fizice”. Iar esența unui asemenea rău este nevoia distrugerii fără niciun motiv. „Țăru pare că lovește satul, ca matrice umană și religioasă, cu o îndoită înverșunare: a istoriei (fie că e vorba de capitalism sau comunism – la un moment se spune chiar că preceptul acestor «oameni noi» este: «Un bun comunist poate să fie și un bun capitalist»...) și a urii celor înstrăinați de valorile satului tradițional românesc” (8).

Un tânăr absolvent de filosofie spunea, la Zalău, că opera scriitorului ar merita „pe deplin multe tomuri de exegeze”, dar este cam sceptic, deoarece se vor găsi puțini să aprecieze opera lui, „în societatea contemporană majoritatea regăsindu-se în personajele create de Ștefan Goanță. Se vor scrie astfel multe exegeze mentale, asta ca forme de catharsis existente doar în conștiința celor care au curajul să și-o consulte în intimitate” (9).

În acest caz, ce se întâmplă cu aprecierea la adevărata valoare a operei unui scriitor care a plecat pe neașteptate, poate, într-o lume mai bună?! Spiritul său critic să devină un impediment în recunoașterea valorii sale? Exclus! Orice critic literar care se respectă apreciază obiectiv, fără nicio părtinire cărțile ce i se încredințează. Adevărata critică literară, dacă există, trebuie să-și facă datoria față de textul scris. Să nu uităm: „critica noastră va fi nepărtinitoare, vom critica cartea, iar nu persoana.” (10)

Așadar, spiritului critic în literatura noastră s-a întemeiat, încă de la Kogălniceanu, pe principiul estetic și nu ne rămâne decât să fim consecvenți cu acesta în aprecierea operei literare. →

ANA MĂRCEAN

Chiar și numai pe baza acestor fugare considerații, se poate afirma cu deplină certitudine că Ștefan Goanță se integrează între noii reprezentanți ai spiritului critic românesc și trebuie să acceptăm actualitatea operei sale, atât pe latura ei comică, cât și pe cea tragică. Într-adevăr, opera lui Ștefan Goanță solicită o analiză critică profundă, lucidă și nuanțată, în primul rând, de o lectură atentă și constantă.

Căci textul lui este alambicat, expresia, dolidora de înțelesuri, lexicul, din toate mediile sociale și din toate regiunile patriei.

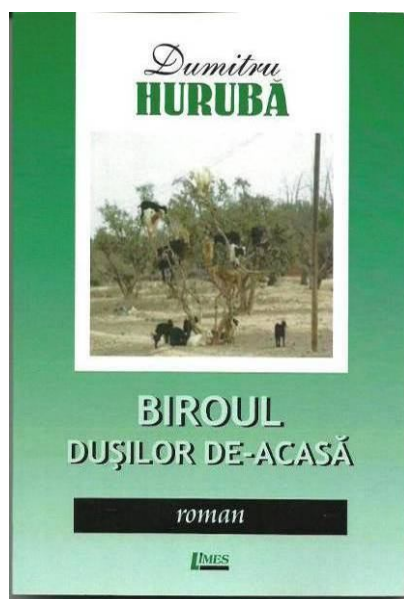
Din loc în loc, apar niște descrieri bogate în metafore – metafora fiind figura de stil predilectă a autorului – care oferă cititorului clipe de odihnă după avalanșe de acțiuni și întâmplări uneori parcă de domeniul fantasticului.

Să ne gândim că societatea românească nu are nevoie de scriitori neutri, ci de spirite vii, critice, a căror operă să ne arate așa cum suntem, iar nu așa cum ne-ar plăcea să fim.

Note

1. Goanță, Ștefan, *Altarul de nisip*, roman, ediția I, Craiova, Ed. „Universalia”, 1993; ediția a II-a, Timișoara, Ed. „Brumar”, 2013;
2. Goanță, Ștefan, *Vinul de piatră*, Editura RFT, Cluj-Napoca, 1997;
3. Petraș, Irina, *Teatrul unui prozator remarcabil*, în revista „Contemporanul”, nr. 36/587 din 5 septembrie 2002, București;
4. Ibidem;
5. Petrean-Păușan, Ileana, *Ștefan Goanță, Teatru*, în revista „Silvania”, serie nouă, anul I, nr. 3, septembrie 2002, p. 53-54, Zalău;
6. Goanță, Ștefan, *Teatru*, Editura „Casa Cărții de Știință”, Cluj-Napoca, 2002;
7. Sorianu, Vlad, *Un autor și romanul său memorabil*, în revista „Ateneu”, nr. 10 (397) din octombrie 2002, Bacău;
8. Ibidem;
9. Costinaș, Ovidiu, *Cortina a rămas trasă după spectacol...*, în vol. „Ștefan Goanță văzut de...”, Editura „Brumar”, 2011;
10. Mihail Kogălniceanu, *Introducere la „Dacia literară”*;

Biroul dușilor de-acasă

Un titlu care te face să zâmbești: *Biroul dușilor de-acasă*, un roman pentru zile de criză, un roman de umor semnat de un scriitor care tace și face, Dumitru Hurubă¹⁰, apărut la

¹⁰ Câteva note literare: Dumitru Hurubă, scriitor român, membru al Filialei Alba-Hunedoara a U.S.R. Este autorul unor cărți importante pentru literatura română: **Debut '86**, volum colectiv de debut la Editura Cartea Românească (București, 1986); **Rezervația de zăpăciți** (proză satirico-umoristică, Editura Corvin, Deva, 1995); **Carte de colorat mintea** (versuri social-satirico-umoristice, Editura Emia, Colecția „Scorpion”, Deva, 1998); **Bună seara, Domnule Mann...** (povestiri, Editura Eubeea, Timișoara, 1998); **Un scorpion pe contrasens** (schițe și povestiri satirico-umoristice, Editura Corvin, Deva, 1999); **De vorbă cu...** (interviuri, Editura Eubeea, Timișoara, 1999); **Insomniile binefăcătoare** (critică literară, Editura Corvin, Deva, 2000); **Scuzați că ne-am cunoscut** (schițe și povestiri satirico-umoristice, Editura SigNata, Timișoara, 2001); **Balamucul, dragostea mea...** (roman umoristic, Editura Călăuza, Deva, 2002); **Cronici TV din vremea zăpăciților de tranziție**, Editura Călăuza, 2004; **Crime și strălucire** (microbiografii ale unor personalități istorice: Ahasverus, Apostolul Pavel, Maria Stuart...), Editura Călăuza, 2004; **Natură vie cu**

Editura „Limes”, Florești – Cluj, 2013.

Tema, ușor de apreciat: aventuri cu sare și piper într-un birou de firmă și nu orice firmă, o firmă cu mult capital picant de stat...

Specialist în teme dificile și maestru al satirei, Dumitru Hurubă creionează viața de bazar dintr-un birou cu stil, cu proiecte și vedere spre fondurile europene. O temă actual eternă într-o lume flămândă de capital...

Personajele par mai reale decât la știrile bombă de la televiziunile private, sunt bine conturate, lumea a plecat de acasă, ori e o lume fără reper în căutarea investitorului pierdut...

Acțiunea se grezează pe un birou standard: PET (Plan-Exploatare-Transport), birou reorganizat sub presiunea principiilor economiei de piață. Firma aparținând statului, ca proprietar nabab și renumit, este în căutarea de proiecte, de investitori, de atragerea de fonduri pentru a rezista în războiul dur din capitalism, pentru că funcționarii vin cu aplomb din comunism, unde era mai ușor, nu-și așa?

Chiar denumirea biroului pare șocantă, „peturi” - se găsesc peste tot, aruncate cu sârguință de poporul muncitor, obiecte fără valoare, rănind mediul, natura în expansiune... Ele sunt o problemă națională care se trage de la marile serbări ale patriei...

Cum este biroul?

„...noi formăm un colectiv de intelectuali rasați pentru care Himalaia birocrăției naționale și universale nu mai are secrete, oricât ar fi ele →

CONSTANTIN STANCU

scorpion sentimental (microroman), Editura Emia, 2005, Deva; **Acolo șezum și... râsem** (Cronici TV publicate în „România literară”), Editura Corvin, 2006; **Amanții gaițelor cu cap de struț** (roman), Editura Eubeea, 2008; **Carte de colorat mintea** (versuri, ediție definitivă), Editura Corvin, 2008; **Cobaii** (roman), Editura Eubeea, 2009; **Cititorul de iluzii** (cronici și recenzii literare), Editura Eubeea; **Evadații din Clexane** (roman), Editura Eubeea, **Aranka-néni sau Canapeaua cu scârț**, roman, Editura Limes, Florești-Cluj, 2012...

de labirintice, sau cu specific autohton...

Sigur, se mai întâmplă animozități, disensiuni și altele de acest fel, însă, ori de câte ori ceva scurtcircuitează atmosfera biroului, sau liniștea sufletului nostru de bugetari, careva evadează din situație și murmură vesel-optimist:

Noi suntem români, noi suntem români,

Noi suntem aici pe veci stăpâni!"

În birou sunt salvatori de profesie, femei care știu să întâmpine și să prelucreze un inspector venit în control, filozoful de serviciu, șeful, nevasta șefului, oameni care se întâmplă să lucreze... Concediile medicale salvează angajatul la timpul potrivit, deplasările sunt un calvar, ieșirea din Capitală e pedeapsa supremă, contactul cu realitatea este baie în acid...

Problema devine complicată în momentul în care cineva trebuie să plece în delegație, în provincie, la filială, acolo unde se investește, unde trebuie făcut ceva. Este și angajatul de serviciu care pleacă în delegație, prin tragere la sorți, democratic: Cristian Filip.

În biroul etalon se discută marile probleme ale națiunii, ale UE, marile probleme ale omului modern, se iau decizii, marile personalități la nivel național și internațional se pot considera colegi de birou cu salariații de la PET.

„Noi, intelectualii – pentru că eu sunt un intelectual prin definiție, chiar prin înaltă definiție, așa zice, deși acest merit nu mi-l atribui, avem impresia că toți cei din imediata noastră apropiere sunt niște mediocrități cu tendință de tâmpire. În consecință, de la o anumită vârstă, vrem nu vrem, devenim înțelepți și generoși, spunând cu seninătate, unii cu mai senilitate, că anii și experiența de viață trebuie să o împărtășim generațiilor de după noi, generații care, oricum, îi cred pe cei mai în vârstă niște idioți irecuperabili...”

Fiecare personaj are amintiri de excepție, ieșirea în delegație, pe teren, copleșește pe angajatul aflat la serviciu sub un cod portocaliu spre roșu vișiniu, orar strict, de bucureștean în aventurile lui James Bond. În viziunea găștii din birou, delegatul trebuia să scoată din „rahat” întreaga trupă de specialiști, era reprezentantul lor în teritoriu...

Angajații nu trebuie să dezamăgească pe soția directorului Varvigeanu, din toate punctele de vedere, o persoană importantă în compania aparținând statului...

Plecat în delegație, în provincie, Cristian Filip, trece prin momente amuzante, incredibile, cu aventuri din feudalismul timpuriu, cu haz și bucurie pentru cine nu cunoaște patria.

Firul întâmplărilor este bine derulat de scriitor, fin observator al mediului românesc contemporan, acțiunea este dinamică, de obiceiurile locului, la meniul de la restaurant, de la mișcarea în peisaj cu autobuzul obștesc, la modul de a iubi al femeilor din provincie...

„Așadar, stăteam cu un picior în aer, gata-gata să-l pun pe pământul unei localități de care nu auzisem nici măcar prietenul meu, cartograful județului, care, în preziua plecării, m-a apostrofat confidențial:

– Pssst! Auzi, Cristule, scuză deranjul – oricum, chestia rămâne absolut între noi: ce făcuși, bădițele, de te expulzară șefii spre Peșterița?

– Nu știu, nu-mi dau seama, da s-a tras la sorți...

– Fugi d-acilea, neamule! Acu când totul se fraudează – fii intelectual, omule!”

Vizita investitorilor în întreprindere și a inspectorului declanșează furia, se pun la punct toate detaliile, se organizează condițiile optime, inclusiv cele sexuale, e și domnișoara Cocostârc în gașcă, sunt pregătite toate zonele din țară, inclusiv zona... zoster, se fac planuri, aprecieri...

„Fiindcă, zice colegul Varvigeanu, dacă ceva nu e american, înseamnă că e rus, iar dacă e așa, atunci multiplul criteriilor de accesare a fondurilor UE se situează, procentual, între cifra 7 și minus infinit”.

Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”

Angajații cred că problemele pot fi aranjate, dar surpriză... inspectorul nu agreează domnișoarele, e un inspector modern... adică homosexual și atunci apar noi probleme... Colegul Troscuțiu e omul salvator...

Dumitru Hurubă apelează la o soluție europeană și la modă în occident pentru a sublinia cosmopolitismul funcționarului român și viziunea formalistă asupra vieții...

Romanul are un final fericit, eroul se căsătorește cu Noriana, o tânără cunoscută în aventura de la filiala firmei situată la Peșterița.

„...Fac pași de bețiv spre frumoasa Noriana s-o îmbrățișez și știu că gloata mă va înțelege, fiindcă e compusă din intelectuali rasați, doar pentru nevasta directorului, Adolfină, va fi mai greu de priceput, nu?”

Cu acest roman, Dumitru Hurubă completează tabloul societății românești la zi, adică pentru anul 2013, un tablou pe care s-a străduit să-l pună în operă de-a lungul vieții cu numeroasele sale cărți, cu talentul său de umorist veritabil, cu o muncă densă, cu un ochi de specialist în moravurile colectivităților bine organizate pe criterii speciale, de gașcă și investiții...

Ca de obicei, scriitorul dă atenție numelor personajelor, le descrie personalitatea prin nume de excepție, prin limbaj, prin șmecheria cea de toate zilele, ele se acomodează cu noile reguli, nu au plecat în zadar de acasă...

Pentru asta fac și ore suplimentare!

În biroul etalon se folosesc cuvinte la modă într-o anumită zonă a existenței: all right, sorry, placebo, facebooku, nașpa, alături de Pitagora, Arhimede, Heidegger, Gugăl...

Alăturarea cuvintelor nu este întâmplătoare, discuțiile dintre colegi reflectă nivelul de înțelegere a vremurilor în care se poate realiza investiția cu impact național...

Dumitru Hurubă folosind exprimarea la persoana întâi, parcă s-ar considera până la o anumită limită colegul de birou, scrie:

„Lăsând la o parte aceste mici alunecări în detalii, oarecum ipotetice, rămâne certi-tudinea că noi, în calitate de intelectuali rasați, știm să ieșim din orice încurcătură, mai ales pentru că avem experiență în domeniu...”

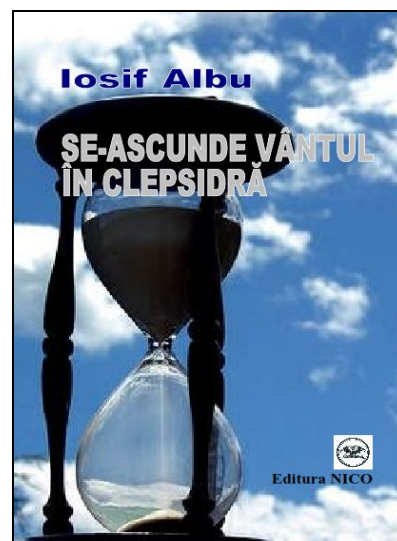
Se-ascunde vântul în clepsidră

„Poezia este căsătoria realității cu idealul, în sufletul poetului”, spunea în secolul al XIX-lea **Bogdan Petriceicu Hasdeu**. Aceasta este și chintesența trăirilor poetice ale lui Iosif Albu, poet discret din stirpea lui **Ion Alexandru**, **Ion Horea** și, uneori, prin curajul viziunii, lui **Adrian Păunescu**.

Universul poetului este unul ideal, iar când acesta nu este printre stele și anotimpuri, viața ternă este idealizată. Este o poezie de „**Miere târzie**”, cum ar fi spus poetul **Evgheni Evtuşenko**, cu resemnarea specific vârstei poetului Iosif Albu (în jur de 60 de ani), dar mai ales a firii sale. Acesta nu a fost și nu este un luptător, ci un observator fin și discret al trecerii a tot și toate, inclusiv a sa. Se ascunde nu numai vântul în clepsidră, ci și Iosif Albu. Versurile sale sunt maniere de conștientizare că se află undeva și el în lanțul trofic al timpului, fără putință de scăpare. Încă de la începutul cărții poezia „**Resemnare**” atenționează cititorul de starea aceasta a poetului: „*Cărămizia frunză stă să cadă... / Amețitoarea clipă a prăbușirii, / Deși-o simțea, nu vru să o accepte / Și dărză-ncearcă a se opune firii... // Se lasă prinsă-ncet de subțorii / De vântul ce din zori îi face curte / Și legănând-o, amintindu-i vara, / O poartă sus, pe culmi de el știute. // O șoaptă i se stinge în ureche / Și-i singură între pământ și cer; / Cărămizia față-i geme mută, / Înțelegând șoptitul lui mister. // Ea, care-n zori de zi sorbise rouă / Și soarele în ochiui se-oglindea, / Se resemnează-n tânguiri de clopot, / Murind încet, încet, sub talpa ta.*” „...Dârza încercare a se opune firii” este o iluzie a poetului. Este o justificare a sa în fața propriilor ochi, încercare fără sorți de izbândă de a-și motiva noncombatul. Poetul nu urlă, nu se ia de piept cu nimeni, majoritatea poeziilor având încă din titlu tenta învinsului. Subiectele preferate sunt anotimpurile de peste ani, cu toamna, primăvara și iarna ca „primi soliști”, cu toate caracteristicile și efectele lor asupra „mersului lumii”: „**Vântul sterp**”, „**Ramuri albite**”, „**Frigul de plumb**”, „**A înflorit magnolia**”, „**Măr nuntit**”, „**Dăruiesc lui Bachus toamna**”, „**Ploaia-nvolburată**”, „**Bobul de rouă**”, „**Colind Domnului**”, „**Neliniștea bobului de rouă**”, „**Primăvara din mine**”, „**Așteptare de octombrie**”, „**Soldatul de zăpadă**”, „**Copacul ce-și caută odihna**”, „**Teiul**” etc.

Cu toate că autorul trăiește de zeci de ani la Tg. Mureș, aproape în totalitate poeziile au în arsenalul lor cuvinte, expresii și trăiri ale omului de la sat. De acolo, Iosif Albu, poate dintr-un „turn secret”, contemplă, analizează, respiră stele, cugetă mersuri, plânge cu ochi de cuvinte. Credința și biserica străbună „din deal” sunt locuri emblematice, piloni de susținere o omului de fiecare zi, Iosif Albu. Departe de a fi un reproș, este pur și simplu o constatare. Cu siguranță că autorul, doar acolo și așa, se regăsește. Scrie din mijlocul satului românesc ardelenesc (Deag-Iernu?) în contumacie, însă scrie cu convingere și suculență, dovadă că nu și-a uitat și pierdut locul devenirii. Exemplific prin poezia „**Acasă**”: „*Ne veșnicim în ale vieții clipe / Când primăvara albă intră-n noi, / Lăsând cireșul plin să se înfrupte / Din aura curgând către zăvoi. // Pornim la drum acum cu iarba-n plete, / Părtași să fim la noua înflorire; / Chiar munții veșnici, înverziti de brazi, / Salută anotimpu-n devenire. // Stejarul își îmbracă straiie noi / Ca un țaran în zi de sărbătoare, / Cu peștii argintii săltând zgłobii, / Ne cheamă iazu-n dup-amiezi cu soare. // A înflorit un rug în țintirim, / Lumini trimite către crucea stinsă, / Biserica ce străjuie pe deal / Ne-așteaptă-n prag, cu ușa larg deschisă.*”

Citind poeziile în șirul propus de autor am mereu senzația unei anamneze, căruia acesta nu numai că i se supune, dar o așteaptă cu obstinație, locul primelor „gânguriri” fiind cel al reîntoarcerilor spirituale de fiecare zi. „Aducerile aminte” devine prezent ce îi dă hrana revigorării, atât de necesare, când înstrăinarea de sine „bate la ușă”, de peste tot. Iosif Albu o spune indirect, din versuri deducându-se sufletul său „nemângâiet”. El știe foarte bine de la oraș „ora exactă” a satului: „*Un dangăt de clopot se scurge din turlă, / Ce-n sfânta-nchinare e innobilat, / Din strană, cucernicul preot ne-anunță / Că-n lume născutu-s-a Pruncu-mpărat. // E ora când ceru-și deschide fereastra / Și îngerii-n hoarde coboară la noi, / Se bucură-n clinchet de stele azurul, / Răsare speranța-ntr-un staul de oi. // Slăvi-l-vom și noi cu colinde smerite / Și-n fața icoanei genunchii plecăm. / Poveri fără nume, poveri de păcate, / În spatele iubitelui împărat le-asezăm. // Purta-va poverile noastre în spate, / Curat ca o lacrimă-n lume va fi, / Chemat sus la Domnul, veghea-va din ceruri / Peste ai Tatălui fiice și fii.*” (poezia „**Colind Domnului**”).

Nu voi încheia micul meu periplu prin poezia lui Iosif Albu, autor al altor câteva volume de versuri, bine primite de către cei cu preocupări literare și de către cititori, fără a mai exemplifica, netrunchiat, printr-un poem, harul acestuia, primit de la Dumnezeu, poate și pentru că poartă un nume biblic, drag Bunului Dumnezeu. Așa cum, spre exemplu, Labiș are „Moartea căprioarei”, Augustin Doinaș „Mistrețul cu colți de argint”, Adrian Păunescu „Repetabila povară” etc., așa și Iosif Albu, poate, păstrând puțin proporțiile, are poemul său definitoriu, dar culmea, nu în maniera exemplificată până acum, și care reprezintă majoritatea poemelor din carte. Mie mi-a plăcut mult poemul „**Stânca rănită**”: „*Căpriorul urca / pe stânca rănită, / din care toamna / a smuls floarea-de-colț. / După el venea căprioara / cu lacrimi în poală / și cu gura mută. / – De ce ești trist, căpriorule, / și tu căprioară? / Păi, nu vezi vânătorule, / că floarea-i smulsă / și stânca-i gata să moară?! / –Tu ce aștepti acum, căpriorule? / și tu căprioară, / când stânca-i gata să moară? / – Să ne faci câte o rană, / vânătorule, / care să nu doară... / Prea multă durere / are stânca rănită / de floarea de colț văduvită! / Vânătorul i-a lăsat / pe căprioară și pe căprior / în durerea stâncii lor / și-a plecat pe cărări neumbulate / spre un alt anotimp, / departe, în timp...*”

Cred că pentru Iosif Albu („Se-ascunde vântul în clepsidră”, Ed. Nico, Tg. Mureș, 2013) „Poezia este limbajul prin care omul își explorează propria sa uimire”, așa cum spunea poetul englez Christopher Fry (1907-2005). Să-l credem pe cuvânt, oricum el nu are nimic de pierdut, iar noi nu avem decât de câștigat!

RĂZVAN DUCAN

A TREIA DIMENSIUNE

sau VIZITĂND AMERICA

Studiile universitare ale scriitoarei **Riri Margareta Panduru** s-au înregistrat în Cluj (în 1959), la Facultatea de Geologie-Geografie. Până acum, în 2013, în literatura publicată – proză și teatru – parcă specializarea obținută nu și-a arătat fața în mod expres ca în volumul **Tăișul zeiesc**, din 2012.

Cartea (128 pag.), de la Fundația Editurii Scrisul Românesc, din Craiova, se arată a fi un mărturisitor jurnal (științific) de *călătorie* în SUA, zona Vancouver, de la Pacificul de Nord al statului Oregon.

Sunt expuse impresii și docte comentarii de la fața locului, ca într-un reportaj de asalt din timpul unui război neanunțat. Am scris așa, deoarece lupta s-a dat între cercetătorul de astăzi al unor realități întâlnite, mereu în balans cu cele învățate – ape, munți, păduri, animale, locuitori ai zonelor traversate, păsări și flori etc. Doar memoria este cea care procesează ceea ce era știut cu ceea ce este văzut și stabilizat. Și, fapt important, autoarea nu-și declină în vreun fel sinceritatea dezvoltărilor de moment, căci acasă, în Craiova, a refuzat să-și elimine aburul stăruitor al impresiilor. Pentru mine, ca filolog, cazuistica suș-coborătoare a formelor verbale folosite nu face rabat de la impresia imediată, frustă a momentului, un fel de blitz care să susțină, la ceasul oportun, viabilitatea descrierii. Deci, un fel de *aide-mémoire*.

Indirect, câteodată direct, franc, fără ocolișuri, Doamna Riri Margareta aduce elogiul pertinente savanților care au scris cărți, a căror temeinicie științifică își păstrează actualitatea până în zilele noastre sau până când omenirea le va înlocui cu altele. În această privință, istorismul ideii, al fenomenului, al principiului statuat sunt de bun-augur și amplasat cu mare grijă și necesitate probatorie numai acolo unde se elucidează ceva.

Se desprinde dintr-o asemenea situație concepția de lucru a scriitoarei care nu lasă nimic la voia întâmplării, încât fiecare rostire sau formulare despre și despre să aibă acoperire într-o argumentație adecvată. Și ajungem să spunem cu laude speciale traducătorului în engleză, adică fiului Flaviu-Gabriel Panduru, care a translat admirabil toate textele. Aș evidenția câteva – deh, tentația de urmărire a echivalării a fost mare: **The Godly Edge** (Tăișul zeiesc), **Seattle – Geography Wonder** (Seattle

- minune a geografiei), **Queen Maria and the Royal Crown at Maryhill** (Regina Maria și coroana regală la Maryhill), **Hot Springs** (Izvoarele calde). M-am bucurat îndeajuns că în aceste texte nu s-a infiltrat încă morbul limbii vorbite a americanilor!

Toate acestea fiind zise, căci stilul scrisului Doamnei Panduru este unul de convingere, de convertire a cititorului la înțelegerea *sui generis* a adevărilor enunțate sau formulate așa și nu altfel. Căci, din loc în loc, textul e pigmentat liric, cu câte o figură de stil, de obicei sobră, în contextul de amplasament.

Iată exprimat un elogiu (indirect) adus vieții și mediului care înconjoară ființa umană, chiar din titlul unei relații: **Natura lumii, pretutindeni un vis**

- Un aforism citit și reprodus de pe un panou din Pădurea Națională Olimpică: *Tăiem niște copaci pentru a ajuta zarea și plantăm alții tineri, pentru a păstra bogăția.*

- *Mă amețește aerul tare al oceanului, care clocotește la picioarele mele, urlând, urând malurile înalte, pe care le sapă cu valuri înspumate pe dedesubt, scobind mereu alte și alte peșteri înfricoșătoare, pline de mister.*

- *Spre partea nordică, lichenii, care au adunat praful purtat de vânt, au așternut o pătură de pământ pe care cresc plante, unele chiar iubitoare de soarele ce le alintă pe pietre. Acestea putrezesc, se naște iarba, se creează un fel de sol, încet, cresc și niște copaci...*

Fiind reporter frenetic (citește călător în vizită de lucru!), știind că ne găsim în veacul informației rapide și imediate, când se aduce vorba de orașul *Seattle*, autoarea îl definește ca o *minune a geografiei*. Iar ca dânsa să fie crezută, pe deplin, utilizează un *ego*, repetitiv, în asociere cu alte forme verbale (*m-a fascinat, mi-a aprins imaginația, o altă stare m-a surprins* etc. etc.) Sau: *Șoseaua se strecoară veselă prin păduri imense, cu brazi falnici și-mi testează răbdarea.*

- *Muntele Rainier ne privea dintr-o singurătate liniștită și ne asigura că niciunul din noi cei de față nu-i puteam atinge vârfulurile.* Ș.a.m.d.

Din când în când, ca orice scriitor matur, își recheamă în gând idei și stări

de viață trecute, ori lăsate în România, de care se bucură, ori se întristează, glăsind bucură sau amar.

Într-o acoladă culturală, denumită **Ce înseamnă un titlu**, laudă existența unei librării, desigur, din Craiova. Găsindu-se în interiorul spațiului, vede îndeaproape titlurile cărților. Pentru scriitoarea titrată, titlurile cărților explodează de sensuri. Ca un sociolog de caz, caută să descifreze în flautul tăcerii privirii celorlalți reverberații determinante, ipotetice criterii de selecție. Își aduce în ajutor alt gând, cu șiruri de adjective: *interesant, emoționant, dominant, inspirator, straniu, ingenios, abstract, șocant, impresionant, ademenitor, curios, izbitor, amuzant.*

Observând că lotul de ipotetici cititori întâlnești, doar văd titlurile, mai rar și frunzăresc cartea, se-ntristează brusc și își aude în urechi *aria calomniei ca un fenomen unic*. Se consolează îngândurată că perioada globalizării abia a început!

Micul comentariu care dă titlul cărții **Tăișul zeiesc (The Godly Edge)** propune înregistrarea limbajului unui ghid geolog care ne explică transformarea rocilor ignee *născute din foc*, prin răcirea și consolidarea magmelor, formate în adâncime și care sunt denumite plutonice, în cinstea lui Pluton, zeul adâncului nevăzut.

Cartea este doldora de informații, uluitor de folositoare chiar și pentru nespecialiști – lungimi de râuri, înălțimi de munți, denumiri de porturi, de triburi ale indienilor, de jocuri ale copiilor de diferite etnii ale lumii ș.a.

Merită măcar pentru cititorii acestui text... critic, să le aduc în atenție informația oferită de Doamna Riri Margareta Panduru despre denumirea orașului Vancouver, după numele căpitanului englez care a poposit aici primul cu nava sa denumită *Discovery*.

Autoarea are în permanență grijă să strecoare – numai când este cazul! – informații culese din cărțile de acasă. Ba chiar, bănuiesc, revenită în Craiova, după periplusul american, să se întrebe, deloc retoric, dacă mai **Citim ca altădată?** Cum adverbul de timp nu are un contur datat, autoarea își ia „colaborator”, privind actul cititului, pe Simion Ștefan, Constantin Noica, George Călinescu, pe Delacroix, pe Blaga ș.a.

Aș comenta doar jocul pișcherlicesc al lui Călinescu – adică, ironic, spre satiric, care, într-o cronică a optimistului (*Contemporanul*, nr. 4 din 26 ian. 1962) lauda (pe dedesubt) interesul sporit pentru lectură al →

MARIAN BARBU

clasei muncitoare: *Gustul cititorilor, foarte numeroși acum, a evoluat considerabil, sau, mai degrabă, unui mic cerc de cititori de cărți de duzină, i-a luat locul muncitorimea setoasă de carte solidă și substanțială. Lăsând deoparte nuanțele, foarte des, judecata acestei mase e mai justă decât a cronicarului profesionist.*

Întâlnim în deschiderea tabletei **Simfonia dealurilor colorate** notată o confesiune care ne luminează și care confirmă o pasiune a scriitoarei pentru frumosul din cărți, dar mai cu seamă, din natură: *Întotdeauna, când mă aflu într-un loc necunoscut, gândesc că voi găsi un altceva care să mă bucure.*

Așa a fost să fie la monumentul Național John Day, un parc enorm, care măsoară 5700 ha de teren, în partea răsăriteană a statului Oregon, împărțit, la rândul său, în trei rezervații cu suprafețe de teren delimitate.

Omul de știință nu-și poate stăpâni emoțiile, de absorbit, decât sufletește, ca apoi să-și mărturisească: *rămân locului împietrită de uimire.*

Ca și când i s-ar fi părut că nu și-a exprimat tot ceea ce-ar fi vrut să spună, își ia aliat o rostire a pictorului român N.N. Tonitza.

Numaidecât, geologul lasă deoparte covorul floral (în care sălășluiește o *înfrățire armonioasă între linie și culoare, surprinzând prin figuri geometrice, vopsite diferit, într-o risipă de culori...*) și trece la explicitarea erupțiilor vulcanice, întâmplare cam cu 33 milioane de ani în urmă.

Nu pot trece cu vederea, până nu reproduc o frază minunată și chibzuit armonioasă, lirico-științifică și care atrage atenția comentatorului asupra puterii de sinteză a scriitoarei: *O orchestră cromatică iradiază, împrejurul meu, sunete limpezi fără asemănare care mă-ncarcă de emoții. Pământul care se află printre stele, ca să ne plimbe prin Univers, alcătuit fiind din materii provenite din cele 92 de elemente chimice, ne hrănește și pe noi, cei care zicem că suntem stăpânii corpurilor noastre fizice.*

Oricum, în toate locurile americane în care a poposit Doamna Riri Margareta Panduru a reținut informații și a încropit comentarii pertinente, disjuncte, unele pe loc, apoi, prin mixaj mental, întregite admirabil la viziunea (ascultarea) în grup.

Cu această carte, scriitoarea și-a mai adăugat – în mod fericit și unic – a treia dimensiune de lucru (bine făcut), lângă cele două deja existente – de prozator și de dramaturg.

20-28 august 2013, Craiova

POEZIA CA RUGĂCIUNE

Această carte este rodul unui gând bun, ajuns pe a doua sa treaptă – Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, Ediția a II-a, desfășurat la Brăila, în perioada 31 mai -1 iunie 2013, în cadrul Școlii „C. Sandu-Aldea”, o ediție care și-a propus să pună în balanța semnificațiilor sintagmatice două metafore: „rugăciunea poeziei” și „poezia rugăciunii”, pe suportul a două opere fundamentale din literatura română, semnate „cu colțul inimii”, ca într-o „rugăciune a inimii”, de Vasile Voiculescu și Ana Blandiana.

Manifestările culturale de la Brăila, ingenios puse în portativ de un dascăl de vocație și inspirație, dr. Gabriela Vasiliu, s-au bucurat de prezența deosebită, în opinia gazdelor, a invitaților de onoare, scriitorii Ana Blandiana și Nicolae Băciuț, prin care s-a conturat triumful unei idei rodnice, de mare audiență și impact.

Tematica festivalului, *Rugăciunea Poeziei*, a reunit, la această ediție, 1061 de participanți, din 34 de județe și 77 de localități, ceea ce vorbește de la sine despre interesul manifestat pentru acest proiect cultural de excepție.

Mai mult, contribuțiile participanților la Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” au fost materializate în trei lucrări, trei antologii intitulate simbolic: „*Pe unde umbli, Poezie?*” (poeme), „*Orașe de silabe*” – *silabisirea poeziei* (eseu), „*Rugăciunea Poeziei*” (critică litera-

ră), apărute sub atenta și devotata îngrijire a scriitorului Nicolae Băciuț, la Editura Nico, Târgu-Mureș, după cum se consemnează în „jurnalul” „întâmplării” de la Brăila.

O componentă importantă a acestui veritabil eveniment cultural a fost Simpozionul Național „*Poezia Rugăciunii – Rugăciunea Poeziei*”, desfășurat în parteneriat cu Muzeul Brăilei, la Casa Memorială „Panait Istrati”, moderat de conf. univ. dr. Bălan Zamfir, o reuniune culturală la care au participat scriitori, profesori și elevi de la școli și licee din Brăila, Cluj, Galați și Tecuci.

Totul sub pavăza a zeci de lucrări de grafică, sub genericul „Portrete în rugăciune”, realizate de Constanța Abălașei-Donosă, artist plastic și grafician brăilean, care a expus 36 de portrete ale unor nume de marcă ale spiritualității și culturii românești, între care părintele Arsenie Boca, monahul Nicolae Steinhardt, Nichifor Crainic, Constantin Noica...

Lucrările susținute la simpozion, precum și alte texte trimise în contul acestuia sunt materia acestei lucrări, care se constituie în dovada perempatorie a locului și a rolului poeziei, atât în dimensiunea sa prezentă, cât și în cea recuperatorie, de restituire.

Prin ținuta întregului complex de acțiuni din cadrul Festivalului Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, Brăila intră în biografia Anei Blandiana și ca o demonstrație a nevoii de canon literar, inclus fără prejudecăți în agenda actualității literare.

Fără falsă modestie, trebuie să recunosc că e un privilegiu, e o șansă pentru mine să fiu parte a unui capitol de istorie literară în patria lui Perpessicius, a lui Panait Istrati, a lui Fănuș Neagu.

Prin Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, Ana Blandiana este de-acum și a Brăilei, așa cum este a atâtor locuri referențiale pentru destinul unui autor care a marcat fizionomia poeziei românești contemporane, fără drept de apel.

Lucrarea de față va sta cu cinste în dosarul receptării Poeziei rugăciunii și în cel al Rugăciunii poeziei.

NICOLAE BĂCIUȚ

Zgârieturi pe fața oglinzii

Câștigătoarea Premiului pentru Excelență pentru contribuția sa la îmbogățirea și promovarea Literaturii și culturii române în spațiul european și mondial (la cea de-a XXIX-a ediție a Festivalului Lucian Blaga, în 2009), Flavia Cosma este autoarea a nu mai puțin de 24 de cărți de poezie.

Din 1976, de când trăiește între Toronto și Val-David, activitatea poetei canadiene de origine română a cunoscut destule momente de vârf. Unul din ele ar putea fi legat de introducerea cărții, *Leaves of a Diary* („File de jurnal”), apărută la Variety Crossing Press din Toronto, 2006, ca material didactic de studiu, la Universitatea din Toronto, Canada.

Fidelă propriei concepții potrivit căreia poezia cere o dăruire necondiționată și o sinceritate totală, Flavia Cosma i se dedică în întregime, preferând dănuirii limitate între îngustimile spațiului mundan contemporan, fals și ipocrit, o trăire autentică, în universul adevărilor create absolute.

Zgârieturi pe fața oglinzii ar putea fi cartea metaforă ce ilustrează acest concept, dat fiind că ea pune față-n față trăirea în trup cu viețuirea întru spirit, versurile fiind un permanent mono-dialog al eului liric ce pendulează între esență și aparență, între omenesc și nelumesc.

Chiar și atunci când dialoghează cu Sinele, poeta o face cu nedisimulată detașare. Energiile trupului și cele emoționale sunt sublimate, într-o sinteză spirituală, potrivit viziunii sale unice, cunoscută deja din volumele anterioare.

Starea poetică a Flaviei Cosma dezbracă, pe rând, cuvintele de haina efemerului, făcându-le părtașe secretului său, *Secret*, pe care numai Dumnezeu îl știe, anume: „dorul de iubire”, dor prezent până și în triful unei păsări (*E greu de crezut*).

Iubirea, despre care între timp a învățat câte ceva, după cum afirmă în dedicația ce deschide volumul, este cea pe care poeta o caută mereu, aieva sau în vis (*Ouale*) pentru că nu încetează să creadă în sensul și împlinirea ei. De aceea când *Veni și ora...* emoția trăirii clipei face să dispară noțiunea timpului din „calendarul comun”. Ora așteptată, ora petrecută, clipa trecută se vor pierde curând în noianul aceluiași timp sub care stă scrisă, ca de atfel și poezia în sine. Așa se face că „Inima înfrântă se ascunde rușinată-ntr-un colț, / Și în

sfârșit se lasă / Pradă durerii” (*Frigul pietrelor*).

Alteori „Timpul, / Acest hemafrodit întins pe pat / Între noi” face parte din triunghiul amoros, transformând ființele, cu iubire cu tot, „În amintiri sfâșietoare, / Dureroase” (*Tu, eu și timpul*).

Însuși titlul poemului, *Zgârieturi pe fața oglinzii* este o metaforă nu doar a dualității ființei, ci și a timpului de care vorbeam. Căci el este acela care de fapt lasă urmele; *zgârieturile pe fața (oglinzii)* fiind (în)semnele sale.

Dual și el ca tot ce-i lumesc, și necruțător pe deasupra, se face simțit pândind „netrebnic, hain, / Nerăbdător”, ceea ce o determină pe iubită să implore chiar și din profunzimi de blestem, cerșind clipe, desigur, în numele iubirii: „Lăsați-mi câteva ore plâpânde / La marginea cerului” (*Așteptare din nou*).

Legate de timp, și anotimpurile atrag atenția prin „semnele” lăsate, în special când vine vorba de momentul regenerării, ca în *Primăvara timpurie*, sau al hibernării (*Iarna la ferestre*), când iubiții stau „Numărând fiecare secundă ce trece, fiecare minut, / Ca pe o nouă victorie”.

Așadar, printre temele și motivele poetice prezente aici, în afară de cel legat de amintitul timp, mai distingem, motivul apei și al oglinzii, precum și al principiului yin/yang, cu metaforele lor cu tot.

Încercând să definească ființa umană, fluiditatea yin-yangului său energetic, poeta găsește că suntem construiți pe baza unui amestec al contrariilor; elemente concrete și abstracte, pământesc și dumnezeiesc laolată: „Noi – / Nemurirea și neființa / Topite una într-alta, / Norii sălbaticiți / Încrușițați pe boltă, / Căile gândului impenetrabil, / Rebel” (*Noi*).

Omul de rând își privește „pe furiș fața în oglindă” (*Peisaj urban*), oglindă văzută și ca spațiu și loc, ca joc al apelor în care „iubitul zace înecat”. Nu mai puțin ea este și reflexie a petrecerii temporale, a ‘pre’trecerii către o altă dimensiune, făcând trimitere la magicul, oniricul și inefabilul vieții.

Deși îi place uneori să viseze, ori să creadă alteori în minciună – ca realitate „alterat” personalizată –, iubita din poemele Flaviei Cosma este în permanență lucidă (*Odihnă*) știind când și cum să întrerupă jocul.

Însă și ușurința cu care scrie este „oglină” libertății cu care scriitoarea a ales să trăiască, fapt ce a marcat traiectoria sa literară internațională, de la publicarea primului volum de poezii, în 1992 (în Texas, SUA) și până astăzi.

Cunoașterea poetică presupune vibrație, rezonanță cu adâncul profund al naturii, de aceea afirmația Flaviei Cosma care dă titlul poeziei sale *N-am răspunsuri*, cu referire la problemele vieții, este pe deplin îndreptățită.

După cum mărturisește într-un recent interviu¹¹, poezia este din punctul său de vedere, un dialog între creator și receptorul care îmbunătățește cu propriile trăiri pe cele ale poetului. Așa se face că opera este rezultatul acestei fericite întâlniri necesare.

Doar că amintita formă de comunicare este posibilă, credem, atâta vreme cât, și unii și alții sunt racordați la structurile și energiile cosmosului, căci, după Flavia Cosma, poezia există de când lumea, având legătură cu misterele, cu magia și cu tot ce nu poate fi explicat științific. În cuvintele scriitoarei, ea este „un dar a lui Dumnezeu oferit umanității într-un moment de grație, un mod de a ajunge la conștiința universală”¹².

Prin extindere, am putea spune că incantația provocată de o anume rostire a versului, proiectează realitățile terestre direct pe cerul universal, ca o „mare răsturnată” oglinzind într-un fel imaginea abisului feminin, lunecos și trivial, „cu poalele-i largi date peste cap” (*Mare răsturnată*).

Motivul apei din *Sezonul ploilor* vine însoțit de cel al morții, al putreziciunii, al fluidelor în destrămare. Ca proiecție în expansiune, îi corespunde imaginea în mișcare a →

OFELIA M. UTA BURCEA

¹¹ *La poesía es una calle con doble dirección, un diálogo entre el poeta y los lectores* <http://www.surysur.net/2011/10/la-poesia-es-una-calle-con-doble-direccion-un-dialogo-entre-el-poeta-y-los-lectores/>

¹² Idem (trad. n.).

fulgilor „murdari”, a ploii „cu picuri mari”, sau a lacrimii, toate aceste lichide amestecate „cu plânsul pe fețe”. Cu puterea ei de transformare, apa este însă și întruhiparea staticului când: „o paralizie, un îngheț / Pune stăpânire pe noi.”

Dar, cum poeta este o optimistă, nu se lasă prinsă în „brațele toamnei”, cu atât mai puțin în melancolia ei, odată ce „soarele covârșitor înaintează anevoie pe boltă” schimbând îndată tonul și tonusul creației Flaviei Cosma.

În treacănt fie spus, până și imaginea morții e lipsită de obișnuitele ei atribute întunecate, căci „Sub soarele blând / Moartea se îmbracă în veșminte de aur”, deloc înfricoșătoare ba dimpotrivă, figura ei e de-a dreptul solară: „Galbenă / Eleganță / Răbdătoare / Atoateștiutoare” (*Calea spre neființă*).

Interesant ni se pare ciclul de *Elegii*, (cu subtitlul „Urcând din treaptă în treaptă până la etajul IX”). Probabil, nu întâmplător treptele ajung la etaje fără soț. Se remarcă cel notat cu cifra simbolică șapte, cifră care, printre altele, dă sens alegoric și nivelului al treilea: „Etajul trei face parte din cele șapte luni de absență”.

Cele trei ipostaze ale etajului șapte (a, b, c) au cheia metaforică a închiderii / deschiderii, sugerată de prezența ferestrei și a peretelui (alb), între care se consumă experiența unei iubiri care inversează sensurile elementelor. Această stare de lucruri se va confirma îndată ce ajungem la următorul și, ultimul nivel: „La etajul nouă / Miroase a aer stătut și încins”.

E treapta conștientizării, a asumării experienței, marcată de „fereastra care nu se poate deschide”. Asta o face pe iubită să înțeleagă nimicnicia zbaterilor ființei, acel *vanitas vanitatum, omnia vanitas...* respectiv că „toate-s derizorii și patul murdar / Se lasă într-o parte”.

Gândul o duce la evadarea din acel spațiu scootind că „drumul cel mai scurt înspre eliberare” înseamnă să coboare „treptele celor nouă etaje / Una câte una”.

Dar vine vremea să lăsăm autoarei binemeritatul răgaz de *Odihnă*. O vedem cum, după această serie de reflecții poetice, „Transfigurată de flăcările mari / De sete, depărtări și neputințe”, intră delicată, să se-nchidă, de bună voie, după cum singură mărturiseste, într-un poem al iubitului, „scris în nopți de veghe” și rămas „Între filele împrăștiate pe pat”.

Restul e *Joc târziu*, magie, iubire și altă poezie...

Madrid, 2013

Efuziunea lirică

O fostă studentă de a mea, care astăzi e un bun critic literar, mi-a adus un volum de poezie cu un titlu încifrat – „60” (Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2011), semnat de scriitorul Lucian Mănăilescu, din Buzău, România.

Am descoperit un autor, cu un caracter singular al personalității artistice, care vine dintr-o atitudine făcută din contraste și contradicții care sfârșesc prin a crea, printr-un joc al raporturilor de complementare și de compensație, un univers unic: „Zile și nopți încetate precum cățeei fără ochi / În apele măloase ale inocenței... / Râdeam de copilul bătrân / ce cumpăra în bălci vopsele / să mângăiească măștile tristeții... / Mai târziu am învățat / călcând prin roua dimineții / ce preț are lumina foșnind / desculță-n iarbă... / Azi țin în pumn o vrabie ucisă / și plănuesc să o repar / și s-o arunc în cer”. Aceste versuri fac parte din *spectacolul lumii*, văzut de poetul Lucian Mănăilescu, contemplat de o conștiință permanent preocupată de disocieri și de asocieri, care acceptă existența total, cu toate implicațiile, adică împreună cu mama, tata, satul, tăcerea, tristețea, viața..., de care este inseparabil.

Problematica poemelor din acest volum își află expresia în interogația meditativă care nu e o ipostază a omului, ci a celui care metaforizează, asumându-și inevitabilul fără lamentație, prin transfigurare: „Dacă am auzi cu surzenia lui Beethoven, / dacă am putea vorbi în culori, dacă am vedea / tăcerea, dacă obosiți de cer l-am căuta / pe Dumnezeu printre lucrurile mărunte: / în ghearele pisicii, în cântecul mierlei, / printre păpușile cu mâinile rupte / de fericirea plâpândă? / Dacă în loc să murim mereu într-o zi și alta / am pipăi lumina cu lacrimi / învățând să trăim până la capăt? / Dacă ți-aș spune acum „te iubesc!” / ce sinucidere invadată de greieri ar fi...” Aceste versuri vizează destinul uman general, confesiunea personală a sentimentului fiind extinsă asupra cititorului, cu acea caracteristică

pendulare între dulcele *te iubesc* și amarul *tristeții* proprii poetului. Contemplația și contactul direct cu natura, uneori până la confuzie, creează sentimentul existenței depline, amplificând vibrația lirică până la totala ei disponibilitate de a conține trăirea-limită: „Dacă vrei să vedeți stați cu ochii închiși / până când va veni pasărea orbitoare, / până imaginea o să se surpe în voi / ca o amforă răsturnată de vuietul mării... / N-o să vă ajungă vederea, nici destulă bucurie / nu va fi, măcar destule oglinzi prin preajmă... / Dar vă spun: dacă vrei să vedeți / stați cu ochii închiși ca în moarte / pândind amnezia întunericului”.

O asemenea stare de spirit transfigurează inevitabil realul și devine sursa din care se naște peisajul imaginar.

Poetul Lucian Mănăilescu este adesea stăpânit și de obsesia timpului, iată prin ce se explică recurgerea frecventă la reprezentarea ciclurilor naturale. Atmosfera este creată, străbătută de adieri meditative: „Visam în braille, citind pietrele căzute / din soarele negru...”

Probabil că poetul încearcă să învingă... timpul, astfel versurile lui de parcă au un sunet cristalin, vibrații solare, tonuri cromatice de auroră sau amurg târziu. Pastel irizat, idilă zglobie, litanie nostalgică, ori *strigăt* bărbătesc – totul e ritm, metaforă clară, generoasă, fără prețiozități.

Această *muzică poetică* deschisă tuturor și constituie una din cele mai pregnante calități ale poeziei lui Lucian Mănăilescu: „O mie de singurătăți printre oameni, / precum cele o mie și una de nopți care amână moartea... / Câte lucruri nu ai visat, câtă fericire / nu ți s-a scurs printre degete, / păstrând totul pentru aureola / obișnuinței și pentru meticulozitatea / lucrurilor bine făcute... / Doamne și ce imense aripi / aveai pe umeri! Dar ai spus: / – Nu am vocația zborului! / demontându-le cu migală. / Ultima dată te-am văzut / pe un acoperiș de casă, șindrilei cerul / și râdeai ca un copil, păcălit de Dumnezeu / cu un pumn de cireșe amare. / A doua zi ai plecat și nimeni / nu știe unde...”

Astfel, întâlnirea cu poetul, nu și cu omul, căci nu l-am cunoscut, a fost un exercițiu de curată metaliteratură. În afara auctorialului, am trăit senzația aceea pe care o are posteritatea în fața cărților unor predecesori.

Un fapt e cert, efuziunea magmei poematice din acest volum nu te lasă să treci pe alături!

VITALIE RĂILEANU
Chișinău

UN JURNAL LIRIC AL ÎNSTRĂINĂRII

Volumul *Păsări de piatră* (2010) al Paulinei Popa însumează optzeci și cinci de secvențe ale unui posibil „jurnal liric” (vezi subtitlul lucrării), propunându-ne un discurs poetic nu mult diferit de cel al volumelor din ultima perioadă (*Cartea Iordania*, 2008, *Altă vorbire*, 2009, *Vâsla de ametist*, 2011 și *Matematica îngerului*, 2012). Inspirat ilustrată de poeta însăși, lucrarea apare în condiții grafice de excepție.

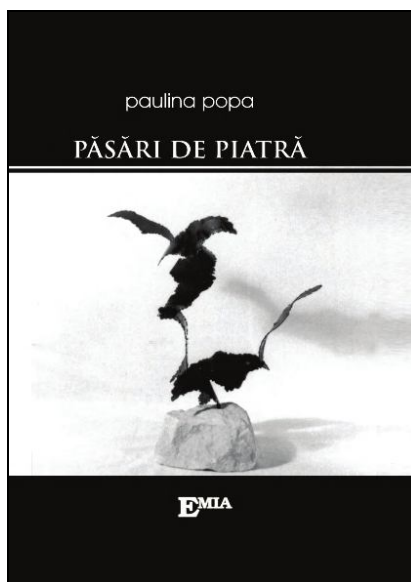
Intervalul-țintă vizat de această „încercare” de maturitate este 2009, an al cărui debut strălucitor devine pentru poetă o „mantie” acoperindu-i trupul și care, în ciuda aparențelor orbitoare, se va dovedi în realitate un răstimp al rupturii și al izolării iremediabile de lume și de semenii.

„Jurnalul” se încheie cu apropierea fatidică a lui 2010, învăluit de această dată „în veșminte de cuvinte”, poeta, metamorfozată ea însăși într-o „pasăre de piatră”, renunțând astfel, definitiv, la rochia-i „de carne” de odinioară în favoarea unei noi ipostaze, cea a spiritualității și a creației prin excelență.

Fidelă propriei configurații lăuntrice, Paulina Popa recidivează în același gest al plasării *sinelui* față de *sine* într-o perspectivă neutră. Astfel, pe tot parcursul lucrării, poeta va grăi despre sine ca despre o *altă* persoană, adresându-se direct acestui *alter ego*, compătimitindu-l, surprinzându-l în ipostazele raportării la alchimia creației, proces esențial izvorât din credință. Astfel, simbolistica „păsării de piatră” devine relevantă pentru statutul, dar și poziționarea poetei, atât în raport cu universul exterior, cât și cu cel lăuntric, acceptând resemnat condiția marmurei lucide care, observând, implicit, se observă.

Relaționarea eului cu exteriorul se realizează la un nivel minimal al percepțiilor, poeta doar „tălmăcind” în cuvinte stimulii care îi asaltează ființa: trupul, dar mai ales cugetul și simțirea. Astfel, poemul – filele jurnalului liric constituind piese ale aceluiași puzzle – se transformă într-un inventar al acestor stimuli, practic fiind golit de fiorul existențial al dorului și al speranței.

Paradoxal, jurnalului „liric” al Paulinei Popa îi lipsește însuși lirismul, fiorul și bucuria vieții, duioșia, discursul devenind rece și repetitiv, un veritabil cântec încremenit al păsării de piatră, ca o înșurire de elemente eterogene, reluate obsesiv.

„Sub sânul” devine o zonă a trupului unde vor fi „îngropate” (fără a fi vindecate însă) marile poveri ale existenței, durerile, deziluziile, ca și acele „timpuri” existențiale ale destinului însuși: „Sub sân / sunt adunate timpurile verzi / și cele uscate, cele cu flori și cele cu păduri / cu spinii unei iubiri / pe un vârf de stână bătută de ploii”.

Nu există variații consistente între însemnările de început și de final de jurnal, poeta proiectându-ne holograma unei entități practice statice, în raport cu care își rostește monologul impersonal și din care lipsește empatia. Curgerea timpului ar fi insesizabilă dacă nu și-ar găsi loc în filele jurnalului „cântecele” prilejuite de anotimpuri („Este primăvară! / Amin! / Se face mai aproape de tine, / mai aproape de cel de lângă tine, / de cel de aproape, / de cel de departe, / aproape...”) ori momente cruciale, cum ar fi, de pildă, nașterea lui Iisus: „Când se naște Iisus / îmi închipui că văd Îngerii / așa cum îi vedeam în copilărie. / Că toate ferestrele caselor / sunt apărate de aripi mari și sclipitoare. / Că îngerul din Altar, multiplicat, / ne ține în brațe cu multă grijă, / să nu ne risipim.”

Motivul „poemului” devine obsedant pe parcursul acestui „jurnal liric”: „apă a vieții / este poemul”, „nou născut la sânul tău / poemul învelit în mantie”; „cu smirnă și tămâie așteptăm poemul”, „așa cum se cuvine, / ai iubit poemul”, „cu toată ființa / ai alergat printre arborii poemului”, „unghiile se împlântă în carnea poemului” și așa mai departe, în cele din urmă totul sfârșind prin a se raporta la „poem”: „La începutul poemului, / ai dat înapoi tot ce ai luat, / ai împărțit pâinea cuvântului / celor ce n-au / și ai mulțumit / pentru

începutul poemului / și pentru Îngerul care / a trecut prin tine.”

În alchimia creației, tot ce ține de carne, de trup, va deveni, practic, neglijabil: „În timp ce scriai versuri dictate de Înger, / trupul era plecat într-o lungă călătorie”, însăși magia acestui proces fiind „prilejuită” de divinitate. De altfel, există în paginile volumului o permanență a prezenței divinității („Iată lumina Domnului / cum luminează în cuvinte”), însă relația cu Dumnezeu e neutră, mai degrabă decorativă, în pofida faptului că universul întreg pare potopit de esența divină: cuvintele sunt „trimise de Domnul”, în păduri ni se arată „arborii Domnului”, ne întindem în iarbă „cu fața spre Domnul”, chiar sub pământ răsărind „pajiștile fluide ale Domnului”.

Poeta își contemplă propria „împietrire” datorată atât lumii exterioare, „dansul realității” învățând-o „suferința ca performanță” („Te privesc cum, / derutată de mulțimile din piețe, / Te-ai împietrit, te-ai încuvântat” sau „lumea, prostituată pe autostrăzile morții, / împrăștiind bale în văzul copiilor”), cât și procesului creației („pentru fiecare cuvânt / ți-ai smuls o pană. / Aripa nu mai poate fi ridicată”), în cele din urmă izbucnind: „Ce cauți tu / în lumea aceasta blestemată / plină de bube, de puroi?”

Întrezărim o permanentă stare de disconfort, atât fizic, cât mai ales spiritual („veșminte ai îmbrăcat / și brăul care îți prelinge / stropi mari de sudoare pe șira spinării”), poeta (supra)viețuind cu senzația de a fi săgetată de elementele lumii: de apă („a trecut prin tine apa și fântâna secată”), de păsări de piatră și îngeri („îngerul trece prin tine și plânge”, „un înger a trecut prin tine și nu l-ai văzut”), de spațiu („ca urma unui șarpe / trece prin tine spațiul”), însăși iubirea fiind „un fulger în carnea poetului” sau poemul, „ca un fulger în pântec”.

În această solitudine „ca un cântec pe care nu l-ai înțeles niciodată” („regină cu o mie de brațe”), răzbat rareori ecurile unei existențe reale de odinioară („ca și cum ai fi viu / ai cuprins bărbatul”).

Pe măsură ce oamenii reali dispar din lumea materială, palpabilă, universul poetei se va umple de îngeri, ea însăși scriind versuri „dictate de îngeri”. Este imaginea femeii care s-a îndepărtat de oameni și de sine, trăind într-un spațiu străin și parcă într-un trup străin, cât mai departe de lumea „care împlântă cuțitul, / cupele pline cu spermă / cu salivă și lut”, de „bărbații orașului” care, după ce „și-au hrănit →

LADISLAU DARADICI

Zâmbind vieții

Cartea aceasta, scrisă în preajma rotunjirii vârstei la 80 de ani, vrea să aducă cititorilor nu numai acel zâmbet care se poate citi pe fața autoarei, ci și un altul, acela aflat mai în adâncuri, izvorât dintr-o satisfacție lăuntrică plămădită din bucuria descoperirii frumosului vieții în deplinul său înțeles țesut de forțele nevăzute ale cuvântului, un zâmbet care se poate așterne și citi și el pe hârtie.

Zâmbind vieții, dar în același timp iubind oamenii, străduindu-mă să separ grâul de neghină, lăsând cale liberă unei lacrimi pentru suferințele umane, bucurându-mă de frumusețea vieții, cu înțelesuri mai profunde la vârsta aceasta, în multe scrieri m-am radiografiat pe mine însămi, surprinzând uneori chiar și clipe care s-au depozitat în mine, fără să fiu conștientă de ele, ca o trăire revelatoare, cărora le-am pătruns înțelesul abia scoțându-le la lumină. Scrierile mele nu se pot detașa ușor de biografia mea, ele sunt o formă pământeană a spiritului meu. Nu pot să scriu nimic proiectat în absolutul vremurilor dincolo de propriile mele trăiri, dar am făcut mereu și drumul dus-întors între mine și semenii mei. M-am străduit să răspund orizontului de așteptare al mai multor categorii de oameni, să încerc o explorare a naturii umane, cu o largă gamă de trăiri ce o animă, de la sentimentul purificator al dragostei, până la cruzimi la adresa semenului său. M-am străduit să surprind câte ceva din inefabilul vieții, din bezna misterelor care ne împinge spre neprevăzut, și tot cântărind mereu, să nu mă îndepărtez

de bunul simț. M-am străduit să scriu despre frumusețile lăsate de Domnul pe pământ sau create de oameni, nu de puține ori sub forma scrierilor. M-am străduit să intru în dialog onest cu semenii mei, un dialog simplu, firesc, omenesc și cu substanță și să închin un imn oamenilor și locurilor obârșiei mele.

Zâmbetul meu exterior s-a conțopit cu cel interior aruncând lumini ca mierea razelor de soare dintr-o după amiază de toamnă târzie, ignorând vântul rece al iernii aflat prin apropiere. Zâmbetul meu încă nu este tulburat, nici chiar atunci când mă aflu la granița abia percepută între neliniștile marilor întrebări și calmul răspunsului cumpănit și așezat.

Zâmbetul mi-a fost prezent de la primele scrieri, începute după ce în viața mea se înscăunase senectutea, la 70 de ani, și sper să nu mă părăsească niciodată. Încerc, tot cu zâmbetul pe buze, să mă lupt cu timpul care pe mine mă urgencează, mă anunță că nu am prea multă vreme de adăstat asupra cuvintelor. Ca un vrășmaș, îmi pune la grea încercare zăbava cerută de scris, se scurge pe lângă mine nemilos de repede, încât abia pot să întind mâinile ca să-i pipăi secunde. Pe de altă parte, zâmbetul izvorât din încrederea în triumful binelui și al frumosului în viață este acela care a dat forță scrisului meu, ajutându-l să nu se împleticească printre lumini gata să se stingă, printre ecouri surde, l-a ferit să se împiedice de muțenia tăcerii și să se lase dominat de prea lungi ecouri din trecut. Firea mea optimistă, cu deschideri spre orizonturi mai largi, a pus zâmbetul încrederei în viață să-mi supravegheze scrisul, să-l dirijeze instinctiv și spre însemne ale modernității stabilite în orizontul contemporan. El veghează să am ferestre deschise, astfel încât scrisul meu să respire aerul vital. Așa am ajuns să-mi aștern scrierile pe drumul deschis de tehnica nouă, computerizată.

Ilinca Maria Lăzărescu-Seda,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”

În felul acesta, creațiile mele publicate la diverse reviste răspândite în în-treaga lume prin e-mail-uri, ajung mai repede la cititor și comunicarea mea cu ei câștigă ceva din timpul atât de potrivit mie. Scriu povestirile scurte, în ideea că aceste *short stories* sunt mai aproape de real, de preferințele vremurilor în care trăim și facem totul la repezeală. Dacă din ceea ce am scris, măcar o parte ajunge la cititori și reușește să le scapere o scânteie de gând și să le creeze o tresărire de inimă regăsindu-se într-un fel sau altul printre rânduri, se cheamă că nu am scris chiar în zadar.

Prin această carte, dăruiesc un zâmbet tuturor oamenilor calzi și buni și dacă surâsul meu nu încapă în sufletul unora, consider că n-am pierdut nimic, însă prin el, eu m-am îmbogățit, oricum. Mulțumesc aceluia care îmi răspund și ei, prietenește, cu un zâmbet.

ELENA BUICĂ

UN JURNAL....

→ animalul”, „pot vorbi despre afaceri, / vin și târfe...”

O poezie a detașării de sine, din perspectiva eului încremenit, această teamă de asumare a realității și a însăși existenței înstrăinând-o, în cele din urmă, de propriu-i suflet, de propria-i esență.

Paradoxal, jurnalul liric al Paulinei Popa este o mărturie tăcută a absenței vieții, a absenței dragostei și speranței. Un jurnal al amintirii nostalgiei zborului („cum ar fi trecerea ta printre oamenii locului purtând pe brațe viața așa cum a fost?”), al omului ferecat între zidurile propriei mânăstiri și în care până și îngerii îi sporesc spaima și tristețea.

O carte a renunțării la cele lumești? Un poem al singurătății?

În pofida prezenței insistente a motivelor biblice („Foșnește a îngerii vii. / În jur este lumină. / Domnul ne privește. / Iată mâinile mele! Spui / Cu ele scriu poemul acesta și altele, / așa cum mi-ai poruncit”). Pentru că singurătatea va rămâne peste toate, „ca un cântec pe care nu l-ai înțeles / niciodată...”

Arghezi era de părere că omul este un coror care zboară înlăuntru. Jurnalul liric al Paulinei Popa este un jurnal al încremenirii acestui zbor, sub strania zodie – existențială – a „păsării de piatră”.

Cronici în vitralii

O carte caleidoscop: *Cronici în vitralii*, de Maria Stoica, apărută la Editura Eurocarpatica din municipiul Sfântu-Gheorghe, județul Covasna. Autoarea paginează, cu tact publicistic, însemnări, recenzii, eseuri, note, interviuri.

Dacă scriitorul Doru Munteanu descoperea în paginile Mariei Stoica din volumul *Cronici în vitralii onestitate și har* (v. prefața volumului), aprecierile noastre includ, de asemenea, ca generic, subtilitatea ideatică și prospețimea limbajului. În decupajul critic al Mariei Stoica, pentru Ioan Suci, bunăoară, poezia este așteptare cu miez fraged, vis, dorință, aspirație înaltă. În versurile lui Ionel Simota din volumul *Aripi de cenușă* descoperă,

pertinent, accente din psalmii arghezi, poetul supunându-se stării de penitență, condiție a recuperării purității primordiale.

Îi atribuim autoarei *Cronicilor în vitralii* numele de critic literar, deși domnia sa își anunță un nume mult mai sugestiv, acela de cronicar, de participant la desfășurări semnificative ale fenomenului cultural transilvănean, „clădit pe seriozitate și profesionalism”. Din evantaiul actelor de cultură, Maria Stoica selectează „linie, desen, culoare, imagini și forme” care filtrează lumina precum vitraliile. Autoarea compune vitralii, esențializând apariții editoriale, biografia unui cenaclu literar sau o rotondă literară prin datele lor de permanență. În opinia Mariei Stoica, manifestarea culturală înfrumusețează spiritul, îl ordonează, îl așază într-o azimă a iubirii.

Desigur, Maria Stoica are, ca profesor, rigoarea analizei textului, simțindu-l investit cu noblețe și sacralitate. Este martorul și protagonistul acelor secvențe de viață culturală care au profunzime și expresivitate. Astfel, comentează cercetarea prof. Doina Dobrea despre țesăturile românești din zona Mureșului Superior, reuniunile literare de la Casa Memorială „Romulus Cioflec” de la Araci, județul Covasna, reușitele cenaclului „După-amiezile poeziei”, parteneriate culturale, omagii ale scriitorilor ș.a.m.d.

Cronicile în vitralii ale Mariei Stoica au vitalitatea faptului cultural important și bucuria celui care crede în înmulțirea binelui prin rosturi și limpeziri culturale.

VALENTIN MARICA

Manuscris

Lirica existențială a lui Mihai Pleș

Rămas în manuscris, pentru că poetul năsăudean Mihai Pleș trecuse prea devreme la cele veșnice, volumul intitulat „Turnul Abel” este o completare a celui dintâi numit simbolic „Psalmi curbi”. Amândouă au conotații biblice, dar sunt puternic ancorate în realitățile cotidiene. Poezia sa este filtrată printr-o experiență de viață ale cărei forme inedite le surprinde în stilul său personal. Este un poet modern prin forța cuvântului, un excelent artizan al subtilității și ingeniozității. El se impune ca un artist fin, îndrăzneț și original. Se oprește asupra zonelor de interferență ale vieții, dar și asupra lucrurilor mărunte, uneori chiar banale, pentru care găsește interogații retorice: „Fă-mă să înțeleg totuși / de ce prețul de fiecare dată / sunt eu”, sau „chiar și de jos / poți arunca / ceva / înnebunitor și rece / privirea”.

Profunzimea liricii sale se află în problematica existențială. Tot ceea ce atinge poetul, ce vede, ce își amintește, devine poezie pusă sub semnul unei viziuni filozofice: „nebulia ce ți se aruncă / în spate / e de fapt neputința altora / de-a înțelege că tu / vezi”.

Sobru și sever cu verbul său, Mihai Pleș este un reflexiv, mereu în căutarea metaforei care îl consacră ca un poet cu accentul grav al marilor arderi pe altarul cuvântului. Este un sentimental aflat într-un joc al iubirii: „Când iubești / nu pui niciodată condiții / o faci simplu / ca și când ai iubi”.

Explorând realul în ipostazele existențiale, el coboară în subteranul sufletului: „Cobor tot mai des / în adânc / adâncul fără scăpare / acolo unde se întâmplă / și / se desface totul”. Mihai Pleș nu este un inovator, ci pur și simplu un creator în deplinul înțeles al cuvântului. Construiește într-o arhitectură artistică modele moralizatoare, contemplă lumea și caută răspunsuri

Mihai Pleș

pentru însănătoșirea ei, condamnă nedreptatea și tragismul ei „timp blestemat și curb / lentilă enormă / a miopiei noastre / prin care / vedem translucid / începutul / adică /cuvântul”. Este un sever martor al timpului său pe care îl judecă.

Însetat de absolut, poetul îl caută pe Dumnezeu ca pe o dovadă, o certitudine a perfecțiunii. Atmosfera biblică, ideea timpului, a morții, a reîntoarcerii în lut, sunt câteva din motivele creației sale artistice. Mereu apelează la Abel, fapt pentru care și volumul îi poartă numele,

punând în valoare cele mai reprezentative reflecții: „Abel / ne-ai învățat un lucru trist / nu mai ajunge să fii bun / sunt / prea mulți frații tăi flămânzi / de ură”, iar ca o consolare a trecerii rituale, el găsește acest tainic răspuns: „Fii sigur / Că o să încăpem toți / pământul nu e niciodată prea plin / cu / câte o mână afară / mângâind cerul”.

Poetul năsăudean este însă și un melancolic însingurat care privește viața prin oglinzi paralele: „anul acesta / am uitat de salcâmi / am nins întruna / îngropând amintiri / fidelitatea timpului alb / e senină / ceva însă / topește zăpada”. Crezul său existențial este unul încărcat de semnificații: „am ars / în plină lumină / am ars precum / o lumânare / în altar / fără tăria de a mă stinge / până la capăt / ca lucrul ce / o singură dată îl ai”.

Mihai Pleș este un poet care își moaie pana în cerneala sufletului și în libertatea expresiei, căreia îi dă frâu liber, fără precepte convenționale, construind o frază scurtă, frumos încheată, cu multe intercalări, dar și cu reale valențe metaforice: „norii / oameni plecați care plâng”. Se simte destul de pregnant accentul aforistic al versurilor sale, dar și tendința de condensare a imaginii artistice care îi dau un caracter de autenticitate. Întâlnim în acest volum structuri de o certă valoare artistică precum: „mă dor rădăcinile / de atâta pământ”, sau „nu se poate întoarce / decât cel ce-a plecat”.

Cele trezeci și două de poeme cuprinse în acest volum sunt un veritabil testament poetic al lui Mihai Pleș prin care cititorul poate afla marile sale arderi lăuntrice.

MIRCEA DAROȘI

„Ciuliniadă” în hiat

După un distins debut editorial cu un volum de „proză scurtă”, *Te iubesc e prea puțin* (Constanța, Editura Punct Ochi, 2005, pentru care i se acordă, în 2006, premiul Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Dobrogea) și după trei notabile „romane”/„macronuvele” – *Rugați-vă pentru îngerii ascunși* (Constanța, Editura Ex Ponto, 2007), *Decalogul tăcerilor albastre* (2008) și *O vară de necuprins* (2010), Mihaela Burlacu (născută la Tulcea, în 5 octombrie 1968, licențiată – din anul 1994 – a Academiei de Studii Economice din București), surprinde Distinsul Receptor cu încă un interesant „microroman”, ori, mai degrabă, cu o remarcabilă „macronovelă”, *Simfonie pentru ciulini* (Constanța, Editura Ex Ponto 2012), ce stă și sub un excelent motto din Hermann Hesse („Dumnezeu nu ne trimite disperarea ca să neucidă, ci ca să trezească în noi o viață nouă”), microroman”/„macronovelă” unde e abordat, printre/din unghiuri tradiționale, universul dintr-o localitate de câmpie, Coșereni-Ilfov, de pe malul drept al râului Ialomița, univers văzut/„radiografiat” dinspre cel mai zguduitor eveniment ce-i marchează multimilenar existența, moartea/înmormântarea creștin-ortodoxă a unei tinere mame, a unei fiice a satului, farmacistă de 29 de ani, Ioana Flămânzilă („un om bun, mamă tânără și frumoasă” – p. 11 –, ce își află sfârșitul la nașterea primului său fiu), „roman”/„macronovelă” în care se oglindește nu numai „intelectualitatea satului Coșereni” (Primarul-inginer-horticol / **Constantin Bocan**, din inițiativa căruia, în localitate, întru sprijinirea școlărilor/fiilor eminenți ai satului către licee/ facultăți, înființează **Fundația Umanitară „Oamenii Satului”**; **Florentina**, soția primarului, „fată de muzicieni celebri”, „stăpânind perfect pianul”, dar care a absolvit o facultate de horticultură; „domnișoara asistentă medicală” / **Georgeta Crețu**; **Preotul**, **Dascălul/profesorii** – **Buzatu**, profesorul ce umilește mereu pe școlărița eminentă, Ioana Flămându, „fiica văcarului/ ciobanului”, cu sintagma „copil nenorocit”, Ioana devenită, în ultimă instanță, farmacistă și „erou central - romanesc”: „– Domnule

Buzatu! De ce aș fi eu un copil nenorocit? [...] / – Pentru că ești... Și pe deasupra, ai și un tupeu nemaipomenit pentru o fată de văcar! afirmase cu hotărâre profesorul, înroșindu-se de mânie. Ai nota 1 pentru asta!” [p. 20 sq.]; „**diriginta clasei**”, **buna „doamnă Toderică”**, de-i cumpără/duce Ioanei, „șefa de clasă”, „o rochiță și niște pantofi” spre a putea merge „la balul de absolvire” [p. 42]; **Inginerul** / Marius ș.a.), ci și (desigur, ici-colo) „contemporana problematică a pământului” din Bărăgan (de după desființarea Cooperativelor Agricole de Producție [cf. pp. 13-17], ivindu-se „tangent”/„în complementaritatea” problematicii „moromețian-desculțe”/„predist-stanciste” de dinainte de 1989). Dar, spre deosebire de satul bărăgănian al lui Marin Preda/Zaharia Stancu, în universul rural de Coșereni-Ilfov, surprins cu un indiscutabil și mare talent de Mihaela Burlacu, s-au înregistrat/„petrecut” deja „mutații urban-civilizatorii”, îndeosebi, din/spre „democrația junglieră și capitalismul sălbatic” din București, din toată Câmpia Dunării de Jos, din toată România/Dacia etc.: „Tractorul închiriat venea de trei-patru ori pe an, pe la familiile mai înstărite, să le secere lanurile”; ceilalți coșereni „foloseau metodele tradiționale de însămânțare și seceriș pentru parcele mai mici de pământ; mijlocul de transport era căruța trasă de cai și doar două persoane aveau o mașină de teren; [...] ca în mai toate satele din Bărăgan, familiile erau sărace” (p.

13); „canalele de irigații – care asigurau un echilibru când precipitațiile erau reduse – fuseseră distruse după Revoluție; țevile de aluminiu și subansamblele necesare funcționării pompelor au fost furate bucată-cu-bucată și duse la fier vechi pentru câțiva lei [...]; înfățișarea satului s-a schimbat mult după ce comuniștii au început sistematizarea localităților din Bărăgan, fără a ține seama de specificul lor; de când se știau, ele aveau ulițele înguste și cotite, care tăiau puterea crivățului și a furtunilor de vară; tăindu-le drept și lărgind străzile, vântul suflă în rafale...” (p. 14).

Cu incipit de epopee, de „**ciuliniadă**” în hiat (luăm vocabula **hiat** în accepțiunea arhaică, aproape pierdută, din pelasga > valaha contemporană, cea de „mejdină”), un hiat cu mari scaieți, „simfonic” tremurând/vibrând în viscol de undrea, se arată întru catharsis „deschiderea” romanului/ macronuvelei *Simfonie pentru ciulini*, de Mihaela Burlacu (oricum, nu aceeași „ciulini ai Bărăganului”, foști în proprietatea interbelic-secundă a lui Panait Istrati, „ciulini” ce încă au o capitală în localitatea cu gară, Ciulnița < Ciulinița), „deschidere”/ „incipit” trimițându-ne gândul și la un celebru „stil de laureat-Nobel” (și am făcut aluzie „de iarnă” la capodopera expresionist-romanescă a laureatului cu Premiul Nobel, Ivo Andrici, *Curtea Blestată*, microroman apărut în Belgradul anului 1954, tradus/publicat în limba dacoromână în anul 2005). Narratorul – „burlacian-de-marcă” – plonjează într-o „zăpadă lustrală”, într-o „zăpadă de moarte” (fie-ne îngăduită hibernal-metafora-simbol, de vreme ce noi, la rândul-ne, am admis *Simfonie pentru ciulini*, cel mai liric-muzical titlu din literatura valahă, de după „Concert din muzică de Bach”, de Hortensia Papadat-Bengescu): „Viscolul iernii troienea zăpada într-un colț de cimitir, acoperind cu neaua albă un mormânt în care odihnea un trup din care sufletul a trebuit să plece prea devreme. Crucea mică, din lemn stratificat, fusese și ea îngropată de zăpada care căzuse din abundență în zilele de după Crăciun. Dacă dădeai cu mâna, ai fi putut distinge cu →

ION PACHIA-TATOMIRESCU

greu ce era scris pe ea: Ioana Flămânzilă – 29 ani. [...]

Vijelia scutura pereții caselor, troienele se înălțau cât vezi cu ochii, iar văzduhul era un infern, mai rău ca în vestita iarnă din '54, așa cum spuneau bătrânii satului, care apucaseră să vadă urgia de atunci» (p. 7 sq.); «Zăpada viscolită acoperise întreg cimitirul, ca un ocean alb, din care nu puteai vedea decât crucile mai înălțate» (p. 12).

Pe scurt, *Simfonie pentru ciulinii*, de Mihaela Burlacu, are o „acțiune-pivot“, de bildungsroman-dramă, cu o eroină centrală, Ioana, «fata văcarului» Gheorghe Flămându (personaj / „tată“ monstruos, „mascatul din lanul de porumb“, individul cu «fața acoperită cu un ciorap de nylon negru» [p. 48 sq.] ce, seara-târziu, la re-întoarcerea acasă, în Coșereni, a fiicei sale, „șefa de promoție“, de la „Balul Absolvenților“, organizat / desfășurat la școala comunală de centru, „pe cărarea-scurtătură“ dintre lanuri, atacă „incestuos-violator“, animalic, pe Ioana, scăpată cu nenumărate răni, „ca prin minune“, „din ghearele-i“, reușind apoi să ajungă, „orbecăind“, la casa domnișoarei asistente medicale, Georgeta Crețu, care-o tratează, o găzduiește și, după puțină vreme, cu spiritul-i detectivistic ieșit din comun, stabilește că „atacatorul mascat din lanul de porumb“ e chiar tatăl Ioanei), eminenta școlăriță coșereancă, Ioana Flămându, „norocoasă“ câștigătoare a unei burse acordate de Fundația Umanitară „Oamenii Satului“ pentru continuarea studiilor la un liceu sanitar, ceea ce-i permite să urmeze cursurile Facultății de Farmacie de la Universitatea din Constanța, facultate la care-și obține diploma de licență, spre a se angaja la farmacia din «apropierea unui cartier de blocuri, locuite în marea majoritate de bătrâni» (p. 124).

Farmacista Ioana remarcă – dintre cei ce veneau să cumpere medicamente pentru părinți / bunici – pe inginerul Nicu, «un bărbat între două vârste, de înălțime medie, care venea foarte des, o privea intens și era deosebit de amabil cu ea» (*ibid*), inginer «ce divorțase de soția lui cu care conviețuise nouă ani, pentru că [...] nu dorise să aibă copii; fiind aromân, singur la părinți, tradițiile erau extrem de puternic conservate în familia lui, iar acel fapt era o dezonoare, o rușine» (p. 125);

inginerul și farmacistul – cu gândul de a-și întemeia o familie „ideală” – se împrietenesc; după peregrinări pe Valea Prahovei, după petrecerea Crăciunului, la altitudine, în Carpații/Bucegii Meridional-Cogaionici; „la nici patru luni de la întoarcerea de la munte”, Ioana constată că „a rămas însărcinată”, fapt ce pare „a-l face fericit pe Nicu”, inginerul „macedoromân”, ai căror părinți se opun legalizării căsătoriei celor doi.

Pe când se afla în cea de-a șaptea lună de sarcină, într-una din seri, Ioana, ca de obicei, e așteptată de iubitul ei inginer macedoromân, „să închidă farmacia și să se plimbe, ori să ia masa în oraș” (p. 144); la masă, „Nicu i se adresează primul, cu glas stins: «Știi, am vorbit cu familia mea de căsătoria cu tine...»

Nu vor să audă nici în ruptul capului de o româncă! Au zis că mă dezmoștenesc...»” (*ibid*); „a doua zi după această discuție”, Ioana pleacă la Coșereni, „să schimbe locul, încărcată de daruri pentru familie” (p. 147) și pentru prietena sa, „domnișoara Georgeta”, asistentă medicală, în casa căreia o apucă „pe neașteptate, durerile nașterii, chiar a doua zi după ce sosise” (p. 152).

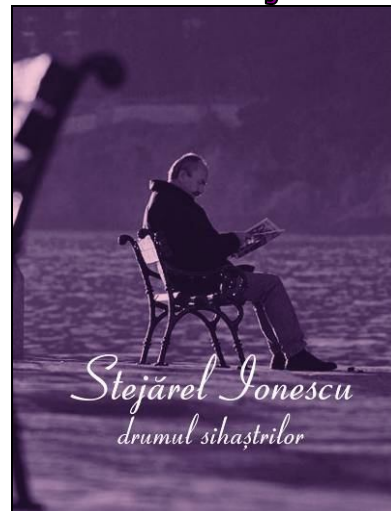
Pruncul George-Cristian se naște, dar Ioana moare „cu zile”, din cauză că nămeții cumplitei ierni așternute peste Coșereni/Bărăgan n-au permis ambulanței trimise de Maternitate „să ajungă la timp”: „Ambulanța sosise exact la trei ore după decesul Ioanei...” (p. 157).

Prin admirabila „macronovelă”, prin originalul „microroman”, *Simfonie pentru ciulinii*, de Mihaela Burlacu, pare a se fi inaugurat exploatarea unui nou „filon”/„etaj” al epicii valahe de inspirație rurală, reflectând veridic mutațiile din sânul intelectualității satului de câmpie, de etern-Bărăgan.

Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”

Drumul sihaștrilor

Citind rândurile lui Stejărel Ionescu am avut senzația că sunt introdus la un mod captivant de gândire despre lume și viață. Mai precis, ni se pune întrebarea ce este viața, cum a început ea dintr-o materie moartă incandescentă a planetei noastre. O altă întrebare ce ni se pune este de ce conlucrarea complexă, să zic fizico-chimică la o vietate, trebuie să se termine la un moment dat? Autorul volumului intitulat „drumul sihaștrilor” răspunde la aceste întrebări, dar nu științific, ci artistic, înveșmântate în poeme remarcabile.

Volumul apărut la Editura Inspirescu din Satu Mare, în 2013, cuprinde 45 de poeme, de fapt o succesiune de imagini, de căutare și de meditare despre viață și despre moarte. S-ar putea prezenta fiecare poem, dar pentru a nu lungi peste măsură articolul de față, voi releva numai cele mai semnificative.

În poemul „moartea e mereu sihastră”, după o plimbare în cimitir, poetul concluzionează: „singurătatea asta nu-i de vină / și este ger prin gropile adânci / prin care lipsa de lumină / cu porția îți dă lacrima să plângi”

În „îngerul din oglindă” găsim o meditație despre ce e înaintea nașterii, când firul vieții încă nu a fost urzit.

În „moartea în convalescență” ni se mărturisește și citez: „fiindcă și moartea, are moartea ei / deoarece, nici convalescența / nu durează o veșnicie / ci, doar eternitatea”. Aici autorul vrea să sublinieze că eternitate are o durată mai lungă decât veșnicia (cu referință la convalescență), dar veșnicia și eternitatea sunt sinonime, așa deci →

ANDREI POGÁNY

comparația trebuie sesizată cu o înțelegere de către cititor.

O reamintire, în general, despre tinerețe ne menționează poemul „anii se duc” exprimate cu o sensibilitate rară, citez spre exemplificare strofele următoare: „cad frunzele bătute în vânt / se duc și anii noștri în zare / și se așază pe pământ / sub pașii tăi de pe cărare”.

Poetul dorește o schimbare și în viața socială. Îndrăgostindu-se de Apocalipsă, în poemul „iubita mea Apocalipsă”, declară cum că numai cu ea lui va fi bine și nu o să ducă de nimic lipsă. Se retrage cu ea pe o insulă pustie unde împreună cu iubita va face o lume nouă, o lume veșnic vie.

Trecerea timpului este înfățișată artistic maiestuos și cu aspecte filozofice în „an după an”. În acest poem, un om sărman, un gondolier vâslește prin timpul efemer, an după an rupând câte o filă de roman până ajunge la cotorul bătrâneții.

Și în „aș vrea”, poetul se ocupă la fel cu trecerea timpului, citez: „iar viața s-a făcut sihastră și timpul nostru a trecut”.

Autorul meditează despre drumul sihaștrilor. În poezia care are chiar titlul volumului, ne relatează eclatant, citez: „sihaștri-s doar cu timpul lor / și timpul lor este sihastru / când îi acoperă vreun nor / iar viața lor e un dezastru”.

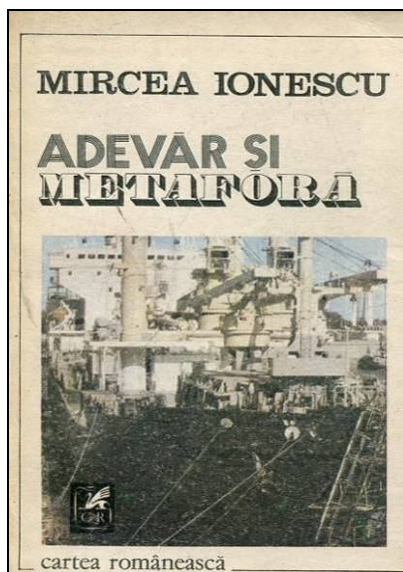
Poemul „Eminescu, unde e”? parcă-l pune și pe marele nostru poet în ipostaza unui sihastru, el are timpul lui. În această poezie se prezintă că Eminescu e absent, dar el totuși e prezent și dă prezență la clasă. În încheiere, marele nostru poet rămâne în sufletul nostru așa cum l-a ogândit autorul, Stejărel Ionescu, „Eminescu, e prezent, e-n fiecare din noi”.

În poemul „timp efemer”, autorul vrea să ne actualizeze iar pe Eminescu, comparându-l cu un luceafăr și citez: „luceferi cad în fiecare noapte / și stelele dansează în univers / iar timpurile noastre sunt deșarte / căci tu rămâi în fiecare vers”.

În finele acestui articol, pot să remarc că în volumul „**Drumul sihaștrilor**” cititorul va găsi un flux liric impresionant, care îl cucerește și îl învăluie între grațios și patetic. Volumul merită să fie parcurs pentru a putea savura mesajele conținute în fiecare vers realizate cu pasiune și cu multă trudă de Stejărel Ionescu.

Îmbrățișări în ritmuri dunărene

Omagiul scriitorului Mircea IONESCU

Ca fii ai Moldovei de Jos, trăitori întru îmbrățișarea constantă a brațelor bătrânului fluviu *Istros* (Hester, Danaistru), bine-cunoscuta zilelor noastre: *Dunărea* (cu traduceri diverse: Donau, Dunay, Duna, Dunav, Dunai, Danube, Tuna etc.) – fiică a lui Poseidon (cum ne place a crede), până ajunge să triumfe în brațele mării (nedrept spuse *negre*) – pentru a-și slăvi efortul și dramele firii, își mângâie întru alint sau întru vrăjmășie mantiile-i spumegate – nu de puține ori, peste lanuri, peste case, cerând jertfe adeseori. Aceasta-i este firea. Nu-i place-a fi încorsetată. Se răzvrătește – pentru unii, dușmănește. Doar e fiică neptuniană. Cu toate astea – o iubim, alintând-o în vers și cânt baladesc „*Dunăre, Dunăre, / Drum fără pulbere... / Și fără fâgaș...*”

Pe undele înspumate, la malurile generoase, în Deltă, pe numeroasele-i ostroave..., pescari și vânători iscusiți își încearcă norocul. Cu instrumente sofisticate, cu penelul, cu pixul sau cu aparatul de filmat, undele-i cărunte se lasă furate în arie diversificată de imagini, culori, frazări. Filme documentare sau artistice, picturi și sculpturi, jurnale de călătorie, proză, teatru. Versuri – multe, multe. Și, firește, reportajul – textul publicistic, cu striatii poeticești, adesea obiectivat de-un mesaj, și-ntotdeauna înnobilat prin darul de a ne familiariza cu oameni și locuri, de a ne sensibiliza sau de a ne împulsiona înspre un

spectru vizual anume. Într-un cuvânt, reportajul își dezvăluie, generos sau succint, povestea unui prezent real și palpabil, în genere.

Dacă dorim să ilustrăm valențele estetice ale reportajului, avem modele ilustrative suficiente. De la Dimitrie Cantemir la Geo Bogza, de la Vlahuță la Sadoveanu, de la N. Filimon la Ștefan J. Fay, de la Jean Bart la N. Dunăreanu, de la Panait Istrati la Fănuș Neagu etc. Și mai în zilele noastre, un mic popas evocativ – s-ar impune – întru amintirea lui MIRCEA IONESCU (1941-2013), scriitorul – împătimitul de frumos, de senzațional, de investigații fulminante – care ține să ne avertizeze – de dincolo de marele timp – că „*din huma intrupării noastre*” nu rămâne decât amintirea... (**Într-o primă-vară...**)

Pentru cei care l-au cunoscut bine (sau mai puțin bine), merită a aminti că Mircea Ionescu a fost un iubitor de natură, vânător și pescar pasionat – până la extaziere, îndrăgostit, deopotrivă, de maica Dunăre – care „*cântă laolaltă cu freamătul sălciilor și al plopilor de pe malurile ei...*” (**A patra punte**). În volumul **Adevăr și metaforă**, „*însemnările*” sale evocative devin, prin capitolul **Dunăre, cât se cuprinde!**... – îmbăiere în magma istorică cu străfulgerări în autohtonicitate.

„*Mișcătoarea pavază de argint*” – cum o numea, la 1883, Mihai Eminescu, Dunărea rămâne un „*cărăuș neobosit*” (Alexandru Vlahuță), pentru care ar merita „*să-nge-nunchem în Templul*” său, amintind și de elogiul adresat de Adrian Păunescu, mării. Și-n acest context, avem a pomeni de GALAȚII din ținutul covurlian, „*un târg care nu bate la ochi printr-o arhitectură frumoasă sau prin mărime, dar este târgul cel mai vestit ai întregii Dunări*”, după cum scria, la 1716, Dimitrie Cantemir – în a sa **Descriptio Moldaviae**.

Multe versuri i-au fost dedicate măritului fluviu. Într-unele, i se redă traectul devenirii: *născută în pântecul vârfului Kandel, / susuri notând la-nceput, / înfrățire de Brigach și Breg, / pentru ca-nveșmântat în hlamidă princiară, / în fastuosul castel Fürstenberg, / să-ți cânți destinul / de-a traversa... zece țări...* Generos traieci! →

LIVIA CIUPERCĂ

Alteori, personificată, Dunărea – devine personaj dramatic. Și-un singur exemplu, ni se pare grăitor. Maleficul „*Ieu hain*” îi tulbură apele, probă de încercare și pentru un Dânilaș – „*puișor de drac*”, în speranța că o va cuceri pe „*fata dintr-o algă*” a Dunării. Așa glăsuiește poemul epic **Fata de apă**, de Dominic Stanca (poemul acesta fiind dramatizat și prezentat chiar pe o scenă gălățeană, în 1968), reținând că în unda – val nesfârșit și nvolburat al bătrânului fluviu – iubirea rămâne căutare nesfârșită în meandrele necuprinsului – dor prevestitor de moarte.

Ascultând doinirile (multe, multe, multe) învăluite-n apele-i înspumate, uneori – strălucite de razele soarelui sau de bucuria adâncurilor, alteori – întunecate în mantia „*griului tern, mohorât*”, înviclenit (**Vinovatele meandre**), în orice ipostază, vocea poetului va șopti Dunării așa: „*Mândro, de-al tău dor, / face-m-aș de-un nor, / de-un nor ducător, / neîntorcător...*” (**Dominic Stanca**) Și iată cum, valurile Dunării nasc poezia lirică, epică, în ritm doinit (**Stefania Stere**), baladesc (**Ileana Constantinescu**) sau de vals (**Iosif Ivanovici, Strauss**), iar cuvântul – flacăra arzândă – se cere mângâietor, chiar dacă, de la fereastra înaltului, un ochi reține doar cenușiul înspumat al venerabilului Danubius.

Însă dorința de comunicare este mai presus de fire. Și cum n-ar dori și ea, domniță-nre domnițe fluviale, să nu dialogheze cu ale sale „*copile*” (George Coșbuc), deplângându-le zbciumul și neîmplinirile?! Și-avem a minti doar două dintre-aceste „*copile*”:

Siretul – „*dragul*”, „*râul luciu se-nconvoaie sub copaci ca un balaur...*” (Vasile Alecsandri), cel care „*murmură*” în singurătate și „*pustie*” (Mihail Sadoveanu) – până la-mbrățișarea cu sora ei cea mare, părând ea însăși, precum un „*copac uriaș, culcat de-a lungul Moldovei, cu rădăcina-n Dunăre și cu crengile rășchirate, înfipete prin crăpăturile munților...*” (Alexandru Vlahuță);

Prutul – altă soră moldovană, la fel de grăbită și-nvolburată, cea căreia poetul, insistent, îi cere: „*pictează-mi o miriște...*” (Grigore Vieru) peste cele maluri românești (însângerând de dor, adeseori). Și ce-avem a face decât să-i ascultăm plânsul, sfâșietor,

melodic?! „*Curge Prutul între noi și plânge...*” // „*Curge Prutul între țări române...*” – înlăcrimează, melodic, în dulce neuitare: Doina și Ion Aldea Teodorovici!..

Și-nre aceste involburări perpetue, asemănătoare valurilor vieții spumegânde, durează – de secole – o urbe mult îndrăgită: GALAȚII, cu toți anii ei de foc nestinși. De aceea, un imn de sfințenie, în glăsuirea unui poet de-al locului (smulțean de viță veche), TEODOR AL. MUNTEANU – la 25 de ani la plecarea sa înspre zările nemuririi, s-ar merita, neîndoios, ritmic, rosti:

„*Laudă cerului, laudă pământului, / Laudă albă se cuvine Cuvântului / Laudă toamnelor ce cresc și aplaudă / Când se sting în prag rugăciunile. Laudă / Zarzărilor și salcâmlor și merilor, / Laudă înlăcrămării și durerilor, / Laudă caldă ridicăți singurătății; / Laudă clăilor, laudă postării. // Laudă gărilor bolnave de vreme, / Laudă celui care mă strigă, nu geme; / Laudă ingenuncherii lângă ruine / Și mâinilor care n'au uitat să se'nchine, / Laudă visului curat ca o prescură / Prăbușit în noapte sub bolovani de scură, / Laudă frunților ce sângeră deasupra hârtiei, / Laudă călimării și somnului vecinicieii...*” (**Laudă**, „Universul literar”, 8.10.1938)

O mare bucurie ne-ncearcă – mărturie depune MIRCEA IONESCU într-al său eseu-reportaj, „*adevăr și metaforă*” într-o îngemănare, când în zori de zi, poți fi cucerit – privitorule! – de luciul albăstriu al Dunării, „*cu o clipă sau două înainte de răsăritul soarelui*”, în „*nemișcarea totală a aerului și a norilor*”. Doar pentru scurt timp, ea, Învolburata, „*se colorează în apele cerului*” – spectrări divine. Spectacol unic (pentru matinalii pescari, nu?): „*este atât de perfectă asemănarea, încât la orizont nu-ți dai seama până unde coboară cerul și începe apa. Un cer și o apă! Aceleași, de milenii, rotesc în vâltori lângă tâmpla gânditoare a cetății. Aceleași!... Și oamenii!... Și gândurile lor!...*” (**Dunăre, cât se cuprinde!...**)

Un popas în noaptea istoriei străbune e fascinant. Să fii „*călăuză și translator*” – „*marelui sol*”, în inima dacilor liberi, „*ca umbra*” și „*neștiut ca aerul*”. Nu oricui îi este dat a-și imagina. Decât unui Dac

adevărat. Și credem, Mircea Ionescu a fost un dac liber, precum stră-străbunii noștri... dintr-aceste locuri. Cum altfel? „*Dincolo de fluviu, în ultimele licăriri ale soarelui, sclipeau palisadele atât de cunoscute ale cetății Barboși*”. Emoții și retrairi învăluitoare: „*Văzându-mi ochii plini de lacrimi, Acornion a lăsat sufletului meu zbciumul câteva clipe de răgaz. Apoi, și-a mânat calul înspumat spre un grup de daos, cu ițarii suflecați deasupra gemunchilor*”, pentru a scoate din „*gropile cu apă maldări de cânepă dubită...*”

O, Doamne! Câte îndeletniciri pierdut-am sau, mai bine zise, aruncatu-le-am pe apa sămbetei. O mare și împământenită tradiție spulberatu-s-a. Suntem vinovați. Sub masca unui așa-zis „*drog*”, străbunii noștri, dacii, se zvârcolesc în cremenea timpului. Cine vrea să-și amintească? Planta de cânepă matură traversa mai multe procese: se alegea sămânța, iar tulpina se **dubea** – în iazuri special amenajate. Apoi, se usca, se **melita** cu... **melitoiul**. Operația aceasta de **pieptănare** avea darul de a despărți **fuiorul de canură**. Torsul, urzitul, neveditul, țesutul. Tradiții străvechi, sănătoase. Pânza rezultată – naturală, extrem de utilă. Pe de altă parte, sămânța – se spăla, se usca, se vântura, se fierbea. Spuma rezultată, numită **julfă** era un deliciu. Se împodobeau „*Scutecele Domnului*” (julfă plus miere de albine). Marea tradiție, în **Ajun de Crăciun**. Dar și patrupedele se bucurau de aroma acestor semințe. Boabele de porumb-grâu-secară-ormazăre-cânepă..., prin **urluire**, reprezenta un aliment ales pentru orice animal din gospodăria țaranului român.

Parcurend opera epică (proză scurtă, roman, reportaj literar) a scriitorului gălățean **Mircea Ionescu**, neîndoios, vom aprecia echilibrul compozițional, subtilitatea frazării sau a secvențelor tipic cinematografice... și mai presus de toate, arta documentării, arta de scotocitor prin arhive istorice, etnografice, arheologice, de investigație criminalistică etc., care dăruiesc naratologicului acel fior de originalitate, spre care aspiră orice creator autentic.

RETROSPECTIVĂ

Răstălmăcind poemele mai vechi,
de care mă împiedic prin caiete,
cercând „din flori” să fac „bucete”,
să adâncească noimele-n „urechi”,

să-i picure în gânduri celui care
le-aude... să-și dea seama că și el
petrece... ca și mine,-n târg mișel,
cu viața cumpănit într-o eroare !...

Astfel „strunit”, cuvântul țarmurește
ale-ndoielii opintișuri goale...
„drumeagul” cumpănit între ocoale,
de care... fiecare... pătimește...

Mă văd silit să recunosc, spășit,
că,-n vis, de mine mă împiedic
foarte...

adesea neștiind cum se împarte
lumina care mi s-a drămuț –

de la cuvânt... și până la tăcere...
atunci... la începuturi... când în nume
s-a hărăzit cărarea mea prin lume...
și, în cuvinte, noimele... „Avere”!...

DECLARAȚIE

„Încărligând” cuvinte, într-o doară,
scânteii să scapere-mpreună,
mizez, în glumă, bunăoară,
precum câte-un „împușcă-n lună”,

pe jocul-șiș al gândului mintos,
pitiț – ca melcii-n sidefii cochilii –
trăgând... din vis... lumina de folos,
milităros... întocmai cum civilii

care punând, pentru întâia oară,
mâna pe armă, ar putea să jure
că nu-s în stare să împuște-o cioară...
nici urecheați, în goană prin pădure.

Deci, mai pe șleau, cuvinte-
ncărligând,
„de-a vorbele” mă joc, umbrindu-mi
târgul
de-a lungul zilei câte unui gând...
Și-amirosindu-i tângului meu pârgul,

mă vând mișel pe câte o lețcaie -
pe-o parte stearpă, pe cealaltă, șuie...
uitând că, astfel, o cam fac „de oaie”,
jucându-mă de-a „uite-o... uite-o... nu
e” !

Norocul meu... că... nu-s luat în
seamă !...

Ci, mai degrabă, pus la colț... mă
știu...

Dar, bucuos, rămân: știu cum mă
cheamă
și-ncărligând cuvinte... că... sunt viu!..

BĂLCI ANAPODA

Unul – „școală”... în care câțiva
repetenți
se chinuie să prindă, din urmă, un
tren...
Altul – șantier... cu probleme – o mie...
Altul – poveste cu cântec... numai
refren.

O mașină de calcul cu mecanism
defect
țipă la o mașină frumoasă... de scris...
Alături „un parc” - numai soare și
flori...
pe lângă care dă târcoale... un vis...

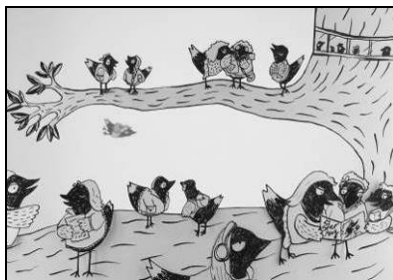
Dincolo, cârcotaș – un cântar pentru
„azi”,
cu zilele de ieri și de mâine...
măsurii...
și... fără de căpătâi, câte-un fluieră-
vânt
se zbenguie cu o rochie... numai
nuri...

„Oferta la zi”, din ochi, viclenește
mierie... la... unul înalt și robust...
pe când, la taraba din stânga, o babă
se rățoiește că roșiile... n-au niciun
gust.

Un năuc du-te-vino... fără zăbavă,
încurcă-descurcă forfota șuie...
Și-ncălcit cu nevoia-n gâlceava
diurnă,
caut... anume... Dar, de unde? Că, nu
e!...

POVESTE

Se-apeacă toamna către iarnă!...
Zăvoarele pe suflet cad...
Nori plumburii au prins să cearnă

Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”

și zilele-n lungime scad...
Stă-n drum pustiu, spre larguri,
dorul...
Gândul, în zbor pribeag, dă nume
pietrelor zilnice !... Uitarea
mă știe rătăcit... în lume...

pe unde-n vis mi-a fost cărarea!...
Noptile s-au lungit amaric...
Toți munții mei – cuprinși de marea
zădărniceii – m-au robit... hotarnic,

sub greul vieții, noimelor deșarte...
Că... o poveste... toată viața este...
și, în povești, lumina se împarte
doar celor care viețuiesc pe creste,

deasupra celor silnice și sterpe!...
În vama firii toate se înclină!...
Sub timp, ard toate! Toate,
deopotrivă,
născând și întunerice și lumină...

Spre iarnă, toamna iarăși se apleacă...
Am mai îmbătrânit cu... o gâlceavă...
în care vorba, învățând să tacă,
m-a răzlețit, cu tâlc... într-o zăbavă...

să iau aminte că-n povești, în clipă,
se-adună... veșnicile-n risipă...

ECOU

Din vârful clipei, între hăuri, strig,
tăcerii că-i sunt vamă... și... câștig!...

Cuvântului Dintâi... ecou, în timp...
și... în călcâiul nopții... verde ghimp...

Pe gura mea, cuvântul moare... sfânt...
și... gura mea se umple... cu pământ...

Și-n depărtarea gândului, fântână,
ecoul, fără nume, mă îngână...

părelnicind, de dincolo de moarte...
literă... parcă... într-o veche Carte...

GEORGE L. NIMIGEANU

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Privire asupra Bisericii

Mitropolitul Antonie Plămădeală, Privire asupra Bisericii, Editura Arhiepiscopiei Dunării de Jos, Galați, 2012, 472 pagini - Această carte apare din inițiativa și cu binecuvântarea ÎPS Dr. Casian Crăciun - Arhiepiscopul Dunării de Jos...

De două milenii încoace, de la întemeierea credinței creștine prăznuim, în fiecare an, la 29 august mutarea la cele veșnice a unuia dintre cei mai mari mărturisitori ai lui Iisus Hristos - Sfântul Ioan Botezătorul... În anul mântuirii 2005, în această zi de luni spre seară, spre amurg, a trecut un alt mare mărturisitor și apologet al dreptei credințe creștine - Mitropolitul Antonie Plămădeală de la Sibiu, după ce și-a purtat cu toată demnitatea și încrederea în Dumnezeu crucea suferinței vreme de mai mulți ani... De aceea, pentru noi, din acest an, această zi va comemora cel puțin aceste două evenimente, aceste două treceri!...

De ce? Fiindcă noi creștinii ortodocși români și nu numai, am petrecut joi - 1 Septembrie - în Catedrala Mitropolitană din Sibiu și apoi, vineri 2 Septembrie 2005 - la Mănăstirea Sf. Constantin Brâncoveanu din Localitatea Sâmbăta de Sus - jud. Brașov - acolo unde vor aștepta osemintele sale pământești până la obșteasca înviere, pe unul dintre cei mai mari cărturari, teologi, ierarhi și ctitori de cuget, spiritualitate și simțire românească ai veacului al XX-lea, cu o largă deschidere și recunoaștere internațională!...

Născut la 17 noiembrie anul 1926 la Stolniceni-Lăpușna în Basarabia, a urmat studii medii seminariale la Chișinău și din anul 1944, datorită refugiului, la Seminarul „Nifon Mitropolitul” din București, pe care îl absolvă în anul 1945 după care urmează Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, până în anul 1948 când, datorită hărțuirii la care a fost supus din partea puterii politice de atunci, care era prigonitoare a tuturor valorilor spirituale autentice românești, a fost nevoit ca ultimul an universitar să-l facă la Sibiu, iar examenele și lucrarea de Licență să le susțină la Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj Napoca. În toată această perioadă a trebuit să fie un fugar, să se adăpostească pe unde a putut, datorită prigonitorilor acestui veac care au fost comuniștii, în viziunea cărora tânărul Leonida Plămădeală constituia un real pericol pentru clasa politică de atunci și, mai ales, pentru clasa muncitoare de atunci ce se afla în plină dezvoltare!... A fost prigonit așa cum au fost atâția alții, contemporani ai săi - mari și autentice personalități ale vieții politice, religioase și culturale - și care așa au rămas și vor rămâne în conștiința urmașilor și a posterității!...

În același an - 1949 - va fi tuns în monahism la Mănăstirea Prislop de către marele Duhovnic Arsenie Boca, naș de călugărie fiindu-i Monahul Daniil - Sandu Tudor - inițiatorul și conducătorul mișcării spirituale - Grupul „Rugul Aprins” de la Mănăstirea Antim din București, grupare din care a făcut și el parte, aceasta fiind ultimul bastion duhovnicesc ce a mai rezistat câțiva ani împotriva ideologiei atee comuniste, dar care a fost distrus de către aceștia, toți membrii ei fiind închiși pe motiv că ar fi constituit o mișcare conspirativă și subversivă împotriva

noului stat român muncitoresc!... Și Mitropolitul Antonie a împărțit aceeași soartă, fiind condamnat în contumacie la șapte ani de temniță grea, prins și arestat în anul 1954, la 14 Octombrie, la Iași!... Până atunci s-a ascuns pe unde a putut, știind că este urmărit de Securitate, a peregrinat la Mănăstirile Crasna - Gorj și Slatina - Suceava, unde a fost

hirotont preot în anul 1953, acolo cunoscând câțiva dintre marii duhovnici ai Bisericii noastre, cum ar fi Arhimandriții Ilie Cleopa, Arsenie Papacioc și Petroniu Tănase!... Între timp, se înscrie la Cursurile de Doctorat ale Institutului Teologic din București, dar va veni cumplitul an 1959 când, datorită Decretului 410, va fi scos și din monahism, din cler și exmatriculat de la doctorat!... După aceea a fost o perioadă de mai mulți ani, muncitor necalificat la o întreprindere de mase plastice din București, căci era o persoană vizată spre „recuperarea ei”, deoarece avea „tinichele de coadă”, dar iată că va veni izbăvitorul an, anul 1968, când Patriarhul de atunci al Bisericii, de pie

memorie Iustinian Marina, îl va lua sub ocrotirea sa, angajându-l secretar la Institutul Teologic din București și, în toamna aceluiași an, îi va procura o bursă de studii pentru Heythrop College, de la Oxford apoi Londra, unde în anul 1971 va fi declarat Doctor în Teologie, urmând ca în anul 1972 să-i fie echivalat și recunoscut doctoratul și la Institutul Teologic de grad Universitar din București!... La sfârșitul anului 1970 și la începutul lui 1971, va fi numit, respectiv hirotont de către același vrednic patriarh, Episcop Vicar Patriarhal cu titlul de Antonie Ploieșteanul, fiind însărcinat a conduce departamentul relații externe bisericești, participând în această calitate, la foarte multe conferințe și simpozioane în străinătate, fiind membru a numeroase delegații ale Bisericii și făcând parte din diferite comisii și organisme internaționale bisericești, căci a fost un pionier al dialogului și al mișcării ecumenice autentice!... Totodată, între anii 1971 - 1974, a fost și Rector al Institutului Teologic Universitar din București!...

După doi ani de episcopat la Buzău, între anii 1980 - 1982, la 7 februarie anul 1982 este întronizat la Sibiu - Mitropolit al Transilvaniei și Arhiepiscop al Sibiului unde a păstorit duhovnicește timp de peste 23 de ani, perioadă în care a scris foarte multe studii, articole și mai ales cărți de o neprețuită valoare, a organizat și, mai ales, a dezvoltat învățământul teologic, a ctitorit și recititor foarte multe biserici și mănăstiri și aici, la loc de frunte, trebuie amintită mănăstirea dragă inimii sale de la Sâmbăta de Sus - al cărei cel de-al treilea ctitor este, după Domnitorul și Sfântul Constantin Brâncoveanu și după vrednicul înaintaș al său pe scaunul de la Sibiu - Mitropolitul Nicolae Bălan, de la a cărui moarte s-au împlinit zilele acestea 55 de ani!... În toată această perioadă a fost foarte activ pe plan teologic și ecumenic, contribuind foarte mult la dezvoltarea relațiilor interbisericești, interconfesionale și interreligioase!... Datorită tuturor acestor calități și merite, din anul 1992 a fost ales membru al Academiei Române și al Academiei Republicii Moldova, de asemenea, la 12 octombrie 1998, a primit titlul Academic de Doctor Honoris Causa al Universității din Oradea, iar în anul 2002 pe cel al →

STELIAN GOMBOȘ

Universității „Lucian Blaga” din Sibiu!... Nu pot să uit faptul că, în mare parte, i se datorează reînființarea – la 12 decembrie 1992 – (a) Mitropoliei Basarabiei, neuitând, astfel, nicio clipă, locurile sale natale încărcate de istorie, cultură și spiritualitate tot românească!...

Cu alte cuvinte, viața *Mitropolitului Antonie Plămădeală* „este mărturie vie a lucrării creștinului purtător al darurilor Sfântului Duh, în Biserică, prin slujirea arhierescă. Pe lângă toate actele de cinstire, de aducere aminte și de comemorare a unei personalități de excepție, ierarhul Antonie rămâne pentru posteritate viu și după moarte, tocmai pentru că a știut să lucreze și să dăruiască altora, ca și Domnului Însuși, nu pentru vremelnice, ci pentru eternitate. El a unit armonios râvna pentru cunoașterea și mărturisirea dreptei credințe cu jertfirea de sine, în timpuri rele ori bune, dar s-a străduit, în Biserică, să rămână exemplar, viu și pilduitor, părinte sufleteș și dascăl competent, prelungind, astfel, existența sa în dragostea și în recunoștința fiilor săi duhovnicești, ale slujitorilor bisericești, ale cinului monahal, ale intelectualilor și în evlavia tuturor credincioșilor, cărora le-a presărat în suflete, „cu timp și fără timp”, „semințele” credinței, în „Tâlcuri noi la texte vechi”, temeuri ale faptelor nemuritoare.

Altfel spus, de copil, în familie, a primit crucea Domnului nostru Iisus Hristos: era seminarist în timpul refugiului din Basarabia. Apoi a primit „botezul” în monahism, la 14 septembrie – Înălțarea Sfintei Cruci, iar la sărbătoarea Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul a plecat „Dincolo”! Vlădica Antonie și-a așezat crezul lucrării spirituale și liturgic – misionare în „ogorul” sufletesc al poporului și în viul „Bisericii slujitoare” strămoșești. El s-a remarcat prin unirea credinței și a culturii într-un tot organic, așezat în „Calendarul de suflet și de inimă românească”. Și înscris de înaintașii cu venerație în ceata „Dascălilor de cuget și simțire românească”. A slujit „sub vremi”, biruind cu Hristos chiar și când i-a fost hărăzit temporar, să guste „Trei ceasuri” din iadul temnițelor, luptelor, frământărilor, ispitelor și suferințelor omenești, toate acestea asumate demn și credincios, semn al purtării Crucii izbăvitoare. S-a identificat cu cei curajoși, cu cei luptători și cu cei „înviați” de Dumnezeu din cazne și din primejdii. În acest sens, el a fost permanent conștient de importanța și de rolul vital al direcției duhovnicești în viață, ca antidot la dezorientarea și necazurile din viața socială. Aparținând trup și suflet familiei sacre – Biserica, ucenic al cuvioșilor noștri Părinți Paisie Olaru și Cleopa Ilie, iar în Teologie discipol al Părintelui Dumitru Stăniloae, el a fost chemat la arhierie de providențialul Patriarh Iustinian Marina.

Pentru că a ucenicit real și duhovnicește, și cultural și bisericește și social, a devenit la rândul-i, dascăl și părinte, păstor și mentor, așezat de acum pe aceleași file ale „Calendarului de inimă românească”... Întrucât toată viața a slujit „Biserica din mers”, cu credincioșie, cu demnitate, cu vrednicie și realism, atent la „luminile” nestinse ale sfinților și ale oamenilor mari, el însuși a lăsat lumină multă, atât prin valoroasa lui operă teologică, istorică și culturală, în ctitoriile bisericești, dar mai ales în viața ucenicilor și a fiilor săi duhovnicești” - după cum mărturisește *Înaltpreasfințitul Părinte Dr. Casian Crăciun, Arhiepiscopul Dunării de Jos* (unul dintre ucenicii săi mult iubit) în „Prefața” acestei cărți – mărturii și document, ce poartă titlul sugestiv „*De la Melchisedec Ștefănescu, la Antonie Plămădeală*”.

Prin urmare, „cel ce a readus la lumină marii înaintași în slujirea binelui din istoria bisericii și a neamului a devenit, iată, el însuși, o mărturie personală luminoasă a omului lui Dumnezeu, care ne vede de „Acolo”, așa cum și noi îl

vedem, cu smerenie și cu recunoștință, în Biserică și în lucrarea noastră, pe „ctitorul” de oameni – Mitropolitul Antonie Plămădeală. Între cei îl simt și îl iubesc permanent, viu în lucrarea bisericească, sunt arhieriei, cuvioși și cucernici părinți, tineri și nenumărați credincioși” (IPS Dr. Casian Crăciun – pag. 7).

Așadar, prezenta carte apare ca o mărturie vie a dăinuirii *Mitropolitului de pie memorie Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului, Crișanei și Maramureșului*, dascăl și misionar prin chiar scrisul său, pentru a i se prelungi, și în acest mod, atât pasiunea, cât și lucrarea sa în Biserica pe care a iubit-o și o iubește și de „Dincolo!” Ea nu-i scrisă de alții despre sine, ci chiar de către autor (alcătuită fiind din studii, articole, eseuri, evocări, atitudini și câteva interviuri, împărțite și structurate în patru secțiuni: *I. Rugăciune. Teologie. Spiritualitate, II. Preoție. Pastorație. Misiune, III. Istorie. Cultură. Educație creștină, IV. Mitropolitul Antonie – păstor, teolog, dascăl (evocare și portretizare)*), despre problemele și despre provocările cu care ne confruntăm noi, astăzi, ca și el, în timpul său. Cu alte cuvinte, această carte (lucrare) este o reeditare a unora dintre cele mai actuale și profunde texte presărate în bogata sa operă și intitulată semnificativ: „Privire asupra Bisericii”. Ca titlu al volumului de față a fost preluat titlul unui articol al ierarhului, tocmai pentru a răspunde mai bine, mai clar, mai limpede sau mobilizator, la unele dintre exigențele slujirii în Biserică, și astăzi tot „din mers!” Acum, la împlinirea a șapte ani de la nașterea sa în Împărăția cea Cerească și Veșnică, „*Mitropolitul Antonie Plămădeală* ne readuce aminte că nu ne-a părăsit. De aceea, nici noi nu-l uităm, pentru că ne-a dăruit mult. Așa rămâne viu, prin puterea exemplului și a iubirii sale curate și autentice față de Biserică, căci iubirea lui Iisus Hristos pentru lume este mai tare decât moartea! Cei care l-a cunoscut se vor bucura de acest dar de suflet (adică această carte), iar cei ce abia acum îl descoperă – tineri teologi și generația de astăzi din Biserică – vor avea ocazia și bucuria întâlnirii cu un model de slujire, de iubire de Dumnezeu și de identificare, „trup și suflet”, cu Biserica – „maica neamului românesc” (IPS Dr. Casian Crăciun – p. 8).

Reperetele biobibliografice, alcătuite de către *Părintele Dr. Lucian Petroaia – Consilier Eparhial al Arhiepiscopiei Dunării de Jos*, întregesc și rotunjesc această carte, care se dovedește a fi o sinteză, un „manual” de suflet, cuget și simțire românească, pentru minte, inimă, slujire și misiune, pentru dimensiunea istorică a culturii bisericești, pentru binefacerea educației creștine la „Școala mitropolitului Antonie” – păstor, dascăl și om al lui Dumnezeu, care privește de „Dincolo” spre noi. Împreună îl vedem cu el, și noi, pe Iisus Hristos Domnul, dăruindu-i lumină și odihnă fericită, la șapte ani de la plecarea dintre noi, cei ce-l cinstim cu credincioșie, loialitate și fidelitate, precum ne-a învățat și cu cuvântul și cu fapta și cu viața. De aceea, lucrarea de față „este o modestă formă prin care noi, cei de astăzi, încercăm să arătăm *Mitropolitului Antonie Plămădeală* recunoștința unei generații care nu a avut șansa de a cunoaște mai bine astfel de oameni, mari la suflet, mari la sfat, mari prin viața și prin lucrarea lor.” (pr. dr. Lucian Petroaia – Consilier eparhial).

Aidoma unei icoane vii, viața, opera și valorile sfinte, culturale, istorice, de suflet și de inimă, rămân testamentul său de iubire jertfelnică față de Biserică și față de neam. Cât a trăit pe pământ, și-a cinstit înaintașii săi și i-a evidențiat mereu pe strălucii ctitori de viață, de cultură și de valori sfinte, sacre și perene, în istoria bisericii, iar acum posteritatea îl pomenește și îl comemorează cu dragoste, prețuire și profundă recunoștință. Îl lasă în „lumina →

Să facem loc îngerilor

Pentru o lume bolnavă și fără Dumnezeu, care fuge de lumină, care preferă egoismul singurătății și izolării, existența unui „personaj” bun și mereu alături, îngerul, este incomodă, chiar enervantă. Nu-i este înțeleasă nici ființa, nici prezența, nici scopul, și atunci e declarat de unii ca inexistent sau inutil. De fapt, ce se neagă și ce adevăr este respins atunci când sunt refuzați îngerii? Este respins adevărul și mărturia Sfintei Scripturi care ne învață: „*Niciun rău nu te va lovi, nicio nenorocire nu se va apropia de locuința ta, pentru că el va porunci îngerilor săi să te păzească pe toate căile tale. Ei te vor purta pe mâini ca nu cumva să-ți lovești piciorul de piatră*” (Ps 91,10-12).

Învățătura noastră de credință spune că a fi creștin înseamnă a fi călător, iar călătoria aceasta nu se măsoară cu ceasul sau cu zilele calendarului, pentru că este o călătorie spre Împărăția lui Dumnezeu. Pentru această călătorie avem nevoie de însoțitori. Iată ce este îngerul păzitor, ființa care ne ajută să călătorim. Atunci când a creat Dumnezeu Lumea, a creat și îngerii păzitori și, de atunci, omul este călăuzit de înger, care îl ajută în momente de cumpănă sau deznădejde și nu-l părăsește niciodată. Până la moarte, suntem sub ocrotirea și supravegherea lui. Ne ferește de necunoaștere, ne ajută să nu rătăcim, să nu stăm pe loc, ne îmbogățește. Ne stă în preajmă. Și atât de discret, încât avem impresia că nu ne este alături. Viața și destinul lumii este inseparabil împletit cu lumea îngerilor.

După Tradiția Sfântă a Bisericii noastre, îngerul păzitor se dă omului la Botez. Acest lucru îl înțelegem din rugăciunea de la facerea catehumenului, unde, printre altele, se zice așa: „*Însoțește-i viața lui cu înger de lumină, ca să-l izbăvească pe el de toată bântuiala potrivnicului, de întâmpinarea celui viclean, de demonul cel de amiază și de nălucirile rele*”. Pe lângă îngerul păzitor, Dumnezeu trimite omului și alți îngeri în viață spre a-l ajuta, a-l îndrepta și a-l mângâia în ispite și în încercările luptelor duhovnicești prin care trece omul în acest veac. Despre aceasta vorbește Sfântul Apostol Pavel când zice: „*Au nu sunt toți duhuri slujitoare care se trimit spre slujbă pentru cei ce vor să moștenească mântuirea?*” (Evr. 1, 14). Conform mărturiei Sfintelor Scripturi, nu doar oamenii au un înger păzitor, ci și popoarele: „*Când cel preînalt a împărțit neamurile, când i-a semănat pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu*” (Dt 32,8; cf. Ps 82; 89,7).

Printre cele mai importante misiuni ale îngerilor, se numără și aceea de a-i călăuzi și ocroti pe oameni. Acesta e semnul binecuvântării de la Dumnezeu.

„*Se povestește că, odată, o mamă a luat împreună cu ea la ogor pe pruncul ei. După ce l-a alăptat, l-a pus în leagăn și s-a dus să lucreze. După puțină vreme, s-a întors la copil și s-a înspăimântat de cele pe care le-a văzut. Copilul ținea în mână un șarpe și se uita la el. Ce se întâmplase? După ce l-a alăptat pe copil, rămăsese puțin lapte în jurul gurii lui. Un șarpe mirosind laptele s-a dus și a început să-l lingă, iar copilul l-a prins cu mânuța sa și nu-i dădea drumul. Văzând mama acestea a început să strige. Copilul sperându-se a dat drumul șarpelui și acesta a fugit*”.

Îngerii păzitori ne cunosc foarte bine și se bucură când facem binele și se întristează când facem răul, ba chiar pot fi puși în dificultate de noi.

„Cizmarul și cerșetorul” este o poveste de Crăciun de-a lui Lev Tolstoi. „**Spune povestea că cizmarul întâlnește pe stradă un amărât în ajunul Crăciunului. Făcându-i-se milă de el îl invită să petreacă sărbătorile cu familia sa. Soției sale nu-i place deloc aceasta și-l privește cu dispreț, servindu-l cu gesturi brutale. De fiecare dată când ea acționa astfel, cerșetorul se micșora. Atunci când cizmarul era atent cu el, creștea din nou...**” De fapt, cerșetorul era un înger care creștea odată cu bunătatea și descreștea odată cu răutatea.

Fiecare om se va întâlni cu îngerul său păzitor în ceasul morții. Pentru unii va fi o bucurie, pentru alții va însemna tristețe și mustrări de conștiință. Să-I mulțumim lui Dumnezeu că ne-a dăruit drept apărare și ajutor pe slujitorii Săi cerești, pe îngerii păzitori, pentru că întâlnirea cu El să ne fie spre bucurie și mângâiere.

Pr. dr. NICOLAE GHEORGHE ȘINCAN

PRIVIRE...

→realităților”, cum spunea adesea, în evidența faptelor lui concrete, consistente și punctuale iar nu a vorbelor despre el sau despre lucrarea sa... Astfel de „lumini”, prin exemplul dăruirii în viață, dăinuiesc atât în evlavia și lucrarea urmașilor, a ucenicilor și a beneficiarilor muncii lor, cât și prin mila și bunătatea lui Dumnezeu, care ne-a oferit astfel de părinți spirituali, păstori și mărturisitori ai Crucii, dar și ai Învierii Sale, precum neuitatul *Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală*.

În concluzie și în încheiere, în acest fel stând lucrurile, am constatat că poporul nostru drept credincios dimpreună cu slujitorii sfintelor altare au știut să-și conducă și să-și cinstească Păstorul lor duhovnicesc, care le-a purtat grija celor sufletești, în aceste ținuturi transilvane, vreme de peste douăzeci și trei de ani!... Am mai constatat faptul, pe parcursul acestor zile, că acest eveniment nu a fost atât de mediatizat ca altele, deși ar fi meritat cu prisosință dar, mă rog, trecem și peste acestea, cum am trecut noi și peste altele!... Am văzut multă lume, și clericală și laică, plângându-l pe părintele lor, simțindu-se, de acum încolo, văduviți, dar convinși că Arhiereul Antonie a plecat să se întâlnească cu Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos – Arhiereul Cel Veșnic – pe Care l-a slujit cu atât dragoste și devotament întreaga sa viață!... Totodată, în urmă cu șapte ani, am fost foarte impresionat de liniștea și starea de reculegere în care s-a desfășurat întreaga slujbă și, îndeosebi, momentul procesiunii și al punerii sale în mormântul anume pregătit dinainte, unde va fi de acum încolo alături de Mitropoliții Nicolae Bălan, Nicolae Colan și Nicolae Mladin – toți înaintași ai săi pe Scaunul istoric și duhovnicesc al Ardealului!... Am mai constatat că lumea realizează faptul că nu poate fi scrisă istoria contemporană a Bisericii Ortodoxe Române fără *Mitropolitul Dr. Antonie Plămădeală* – care este o adevărată piatră de hotar pentru cultura și spiritualitatea Bisericii și a poporului nostru!... Nădăjduiesc că vom ști, pe mai departe, să ne cinștim înaintașii așa cum se cuvine deși, în aceste vremuri, prețuim mai mult pe alții de oriunde și de aiurea, căci ni se par a fi mai exotici, mai spectaculoși, mai senzaționali!... Și, totuși, suntem convinși de faptul că ce este nobil rămâne, iar ce este ieftin apune!...

Cultură și rasă în Transilvania, Câmpia Tisei și Panonia

Cultura maghiară

(II)

Dacă din cei 5% maghiarofoni din totalul populației României, doar un procent infim sunt etnici (urmași de sânge) asiatici, restul fiind în principal români și șvabi maghiarizați, atunci ce îi face pe acești deznaționalizați unguri? Răspunsul e cultura urii. Iată câteva exemple:

Poetul **Paloczi Horvath Adam**: „Blestem pentru germani / Bate-l, doamne, bate-l / Pe blestematul cel de câine fâtat / Gunoiiul țării noastre”.

Romancierul **Dugonics Andras**: „Dacă puținii urmași ai panonilor (nn – tracilor) se arată supuși, să nu-i crezi pe viclenii aceștia cu limba necioplită și respingătoare până nu s-au topit în sângele maghiar”.

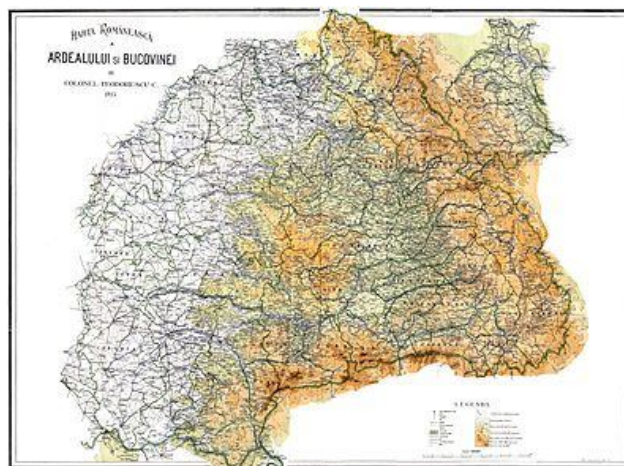
Agitatorul **Mitrofanow N.** scria: „Clocotește, sânge al meu, clocotește, când câinii de nemți ...”

Mentorul maghiarismului, **Szechenyi Istvan**, a fixat direcția: „Toate întreprinderile mele se extind, dar se îndreaptă împotriva germanilor” sau „Urâsc din străfundurile sufletului orice evoluție care nu e maghiară” sau „maghiarizarea este cea mai sfântă sarcină a oricărui maghiar” chiar dacă țaranul maghiar era „hoț de cai, necioplit, sălbatec, neștiutor și care toarnă întruna injurături” cum scria în *Jurnal*, IV, p. 60!

Slovacul maghiarizat **Ludovic Kossuth** scria: „Orașele noastre sunt în majoritatea lor germane, industria patriei este germană; comerțul german...” și „...nu voi mai tolera nici un sas pe teritoriul coroanei ungare, ci îi voi izgoni din țară ... pentru a compensa nesfârșitele hoții, jafuri și cheltuieli de război”, sau „Ne găsim în jenă financiară ... Oricum pune-i pe sași să plătească gras. 2 milioane urmează să plătească. Jumătate din această sumă ca tribut ... Dacă se opun, ordonă să fie executați”. L. Kossuth alături de contele Mihai Esterhazy adresa, la 10 oct 1848, un ultimatum poporului român, care începea blând, dând vina pe austrieci, dar se încheia altfel: „Atunci va fi mai bine să nu vă fi născut, ... Dar și până atunci, se va porunci maghiarilor și secuilor, ca să se scoale și ca vișorul să măture fiecă goz nemulțumitor ... Ca să se scoale poporul unguresc și secuiesc, toți cu toții, și să șteargă de pe fața pământului pe fieștecare vânzător de patrie și rebel... Luați dar' seama ... să nu provocați asupra voastră ceasul pedepsei”.

Poetul și criticul literar **Jozsef Bajza**, și el un slovac maghiarizat, opina: „...vreau să spun că atâta timp cât nu stărpim limba germană în convorbirile noastre, atât timp cât vor mai exista unguri care să vorbească cu atâta plăcere nemțește, neavând sentimentul că prin folosirea acestei limbi comit o infracțiune împotriva națiunii ... nu mă îngrijorează nici popoarele slovac și valah, pe care le stăpânim” sau „Să ne strângem rândurile, să fim mândri că suntem unguri, membri ai singurului popor al lui Dumnezeu, și probabil, din întreaga lume...”

Fiul lui Ștefan Petrovici și al Mariei Hruz, **Alexandru Petöfi**, ca orice asimilat, se simțea obligat să probeze permanent maghiaritatea, și cea mai tare dovadă consta în ultragiurarea permanentă a majorității nemaghiare și în special a germanilor. Și iată câteva dovezi: „Vecine cucernic, neamșule, ... Iar trăznetul să nu te omoare / Maghiarului să-ncredințeze această treabă!” sau „Ce mai

Ardealul și Bucovina pe harta colonelului Teodorescu, București 1915

vorbesc nemții ăștia! / De i-ar trăzni neîntârziat! / De la noi cer șvabii ăștia / Să le plătim datoriile. / Plățiți-vă singuri datoriile, / Până vă atârână limbile, ca la cotei, / Chiar de-ar fi să crăpați, / Escroci blestemați” sau „La noi germanul a venit ca oaspete, / Dar curând și-a însușit dreptul de domn, / Și cât de josnic a mai înfăptuit totul, / Câte mârșăvii a putut să săvârșească...” sau „...ție, neamșule, îți sunt numărare zilele! ... / Oare să poruncească în țară neamșul, slovacul? ... / Doar maghiarul are aici drepturi de stăpân...” sau „De la Carpați până la Dunărea de Jos / Un răcnet de furie, o furtună sălbatică! ... / Croați, germani, sârbi și români, / Ce vă repeziți cu toții la țara ungară? / Sabia care v-a cruțat de turci și de tătari / Sclipește în mâna maghiarului ... / N-o să fie pace până când ultimul strop sânge / Nu se va scurge din blestematele voastre inimi / Ridică-te, maghiare, împotriva acestei hoarde, ... / Cândva ne-am luptat cu lei, / Acum să ne devoreze această cloacă de păduchi?” sau „Acum Dumnezeu nu ne ajunge, / Căci el nu este destul de aspru, / Ție mă rog, iadule, în dimineașa de Anul Nou: / Sădește în inimile noastre întreaga ta mânie, / Să nu cunoaștem îndurare până mai mișcă / Vreunul din nemernicii ăștia pe pământ” sau „Și gunoiul cerșetor al popoarelor / Se repede din apus, / Așezându-se pe pământul unde curg / Laptele și mierea...” sau „L-am măturat afară pe neamș, / Acest gunoi de trei sute de ani.” După Marton Horvath (31 iulie 1949), poeziile lui Petöfi au fost contribuția aliatului lui Hitler la doborârea acestuia – după ce trupele sovietice au ocupat Ungaria fascistă, poeziile dușmănoase la adresa germanilor, traduse, ar fi fost înmânate soldaților sovietici pentru a-i învăța ura contra nemșilor.

Romancierul **Jokai Mor** scria în poezia *Biet sas*: „El are o patrie aparte, / Spre care-i galopează dorul / Aici doar oala cu carne-l reține / Pescuind în ape tulburi / Atunci se bucură când noi jelim / Bucuria noastră pentru el înseamnă jale / Biet sas.” Campaniile sale antigermane le neagă, împotriva evidenței, în *Neue Freie Presse* din 1. 05.1896: „Sunt foarte mulți cei care răspândesc prin lume știrea că efortul de constituire a unui stat de către ungurii (stat al minorității) s-ar face cu impilarea naționalităților nemaghiare (a majorității). Aceste afirmații sunt la fel de departe de adevăr cum e lumina de întuneric”.

OCTAVIAN CĂPĂȚĂNĂ

Iustin Pârnu - dincolo de timp

Părintele Iustin a trecut la cele veșnice. Direct l-am cunoscut de câțiva ani, la slujba de la Aiud, în memoria luptătorilor anticomuniști. Venea sute de kilometri pentru a-și oficia slujba în chip luminos, pilduitor, învăluitoare. Nu purta nicio ranchiună, deși a stat 16 ani în închisorile Răului. Răul nu este numai comunist sau numai fascist. Este și așa și așa și altfel. Se pot face ierarhii, deși n-ar trebui. Care este pe primul loc, care este pe al doilea, care este în alt clasament... pe al treilea etc.. Și urmează întrebarea: are sau nu are istoria sens? Pentru a supraviețui închisorilor comuniste există câteva soluții: Bukowski, Soljenițin, Steinhardt... O crimă este însă o crimă. Iar dacă o comite un intelectual, n-o spală nici apa mării... Istoria nu este o poveste frumoasă. Una dintre concluziile cărților lui Amos Oz, unul dintre marii romancieri contemporani ai lumii, ar fi următoarea: se pare că în istoria umanității, în ceea ce privește conștiința, nu se știe dacă s-a înaintat vreun milimetru... Merită însă încercat (*Povestea despre dragoste și întuneric*, Amos Oz, Editura Humanitas). La Aiud, în discuțiile de seara, dinaintea slujbei de Sfânta Marie, chiar se întâmplau minuni. Printre deținuții politici, niciunul nu era polemic împotriva unui trecut înfricoșător, în care au suferit până la limitele imposibilului. Povesteau, iar vraja povestirii, cu ceremonialul ei, i-a salvat pe ei de moarte și, probabil, și pe cei care ascultau. Atunci te poți întreba dacă „liturghia cosmică”, integratoare, nu este mai importantă decât faptele sociale. Altfel spus, dacă nu mai ai de ales, „liturghia cosmică” poate fi o soluție? Dacă s-a ajuns până aici, cu siguranță răspunsul este pozitiv. Care este însă parcursul de până în acest moment? Ar trebui să fie educație. Ieșirea de mult sub imperativul „civilizației orale” și intrarea în „civilizația scrisă”. (Sin-tagmele folosite sunt, evident, concepte și trebuie înțelese astfel). Educația laică este în cădere anarhică. Nu este liberă, fiindcă unii sau alții o fac să fie controlabilă sau mai mult „de manipulat”. Aceștia devin ceea ce nu scrie în niciun tratat sau pedagogie

că ar fi permis a stăpâni pe logica minții și a inimii subiecților. Ei sunt excepțiile, indivizi malefici care îndeplinesc funcții. Se spune că vechii greci, dacă nu au iubit prea mult un Zeu sau altul, au creat meseria de profesor. Care este, din păcate, pe cale de dispariție. Nicolae Manolescu amintește între consecințele nefaste ale comunismului lichidarea proprietății și a elitelor. Ar trebui să reamintesc: elitele nu sunt numai intelectualii. În mausoleul de la Aiud (o lecție de istorie formatoare) sunt inscripționați ca fiind exterminați în închisoarea de acolo: elevi, țărani, muncitori, miniștri, generali, cei care iubeau munca. G. Călinescu aserționează: țăranul, ca și intelectualul, își pune aceleași probleme: le rezolvă astfel. Educația autentică este un pas către credință. Dacă ai educație, referentul tău devine un savant, o bibliografie și, evident, după lungi căutări, Dumnezeu. Un necredincios, să-l denumim așa, afirmase: „Sacru locuiește în interiorul ființei, Divinitatea în interiorul sacrului, iar Dumnezeu în interiorul Divinității.” (M. Heidegger) Dura lex, sed lex. Părintele Iustin Pârnu era un om instruit, pentru el credința fiind mistuitoare și de fapt un plebiscit continuu, o modalitate de synoikism, de transgresare permanentă a invizibilului spre invizibil. Un martir care nu poate fi urmat cu surle și trâmbițe, ci cu tăceri și îndoieli asupra noastră. Îndoieli asupra „polemicii” pe care trebuie să o ducem cu cel Rău, dacă trebuie să fie direct, frontal, agonală, cum ne învață istoria sau, mai ales, transfiguratoare tragic, transfiguratoare precum în sfânta liturghie cum era mesajul ultim de pe fața părintelui. Cultura este un argument laic pentru a recepta, fără excese, ci cu credință, opera Pământului.

ION PREDESCU

Necredința justiției

Atâta timp cât vom avea o justiție formată din magistrați fără credință în Dumnezeu – atmosfera socială din România va rămâne tulbură – iar cauzele care se judecă vor primi sentințe discutabile (iraționale). Datorită acestui fapt, se va irosi în zadar multă energie intelectuală, instituțiile vor fi șubrede, și va fi amenințată integritatea teritoriului național. Se observă curajul ca să nu spun obrăznicia ungarilor în cererile lor subversive. „Da, totul în afară de libertate”, spunea un scriitor occidental. Este un adevăr pe care justiția nu-l aplică, ci face trafic de influență pe seama lui. Iată ce a cerut judecătorilor regale Iosafat: „Luați seama la ce veți face; să nu faceți judecată omenească, ci judecata Domnului, că la rostirea judecății El este cu voi”, (2 Paralipomena 19, 6). E adevărat că și la noi este o Biblie pe masa de judecată. Dar este suficient?

Dacă sa-r fi făcut judecata Domnului, am fi avut o societate curată, fără corupție, fără tentative de rupere din teritoriul național de către un partid politic din România (UDMR), înființat printr-o hotărâre judecătorească!!!, fără copii abandonati, fără milioane de avorturi.

E suficient pentru a arăta că judecata în România este omenească și nu se face Judecata Domnului. Dacă judecătorii și în general intelectualii nu se vor smulge din brațele diavolului, atunci toate idealurile românilor nu vor avea parte de lumina lui Iisus.

Dar nu numai justiția, ci toate instituțiile luptă pentru dărâmarea Templului (Bisericii) din inima oamenilor.

Ei nu știu că oamenii creștini au în Templu (inimă), pe Iisus în chip mistic. Diavolul însă știe, iar aceste instituții dacă nu fac judecată după „Legea Domnului”, o aplică pe cea a satanei. Dacă Divinitatea a oferit oamenilor libertatea de a alege între lumină și întuneric, atunci statul, prin justiție, de ce orientează oamenii spre coordonata malefică?

Justiția românească se lasă inspirată de domnia întâmplării (diavol), și se pare că ignoră domnia Providenței (adică pe Dumnezeu).

TĂNASĂ VALERIU

EDUCAȚIA RELIGIOASĂ

Volumul părintelui Radu Botiș intitulat **Aspecte pedagogice și catehetice în lucrarea de mântuire a Domnului Iisus Hristos**, apărut în condiții grafice de excepție la Editura Inspirescu din Satu Mare, anul acesta, este necesar tuturor creștinilor ortodocși.

Lucrarea a apărut sub egida Asociației Cultural-Creștin Umanitară „Ars Vivat” din localitatea Ulmeni, cu binecuvântarea PS Iustin Sigheteanu, **fiind la a doua ediție**. Prima ediție a fost premiată la „Cărțile anului”, secțiunea Didactică, Baia Mare, 2012. Cartea are 246 pagini, fiind redactată pe baza unei bogate bibliografii de specialitate.

Înainte de a proceda la recenzarea cărții, considerăm necesar să punctăm impresionanta personalitate a părintelui Radu Botiș, care ni se dezvăluie nu doar ca un prelat aplecat spre cele sfinte cu pasiune și dăruire, ci și ca un excepțional om de cultură.

Prin activitatea sa multilaterală, Radu Botiș binemerită de la comunitatea din care face parte și căreia i-a consacrat toată priceperea și activitatea sa. Rar mi-a fost dat să întâlnesc în rândul preoților o personalitate de talia părintelui Radu Botiș, care excelează în varii domenii de activitate: culturală, creștin-filantropică, didactică și duhovnicească. Mă bucur că mă număr printre cunoscuții săi și sunt onorat de colaborarea cu sfinția sa. Regretatul Artur Silvestri spunea despre Preotul stavrofor Radu Botiș că este unul dintre mulții războinici ai lui Hristos, care știe să folosească cu talent și folos, în lupta de educare creștină, o unealtă, poate cea mai prost folosită de majoritatea oamenilor Pământului.

Din bogatul său CV, aflăm că preotul Radu Botiș este membru al Asociației Scriitorilor, filiala Baia Mare, al Ligii Scriitorilor, filiala Maramureș, laureat al Concursului literar de inspirație spiritual – creștină „Izvorul Tămăduirii” București, al Concursului Internațional de poezie al Românilor de pretutindeni „Starpress” 2008 etc.

Radu Botiș este o prezență literară activă în revistele din Germania, Canada, Italia, Serbia, SUA etc. De

asemenea, desfășoară o bogată activitate creștin-umanitară și îndrumă câteva reviste de cultură electronică.

În condițiile globalismului, când ne confruntăm cu un spirit uniformizator și un atac virulent la adresa bisericii și religiei creștine, când are loc o permanentă amenințare a degradării credinței în ideologie, când se pledează pentru înlocuirea creștinismului cu raționalismul ateu sau cu o nouă religie universală de tip New Age, trebuie pus accentul pe asumarea și promovarea valorilor creștine, care îl au în centru pe Dumnezeu, iar lucrarea preotului Radu Botiș este de stringentă actualitate.

Constatăm că volumul recenzat este **un instrument de cercetare** nu numai pentru teologi, studenți, dar se adresează celor ce vor să cunoască mai bine implicarea Divinității, din punct de vedere spiritual și moral-religios în educația religioasă, în spațiul geografic al ortodoxiei. Credem că nu greșim afirmând că lucrarea este rezultatul unei perioade îndelungate de cercetări și reflecții moral-creștine, din partea autorului.

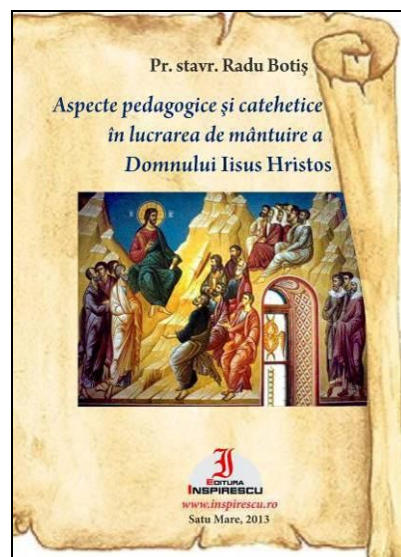
Lucrarea contribuie la întărirea educației religioase, componentă de bază a educației civice și morale a membrilor comunităților umane pe baza unor principii și metode pedagogice, printre care amintim principiul psihologic al intuiției, principiul practic-educativ și metodele dialogului, observației, exemplului personal etc.

Lucrarea este structurată pe cinci capitole bine încheiate, care contribuie la o mai bună înțelegere și aprofundare a cunoștințelor religioase și, mai ales, ajută cititorul să pătrundă în esența spiritualității creștine.

Autorul accentuează latura spirituală a învățaturii creștin-ortodoxe, semnificația existenței factorului divin pentru omenire și efectul învățăturilor lui Dumnezeu asupra Apostolilor și, prin ei, asupra Comunităților umane.

Cartea părintelui Radu Botiș este o mare oportunitate și pentru slujitorii școlii, pentru părinți și pentru toți cei interesați de aprofundarea valorilor moral-creștine, acum când este nevoie de o nouă încreștinare.

Această carte ar trebui să se afle în mai toate instituțiile de educație, biblioteci și lăcașuri de cult pentru a

fi studiată și a servi drept călăuză. Lucrarea este scrisă cu acribie, într-un limbaj elevat, dar accesibil și profanilor. Pentru întocmirea ei, s-a investit muncă și timp. Autorul se relevă ca un erudit care încearcă să pună în lumină vocația de învățător și pedagog al lui Dumnezeu în relația cu oamenii, care formează turma sa.

Prin această lucrare cu real conținut științific, Radu Botiș îmbogățește bibliografia teologică și religioasă atât de necesară preotului și profesorului de religie, ca și celor care vor să se inițieze în studiul religiei.

Capitolul „Pilde” îți provoacă, după lectură, o meditație profundă asupra adevărilor fundamentale ale creștinismului pentru a pătrunde în esența spiritualității moralei creștine.

Acest compendiu de religie, sub toate aspectele ei morale, are rolul de a armoniza mistica bisericii creștine cu valențele cognitive și propune paradigma simbiozei între suflet și rațiune.

Cea mai mare parte a lucrării se referă la specificul învățaturii lui Iisus Hristos, „cel mai mare pedagog și catehet al tuturor timpurilor”, deoarece găsim explicații cu privire la diferite „nume” ale divinității primate prin prisma misiunii sale pe Pământ.

În încheiere, putem afirma că erudiția autorului acestei lucrări și activitățile culturale creștin-ortodoxe și filantropice în care este implicat ni-l înfățișează pe părintele Radu Botiș ca pe un adevărat spirit renescentist, destinat unor noi înfăptuiri, care să susțină măreția Bisericii strămoșești și Neamul.

Prof. dr. CONSTANTIN DOBRESU

DUMITRU BĂLUȚĂ – 65

(8 noiembrie 1948)

VARIATII de A(POE)TITUDINE

* * *

– Oameni buni, strigă nevăzătorul,
spuneți-mi și mie:
unde duce drumul acesta?
– Înainte, se auzi din față.
– Înapoi, se auzi din spate.
– Nicăieri, foșni plicticos o șoaptă.
– Oh, lume incertă!...

Și bastonașul prinse din nou
să ciugulească pe jos calea spre sens.

* * *

Îndărătnice – ce li-i
al meșterului sacru jind...

Dimineața iarăși
ca niște păsări albind
cu tâmpla pe iarbă,

între absurd și sens
așteptând-o pe Ana,
doar cu ea să urce în univers.

* * *

Am rescris balada *Meșterul Manole*
cu semnele runelor
în viziunea subtilă a pietrelor,

dar nu mai știu pe cine să-ntreb:

ce-o fi gândit poetul Nichita când,
în toamna aia de verb,
de pietre se-apropia și tăcea,
iar umbra ta inima îi acoperea?...

* * *

Uneori pare un joc
de-a luptele medievale:
tu mă privești
peste linia arcului,
eu – țintă perfectă...

Ci arcul aieva e-ntins
și nicio treaptă-napoi.

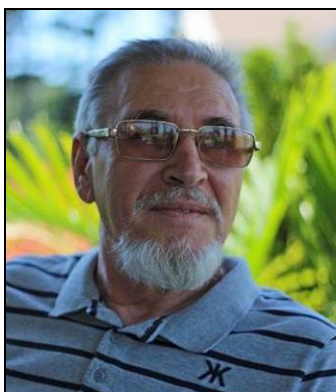
* * *

Atâția ochi străini
și-n fiecare – tu,
de pretutindeni.

Ascunde-te într-un poem infim,
singurătate, ori
în veșnicia unui serafim.

* * *

Dacă ți-aș aduce luna la picioare,

știu, n-ai să calci pe ea,
ci ai s-o acoperi cu mireasma ta

ca să o aperi de lumea trecătoare,
câinii să n-o latre
ca pe-o arătare oarecare...

* * *

Nimic nu e ca urmele tale.

De departe, parcă, s-ar fi atins
o aripă,
de aproape – o lăbuță împiedicată
de fiară timidă,
din unghi nisipul pare
o pagină cu ieroglife –

nimic nu dă să pricepi ce ești
sau dacă exiști...

* * *

Nu știu de unde pleci,
nu știu unde te duci,
nu știu când te întorci,

nici chiar dacă exiști,

urmă de șarpe, tu –
gândul ce mă trecu...

* * *

Neînsemnată, cu dulci parfumuri
precum o ploaie în ierburi
iluzii stârnind.

Tot mai grozavă
când nu mai e loc înapoi
și ne-mpăcăm cu cele străvechi.

* * *

Aureola-i îl aurea
pe el însuși, domnitorul
tuturor domnitorilor țării –
capul de zimbbru,

că zimbrul ținea în coarne
hotarele țării
ca pe un arc de triumf.

(Din volumul „Cafeaua cu zaț”, în
curs de pregătire.)

Spectacol

Am revenit la locul de întrecere.
Des și untos este gazonul pe care
Campionii trebuie să joace biliard
Fără să lase scame de cretă
Pe hainele cu care au fost la biserică.
La cofetărie, spital și la universitate
Rebelii mei au depus armele.
Curge mierea și laptele de bivoliță
Printre degetele toboșarului angajat
pe viață
Să anunțe viitoarea victorie.
Lovesc și eu din metacarpene peste
pielea mortului.
– Este un fel de coridă, îmi spui,
Și coloseumul e plin ochi cu eșarfe de
muselină roz.
Femeile își rod la sânge oja întinsă pe
unghii.
Bărbații fluieră, înjură și plescăie din
palmele
Cu pete aurii de tutun.
Printre încălțările noastre
neastâmpărate,
Matadorul caută bumbul de aur căzut
din surtuc.
Frica urcă, urcă pe genunchiul
Care tremură ca un aspic într-un
restaurant franțuzesc.

Din mers

Autobuzul care ocolește orașul
Este locul meu favorit .
Stăm în sicriul comun
Tineri și bătrâni, buni și nebuni,
Molima veche ne suflă-n ureche
ultimul banc
Și sudoarea pictează pe guler
Trandafiri galben-tizian.
-Urmează Maternitatea!
Și, alte suflete ies pe brânci din
carnea
Sfășiată în forceps de fildeș.
De la Ospiciu,
Urcă doar cămașa de forță
Arma letală cu care
Se face legea și jocul din ordinea
interioară.
Călătorim într-o conservă perfect
etanșezată.
Nu ne pasă de impozite, de ceața ce
s-a lăsat deasă
Pe bariera de la calea ferată.
Personal sunt ca și fericită.
Am aer pentru respirația gură la gură
Și un scaun de vinilin roșu
În dreapta șoferului care
Trage la măsca dușca de alcool
dublu-rafinat.

MELANIA CUC

Nu se poate spune, totuși, că pentru locuitorii Orașului ziua de dinaintea vizitei Conducătorului ar fi avut ceva care să o deosebească de celelalte zile, indiferente precum Cerna, care se strecura umil pe lângă Combinat.

Alexandru Chițoranu se postase devreme la poarta principală a uzinei, cu mult înainte de a suna „duda”, atunci când se întâlneau muncitorii celor două schimburi. Ziaristul de la „Drumul viitorului” se agita, căutându-i pe cei dispuși să-i răspundă cuminte la întrebarea „Cum veți petrece ziua de dinaintea vizitei Conducătorului?” Omul spunea, în grabă, că trăiește una dintre zilele frumoase ale vieții sale, despre care le va vorbi și nepoților, altul, care citea articolele lui Alexandru Chițoranu, mărturisise că vizita este un minunat prilej pentru fiecare dintre noi de a se întâlni cu Țara și un minunat examen de conștiință, la ceasul adevărului. Cei mai mulți îl repezeau pe ziarist, mai ales aceia care lucraseră înainte cu el în secție și știau ce-i poate pielea, cei care îl cunoșteau din producție, de unde Chițoranu a fost trimis la academia de făcut gazetari ai vremurilor noi, „du-te dracului, nu vezi că sunt obosit”, alții nu se sfiau să-i spună că se bucură de venirea Conducătorului, fiindcă acum pot să cumpere carne din măcelăriile generos aprovizionate cu această ocazie.

Bebe Penga a jucat toată noaptea cărți cu Pufi Greavu și cu doctorul Hary Raučki, pe fesele goale ale Elizei Coranda, cunoscută în Oraș drept „Calul troian”, mult încercată în manevrurile hotelului „Rusca” de numeroșii directori generali ai Combinatului, în scurta și stoica lor ședere în urbe, înainte de a fi promovați în minister.

– Calule troian, Calule troian, îi șoptea Bebe, cum foarfeci tu aerul nostru poluat cu cracii tăi divini. Îmi place să joc poker pe curul tău, curvă dulce, să câștig și să pierd, și să ți-l purific pe urmă cu lacrimile mele, Calule troian!

Bebe Penga nu era singurul care știa că, așa coaptă cum era, Eliza Coranda fusese marea iubire a unui doctoraș stagiar cu dinții de lapte, fiul

unui cunoscut academician cu trecere la Tovarășa, care avea însă pretenția ca viitoarea lui soție să fie obligatoriu fecioară. Se plimbau romantic pe străzi noptatice, el o ținea de mână șoptindu-i versuri și sărutând-o sfios pe frunte, în așteptarea nopții de nuntă, când va putea să le arate invitaților cămașa miresei cu dovada trandafirică a neprihănirii sale. Eliza s-a destăinuit directorului Combina-

tului, ultimul său amant, și Vlad Herescu a trimis-o în Germania, cea democrată, firește, unde medicii de renume i-au confecționat o feciorie pe măsura dorinței tânărului.

– Domnule, spunea Bebe Penga, i-au făcut nemții ăia un himen din petale de trandafir Flamingo, soi nobil, cu floare dublă și parfum discret, cum nici mă-sa nu i-a făcut!

Secretarul Eugen Varlam a reușit să adoarmă abia spre dimineață. Grijilor de peste zi le-a pus capac critica aspră a primului secretar, nemulțumit că materialele de propagandă nu conțin suficiente idei din opera Tovarășului și, mai ales, din magistrala cuvântare ținută cu ocazia întâlnirii cu muncitorii din metalurgie.

În visul lui se făcea că tovarășii de la Circul de Stat au acceptat să participe la manifestările prilejuite de vizita Conducătorului, antrenându-i pe toți la marea sărbătoare a Orașului și, până la urmă, a țării.

Prin fața tribunei oficiale au trecut mai întâi animalele mici ale cercului, iepurii, vulpile și cățeii, având fixate la spate pungi de plastic pentru a nu murdări cu excrementele lor străzile și pentru a nu altera atmosfera de sărbătoare. Toate animalele erau încolonate frumos, dar mai ales erau foarte disciplinate, ceea ce l-a

impresionat peste măsură pe pe secretar, da, uite, noi oamenii, ar trebui să luăm exemplul de la animale, cât sunt ele de cumiți!

Defilarea a fost transmisă de Alexandru Chițoranu, așezat cu microfonul pe unul dintre blocurile turn de lângă hotelul „Rusca”.

– Manifestația noastră, se auzea în difuzoare vocea ziaristului, imitând ceea ce văzuse la defilarea de la ziua națională, este deschisă de iepuri, vulpi și căței. Pe fețele lor se citește bucuria de a trăi aceste minunate zile, când tot ce mișcă în Orașul nostru, râul și ramul, aduc prinos de recunoștință Tovarășului.

Urmau urșii, tigrii și leii, la fel de disciplinați, la fel de supuși, chiar în absența dresorilor cu care se obișnuiseră de mici.

– Iată, trec acum animalele mature, adevărate embleme ale demnității noastre! Alături de urșii noștri carpatini defilează leii și tigri, solie de prietenie a altor meleaguri.

Vuietul a încetat apoi pe neașteptate. Se auzeau numai râsuflarea orașului și zborul păsărilor, undeva sus de tot, acolo unde aerul era fără de pată. Un răpăit de tobe, cu glasul de cobe al unei mitraliere, apoi fanfara a explodat biruitor.

– Prin fața înaltei tribune trec acum elefanții!

Pe spinarea primului elefant, Bimbo, așezat pe fotoliul său de la birou, bine fixat, stătea el, secretarul Eugen Varlam, cu chipul luminat de o bucurie mare și nemaicunoscută, ținând în mâini hârtiile cu textul salutului ce trebuia adresat înaltului oaspete.

Ajunsă în fața tribunei oficiale, turma de elefanți s-a oprit la o scurtă și abia auzită comandă apoi s-a întors spre stânga. Elefantul Bimbo s-a desprins de ceilalți, apropiindu-se de tribuna oficială până la distanța îngăduită. Ușor, l-a îmbrățișat cu trompa pe secretarul Varlam ridicându-l încet spre Conducător.

Lui Eugen Varlam a început să-i bată cu putere inima. Nu avusese niciodată prilejul să-l vadă atât de aproape pe Conducător, nici măcar la ultimul congres al partidului, când stătuse în ultimele rânduri, de unde își alătura și el glasul celorlalți, strigând cuvinte sincere de slavă pentru fiul țării. Varlam distingea bine acum →

MIRCEA MOȚ

trăsăturile omului pe care-l iubea mai presus de orice, a cărui fotografie o ținea la loc de cinste pe birou. Nu era ca în portrete și ca la televizor, pe obraz îi apăruseră niște pete cafenii ce trădau vârsta și bolile ascunse poporului.

Conducătorul l-a privit indiferent și atunci Eugen Varlam a simțit cum neînsemnata lui făptură se risipește neștiută în aerul Orașului.

– Mult stimat și mult iubite!

Eugen Varlam știa că nu trebuie să-și ridice privirea de pe foi, nu doar pentru că textul salutului fusese aprobat în ședința secretariatului, ci și pentru că emoțiile puternice l-ar fi putut face să se piardă și să nu mai găsească rândurile ce trebuiau citite cu un glas sincer.

Aplauzele care au izbucnit după citirea formulei de salut l-au încurajat însă pe secretar. Pentru o clipă, a îndrăznit să-și ridice ochii spre Conducător. Și atunci s-a cutremurat.

Fața Conducătorului începea să se transforme vizibil, se umfla enorm, ca și cum i s-ar fi pompat de undeva, din ceafă, aer, iar ochii i se bulbucaseră. Pielea obrazilor era împăroșată, iar prin gura întredeschisă, vânăta și grea, limba îi atârna băloasă. „– Omul cu față de bou!”, a gemut secretarul cu propaganda, privind cum din botul enorm al Conducătorului începeau să curgă bale urât mirositoare, picurând pe asfalt. Cu un efort suprem de supunere, Varlam le-a asemănat cu stalactitele și stalagmitele, autentici piloni meniți să susțină edificiul devenirii noastre.

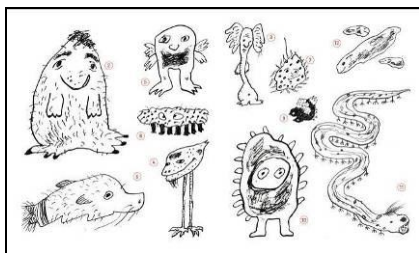
Secretarul Eugen Varlam s-a trezit scoțând un urlat care i-a trezit pe ai casei. Nu voia să-i spună soției ce a visat, îi era frică, dar și rușine. Se simțea mai vinovat pentru că fusese martorul degradării Conducătorului. Umblând prin dormitor, încerca să-și amintească cine a mai fost acolo, în vis, cine știa că tocmai el, Eugen Varlam, îl văzuse în acest fel pe Tovarășul.

S-a mai liniștit doar spre ziuă, la gândul că până la urmă totul nu a fost decât un vis. A zâmbit chiar, încercând să adoarmă pentru a fi odihnit pe parcursul zilei grele care îl aștepta. Însă un alt gând otrăvit i s-a strecurat în minte. De ce l-a visat el așa pe Tovarășul, cu chip de bou, ca omul de la circ? De ce tocmai el? Nu cumva în ființa lui, pe care credea că o cunoaște foarte bine, se ascunde o

undă de îndoială și de neîncredere, de care el nu știa?

Secretarului Eugen Varlam i s-a făcut atunci frică de el însuși, simțea că înăuntrul lui se ascunde un străin perfid, care sfidează tot edificiul lui diurn, rațional, care râde necruțător de el și îl sfidează.

În baie, s-a privit îndelung, dornic să descopere printre trăsăturile cunoscute ale chipului său pe ale celui alt, fiind pregătit să-l înfrunte și, dacă trebuie, să-l omoare chiar cu prețul propriei vieți. Dar dacă totuși nu este vorba de un străin, ci el, Varlam, este într-adevăr acela care l-a considerat așa pe Conducător, fără să-și dea seama?

Iilca Maria Lăzărescu-Seda,
Ilustrație la „Bronzia”

Dimineața s-a dus la doctorul Hary Rautki, să-i pună câteva întrebări. Ce este până la urmă visul? În drumul său l-a ocolit pe maiorul Doru Acrișa, cu care se saluta întotdeauna amical, gândindu-se că este imposibil ca ofițerul să nu fi aflat deja despre dușmănosul său vis.

– Ce este visul, doctore?

Rautki l-a privit surprins.

– Ce ai, Genucule, ai luat-o razna?

Secretarul Varlam se bucura de o sănătate de fier, pe el nimeni nu-l văzuse vreodată la vreun medic și nimeni nu l-ar fi putut bănuși pe el de vreo boală care să-l scoată din mișcarea lui absolut previzibilă.

Istovit de noaptea pierdută la cărți, doctorul nu mai avea puterea să-i dea secretarului informațiile dorite, mai ales că se îndoia că, trecut prin școlile de partid, Varlam ar fi putut pricepe într-adevăr ceva.

– Uite ce-i, Genucule! Nu am acum vreme să te lămuresc ce-i cu visul. Pricepi? Îți recomand însă câteva cărți pe care tu le vei consulta. Bine?

Ajuns la birou, Varlam a dat un telefonat la biblioteca municipală, cerându-i urgent directoarei cărțile recomandate de cunoscutul psihiatru al Orașului.

– Din Freud avem ceva, tovarășe secretar, dar din Jung nu avem absolut nimic.

Varlam s-a enervat.

– De ce nu aveți, *tarășă* Irimie? Ce, nu v-am dat și în acest an bani de achiziții?

Directoarea s-a fâstăcit.

– Jung nu s-a tradus la noi, știți...

– Nu știu nimic! Vă cer să-l traduceți până la prânz, e clar? Sunteți acolo o armată de profesoare care nu faceți nimic toată ziua. Până la prânz mai aștept, *tarășă* Irimie, pe urmă discutăm noi altfel.

A ieșit nervos din birou, hotărât să meargă prin școli ca să vadă cum sunt pregătite acestea pentru înalta vizită. L-a salutat politicos pe primul secretar Todea Coteanu, care l-a luat de braț, cerându-i scuze pentru critica din ajun, greșim toți, nu-i așa?, el este convins că din punctul de vedere al propagandei de care răspunde Varlam totul este perfect.

– După vizită, mergem la un păstrăv, Genucule, i-a zâmbit complice primul secretar.

După despărțirea de primul secretar, Eugen Varlam a simțit cum oboseala îi dispărea ca prin farmec. L-a judecat greșit pe tovarășul prim, el nu a făcut decât să-l critice în mod tovarășesc pentru a nu-l lăsa să greșească în continuare. A zâmbit, amintindu-și vorbele vechilor activiști, mai bine să greșești singur decât să ai dreptate împotriva partidului.

În dreptul restaurantului „Gambinus”, s-a întâlnit pe neașteptate cu Doru Acrișa.

– O, tovarășul secretar, ce bucurie! Ce mai faceți?

– Pregătim vizita înaltului oaspete, tovarășe Acrișa!

– Cunoaștem, și noi suntem pe poziții, tovarășe Varlam.

În drum spre școala lui Ioan Luncan, Eugen Varlam simțea că, lăsându-se în voia muncii care îi făcea atâta plăcere, începea să-și revină, iar gândul de dimineață, la străinul care l-ar pândi din cotloanele ființei sale îl făcu acum să zâmbească. Ce prostie, zise el, ce prostie! Singurul adevăr rămănea activitatea lui, acea activitate apreciată de toți, care-l învăluia ca o apă caldută și protectoare, ținându-l departe de umbrele otrăvite ale întrebărilor și ale îndoielii.

(fragment din romanul „Cimitirul păsărilor”)

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCUȚ

Împreună cu Doti, soția lui Radu Stanca

Am pomenit de Dorina Stanca în amintirile mele despre Ștefan Augustin Doinaș și Irinel Liciu. Am promis atunci că voi scrie separat despre Doti pentru că, datorită ei, am intrat în universul lui Radu Stanca.

Vacanțele petrecute împreună cu fratele meu Toma, alături de Doinaș, Irinel și Doti la mare, în localitatea „2 Mai”, au fost la sfârșitul anilor 60. Acolo am cunoscut-o pe misterioasa Doti, cu părul lung și privirea tristă a ochilor ei negri. Atunci am aflat despre tragedia care avusese loc cu câțiva ani înainte, decesul prematur al soțului Radu și, după câteva luni, a fiului lor de 9 ani, Barbu.

Când eram la 2 Mai, Doti încerca să mă învețe să mă machiez. Dar nu numai. Mi-aduc aminte că avea un gust desăvârșit al podoabelor: cercei, brățări, lanțuri. M-a impresionat atunci frumusețea ei, femeia înconjurată de acele obiecte de artă. Am înțeles de ce pe Doti o numise poetul în corespondența sa cu Ion Negoiteșcu „palmierul negru.”

Ne-am împrietenit și m-a invitat să o vizitez la Cluj, în locuința din P-ța Mihai Viteazu, nr. 6, pentru restul vacanței. Am acceptat. Au trecut mulți ani de atunci și am vizitat multe locuri, dar experiența conviețuirii cu Doti în „regatul” ei a rămas unică. Avea o locuință luminoasă, mobilată cu un gust artistic remarcabil. Din loc în loc, Radu și Barbu ne priveau din fotografii.

Tragedia plana încă în casa în care Doti părea o felină lovită. Eu îi admiram grația cu care se mișca, iar frumusețea și adâncimea ochilor ei negri mă fascinau. Acolo, lângă biblioteca doldora de cărți, mi-a citit poezii din volumul lui Radu Stanca „Versuri”, apărut la EPL în 1966, cu o prefață de I. Negoiteșcu, pe care era tipărită dedicația: „Lui Doti, aripă neobosită a tuturor zborurilor mele”. Când îmi citea, Doti nu mai era actriță pe o scenă, ci ființa care, lângă mine, retrăia prin cuvântul lui Radu iubirea omului pierdut. Mă aflam în frumosul lor decor din casa în interiorul căreia Doti șerpuia și recita din poemele lui. *Acesta-i drumul nostru; drum de coastă,/ Întortocheat și greu. Dar sus pe culme/ Acolo unde-i*

Doti

*Dă-mi la o parte vâul și privește!
Ești primul muritor care mă vezi.
Te-ai juriat în templul meu hoștește
Și-acum, ajuns aici, cunoști și crezi.*

*Mă socoteai iluzie abstractă,
Sămînță din străvechiul Amon-Ra.
Și-azi când mă pipăi simți cum se contractă
În trupul meu de piatră inima.*

*Descoperă-mă toată, cu-nvăznelă!
Și lasă-ți palma aspră și pe sini!
Așa cum stai aici, aproape goală,
Sînt mai frumoasă ca un imm păgîn.*

*O pulbere de-argint mă împresoară
Și raze lungi pe frunte-mi cad mănunchi.
Tăcerea care-acum te înșoară
E sîngele ce-mi susură prin trunchi.*

*Cînd ochii mi-s închiși, cîlesc urechea,
Iar cînd o-ncîid pe ea, din ochi pîndesc.
Bagă de seamă! Inima, străvechea,
Ca pe-un etern semnal, mi-o urmăresc!*

panorama vastă,/ Și unde, printre stînci, bătrînul ulm e,/ Acolo cel ce-ajunge dintre noi,/ Nu va privi zadarnic înapoi (Urcuș)

O! dacă moartea ar avea ca tine/ Brațele lungi și degetele fine,/ Sîinii rotunzi și umerii de piatră/ Țăsnind din văi ca flacăra din vatră.

O! dacă moarte-ar semăna cu tine/ Ea ar putea oricînd, oricînd să-mi vină... (O! dacă moartea)

Misterul, durerea, intensitatea și unicitatea lecturilor lui Doti din poezia lui Radu Stanca au fost un dar cu care am rămas în suflet.

Povesteam, în amintirile despre vi-legiaturile cu ei la „2 Mai”, cum Irinel și Doti au încercat să mă învețe să mă machiez. Acasă la Doti, lecțiile de

Brățările cumpărate cu Doti

machiaj au fost mai puține. În schimb, am pătruns în arta bijuteriilor artistice. Doti m-a dus la un magazin special din Cluj, de unde mi-a ales două brățări lejere, formate din monezi cu figuri istorice, una arămie din monezi mici, alta argintie din monezi mai mari. Astăzi, după mai mult de două decenii, port încă cele două brățări pe care toți canadienii le admiră.

Doti avea nu numai gust și rafinement estetic, dar și talent culinar. Gătea grozav și uneori îmi șoptea discret: „asta îi plăcea lui Radu”. Odată mi-a făcut supă de gulii, albă, cu bucățele mici de gulie tăiate paralelipipedic. Minune! N-am mai mâncat nicăieri pe lume așa o supă!

Au trecut anii și am pierdut contactul cu Doti. Dar nu pe cel cu Radu Stanca. Nu numai că i-am citit operele, dar, într-un moment dificil, poeziile lui „m-au salvat”. S-a întâmplat la sfârșitul anilor 70 ca, după o operație de tiroidă în România, să rămân cu o pareză totală a corzilor vocale. Pe atunci exista casetofon. Cu el am reînvățat să rostesc fiecare literă, citind cu voce „tare” (de fapt șoptit) poezii. Printre ele erau și cele de Radu Stanca, pe care încercam să le intonez ca Doti.

*De ce dai voie vîntului să umble
Prin părul tău și să-ți-l răvășească?
E mîngăierea lui, făcută-n tumb,
Mai caldă, mai suavă, mai cerească?*

*Sunt degetele lui fîlfăitoare
Mai meștere în joc, mai fără număr
Cînd te cuprind din cap până-n picioare,*

*Cînd îți dau jos buchetul de pe umeri?
(De ce dai voie vîntului)*

După opt luni de exerciții zilnice, am vorbit.

În Canada, la un cenaclu al revistei „Observatorul” din Toronto, de acum doi ani, doamna Anca Sîrghie a lansat o carte despre Radu Stanca. Am intrat imediat în legătură cu distinsa profesoară de la Universitatea din Sibiu, a cărei temă la teza de doctorat fusese Radu Stanca și prima mea întrebare a fost unde e acum Doti. Tot la Cluj.

Am scris aceste rânduri ca omagiu adus prietenei mele din tinerețe Doti, cea datorită căreia l-am cunoscut și iubit pe dramaturgul, poetul și scriitorul Radu Stanca.

VERONICA PAVEL LERNER,
Toronto

În urmă cu ceva vreme, nu se știa cu opt luni și douăzeci și nouă de zile înainte dacă viitoarea mămică avea de adus pe lume fată sau băiat, ci se mergea la risc aplicând inconștient principiul hamletian: *to be or not to be*, adaptat și adoptat liber-olteneste sub forma *fie ce-o fi*, iar ceva mai târziu, fără atestare documentară, sub forma resemnat-ardeleanească: *apoi, ce-o da Domnu', numa' fain să fie!*

Așadar, la voia întâmplării...

Nici într-un caz ca în zilele noastre când, abia se încheie bătălia cumplită dintre spermatozoizi la încifrata intrare în ovul, că se și aleargă la ginecolog...

– Nenea dom' doctoru', săru-mâna! Știți? Noi suntem la prima, la... cum să vă zic... Știți, noi abia ne-am *mariajat*, se zvârcolește prin exprimare viitoarea mămică.

– Ce-ați făcut?!?

– Ne-am..., adică alaltăieri am avut nunta, ca iubitori de țară și de neam, așa că, fin'că cam scade demografia, noi vrem să ne preocupăm, să..., intră ea într-o bătăială tot mai adâncă și ireversibilă...

Iar tânărul viitor tatic, devenit brusc bărbat în casă, se repede:

– Păi, dom' doctor, io cre'că am zămislit-o...

– I-auzi! Bine, măi, copiii, bravo! Și care-i baiu?

– Adică am vrea să știm dacă o să fie fată sau băiat...

– Ce, cum? Deja? A, bravo-bravo! Și când, cam cât timp e de când ați...? Înțelegeți ce vreau să zic...

– Nu...

– Cam când a avut loc... zămislirea, ca să zic așa...

– O, dar noi demult am plănuțit să contribuim, să dăm dovadă de patriotism...

– Nu, nu asta: când crezi că ai rămas gravidă, domniță?...

– Păi... Cam când, iubi?, îl întreabă, oarecum neliniștit-speriată, tânăra soție pe viitorul tatic.

– Cre'că azi-noapte...

– Aha! Adică noaptea trecută. Sigur?

– Da, domnu' doctor!, i se luminează fața proaspetei gravide, sunt *precisă*...

– Da-da, dom' doctor, adică acu vro

șase ore, lămurește definitiv situația viitorul tatic, devenit cap de familie.

– Oho! Bravo, numa' că trebuie să mergeți întâi la psihiatru...

– De ce? Medicul rămâne cu gura înțepenit-deschisă, ca electrocutat...

Sigur, un priceput ginecolog ar lămuri situația rapid răspunzând:

– Pentru că sunteți tâmpiți, d-aia!

Însă tinerii fiind la primul test de acest fel în viața lor, trebuie procedat cu tact, cu mult tact, altfel drepturile omului și ocrotirea mamei și copilului, recte a tinerei familii, își vor da mâna împingând soarta medicului direct spre boxa acuzaților...

The rest is silence!, ar fi exclamat Hamlet, chiar uitând să-și mai dea ultima suflare...

...Dacă întâmplarea are loc la țară, chestiunea devine și mai interesantă: nașterea este asistată de moașa comunală, altfel o prășitoare harnică, ușor smucită la minte, însă cu principii puternice, între care și acela că e igienic să se spele consătenii cât mai rar pentru a nu se subția pielea care ar duce la bășicarea palmelor de ținut coada sapei, greblei, furcii...

În aceste condiții, până la urmă vine pe lume o vietate continuu-urâtătoare, colorată roz-vișiniu, cu fața schimonosită, fără păr pe cap, și nervoasă pentru că dă de-o lume aflată în plină criză economică. Din acest motiv, noul membru al familiei nu pare să se bucure de momentul istoric, dimpotrivă, schimbarea deasă a scutecelor demonstrează părerea lui despre perspectiva noii societăți. Adevărul e că nici ceilalți membri ai familiei nu dau semne de mare entuziasm la apariția unei guri în plus de hrănit, în condițiile sărăciei de după '89, pauperitate pe care lumea satului o trăiește la cele mai înalte co-

Știu încă frumusețea ce-i...

Duminică, 15 Septembrie 2013

Știu încă frumusețea ce-i,
Urâtul, Doamne, du-l departe,
Lumina dintre ochii mei
Nu e lumină ce desparte

Ca aerul dintre doi miri,
Ca malurile unei ape,
De versul meu să nu te miri
Când îl recit așa de-aproape!

Ascultă-i sufletul cum geme
De bucurie și de dor
Și de cuvinte nu te teme,
Nu sunt cuvinte care dor!

În pacea lor să te cobori,
Ci lasă-ți grijile sub stele
De dimineată până-n zori
Și te înduminică cu ele.

Știu încă frumusețea ce-i,
Ți-o dau și ție drept arvună,
Tu uită-te în ochii mei,
Lumina lor mereu cunună...

NICOLAE NICOARĂ

te psiho-gastronomice.

Problema, însă, era alta: noul produs demografic, urla aproape tot timpul ca bătut cu urzica, doar afară, în ogradă, se liniștea.

Mister total.

Pacostea poate ține până într-una din zile când, aflată în vizită de bârfa, o mătușică de peste două dealuri și-o fostă pădure seculară întrebă așa, într-o doară:

– Mă, copii, da ce-i cu grămada asta de chipuri pe pereții voștri?

– A, tablourile, tușico? Păi, e președintele partidului nostru, din care facem și noi parte, tablouri pictate de bărbatu-mi-o, Giony...

Adică, fost Nuțu lu' Cârțioabă din Dosu Higii...

– Păi, mă, copiilor, băiețelul suferă de sperietură, d-aia tace când îl scoateți afară...

– Adicătelea, se sperie de șefu' nost' de partid?! Hai, măi, tușico!...

– Eu v-am spus – așa cred...

DUMITRU HURUBĂ

Crâșmele de vasalitate

Emulsia de simultaneitate,
filigran de bancnote nivea unde
trebuie.
Ajunge la patosul de sub piele, îi știi
codul de bare
de când ți-a fost prezentată.

Oare de ce când îți place de cineva
îți vine să o păstrezi în card? E mai
cald acolo? Fă-i loc, scoate banii.

Cântec de gestă

Vigoarea, prețul,
adunatul candid de conserve.
Plânsul mistreț.

Cineva ne numără pe degetele
de la picioare și nu știe
dacă pe degete sau pe gheare.

Roagă-te să fie sub ele
ceva pământ.

Îmi vine să îți povestesc
cu trupuri ca ale noastre
de ce sub lingură părem
ca ale noastre
și mai degrabă ca ale lor,
un deget o gheară un deget

o gheară/
necesitatea e o zonă-n răspăr.

Vals

Cârțița ia
orice carte la întâmplare și merge
din titlu până în punct,
complicat intestin capilar,
des ca un creier
și,
când înțelege, nu mai scrie cărți,
le uită.

Poem

Sentimentul târfit e un tiraj
numai că tirajul e în carnea din
hamburger,
acolo epuizăm treptat orașele,

minuțios, balzacian,
și ce să vezi le ghicim viitorul în
ceapă.

Pițiponcife

Pițiponcife. Javră
sangvinară. Acesta ar
fi trebuit să fie
un catren.

Poate

Până la urmă,
până la urmă or să
ne-ngroape poate pe toți
într-o pralină ușoară
îmbălsămați în alcooluri tari
și băgați în pământ
căci nu îngheață pe nimeni
gândul că ar putezi ciocolata.

Vom lăsa puțin aer să intre
și vom bea apă din codul de bare
din adaosul comercial,
vom scrie cântece de caniculă,
vom sta la terase unde când
pulverizează apă rece pe tine
botează lumea din jur Ioan.

DARIE DUCAN

Starea prozei

Zdrobite cătușe

Pe ușa clasei a intrat un omuleț,
avea chelie mică, lucioasă. Era noul
profesor de muzică. Cel vechi se
dusese la cele veșnice, așa se pare.
Ne-a împărțit niște foi scrise de mână,
apoi s-a apucat să scrie pe tablă
același text. De ce? Nu știu. Îi
tremura mâna de oboseală. Totul a
ținut cam o oră, astfel că următoarea,
de matematică, a fost suspendată spre
enervarea profesoarei căreia îi
auzeam vocea ridicată pe coridor. Am
citit, și pe hârtie și pe tablă –
„Zdrobite cătușe în urmă îmi rămân/
în frunte mereu muncitorii”...
Neshiind bine ce înseamnă cătușe, mă
gândeam la niște piese din lut pe care
le zdrobeau muncitorii de zor. A
urmat muzica, era oarecum
amenințătoare, pornită din durerea
unui ocnaș, așa mi se părea. Am
învățat, ca orice copil de șapte-opt
ani, până când a început să mă
învesească. Au început să circule și

poezii satirice pe aceeași temă. Iar la
bătaie, așa cum ne băteam noi mai
des, fiind clasă exclusiv de băieți,
bătaia, bătațiile pe „cai” erau cele mai
înălțătoare momente. Fiind o clasă
eterogenă, aveam colegi din toate
categoriile, uneori mânca bătaie clasa
muncitoare, alteori burghezia. Deși
nu aveam noțiuni clare asupra
termenilor, după haine știai care e mai
de „jos”, care nu.

A urmat, după câțiva ani buni,
„Te slăvim, Românie, pământ
strămoșesc / mândre plaiuri sub cerul
tău pașnic rodesc”.

Portretul lui Groza era la locul
lui, imnul era altul. Suna mai
„pașnic”, semăna cu o cântare
evlavioasă. După alți câțiva ani,
Ceaușescu, mare reformator în toate,
a venit cu „Tricolorul”, un imn care
chiar mi-a plăcut. Nu înțeleg ce le-a
venit „revoluționarilor” să-l scoată.
Probabil din cauza unor versuri pe
care „cârmaciul” cu ajutorul
neprecupețit al bardului Adrian
Păunescu (nu ironizez poezia sa de
valoare) le-a strecurat cu multă
„hohmă” în text. „Deșteaptă-te,

române, din somnul cel de moarte/în
care te-adânciră barbarii de tirani”, al
lui Andrei Mureșan nu mi s-a părut
nepotrivit decât că are un aer vetust.
Muzica este puțin amenințătoare, ca
la „Zdrobite cătușe”. Apoi se ridică
două întrebări (cine crede că eu râd de
imnul național, să nu citească de aici
înainte, eu nu râd, ci constat) – de ce
somnul este de moarte? Apoi – care
barbari și care tirani? Barbarii erau
năvălitorii cu bărbi, de obicei
necreștini, iar tiranii sunt conducătorii
care în vechea Eladă au adus și
lucruri bune cetății. O contradicție în
termeni cum ar spune un filosof din
Cișmigiu. Mai mult, o colegă, de
etnie turco-tătară era indignată,
considerând că barbarii erau otomanii
sau tătarii, dar tătarii nu prea au
barbă. Iar tirani, de unde? Mai tiran
ca Țepeș a fost vreunul? Uite așa am
parcurs eu, în paralel cu propria
biografie, evoluția imnului național.
Regret că nu cunosc imnul regal. O fi
mai bun?

BORIS MARIAN

Jurnal de călătorie VIETNAM

(XIII)

Ginerele urmărea atent descrierea socrului, dădea aprobativ din cap apoi se uita la mine. Pe unul din degete avea un inel pe care sclipeau diamante.

– Dacă mai vii la Saigon, poți să stai la el fără probleme.

– Nu trebuie...

– Nici nu te gândeai altfel, a zis hotărât bătrânul.

Una din doamne, că erau multe, s-a postat în fața noastră cu un aparat de fotografiat gata să ne tragă-n poză. Bătrânul m-a cuprins cu brațul pe după umeri, m-a tras puțin spre el și a dispus:

– Acum!

Aparatul fulgeră, doamna se retrase.

– Să ți-o prezint pe soția mea.

Zâmbetul blând s-a adâncit, ochii au căutat cu dragoste spre doamna cu aparatul. Întinse mâna. Doamna s-a strecurat modest prin adunare și a venit la noi.

– Ea a fost și e sprijinul meu. Datorită ei am răzbit prin atâtea neazuri...

Mândru, o cuprinse delicat de talie și își lipi obrazul de mâna ei.

– În State am lucrat amândoi, umăr la umăr. La o bancă, la un mare concern, iar acum la muzeul din L.A. Așa am strâns banii pe care i-am trimis aici, ca să poată trăi și restul familiei și pentru a putea răscumpăra casa mea.

– Să vă răscumpărați casa??

– Da... 20.000 de dolari, atât mi-au cerut autoritățile.

A răs scurt.

– Pe propria mea casă...

– Și acum e a Dumneavoastră din nou?

– Da!

S-a întors spre mine.

– Ești singur?

– Ă... da. Sunt divorțat, dar am un băiat de 30 de ani. E medic în Suedia.

– Atât?

– Nu, mai am și o Mamă de 85 de ani care e îngrijorată pentru mine... știți, cutremurul... ce s-a întâmplat în Japonia...

Am răs scurt. Era rândul meu să-mi dau drumul...

– Să ai grijă de ea. Eu nu mai am Mamă și mi-e dor mereu de ea...

M-a bătut ușor cu palma pe braț. Am amuțit. Un om în vârstă și încă aproape de Mama lui...

– Noi plecăm mai departe. Nu vrei să bem o cafea?

– Ba da... cu plăcere...

La plecare, s-au adunat toți în fața microbuzului închiriat cu care veniseră și s-au fotografiat. Eram încă răscolit de ceea ce se întâmplase. Bătrânul a venit la mine și mi-a întins o bucuțică de hârtie.

– Ai aici adresa mea, telefonul din L.A., emailul ginerelui meu și adresa din Saigon. Oricând ești binevenit!

Și-au luat toți pe rând rămas bun de la mine, apoi microbuzul a dispărut în tumultul străzii. Am rămas ceva vreme pe loc. Eram atât de bulversat de ce se întâmplase, că nu știam ce să fac! M-am retras în cameră în încercarea de lăsa totul să se așeze, dar fără astâmpăr, am ieșit din nou. Mă întrebam dacă așternută pe hârtie întâmplarea ar fi avut aceeași forță răscolitoare...

Oare de ce? De ce a venit omul acela la mine? Pentru scaunul liber? Bun! Dar de ce mi-a povestit mie, unui român trecut prin aproape aceeași situație, amarul lui. Ar fi povestit asta și altcuiva? Cam greu de crezut că îți pui sufletul pe masă la întâmplare, oricui...

M-am dus la fotoliile cu fața la mare. Curentul puternic izbea pieziș valurile de parapetul pe care parcă-l lingeau, răsucindu-se.

*

– Cum vă simțiți la noi?

Vocea plăcută a administratoarei m-a trezit din visare. M-am întors.

– Mulțumesc, până acum e bine.

– M-am gândit să vă propun câteva ieșiri în locuri interesante. Nu sunt prea multe dar dacă stați la noi atâta timp, să nu vă plictisiți...

– Doamnă, eu mi-am dorit un loc unde să mă bucur de căldură și de liniște și se pare că l-am găsit...

Fața tinerei se luminează de zâmbet.

– Dumneavoastră nu v-ați gândit la nimic?

– Ba da. Mi-aș dori să merg la piața de dimineață. Există aici așa ceva?

– Cum să nu, dar trebuie să mergeți de dimineață tare.

– Nu contează. Cum ajung acolo?

– Păi... vă duce unul din băieții noștri. Nu e departe, vreo cinci minute cu motoreta, dar până învățați drumul...

– Chiar faceți asta pentru mine?

– Cu mare plăcere. Măine dimineață la 7, da?

Coada lungă de păr împletit se legăna ca o pendulă pe spatele ei în timp ce se îndepărta.

Una din plăcerile și curiozitățile mele în timpul călătoriilor este să vizitez piețele orașelor sau localităților prin care treceam în drum spre „țintă”, iar când e vorba de tropice, eram îndreptățit să fac asta. Aveam ce vedea.

Culorile fructelor, forma și aroma lor, verdețurile cu miresme ciudate, legate în snopi, florile, tot felul de produse ale pământului, carnea, peștii sidefii, scoicile, creveții, crabii albaștri sau roșii alcătuiau un tablou viu, mișcător, al cărui ritm și miros îmi ațâțau simțurile. Acolo întâlneam viața adevărată, pură, simțeam motorul care pornea ziua oamenilor dincolo de liniștea stațiilor turistice.

Bogăția pământului așternută pe ziare sau țoale, pe scânduri sau în standuri, te potopea cu o paletă de culori și arome greu de descris. De la păstrăvii cu carne roz de pe malul lacului Titicaca, la grămezile de cartofi de diferite culori din Bolivia, de la fructele de avocado mari cât puiul de găină din Peru, până la papaya hrănitoare din Thailanda, de la fructul dragon asemănător cu o viețuitoare de pe altă planetă, până la crabii albaștri legați cu elastic din Vietnam, totul se contopea pentru mine într-o imagine comună: viața palpitând de freamăt și prospețime!

Acolo cunoșteai oamenii, simțeai pulsul vieții și participai la specificul locului. Și mai ales, plăcerea să alegi și să cumperi ce vrei tu, plăcerea de a te lăsa călăuzit de simțul care-i unește pe oamenii de pretutindeni în căutarea hranei preferate.

Rămas singur pe mica mea terasă cu fotolii împletite, m-am mirat de ușurința cu care uitasem de șocul povestirii vietnamezului și sărisem la vizitarea pieții...

„Hmmm... mi-am zis... de mâine începe viața adevărată... Să vezi ce-o să fie...”

ALEXANDER BIBAC

TĂRÂM

El nu se poate pipăi
Cu mâna de carne
Se poate pipăi cu mâna imaginară
Cu aripa ascunsă în omoplat
Cu buricele fierbinți ale gândului.

Se poate atinge cu văzul
Deschis numai în somn
Cu cei un milion de ochi atenți
La mișcările plasmei interioare
La undulările apei cu păuni foșnitori.

Se poate mirosi cu nările
Îngerului sosit să mângâie
Lucrurile noastre bolnave
Și să le dea alte nume
Mai adevărate.

Poate fi atins numai cu
Limba șarpelui ascuns
În cotloanele și grohotișurile
Cu care ne hrănim zilnic pentru
A nu ne pierde contactul cu realul.

Nu se poate auzi decât
Cu timpanele dilatate
Ale munților
Ale peșterilor,
Unde nu răzbate mugetul lumii.

Nu se poate rosti decât
Cu silabele pline de miez
Nedomesticite
Ale greierului în extaz –
De la geamul nostru extenuat.

SĂRBĂTOARE

Era un fel de sărbătoare
Și noi ciocneam cu tot felul de
Materii și obiecte să vedem efectul.

Am ciocnit întâi două lemne
Și nu s-a-ntâmpat nimic
Nicio flacăra n-a invadat lumea
Corabia orelor plutea netulburată.

Am ciocnit două pietre
Și în zona impactului
A crescut fragedă o scânteie
Un trandafir de sânge.

Am ciocnit încrezători și două
cuvinte
Între ele s-a căscat un gol
Cât un zgârie-nori pe care
L-am umplut alarmat
Să nu mă prindă iarna tocmai în
drum,

Cu roiuri de frunze și păsări.

Mai îndrăzneți apoi
Am decis să ciocnim două catedrale
Și-n clipa aceea aerul bulevardului
S-a umplut de somnul unor îngeri
speriați,
De chipuri de sfinți și sicrie
zburătoare
De cădelnițe, odăjdii și candelabre
Ce-și dezveleau aripile de fluturi.

Am ciocnit și două mări între ele
Și-n zona fierbinte
Au văzut ceruri de pești
Cu gurile lor rotunde cântând
Imnuri de slavă aerului.

Am ciocnit la urmă și două planete
Și cosmosul meu s-a turtit grav
Orbitele stelelor s-au știrbit
iremediabil,
Cioburile rezultate din impact
S-au transformat într-o cascadă de
forme
Pe care nu mai știam cum s-o opresc
Sau măcar cum s-ar putea stiliza.

ASEMĂNARE

E viu, respiră cu toți plămânii
Aerul acestei dimineți.
Se strecoară printre
Ființe și lucruri
Cu care-și încarcă pupilele
De care-și freacă solzii
Pentru a mirosi frumos a real.
Dar el nu e din lumea
De molecule și sânge palpabile
Din patria de noroi pur și simplu.
E oarecum ca melcul ce-și duce
Cochilia-n spate
Pe care singur și-o inventează
La care trudește toată viața ca un rob
Și niciodată nu e terminată.
O târăște prin lumea de tină
Și de smalțul ei se lipesc
Fărâme din tot ce atinge
Dar ea este altceva,
Var fragil crescut din limfa
Ce picură lent din visul său umbros.

Sapă harnic
Mai mereu în roca sterilă
Cu fragilele coarne
Căutând filonul de aur.

MIRACOLUL ȚINE

Se ia sfera și se rostogolește
Cu toată viteza înainte

Pe toți versanții dealurilor
Și munților din copilărie,
Pe alte plane înclinate
De pe pământ și din imaginație.

Se întetește rotația până când
Trupul ei opac se face transparent
Și în miezul fierbinte începi să vezi
Germanii de lumină pulsând
Din care se pot naște oricând îngerii.

Vezi moleculele apoase din care
Prinde cheag pielea timpului
Ca o bandă de autostradă,
Alte melase incandescente
Din care prind contur
Fragede și umbroase planete
Plasa unor nebuloase stele
Pârtii și orbite în expansiune.

Cât ține vârtejul fierbinte,
Înăuntru se-ntâmplă miracole:
Din flamele-albastre se-ncheagă
Galaxii de umbre în lunecare,
Nouri de pulberi, cascade de sori
Însetați de fantele și cutele spațiului.

Vin apoi ființele și lucrurile
Dezbrăcate de măștile lor
Cu făpturile crude, strălucitoare
Învățând mersul prin iarbă;
Vin cuvintele tinere sporovăind,
Gata să se logodească
Cu toate formele materiei aburind.

Privești fascinat.
Miracolul ține cât
Sfera inimii tale se află-n rotirea
aceasta
Cât sângele tău e în stare
S-o-mpingă înainte energic,
Și nu-i dă răstimp de răcire.

VIOREL CHIRILA

Starea prozei

Aproape tot ce știu despre Eli Hans

Descendent al familiei von Trapp, cea care-a servit drept sursă de inspirație creatorilor filmului „Sunetul Muzicii”, Hans făcea parte din pătura socială privilegiată. Cu toate acestea, nu-și lua deloc în serios statutul. Mai în glumă, mai în serios, susținea că pasiunea pentru escalade și drumeții îi era sortită din naștere, căci ai lui intraseră în istorie tocmai datorită fugii peste munți, refugiați și salvați în Elveția, departe de naziști. Cu sau fără antecedente genetice, Hans obișnuia s-o aștepte pe Eli cu regularitate de ceas elvețian, în fiecare sâmbătă, mereu pe aceeași bancă din gara Zürich. Împreună porneau apoi la... trapp, prin Alpii elvețieni, uitând de tot și de toate.

Din câte povestea Eli, reieșea că Hans avea o manieră delicată de a asculta tot ce-i povestea ea, intervenind doar din loc în loc cu remarci scurte, pline de umor. Reușea astfel să provoace imperceptibil îndoiala, dezvăluindu-i ca din întâmplare fațete neașteptate ale propriilor ei erori. Cult, citit, cu o educație impecabilă, delicios de galant și de demodat, zgândărea mințișoara ei sfredelitoare, provocând-o la duel pe planul ideilor. Când ea reușea să „marcheze un punct” într-o controversă, se recunoștea învins cu eleganță, exclamând ca un mușchetar „touché, mon Capitaine”. O tracasa cu insistență, obligând-o să mănânce sănătos, motivând că „mai multă carne găsim pe-un șorț de măcelar, decât pe tine”. Una din expresiile lui favorite era: „o femeie trebuie să arate ca un om, nu ca o grămadă de oase învelite în hârtie de tapet”.

În felul lui platonice, o iubea ca pe propria lui fiică și obișnuia s-o numească prințesă. Ba chiar îi mărturisise că, dacă ar fi fost să-și găsească sfârșitul, ar fi preferat ca Doamna cu coasa să-l ridice direct de lângă Eli, cândva în cursul uneia din escaladele lor, dar nu înainte ca ea să fi încercat salvarea lui prin toate mijloacele. „Cine știe, poate că moșnică de mine ar mai avea atunci șansa nesperată de a fi atins de buzele tale, căci sper că vei încerca măcar să-mi faci respirație gură la gură”, adăuga pișicherul trecut bine de șaptezeci de ani. Câteodată, prin pauzele în care contemplau tăcuți

natura, se prefăcea că ar fi adormit pe veci, doar ca s-o sperie.

Firește că pe Eli o îngrozea perspectiva unui atac suferit de Hans în pustietate, pe vreun traseu uitat de lume. Știa prea bine că, deși era sănătos, amicul ei ar fi făcut bine să se menajeze, dar Hans nici nu vroia să audă de așa ceva. O amenința că dacă ar întrerupe incursiunile, și-ar găsi alți camarazi de escaladă. Nu le rămânea decât să speră că nu se va întâmpla nimic. Sub nicio formă nu vroiau să renunțe la excursiile lor, care le converteau finalurile de săptămână în mici sărbători.

Lui Hans nu-i plăcea să vorbească despre el, dar se știa că avusese o fiică. Din nefericire, murise în urma unui accident de mașină. Circumstanțele morții ei fuseseră teribile: un cal intrase frontal prin parbrizul mașinii ei, în timp ce rula spre casa părintească, în Ajunul Crăciunului. Capul patrupedului rămăsese practic înfipt în cel al nefericitei fete. În urma tragediei, unul din cei doi fii ai lui Hans rupsesse legătura cu familia, pentru că nu fusese de acord cu decizia de a întrerupe conexiunile aparatelor care mențineau în viață corpul surorii sale, moarte clinic. Două săptămâni mai târziu, celălalt fiu i-a surprins pe toți, prezentându-le pe iubitul său, cu care formează până astăzi un cuplu homosexual.

La momentul la care îl cunoscuse Eli, Hans locuia împreună cu soția sa, mai vârstnică și cam șubredă și cu Lupo, câinele ciobănesc elvețian alb, care-l însoțea peste tot. În ciuda circumstanțelor grele, sau poate tocmai de aceea, Hans era de o

rubustețe fizică și psihică extraordinară, emanând un optimism de-a dreptul contagios.

Ascultând cum povestea Eli despre Hans, ne-am dat seama pe loc că aflase la el acea încredere și complicitate binecuvântată după care tânjise așa de mult. Ni se revelase motivul pentru care emitea acea căldură tonică, pe care o vedeam pentru prima oară la ea. Ardeam de nerăbdare să-l cunoaștem și noi!

O jumătate de an mai târziu, la următoarea ei vacanță la părinți, în România, Eli ni s-a părut tristă și îngândurată. Mi s-a strâns inima cât pumnul când am aflat motivul tulburării ei: de ce îi fusese frică, nu scăpase; Hans suferise un atac.

Cu o naturalețe de-a dreptul supraomenească, Eli a început să depene amintirile, picurând printre rânduri tristețe și o stranie imponderabilitate eterică. Găsea cuvinte pentru cele mai complicate stări contradictorii, reușea să descrie, tragic și comic concomitent momentele acelei mari treceri la care asistase involuntar, dar pentru care simțea o inexplicabilă grațitudine.

„Era o zi de primăvară superbă. Cerul albastru fără nori, temperatura numai bună de ieșit în aer liber”, începuse Eli să povestească. „Mai aveam o săptămână până la Paște și mă bucuram deja că aveam totul pentru încondeiat ouăle. Îi povestisem că tocmai am cumpărat ouă albe și el mă somase să-i rezerv un coș întreg, pentru că îi plăceau la nebunie «ghiulele românești». Am pornit la drum de la campingul nostru preferat. Vesel și vioi a salutat-o din mers pe cabanieră, mângâind câinele de la poartă. După trei ore de drumeție lejeră, am făcut cale-ntoarsă. Eram aproape ajunși la punctul de unde plecasem. Zburda la câțiva pași în fața mea și mă maimuțărea, pe motiv că aș fi prea molatecă de când m-am apucat de yoga”.

„Ce Doamne iartă-mă faceți acolo?”, mă certa. «Intonați în cor, vă împleticiți degetele, mâinile și picioarele și așteptați până vine Guru ca să vă deznoadă? Tu n-ai nevoie de asta; mai bine hai cu mine pe coclauri, să ne urcăm pe vârful de munte și strigăm de acolo: Hei cine-i aicea Împăratu’, în țara unde de-o mie de ani domni oftatul?!» →

**GABRIELA CĂLUȚIU
SONNENBERG**

„Tocmai îmi povestea ce spaimă trăsesse cu o seară în urmă”, continuă Eli. „În timp ce ieșise la plimbare cu Lupo, care s-a încăierat cu un câțel mic și impertinent, fiind pe punctul de a-l sfâșia. Cu mare greutate i-a putut despărți.”

„Îmi mărturisea că, pentru o secundă, a avut impresia că i-ar fi stat inima-n loc, lucru care l-a speriat de moarte”, adăugă Eli, gânditoare. „Apoi a pufnit în râs și m-a asigurat că, de când începuserăm plimbarea, parcă ar fi prins aripi. Se jura că nu se simțise așa bine de ani de zile. Avea oră la cardiolog în chiar săptămâna următoare. L-am felicitat, căci observasem și eu că gâfâia cam des în ultima vreme. Brusc s-a oprit din povestit. De pe-o clipă pe alta a făcut un pas înapoi și-a căzut pe spate dintr-o bucată, ca o scândură. Adoptase parcă intenționat poziția clasică de relaxare totală din yoga. Am crezut că-și ține respirația în mod intenționat, cu ochii căscați și gura deschisă, ca să facă mișto de mine. Cum ziceam, n-ar fi fost prima oară. Mă așteptam în fiecare clipă să sară-n sus și să mă sperie. Dar nu era așa: era mort!!!! Și eu singură cu el, într-un fund de vale, sub ochii unei pisici curioase! Baiul e că nu știam că e mort, că doar nu-ți spune nimeni!

L-am scuturat, am țipat, am încercat să-i dau apă, l-am lovit în piept, mi-am umplut mâinile de sânge (se lovise la cap în cădere). Mi se părea că-i simt pulsul, apoi iarăși nu-l mai detectam. Nu știam dacă pupilele ar fi trebuit să fie mai mari sau mai mici, nici dacă buzele erau mai vinete decât de obicei. Toate trucurile alea teatrale de la televizor nu sunt chiar așa de simple de aplicat în practică. Nu știam dacă e doar leșinat sau mort de-a binelea. Tu ai ști să faci diferența? Eu acum da.”, mi-a spus Eli, cu ochii plini de lacrimi. Am înghițit în sec și m-am cutremurat. Nu cred că așa fi fost mai brează. Nu-mi amintesc să fi strigat vreodată cuvântul „ajutor”. Cum știi că a sosit momentul să strigi un cuvânt pe care nu l-ai pronunțat în viața ta?

Eli și-a reluat firul relatării:

„În fine, doi turiști și cabaniera s-au mișcat destul de rapid și mi-au sărit în ajutor. Noroc cu ei, căci eu n-aș fi știut să îndrum salvarea. Mă surprindea cât de perfect mă stăpâneam. Câtă vreme îl aveam acolo, în fața mea, cu privirea

îndreptată spre cer, aparent seren, nu se schimbasesse mare lucru pentru mine. Nu scosese niciun sunet suspect, nu pierduse lichid pe nicăieri, părea să aibă situația sub control și să se amuze copios în sinea sa, imperturbabil și imun la starea noastră de agitație nefirească. L-am stropit cu apă, dar nu i-am făcut respirație artificială. Știu că sună pervers, dar mâncasem usturoi crud chiar în ziua aceea, deși nu era deloc obiceiul meu. Cred că emanam prin toți porii aburi care i-ar fi dat lovitură de grație finală, în cazul în care s-ar mai fi găsit un strop de viață în el. Lăsa impresia că ar fi contemplat cu mulțumire situația. Era de parcă un zid s-ar fi interpus între noi, împiedicând delicat, dar ferm orice intervenție din afară. Nu cred că simțea cum îi țineam mâna, dar așa caldă și ușoară cum se odihnea în palmele mele, era ea cea care îmi inducea mie încredere și nu eu cea care-l îmbărbătam pe el.”

„Cine n-ar vrea să moară așa?”, a întrerupt-o Beat, mângâindu-i brațul într-un gest de consolare. „Nu a simțit durere, a plecat la șaptezeci și patru de ani, în mijlocul munților pe care îi iubea, într-un moment în care nu mai avea scotelii importante de încheiat. Nu ai ce să-ți reproșezi. Totul a fost conform dorințelor sale. O reanimare în ultima clipă l-ar fi condamnat probabil la lânțezit în stare vegetală, într-un pat de spital.”

„Poate”, i-a răspuns Eli, cu amărăciune. „Dar mie tot îmi lipsește. Nu sunt sigură că mă mai iubește cineva așa de mult și de dezinteresat ca el. Am pierdut prietenul cel mai prețios.” Ne-am uitat unii la alții, cam jenați. Încercam să-mi imaginez ce sacrificii așa fi fost gata să fac pentru prietenie. Nu prea mari. Tot Eli a spart tăcerea, schimbând subiectul. Am răsuflat ușurată. A revenit la descrierea acelei fascinante aventuri, în care nimeni dintre noi nu și-ar fi dorit să fi fost protagonist în locul ei:

„A venit poliția, dar ambulanța s-a pierdut în două rânduri până a ajuns în acel loc izolat. Apoi au constatat decesul și l-au lăsat acolo, acoperit cu o folie metalizată, timp de 4 ore!!! În weekend, nu e bine să ai o urgență; spitalele lucrează pe regim redus și nimeni nu se simte responsabil.

Nici poliția nu manifesta prea mult elan.

Au trimis după nevastă-sa. A ve-

**Hinca Maria Lăzărescu-Ședa,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”**

nit și s-a uitat la el la fel de absentă ca și mine. „Pare așa de... mort”, a bâiguit, nesigură. În ciuda dramatismului, situația era oarecum comică: ea îmi prezenta regretul pentru clipele grele prin care intuia că trecusem, în timp ce eu îi prezentam la rândul meu condoleanțe, explicându-i că n-a fost chiar așa de nasol. Urlam, ca să mă audă, căci săraca e aproape surdă. Indirect, mă simțeam responsabilă pentru accidentul lui Hans. Cine știe dacă lumea nu credea că din cauza mea se solicitase peste măsură? I-am explicat soției sale că nu se obosise peste normal și că nu suferise deloc. La rândul ei, ea mă asigura că nu-mi reproșa nimic și că atunci când îți sună ceasul, sfârșitul te găsește oriunde și oricând.

Schimbam fraze prefabricate, vehiculând acele platitudini de complezență care abundă prin seriile polițiste de la TV.

Ne-a întrerupt șoferul dubitei de la pompe funebre. Încărcase între timp trupul neînsuflețit în mașină și întreba dacă văduva dorește să-și ia rămas bun. Nu mică ne-a fost mirarea când, la deschiderea ușii, am constatat că se aflau acolo nu unul, ci patru decedați! Cu prezență de spirit aristocratică, perechea celui care-mi înveselise viața cu replici glumețe a oftat: „Bag de seamă că astăzi e o zi propice pentru dat în primire.”

Nu prea îmi venea să-l las acolo, chiar dacă era absurdă situația. Cei din jur mă tot consolau, îndemnându-mă să plec acasă. Eram perfect lucidă, fără măcar să fi plâns. Am cedat insistențelor și m-am dus. Abia în noaptea care a urmat am realizat ce se întâmplase și am început să-mi storc creierii, întrebându-mă dacă așa fi putut totuși să-l salvez. Poate îl bruscasem prea tare, poate îi rupsesem vreo coastă. Mi-era teamă să nu-l fi omorât eu, din greșeală (te poți îneca și cu o gură de apă!). →

Nu puteam nici să dorm. Dacă închideam ochii, îl vedeam cum l-am lăsat, căscând spre cer. Nici trează nu eram bună de nimic. Parcă eram făcută din gumă moale. Mă prelingeam prin casă, pendulând între pat și canapea, unde mă cuibăream încovrigată. Nu puteam să beau sau să mănânc nimic; îmi simțeam stomacul strâns, ca o mânășă de box. Ieșeam pe balcon și fixam din priviri cerul, încercând să rezist cât mai mult timp fără să clipesc. Umblam hăbăucă după Beat prin casă, rugându-l să nu mă lase singură și, în niciun caz pe întuneric. Mă vedeam deja cu poliția la ușă, somându-mă să mă duc cu ei, la închisoare. Nu cred că aș fi opus vreo rezistență. Dacă s-ar fi dovedit că prietenul meu drag murise din imprudența mea, nu meritam nici eu o soartă mai bună. Abia peste patru zile a venit rezultatul autopsiei (moarte naturală – atac de cord).

La înmormântare, am mai avut un episod de trecut cu brio. Acolo am avut noroc cu Christa, prietena noastră comună, cea care inițial îmi făcuse cunoștință cu Hans. Christa e ceva de speriat: râde întruna. De când o știu nu face nimic fără să râdă, indiferent cât de serioasă ar fi trebă. Pe vremea când trăia Hans, se potriveau de minune, căci nici el nu putea fi serios mai mult de cinci minute. Dar acum?

Christa venise complet în negru. Eu, cu haine cenușii și violete, am întrebat-o dacă se cădea să fim și noi în doliu. Mi-a răspuns dezinvoltă: „Vezi-ți de treabă! Sunt dolofană și mă avantajează negrul. E singurul motiv pentru care mă îmbrac așa până și în timpul liber, doar mă știi!” Mare mi-a fost ușurarea să văd că venise și lume în roșu și în alte culori, iar văduva purta rochia neagră cu buline albe pe care Hans o iubise atât.

La ceremonie, a participat un amestec pestriț de oameni: francmasoni, jucători de golf, cuplul gay, stabilit în Hong Kong. Împreună cu soția și copiii era prezent și fiul rătăcitor, acum spășit. Ca un balsam la suflet, un pastor relaxat ne-a dirijat abil, manevrându-ne cu umor subtil, punctat de replici în genul „puteți exersa un Amin mai pronunțat în următoarea jumătate de oră”. Ai lui – nobili pur sânge – s-au purtat cu mine extrem de delicat.

Am plâns aproape în continuu. La final, când s-a adus urna cu cenușa lui

Hans, ne-am ridicat toți în picioare. Atunci a răsunit din megafoane cântecul de adio din „Sunetul Muzicii”: So long, farewell, Auf Wiedersehen, Good Bye....

Sună lipsit de pietate, dar sunt sigură că lui Hans i-ar fi plăcut ceremonia.

Până și faptul că prietenul lui cel mai apropiat, complet distrat, a venit încălțat cu doi pantofi diferiți, l-ar fi făcut să râdă.

Pentru mine a fost de-a dreptul cutremurător să primesc condoleanțe pentru prima dată în viața mea pentru cineva care nici măcar nu era neam cu mine.

În fine, a trecut. Nu vreau să vă mai sperii. De fapt, cu toată nebunia asta absurdă povestea are multe fațete amuzante, care l-ar fi încântat pe Hans. Dar mie tot mi-e sufletul pustiu de când a plecat. Mă simt de parcă mi-ar fi dat o lecție până în ultima clipă. Lecția despre cum ne luăm la revedere fără să fim patetici. Îi sunt recunoscătoare că mi-a risipit teama de neant. Nu credeam să-nvăț a muri vreodată.

„Dar hai să lăsăm drama. Vedeți ce se întâmplă dacă mă întrebați ce mai e nou?”, a conchis Eli. „Pun pariu că acum ați fi preferat să vă fiți mușcat limba. Dacă pățiți vreo belea, rugați-vă să fiu eu pe aproape, căci acum aș ști ce am de făcut și nici nu-mi mai e frică. Nimic nu e așa dramatic cum pare la televizor. Hans avea o vorbă, cam greu de tradus: Lacuna pe care o lași în urmă, te substituie complet.”

„O săptămână mai târziu, familia von Trapp a trimis mașina cu șofer după mine”, a mai adăugat Eli. „Împreună am risipit cenușa lui la rădăcina unui măr pe care l-am plantat în grădină. Ploua. Fiul lui mi-a ținut umbrela când mi-a venit rândul să iau din urnă cu o lingură și să depun praful acela în adâncitura din pământ. Lupo mișuna printre picioarele noastre. Nu mi s-a părut că ar fi mirosit ceva suspect. Țărâna aia nu mai avea nimic în comun cu fostul lui stăpân. Din reflex, țineam palma întinsă sub lingura cu care presăram cenușa. Parcă încercam să duc ceva prețios la gură, evitând să picure.”

Spania 2013

(fragment din volumul în pregătire „Aproape tot ce știu despre Eli”)

Firida

Te vor căuta fără oprire. Au găsit ei apa în vin, perla în scoică; or să scormonească pretutindeni, în norii destrămați, în laptele nesupt, în caii de nisip alergați, prin lume, de vânt; pe fața și dosul oglinzii, pe talpă și creștet, între literele numelui de botez. Nici aerul de sub aripile păsărilor nu o să scape necercetat. Oriunde ești îți vor auzi bătăile inimii. Căci tu ești viu, ei sunt morți și au nevoie să se reîntregească din tine ca lupii din lună, ca iarba uscată din foc. Dar nu-ți fie teamă, n-au să te găsească nicicând! Ori de câte ori vor fi aproape, Dumnezeu îți va lua inima și o va adăposti în pieptul său până trece primejdia.

Iluminare

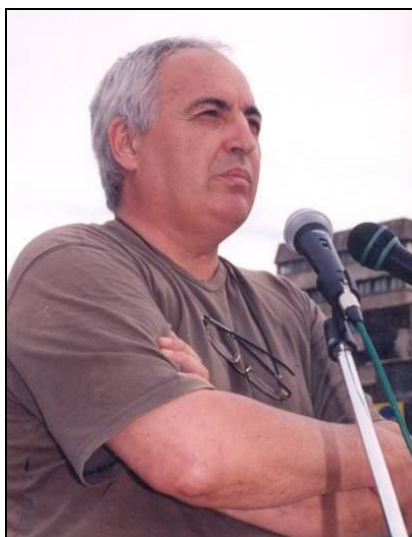
Venea la mine cu umbletu-iarar. Luna îi ascundea goliciunea în cel din urmă pătrar. Cuvintele, altădată întregi, se prefăceau în sfîelnice șoapte, aș fi mușcat din măr dar încă nu schimbasesm dinții de lapte. O primeam înlăuntrul-mi, nu știam de-i devreme ori prea târziu. Simțeam că a fost cu mult înainte să fiu. La marginea lumii, nu înțelegeam cine e, cine sunt. Parcă priveam prin gaura de cheie a unui, proaspăt, mormânt. Și tot căutând, împrejur, pentru toate răspuns; de soare m-am simțit, pe de-a-ntregul, pătruns!

COSTEL STANCU

Starea prozei

GARA

Personalul de patru intră în gară clătînându-se ca beat pe ace. Urmează să facă cruce cu un marfar și trage pe linia a doua, aproape de clădirea gării. Locomotiva neagră, lucind de uleiuri, trece prin dreptul impieगतului încremenit în poziție de drepti și eșuează zece metri mai apoi, suflând aburi prin toate încheieturile. Înghesuiți unul într-altul în ferăstruica neîncăpătoare, mecanicul și fochistul, tuciorii și ei, privesc plictisiți și cu oarecare superioritate năvala navetiștilor care sar de pe treptele înalte ale vagoanelor pe zgura neagră dintre linii, grăbind către clădirea gării, iar mai apoi, printr-un gang, către sat. Aceiași oameni de toate formele și vârstele, cu fețe trase de oboseală și de căldură, care populează garile satelor la ore dintr-astea de țî se face lehamite tot privindu-i. Cei doi îi lasă în voia domnului, întorcându-se către pârcelețul de buzunar din coasta gării. Adunate sub niște castani bătrâni, câteva bănci joase din stinghii de lemn fixate pe schelete masive din fontă turnată, așezate în jurul unei cișmele, pritocesc o lume de umbră și de răcoare, aproape incredibilă în pârjolul câmpiei. Cișmeaua – un robinet găurit în cot, ieșind dintr-un soclu de ciment vopsit în verde – stropește pietrișul de pe rotonda pârcelețului, ademenind vrăbii și guguștiuci. Pe două laturi, parcul este închis de un gard viu de lemn câinesc înalt și des, tăiat doar într-un singur loc de o trecere îngustă prin care lumina fierbinte a verii izbucnește în umbră, tăind o dără strălucitoare de pietricele albe. Prin acea trecere chiar acum se strecoară, învăluită în lumină, silueta subțire a unei fete. Mecanicul tocmai se reîntoarce, poate și în ciudat de atâta liniște și pace, către peron, când fochistul îi dă un ghiont, *uită-te mă omule și crucește-te*. Impiegatul îi prinde privirea și-i face un semn special vrând să-i spună ceva ce el nu înțelege – întotdeauna impieगतii ăștia se cred grozavi și mereu vor câte ceva – se străduiește să priceapă ce vrea asta acum și fochistul iarăși îi trage un cot, pe care-l resimte de-a dreptul dureros. *Ce drac vrei!*, se răstește la el. Fochistul împinge bărbia înainte către cișmea, însă mecanicul, atent la

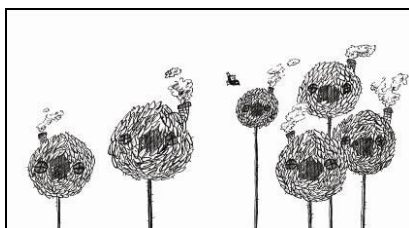
gesticulația ciudată a impieगतului, nu-l vede. Impiegatul face câțiva pași către locomotivă și mecanicul se simte obligat să-i iasă în întâmpinare. Deschide ușița cabinei și coboară pe zgura denivelată a peronului. În timpul acesta, fata de pe alee intră în umbra deasă a castanilor și, după ce și udă palmele în firul de apă al cișmelei, se așează cu grijă pe cea mai apropiată bancă. Se simte privită și-și alunecă pe sub gene privirile castanii către locomotiva care pufăie alene, neagră și fierbinte, în lumina soarelui. Însă bărbatul mânjit cu păcură nu este, din păcate, decât încă un exemplar oarecare din mulțimea de bătrâni din care fac parte și tatăl ei și unchiul și o grămadă de alți vecini, de cunoscuți și necunoscuți, care de la o vreme o petrec cu chipuri uimite ori de câte ori apare în preajma lor. Își trece palmele ude peste obrajii fierbinți și se reazemă de speteaza băncii. Vrăbiile și guguștiucii sprânjiți de venirea ei își reiau bălăceala sub firul de apă al cișmelei, ajungând în hârjoana lor sperioasă foarte aproape de sandalele ei roșii de pânză. Fochistul dispăre în cabină și revine înarmat cu o lavetă. Urcat pe platforma din lungul cazanului șterge în dorul lelii tăblițele de alamă, ramele nichelate și plăcile de marcă, vopsite în roșu și alb. Mai aruncă din când în când câte o otheadă spre oaza de umbră de sub castani, dar încet, încet, atenția i se fixează pe alte elemente ale locului. Mai întâi cantonul din capătul liniilor, o gospodărie în toată regula, cu o casă mică dar îngrijită, cu o poiată pentru vite, cu cotețe pentru orătânii. În spatele casei, o grădină nu prea mare dar împrejmuită îngrijit cu un gard din sârmă împletită și plină de pomi.

O cabină din cărămidă, cât o jucărie, cu ferăstruci cât palma, străjuiește bariera unui drum de țară care taie islazul dinspre sat, pierzându-se undeva într-o vâlcea moale și verde. De-a lungul drumului nuci bătrâni și prăfuiți moțâie, contemplându-și umbrele de la picioare. O căruță cu doi cai murgi se apropie dinspre sat de bariera lăsată. Bărbatul de pe capră învârte între degete codirișca unei biciuști cu care din când în când atinge blând crupa cailor. Fochistul le urmărește înaintarea leneșă prin arșiță, întrebându-se ce Dumnezeu îi mână pe oameni să iasă din casele lor pe o asemenea zăbuseală. Își simte propriul păr fierbinte de bătaia soarelui și-l invidiază oarecum pe cel din căruță pentru pălăria lui de pai cu borurile largi cât roata carului. Cum stă așa, rezemat în coate, nu doar fața ci și umerii-i sunt în umbră, și numai spatele-i rămâne la vedere, albind o cămașă și așa decolorată peste măsură. De atâta căldură, caili parcă dorm de-a-mpicioarele, mergând ca-n vis de trebuie stăpânul lor să tragă de hățuri când ajung la barieră pentru ca ei să n-o ia în piepturile lor late și s-o sfărâme. *Prrrrr*, spune, *stați așa cu tata*. Înfașoară hățurile pe loitre, scoate de sub șit o găleată de tablă și sare din căruță. În umbra cabinei, o femeie mărunțică și slabă, îmbrăcată în uniformă de ceferist, își face vânt cu fanionul galben. Fochistul n-o vede, dar bănuiește din mișcările bărbatului că în spatele cabinei stă careva cu care acesta schimbă binețe și-i cere voie să ia apă pentru cai. Fântâna e și ea ascunsă de clădirea cantonului, însă oricum, la drum și fochistul o bănuiește închisă cu un grilaj din stinghii de lemn vineții de vânt și de ploii. Posibil ca în jurul ei să fie așternut un trotuar din cărămizi Bohnn, smălțuite, culcate pe o latură, iar printre cărămizi iarbă mărunță săncerce să supraviețuiască atacului continuu al găștelor atrase aici de umbra casei și de apa pierdută din gălețile oamenilor. Cel puțin două cărduri de găște orbitor de albe își dispută locul săsându-se-n draci, asmuțindu-și găscanii unul asupra celuilalt într-o bătălie șarjată, menită să se termine mereu la egalitate. Stăpânul căruței revine cărând găleata plină ochi. Merge țepăn, aplecat în partea găleții, și, din pricina asta, apa se agită vălurind și dând pe de lături. →

GHEORGHE ZINCESCU

O lasă în fața cailor și revine în dreptul cabinei. Amândoi caii își lungesc cu anume bunăcuviință gâturile către găleată, atingând pe rând cu boturile fața rece a apei... *Ce-ai rămas așa?*, îl întreabă mecanicul, privindu-l de jos în sus. *Ăștia au avut un incendiu în sat, asta voia să-mi spună impieगतul.* Mecanicul e mândru de vestea adusă. Nu arde câte o casă-n fiecare zi și nu-n fiecare zi e bănuț cineva c-ar fi pus foc din dragoste neîmpărțită. Fochistul privește țintă în umbra părculețului. Fata se joacă, desenând ceva cu vârful sandalelor pe pietriș. Vrăbiile și guguștiucii nu se mai feresc de ea; vin până lângă picioarele sale, abia ferindu-se când capriciul desenului cere alte și alte suprafețe. Acum chiar un arabesc ca de mandală se înșurubează în pietriș departe de bancă și fata abia de ajunge până acolo, întinzându-se ca o pisică. Se sprijină în palme de bancă, iar trupul i se arcuiește zvelt și elastic, unduind în căutarea celui mai potrivit ritm pentru desenul executat. Fochistul pălește și se clatină. Simte că i se oprește inima și-și duce palma la piept. Abia atunci bagă de seamă și mecanicul că ceva nu e tocmai în ordine cu omul său. *Ce drac ai, zice, cercetându-l atent. Ție chiar nu ți-e bine.* Fochistul dă din mână a lehamite și, ținându-se de barele nichelate, se strecoară în cabină. *Nu mai plecăm odată din porcăria asta de gară,* mormăie nemulțumit. Pe cealaltă fereastră, se vede câmpia cotropită de soare. Departe sub zare, un șir de pomi cu coroanele rotunde anunță un drum mai important, o șosea ceva... O miriște proaspătă, aurie, fuge până acolo, tăiată la un capăt de un lan întunecat de porumb... Lanul se pierde și el într-o vâlcea. Este vâlcea unde se împotmolește drumul cu nuci... Se apleacă în afară. Pe după botul locomotivei se vede bariera. Unul dintre cai bea liniștit din găleată, în vreme ce celălalt, cu gâtul răsucit și cu urechile ciulite, privește în lungul căii ferate. *O fi auzind el ceva, zice. Poate chiar marfarul.* Revine la ferăstruica dinspre clădirea gării. Nu vrea și totuși o vede. Acum stă aplecată în față, cu bustul pliat pe coapse, cu părul căzut peste genunchi, culegând pietricele. Câteva vrăbii țopăie prin preajmă atente la fiecare mișcare a ei. Poate că de aia fata nu se grăbește să se ridice și pare că

plutește, că înoată în apa densă a unui vis despre o gară în care s-a oprit un tren. Mecanicul, când o fi apucat să ajungă?, stă iarăși de vorbă cu impieगतul. În rest, peronul e gol. Navetiștii s-au pierdut demult în arșiță, i-a absorbit satul ca nisipul. De pe prispa gării, mecanicul vede printr-un gang de trecere capătul pustiu al unei alei de zgură neagră, mărginită de ambele părți de salcâmi groși, noduroși, cu coroanele din crenguțe subțiri și lungi, zburlete ca țepii unui arici. Impieगतul spune: *Se plâng la cine-i ascultă că n-au de niciunele, că-s muritori de foame, că statul le ia ouăle de sub cloșcă, slămina de pe porci, prunele din copaci... Dar dacă-i cauți, sunt plini de detoate. Unu' nu-i*

**Ilinca Maria Lăzărescu-Seda,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”**

să nu taie doi porci peste iarnă și-atârână șuncile și slănurile la ei în șpais mai ceva ca la... Nici nu-i de mirare că s-au chinuit bieții oameni două ore să stingă o amărată de cotarcă, dacă era doldora de grâu de anul trecut. Și nici să zici că o fi fost vreun an acolo de mîmnea lumii, să se facă cereale-n prostie ca-n treizeci și opt...

Mecanicul dă din cap aprobator, oamenii aștia de la țară nu știu ce-i aia greu, să tragi mâța de coadă de pe un amărât de salariu de muncitor la Căile Ferate Române, dar abia dacă-l ascultă. În capătul aleii, venind dinspre sat, se ivește silueta masivă a unui bărbat în plină putere. Calcă apăsat zgura bătucită, ridicând de sub încălțări, la fiecare pas, o pulbere fumurie care iute se așterne la loc de grea ce-i.

Cu mâncile cămășii sufocate peste niște brațe păroase și groase ca niște butuci, cu poalele ieșite din pantaloni, omul merge ca orb, mânat de o furie ce i se citește limpede pe chipul negru, nebărbierit, dar de care nu pare deloc conștient. *Ei,* spune impieगतul, *s-a cam făcut vremea să o luați din loc. Uite că paisprezece cinezeci și unu intră în gară. Duce trupe rusești. Mă și mir că nu-s aștia*

cu grădinița sau chiar cu școala să-i petreacă cu cântece și cu poezii. Noroc că nu staționează c-atunci chiar c-ar fi jale. Du-te că-ți dau plecarea imediat ce trece, că și-așa sunteți în întârziere. Mecanicul se urnește din loc, grăbind către locomotivă în vreme ce dinspre cealaltă parte crește vuietul unui tren greu. Două Pacificuri uriașe năvălesc în gară pe linia directă, trăgând în goană turbată o garnitură militară. În umbra părculețului, fata rămâne singură. Vrăbiile și guguștiucii dispar speriate în frunzișul copacilor, susurul cișmelei fuge și el undeva într-o lume a lui... Lasă să-i cadă din căușul palmelor pietricelele albe, colțuroase, privind printre gene împleticeala zgomotoasei arătări. Mai întâi, locomotivele urieșesti pe lângă care cea încremenită în fața ei pare un biet puiț, apoi nenumăratele vagoane de toate calibrele și formele, de la cele de pasageri, cu ferestrele acoperite cu draperii, până la platformele deschise, încărcate cu piese de artilerie ori camioane de toate formele, ba chiar și cu tancuri. Locomotivele negre, vagoanele pulmann albastre, platformele și bouvagoanele maroniu-roșcate, camioanele și artileria cachi... Apar brusce de după canton și se rostogolesc încoace apoi dispar urlând în spatele locomotivei micuțe de colo, pe sub cerul jos și tremurat al unui abur și mai încins decât amiaza câmpiei. Pietricelele din palmele ei curg într-un fir continuu, subțire și mut care nu sfârșește când sfârșește fuga de fier de pe șine.

Brusc se face liniște. Norul de praf stârmit de marfarul turbat prinde să se aștearnă la loc peste piatra opărită a terasamentului, câteva vrăbii mai curajoase deja se bălăcesc sub firul de apă al cișmelei... *Haide,* zice mecanicul, cățărându-se ca o pisică pe scara abruptă a locomotivei, *avem liber și suntem în întârziere cu douăzeci de minute.*

Fochistul se trage îndărăt, dar ochii-i rămân lipiți de palmele fetei din parc. *Cum curge și vremea asta...*, mormăie. *O să vezi cum o să curgă niște ciomege pe spinarea ta dacă nu te trezești odată!*, se răstește mecanicul la el apucând maneta sirenei. Trage scurt de două ori și se apleacă pe fereastră. În capătul celălalt al garniturii conductorii se agață agale de balustrada ultimului vagon. Unul dintre ei duce fluierul la gură, dar →

renunță să mai sufle în el. Peronul e pustiu, doar impieगतul ce mai zăbovește în umbra pridvorului gării într-o discutabilă poziție de drepti a la Căile Ferate Române. Dar nici el nu mai e atent la ce se întâmplă cu trenul din fața sa.

Privește încremenit spinarea masivă a unui bărbat care trece pe lângă el fără să-l ia în seamă și merge apăsător și sigur de sine către parculețul din cealaltă parte a gării. Rotește între degete codirișca lucioasă a unui bici, pleasna biciului se târâște în urma sa ca un șarpe, dar ce-l uimește pe impieगत este altceva.

Nu-l cunoaște, o namilă ca asta n-ar trece de două ori pe lângă el fără să-i rămână în minte, dar simte furia mută care-l mână înainte cu o forță mai mare decât poate obișnuit omul îndura, iar asta, mânia, îl umple de mirare. Cum poate un om atâta de mare la trup să adune în el pe o asemenea zăbușeală atâta ură sau dușmănie sau încrâncenare sau ce alta-l poate urni cu mersul de urs căpățânos până la Dumnezeu? Mecanicul împinge încet de o manetă și aburul prinde să-și croiască drum prin măruntaiele locomotivei către mașinile roților, smucind ușurel vagoanele.

Privește din obișnuință îndărăt, nu o dată s-a pomenit cu câte unul alergând proteste după tren chiar și după ce acesta staționa cu orele uitat prin vreo amărâta de gară, vede cele câteva căpățâni ițite pe ferestre, vede bărbatul negru de supărare care taie umbra scurtă a gării către el, aproape că se-nfioară de chipul lui încruntat și iarăși împinge maneta de abur. Acesta țâșnește prin supapele pistoanelor și mecanicul se bucură de înaintarea tot mai sigură a mașinii.

Singurul căruia i se rupe inima este fochistul. Privește fascinat palmele ridicate, adunate căuș ale fetei, numără pietricelele care cad câte una dintre ele și-i pare că așa i se duc zilele de-a rostogolul, lipsite de orice speranță în noaptea fără de sfârșit a veșniciei.

Apoi, brusc, între el și față se interpune ceva masiv și diform. O alcătuire umană, desigur, însă lucrată după calapoade ciudate și care pare și mai neașteptată acolo, în liniștea parcului, față în față cu părelnicia aceea feminină. Nu-i vede fața, dar nu încapă nicio îndoială că e la fel de înspăimântătoare ca și restul arătării.

Ridică brațul într-un mod absolut periculos. Ține în mână un bici, e sigur că vrea să lovească năprasnic cu el iar ținta a loviturii nu poate fi decât fata cu pietricelele. Se repede pe scară în jos, mai mult se prăvale decât coboară treptele și sigur că s-ar prăbuși pe zgura peronului dacă n-ar fi mâna mecanicului să-l apuce de gulerul salopetei. *Dă-mi drumul*, urlă, *dă-mi drumul c-o omoară, dă-mi drumul!*... Mecanicul îl apucă și cu cealaltă mână și, proptindu-se cu picioarele de ușor, îl trage în sus. Fochistul atârână în gol cu picioarele bălăbănindu-i-se anapoda, încă urlă din fundul rărunchilor: *Dă-mi drumul!*..., trenul însă câștigă tot mai mult în viteză și omul se lasă tras îndărăt. *Ai căpiat*, țipă mecanicul, *unde paștele mă-ti crezi că te trezești, pe moșia lu' tată-tu? Ești de capul tău ăla prost să-ți tai picioarele sub roțile trenului, căcat cu ochi, dacă te mai prind că ieși din cabină, te las dracului fără pâine. Te duci la oi c-acolo-i de proști ca de al de tine!* Fochistul zace grămadă, prăbușit peste genunchi.

Ar plânge dac-ar putea, ar protesta dac-ar avea vlagă, dar nu reușește decât să zvâcnească din când în când convulsiv, mână de un rău lăuntric fără nume. Mecanicul îl mai înghiontește o dată cu vârful bocancului apoi îl lasă în plata Domnului. Se apleacă în afară pe fereastră și privește îndărăt. Gara rămâne repede în urmă, atârnată parcă de șirul de grădini și de case desprinse din trupul satului și împinse cu arțag peste islazul larg către calea ferată. Locomotiva se înscrie pe ace clătănându-se iar gara dispare după coasta primului vagon.

Foarte aproape răsare cantonul, cabina ca de jucărie a acarului, iar dincolo de ea bariera. Doi cai murgi trâcnesc la ivirea matahalei, ridicând sus capetele și trăgându-se cu căruța cu tot înapoi iar un bărbat cu o pălărie mare de pai pe cap se repede din umbra cabinei să-i apuce de hături ca să-i liniștească.

O femeie în uniformă, cu chipiul bine așezat peste o claie de păr roșcat, tot numai cărlionți, ridică fanionul galben în semn de salut și mecanicul îi răspunde dând moale din mână. Dincolo de canton – semnalul cu paleta ridicată a liber, iar mai departe câmpia nesățioasă pârjolită de soare, gata să-i înghită.

PE RAMUL DE SOC

Pe neștiute te trezești într-o zi în mijlocul sufocantului nicăieri stăpân deplin pe-ntreg pustiul zilei risipind deplin degete cenușa vechilor chitanțe pe care-n literele negre bine apăsate se lăbărta înscrisă taxă dreptului la viață și taci îndelung secondat doar de cântecul graurului legănat pe ramul de soc cu floarea trecută.

ÎN AȘTEPTAREA STELEI POLARE

Fie că-i soare sau ploaie sau vânt întâi îți închei până la gât impermeabilul singurătății apoi te sprijini bine - precum o veritabilă mary poppins - în umbrela zâmbetului de rigips cu un insipr adânc îți cufunzi curajul în rumoarea de acid a orașului pășind atent spre a nu călca din greșeală coada vreunei noi specii antropoide sâsâind veninos de sub borul pălăriei de șarpe și fără a scăpa din ochi goana norilor aștepți sperând să se deschidă iarăși cerul să readucă în priviri steaua polară.

ORAȘUL

Când drumurile tale vor atinge hotarul pe care violetul orizontului plesnește precum mătasea putredă-n zigzaguri să nu uiți fără de zgomot să pășești pentru că de acolo începe orașul bulboana labirintului de ziduri reci ce se vor apleca cu grabă asupra ta să te absoarbă-n umbrele și întrupările-i de fum nesățioase guri contorsioniste.

TANIA NICOLESCU

Ancheta „Vatra veche”

Case memoriale

Mihail Sadoveanu - Casa de la Copou

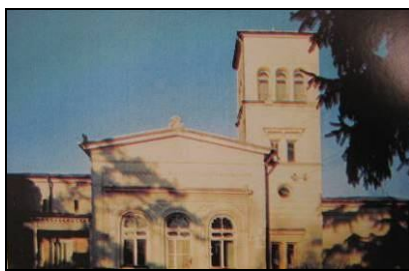
Așa cum a mărturisit de multe ori, lui Mihai Sadoveanu nu i-a plăcut niciodată să locuiască în plin oraș, ci s-a așezat, de fiecare dată, undeva la margine. Nu atât pentru a fi mai aproape de natură, ci pentru a-și întemeia în liniște gospodăria – de fiecare dată împovăraătoare. Așa a fost și la Fălticeni (la marginea orașului, capătul Uliței Rădășenilor) și la Copou-Iași.

Casa de la Copou sau Vila cu turnișor pătrat se află la marginea Iașului, dinspre Copou. Ea a fost cumpărată de Mihail Sadoveanu în anul 1918, când se mută de la Fălticeni, la Iași, împreună cu numeroasa-i familie (11 copii). Inițial, casa a aparținut lui Mihail Kogălniceanu. Acesta, tânăr întors de la studii din străinătate, a vizitat via tatălui său, care se afla pe acest loc. Plăcându-i foarte mult împrejurimile, a construit în anul 1842, cu meșteri italieni aduși tocmai din Toscana, casa cu turn pătrat, un fel de casă de primire pentru oaspeți, în același timp pentru supravegherea viei. În 1867, casa a fost vândută Soficăi Aslan, pentru ca, pe parcursul anilor, să aibă mai mulți proprietari.

Altă mare personalitate care a locuit în această casă a fost George Enescu. În timpul refugiului din Primul Război Mondial, marele muzician a locuit în primele două camere, aici cunoscând-o pe Maria (Maruca) Cantacuzino, viitoarea-i soție.

Mihail Sadoveanu a locuit cu familia în casa de la Copou în perioada 1918-1936. Lângă casă, avea un teren de aproape zece hectare, cu vie, livadă, curte, teren de volei etc. În 1950, scriitorul o donează Institutului Agronomic Iași. Până în 1980, casa a servit ca sediu al Institutului de lingvistică, istorie literară și folclor al Academiei și Institutului de antropologie. A fost restaurată între anii 1978-1980.

Casa de la Copou a devenit muzeu memorial odată cu inaugurarea lui din 6 noiembrie 1980, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea scriitorului. Ajuns în grădina din fața casei, vizitatorul admiră arhi-

tectura deosebită, terasa de la intrare, curtea (grădina) plină de verdele copacilor și de minunatele culori ale florilor. Aici se află ansamblul sculptural (autor Dan Covătaru) alcătuit din bustul scriitorului și un monument ridicat în memoria Valeriei Sadoveanu. Pe monument sunt scrise cuvintele: „Și inima mea vie totuși căutându-te în toate și binecuvântându-te” (Daim). Cu gândul la versurile din volumul *Daim* (singurul volum de versuri scris de Sadoveanu), vizitatorul privește monumentul închinat Valeriei Sadoveanu, cea de-a doua soție a scriitorului și află de la ghidul muzeului că dorința scriitorului a fost să fie și el înmormântat în această grădină, fiind unul dintre locurile cele mai îndrăgite. Înainte de a păși pragul muzeului, citim cuvintele de pe placa de la intrare: „În această casă clădită, în 1842, de M. Kogălniceanu, a locuit între anii 1918-1936, marele scriitor Mihail Sadoveanu.”

În prima încăpere, se află în vitrine și pe panouri, documente și fotografii ale casei de la Copou, ordonate sub genericul *File din albumul familiei Sadoveanu*, alte asemenea privind copilăria și anii de școală. Privirea vizitatorului se îndreaptă spre vitrina unde este indicată prima lectură a scriitorului, *Calendarul pentru toți românii*, din anul 1892, ori spre fotografia cu Mihai Busuioc, învățătorul lui M. Sadoveanu din Pașcani (model al personajului Domnul Trandafir din povestirea cu același titlu), lângă care citim cuvintele scriitorului: „Învățătorul meu din școala primară rurală de la Pașcani, a fost domnul Busuioc, unul dintre cei mai pricepuți și cei mai devotați pedagogi pe care i-am cunoscut în viața mea... Prin domnul Busuioc, am cunoscut pe Creangă și am învățat punctuația...”

Vizitatorul pășește încet, parcă umil, sub greutatea apăsătoare a trecutului, în camera unde se află biroul scriitorului (din perioada când

se afla la Fălticeni) pe care se păstrează o serie de manuscrise. Pe peretele de deasupra biroului, tablouri cu portretele părinților: Alexandru Sadoveanu (1834-1921) și Profira Ursachi (1861-1895). În aceeași încăpere, portretul scriitorului la 18 ani, realizat de Nelly Știubei, și altul realizat de Radu Darângă.

Aflat în următoarea încăpere, vizitatorul descoperă obiecte de o mare valoare memorială, semnificativ fiind ceainicul masiv din argint de un rafinement deosebit. Pereții sunt încărcăți de tablouri, începând cu portretul Ecaterinei Sadoveanu, prima soție (1879-1942) și continuând cu portretele copiilor: Profira și Teodora (Didica) Sadoveanu (autor Aurel Băieșu), Despina Lia Sadoveanu, Paul-Mihu Sadoveanu, apoi alt mare portret al scriitorului, realizat de fiul său Dimitrie.

Dornic de a pătrunde în atmosfera sadoveniană, vizitatorul descoperă un pian negru, maiestuos, care domină obiectele din camera ce urmează și piese de mobilier din sufrageria casei. În dreapta pianului, se găsește un aparat de radio, încă în funcțiune. Aflăm că acesta este primul aparat de radio din Iași, iar Mihail Sadoveanu, primul abonat de radio din Iași, în anul 1925.

În două vitrine, putem admira exponate originale ce au aparținut scriitorului, cum ar fi, pardesiul gri (culoarea preferată), pălăria cu boruri mari, lavaliera, cizmele. În altă vitrină, admirăm un baltaș artizanal dăruit, după apariția romanului, de un student de la Arte Plastice, alături de multe ediții ale romanului *Baltagul* în diferite limbi. Multe tablouri și aici. Predomină însă fotografiile înrămate: Valeria Sadoveanu, a doua soție (1907-1985); scriitorul cu George Enescu, scriitorul imprimând la radio, alta împreună cu Valeria la biroul de lucru, apoi cu secretarul său, Constantin Mitru, în Delta Dunării, scriitorul pe malul lacului de la Vânători-Neamț ș.a. În camera următoare, cu alt birou-masă de lucru și un dulap-bibliotecă, peretele din dreapta ușii este patronat de imaginea scriitorului (șezând în fotoliu) prin portretul realizat de pictorul Ștefan Constantinescu. Pe peretele din stânga ușii, un minunat mozaic înfățișează o scenă din *Frații Jderi*, →

LUMINIȚA CORNEA

realizată de artista Cornelia Știubei. Alte tablouri, portrete și peisaje, se găsesc și în ultima cameră, realizate de Corneliu Baba (portretul scriitorului), Ștefan Constantinescu (peisaj), Victor Mihăilescu-Craiu (picturi înfățișând casele scriitorului de la Fălticeni și de la Vânători-Neamț), apoi un bust în ipsos al lui Sadoveanu realizat de I. Mateescu (fratele vitreg al poetului George Topârceanu).

În ultimele încăperi ale clădirii ce-a fost martoră peste timp atâtor evenimente, privirile vizitatorului sunt atrase de vitrinele cu obiecte personale ce ne certifică pasiunile scriitorului: vânatoarea, pescuitul, șahul. Privim o armă de vânatoare primită cadou de la George Topârceanu, singurul care era primit la orice oră de scriitor, bucurându-se de mare stimă. Dar cum să nu admiri un minunat trofeu de vânatoare întruchipând un cocoș de munte, achiziționat de scriitor în anul 1937, la Sovata!?

Pe o măsuță, încadrată de două fotolii, se află tabla cu piesele de șah. Se știe că Sadoveanu a fost un valoros jucător de șah. În clipele de răgaz, plăcerea lui cea mai mare era să joace șah cu prietenii. Puțini sunt aceia care știu că pentru o perioadă a ocupat chiar funcția de președinte al Asociației Șahiste din România.

Ne pregătim să părăsim Casa de la Copou, constatând, ca și la intrare, că muzeul este o veritabilă reconstituire a universului de muncă, meditație și odihnă al scriitorului. Păstrarea ambianței de epocă, aranjarea aproape identică a obiectelor creează o puternică impresie de prezență a marelui creator, permițând vizitatorului a intra în contact cu omul și scriitorul Mihail Sadoveanu.

În Casa de la Copou, Mihail Sadoveanu a petrecut perioada cea mai bogată a vieții, scriind partea cea mai valoroasă și mai consistentă a operei sale. În acest cadru de poveste al Copoului, au fost închipuite și așternute pe hârtie 35 de cărți din cele peste 100 de titluri ale operei sadoveniene, cum ar fi *Cocostârcul albastru*, *Strada Lăpușeanu*, *Venea o moară pe Siret*, *Țara de dincolo de negură*, *Dumbrava minunată*, *Hanu Ancuței*, *Baltagul*, *Creanga de aur*, *Viața lui Ștefan cel Mare*, *Frații Jderi* (primele două volume).

În circuitul muzeal, din păcate, nu este inclus turnul pătrat al clădirii. Acesta reprezenta și reprezintă încă (chiar dacă nu mai are aceeași aură) ceva specific Iașului și scriitorului. De ce? Din turnul, cu terasă încăpătoare și pătrunsă de lumină din toate părțile, scriitorul privea Ceahlăul în amurgurile curate de august, închipuindu-și întâmplări minunate din vremuri de mult apuse. O dată a admirat priveliștea măreață a unei tornade „care, năpustindu-se asupra orașului dinspre dealul Repede, prăpădea în teribila-i suflare pomi, acoperișuri, animale, ca o fiară apocaliptică. Astfel s-ar fi născut „Balaurul”, de care se înfricoșează ascultătorii tihnitului han al Ancuței, din povestirea lui moș Leonte zodiacul” (Dan Mănuță, *Pe urmele lui Mihail Sadoveanu*, Ed. Sport-Turism, București, 1982, p. 165).

Vizitatorul privește frumoasa grădină din jurul casei și se gândește cu nostalgie că nu așa va fi arătând pe vremea scriitorului. Cauza? Atunci era însuflețită. Pentru romancierul Mihail Sadoveanu, o zi la Copou începea, de regulă, cu inspectarea amănunțită a gospodăriei, a grădinii și a livezii. Sfaturi, cuvinte de laudă ori de dojană însoțeau gesturile calme mai întotdeauna, deși izbucnirile violente și nestăpânite, fioroase în dezlănțuirea lor, își aveau și ele locul obișnuit în atmosfera casei. După trezirea familiei și inspectia matinală, scriitorul trecea în camera de lucru.

În vila de la Copou, Mihail Sadoveanu nu a avut o singură cameră de lucru. Și-a mutat biroul aproape în fiecare încăpere. Scria cu geamul deschis până aproape târziu către iarnă. În momentele creației, pretindea o liniște absolută. Când copiii erau prea gălăgioși, ieșea amenințător conu' Mihai, uneori chiar cu o pușcă în mână, și striga răspicat: „Ce-i mișălia aiasta?”. Trecute vremuri...

După ce am avut o clipă senzația că am respirat aerul pe care l-a respirat marele scriitor, ne îndreptăm spre ieșirea din clădirea cu puternice amprente ale vremurilor de odinioară, gândindu-ne la profundele sentimente ce-l legau pe scriitor de acel loc din marginea Iașului, unde a revenit de multe ori, chiar după stabilirea sa la București.

EU CA UN FLUID

Ai întrebat aseară
ce sunt, cine sunt?
Dar tu nu vezi oare cum curg?
Căci ce mai curge?
Curge apa, lumina și timpul,
Cântecul, sângele, gândul ...
Fă-ți sufletul zăgaz
Și mă oprește, iubito
Să ai și tu,
Unde-ți scâldea nesomnul.
Zăgăzuiește-mă, oprește-mă!
O, e atât de greu
Să curgi în neștire, mereu.
Doar pietrele din râu o știu
Și eu.

SINGUR ÎN TURN

opriți-vă
nu mai bateți în poartă
nu vedeți pe ea
de trei ori câte trei zăvoare
ce vă tot holbați
la urmele acelea plutitoare
sunt ale gândului meu
potcovit invers
și acum plecați
lăsați-mă să-mi dresiez
în liniște cuvintele
căci ele mă vor devora
de le voi scăpa
de sub cravașă, mai ales
ca acum sunt singur în turn

TEAMA

să nu te poți opri la marginea nopții
și să te împleticești,
prin iarba ei groasă
fugărit de pasărea cu cap de broască
să ți se pară cerul refugiat
dîncolo de puterea sfântă a ochiului
să-ți privești mâinile
și să nu știi ale cui sunt
să te uiți în oglindă
și să nu-ți dai seama
cine te privește din ea
să alergi prin mulțime
de la o dimineată
la altă margine de țară
și să nu te recunoască nici frații
să intri în casa ta
și ai tăi să strige: „– Hoții!”
să plângă când ceilalți râd
și să râzi singur, cu ușa închisă
să ți se facă privirea arcan
și să nu găsești un zâmbet pentru tine
nici măcar în moarte
iată ce înseamnă teama

ION IANCU VALE

Premiul Nobel pentru Literatură 2013

Alice Munro

Citesc despre laureata premiului Nobel, scriitoarea canadiană Alice Munro, autoare de proză scurtă, și mă bucur, prin empatie, pentru acest succes al ei, deși, firește, nu i-am citit nicio carte până acum. Dar am un secret sentiment de solidaritate, căci nutresc acel *asentiment* teoretizat de Bousoño față de concepția ei despre rostul prozei scurte ca nuclee de roman. Referitor la acest lucru mi-am amintit de o anchetă literară provocată cu niște ani în urmă de scriitorul Dimitrie Grama din Danemarca, despre un așa-zis „roman minimalist”. Am căutat și găsit răspunsul meu publicat atunci la acea provocare și-l redau în continuare, ca un argument avant la lettre la evenimentul actual de a se premia o astfel de scriitură cu cel mai râvnit premiu din lume.

„Un posibil răspuns”

Dacă există un *roman minimalist*? Nu știu, căci nu m-am gândit niciodată în acești termeni dar, pe de altă parte, am oarecum revelația că, în fond, am simțit și eu, altfel spus sau gândit, acest conținut. De fapt, l-am și aplicat, dacă mă gândesc bine, căci de ani de zile de când scriu cu destulă ușurință și proză (de fapt, am început cu proză!) poate aș fi putut să scriu un roman. Dar am scris numai proză scurtă pentru că așa am simțit „respirația” subiectelor ce mă tentau și de care, până la urmă, nu scăpam fără să le abordez, eliberându-mă de presiunea lor. De multe ori, am avut convingerea sau sentimentul că fiecare dintre nucleele pe care le-am elaborat doar în niște *proze*, (cum se numeau ele în anii celui alt secol de care ne tot depărtăm!), ar fi putut deveni romane autonome și chiar mă gândeam că le voi extinde vreodată. Dar n-am făcut-o, pentru că, probabil, ele îmi erau suficiente doar în spațiul pe care li-l alocasem inițial.

Asta probabil și pentru că viața de azi este asemănătoare unui caleidoscop multifățetat și extrem de rapid rotit de realul și mentalul

nostru de acum în care nicio acțiune nu tinde să devină dominantă, ci se alătură multor altele la fel de importante, de dominante. Lumea globală de azi, cu invazia ei de subiecte, de impresii, de realități, de întâmplări, de evenimente, nu mai permite desfășurarea unuia singur ca odinioară, când oamenii erau mai puțini și trăiau mai liniștit, mai unilateral și aveau timpul necesar să trăiască plener un eveniment până la epuizarea tuturor sensurilor sale și în toate nuanțele lui. Acum, această invazie a produs, pare-mi-se, fenomenul depășirii măsurii omeneștii, a dimensiunilor adecvate timpului și puterilor omenești de reacție la evenimente, la provocări. Și încă ceva: genul romanului presupune o arhitectură, o construcție, chiar savantă, în orice caz elaborată și edificată ca o împletitură de lână sau ca un covor din care trebuie să rezulte la sfârșit modelul avut în minte de autor. Or, această disponibilitate pare a nu mai fi azi adecvată măsurii omenești, ritmului său alert, accelerat psihologic în bună măsură și de super-oferta narațiunilor audio-vizuale care au învățat receptorul să consume (sau să producă) rapid story-uri tot mai perfecționate în unitate de timp tot mai scurt. De altfel, și percepția timpului pare a fi tot mai scurtată, dacă nu cumva o fi ceva adevărat, din avertismentele șoptite de unii științisti că însuși Timpul s-a scurtat într-un mod pe care noi nu-l putem înțelege cu limitata noastră rațiune omenească.

Oricum, efectul este acesta și cred că fiecare om a simțit măcar o dată în ultimii ani că reușește să facă mai puține lucruri în unitatea de timp decât făcea înainte și prima tendință este aceea de-a pune faptul pe seama unei încetiniri a reacțiilor datorate înaintării în vârstă. Poate că nu aceasta este totuși cauza, ci o alta pe care nu o înțelegem încă.

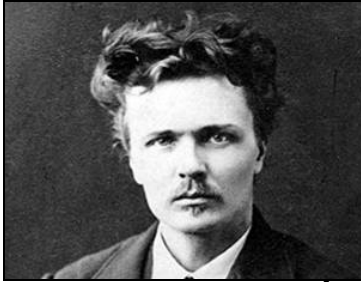
Și mai este ceva. Nu cred că există o cantitate anume de cuvinte și fraze dincolo de care un text devine plictisitor, ci un quantum anume de exprimare a unui minim de adevăr esențial despre subiectul abordat, pe care, câtă vreme autorul se află în interiorul acestui quantum, textul nu *pare* lung, deși poate e mai lung cantitativ decât un altul care nu

îndeplinește această condiție. Este, așadar, și *receptarea psihologică*, efectul de comunicare permanentă a autorului cu receptorul său care atunci când se întrerupe, textul (spectacolul, filmul ș.a.) pare redundant și respinge receptarea omului actual al cărui mental are parcă un dispozitiv automat de detectare a suplimentarului inutil, la fel cum atunci când pe ecranul televizorului apar reclamele, (de regulă, în mijlocul filmului palpitant!) reacția automată a telespectatorului va fi butonarea telecomenzii, încât mă întreb, de fapt, cui folosește repetarea reclamelor până la saturație?

De aceea nu mi se pare de ignorat această *sintagmă* propusă de dl. Grama, decât care mai pot fi poate și altele concepute, dar ceea ce recunosc cu certitudine a fi întemeiat este procesul mental, raționamentul care l-a condus la aceasta.

Și pentru a nu emite doar considerații teoretice, mai mult sau mai puțin avenite, precum au făcut, de-a lungul timpului, zeci de esteți în aria de informare, a noastră, a filologilor, și pentru că, din păcate, datorită unor circumstanțe ce țin de sociologia literară, scrisul meu nu a avut o circulație prea largă, deci nu e foarte cunoscut, îmi îngădui să exemplific în continuare cu o proză modulară scrisă în ultima vreme *Taifas la umbra arborelui cu perfuzii*, în care am conceput, de fapt, mai multe nuclee de roman, din drojdia cărora poate, în alte vremi mai puțin grăbite, ar fi putut crește din fiecare câte un construct de sute de pagini. Eu am „simțit” însă că atât le este măsura proprie, că am spus despre aceste subiecte tot ce era important și demn de știut fără să fac cititorul să caște și le-am încheiat pe fiecare acolo unde se vede. Sunt acestea niște *romane minimaliste*? Adică niște romane esențiale? Poate! Dar nu știam acest lucru atunci când le-am scris. Poate am aflat acum ceva nou și important despre scrisul meu. Dar din acest punct, opinia altor cugetători afini mie ori dlui Grama, ori amândurora, va să cântărească lucrurile și să mai adauge o câțime de adevăr dobândit.

LUCIA OLARU NENATI

NOȚI DE SOMNAMBUL ÎN VREMURI DE VEGHE

A CINCEA NOAPTE

Anii de peregrinare se apropie de sfârșit,
când obositul spirit și uzatul trup,
din nou, spre casă tânjesc să se-ntoarcă,
să caute locuri și amintiri
care pentru cel bolnav de dor se
profilează clare
în visele de noapte, în beția poeziei,
să vadă dacă acestea rezistă la lumina
zilei,
și n-au devenit precar de subțirele,
când se trage perdeaua iar lampa se
stinge
și somnambulul, brusc, este trezit din
așteptare!
Încărcat cu impresii de pe dealurile
Romei,
hoteluri elvețiene și vămi prusace,
socialismul și șeptenatul*,
eterna pace și concordatul;
s-au chinuit cu salată verde și vinuri
acre,
sătul de wurst și sardine false,
macaroane, Hofbräu** și uleiuri,
cod danez și kolja*** norvegian,
tamburine și castaniete,
bibelouri și șansonete,
bulevarde cu dale de asfalt,
peisaj ars cu strat subțire de praf,
fluvii uscate cu paturi de nămol,
pajiști roșii ca rogojini de cocos,
tot ce-a adunat păstrează în memorie,
colorat în vânt de mintea bolnavă.
Acum, când marșul îmbătat al găștelor
arată drumul spre pământul natal;
când fagii încep să-nmugurească,
peregrinul obosit de viață este atras spre
nord.

Și așa el stă din nou pe creasta
pe care-n visu-i a stat adesea;
vede acolo jos torentul cu pescărușii,
vapoare și acoperișuri, biserici și
castele.
Totul este la fel și totuși atât de diferit;
mai frumos niciun vis nu s-a adevărat,

împodobit, colorat de imaginație –
realitatea o depășește cu mult.
Soarele de primăvară strălucește pe
turnuri gotice
și pe ale palatelor ziduri noi;
perdelele de sârmă de oțel a
telefonoanelor
drapează moale conturul orașului;
aleile verzi ale esplanadelor
pasarelele negre ale podurilor de
fier,
lifturi, porturi, chaussées,
panorama, circ, muzee,
totul este impunător și nou;
povestea s-a transformat în adevăr.

Extatic, mândru de orașul natal,
el coboară de pe muntele său
ca să poată privi în spatele fațadei
să vadă dacă grădina-și păstrează
culoarea.
De-a lungul șirului de case, el
colindă,
așteptând să prindă un semn
prietenos,
când și când el își încearcă memoria
când întâlnește câte-o privire
voalată.
Numai tipuri ciudate și noi
lunecă spre capelă și bancă;
aduși de spate și cu pași târșiți,
stins este ochiul și pielea-i palidă.
Vede ivindu-se în furnicarul
mulțimii
prietenul său din copilărie, așa că se
grăbește,
întoarce spatele ereticului și
pericolului,
obraz decolorat și păr încărunțit!
Bietul om a fost vindecat,
a venit prea aproape de neagra lână,
și-a pierdut clienții, magazinul-i era
amenințat,
căzu în lupta pentru nevestă și copii.

Obosit către cafeneaua veche el se
grăbește,
locul de-ntâlnire de demult.
La masa lui obișnuită se odihnește o
clipă,
așteaptă să-i strângă mâna cel puțin
una
din multele pe care le-a strâns
în al glumei și-al seriozității
moment,
aici, unde altădată campania au
plănuțit,
aici, unde paharul l-au băut pe rând
după victorie, printre aliați,
și unde fiecare înfrângere a fost
uitată
când au dezbătut-o pe toate părțile,
uitată atunci când ultimul pahar a

fost golit!
Ceasul ticăie în localul gol,
soarele strălucește pe norii de fum de
țigară,
întunecat peisaj mărginește sala;
solzi negri spre sprâncenele cerului
ridică piepteni cu pini cenușii,
apa liniștită atipește în carcasa
de aflorimente din granit îmbrăcate-
n mușchi;
mesteceni subțiri în ploaia de toamnă
plâng după vara ce-a trecut
prea repede, de parcă nici n-ar fi
fost.
Ceasul bate în sala goală,
nu vine nimeni, timpul trece încet.
Mintea incertă se vrea despovărată
de alegere –
Singurătatea face sala neîncăpătoare.

Chem chelnerul ca să întreb;
încep cu el un interviu.
Nu mai ajung pe om să-l chinui –
Tot ce știe spune într-o singură clipă.
Societatea este risipită, toți au
plecat!
Nimeni nu mai rătăcește pe aici!
Fără cel mai vechi prieten am rămas,
a murit anul trecut – el nu știe mai
mult.
Și un altul răpus de boală
își așteaptă doar ultima clipă.
Bătrânul N.N.? De gută legat
nu se mai vede pe-aici ca și client!
Unu-i căsătorit și stă acasă,
unul a luat panglica albastră,
unul a ajuns închis la închisoare,
unul a călătorit în țări străine.
Și ceilalți? – Da, au dispărut! –
Și „el însuși” – Când numele l-a dat
(sigur ar fi ajuns
la om, dar nu la portret)
răspunse acesta cu-un ton atât de
autoritar
ca și cum numitul i-ar fi mâncat
pâinea
sau ar fi fost extrem de păcătos:
„Dumnezeu știe, dar probabil el e
mort.”
Goli în grabă paharul,
băut pe propriul și-al altora cont,
gâtul i se-nfundă, privirea-i deveni
neclară
ochiul se adânci în pielea pală.

Pe stradă el hoinărește iar,
urcă pe scări să caute un prieten;
sună, bate, încearcă încuietorea:
prietenul s-a mutat cu mult timp în
urmă.
Ajunge din întâmplare în locuri →

Traducere
DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

cunoscute,
amintirile se trezesc, se schimbă tot mai repede;
acolo a fost atras de puteri obscure,
stă gânditor lângă prea cunoscuta poartă.
Printre palate un vechi bordei slab luminat pe o alee singuratică se ridică așa ca o cocoasă,
se-ascunde spre a nu fi cunoscut.
Acolo o dată locul și-a pregătit pentru a-și construi propriul cuib,
acolo, în propria-i casă veni,
în afara furtunii, pentru a-și găsi pacea.
Prin fereastra de la parter peste perdeaua murdară și afumată între sticlă și castronul de ouă – vai acolo-i acum o revistă – vrea el să vadă cu ochiu-i, vopsită, fosta-i casă, în stacojiu.
Dar el vede numai o vizuină afumată, aude clar voci bete țipând: totul este destin, totul e pustiit.
Unde sunt martorii, unde rudele, o dată, o seară în această sală privirile schimbate, mâinile strânse pentru a saluta alegerea tinerilor? Când în grădina nunții, la sărbătoare, scânteia vinul, trosnea geniul și despre paradis țineau discursuri? Morți doi! Și restul răniți, ținându-se departe de drumul ereticului.
Cel ce-a rămas până la urmă a fost preotul,
n-a fost ciudat, sau spune?
Totul a dispărut și toți sunt duși, casa însăși a fost scoasă la licitație.
Furtuna a venit și nava a căzut, încărcătura a fost evacuată fără milă!
Ei bine, ce altceva! Echipajul salvat, nava și-a primit asigurarea, coca are scurgeri, rănit învelișul, nimic pierdut și nimic n-a fost câștigat.
Nimic pierdut! Socoteala vorbește și atunci trebuie să fie așa.
Ei bine, mai mult ce, superbele săli fericirea de obicei o disprețuiesc.
Și când vulpile au vizuini – frumoase vizuini, în paranteze – tu răzui strada cu tălpile uzate; pune-ți capul unde dă piatra ieși afară și caută, strada are pietre și-aleile de altfel au hoteluri, pasărea își construiește cuibul pe ramuri,
lupul doarme în propria-i vizuină!
Ești trist, deci lovește-te peste frunte, mulți au trebuit să fie multumiți cu mai puțin,
și unul este la fel de bun ca altul; frânt să fie dar să nu fie aplecat.
Încă o privire înăuntru el aruncă, în spatele ferestrei, unde înainte a stat

la munca sa, atunci capul i-ardea, a văzut când bricheta a aprins lampa, a stat acolo chiar și când s-a făcut noapte,
lampa s-a stins și el sări în sus.
Felinarul este acolo pe trotuar, fereastra e acolo și camera,
și tapetul, deși pus prost,
este același, dar atârna în jos.
El recunoaște raftul cărților, tablourile de pe perete și ceasul de pe birou,
memoria se grăbește să completeze imaginea,
masa stă acolo lângă peretele cu fereastra.

Și acolo stă un om și scrie,
mâna îi tremură și penița merge.

Acum el aude cum scârție pe hârtie, întinde capul să vadă ce scrie.

Dar acolo sunt foile goale,
lungi, albe ca o pânză de in decolorată.

Cerneala nu lasă nicio urmă pe rând,
penița alunecă vizibil ca-ntr-un joc.

Nu scrie el, el crede că scrie,
iată, acum el ridică mâna în sus ca și cum el vrea să dea ideii viața cuvântului, aerisitul corp.
În călimară, nerăbdător înmoaie penița –

Uite, acum el își întoarce fața – ochi de mort, mari ca niște cupe,
se holbează întunecați ca o singură pupilă
când către nume cunoscute dă din cap,
arată gânditor către munca sa;
și dintre vertebrele gâtului sughită:
„Vezi tu, am început să scriu cu alb!”

Singur, el merge pe strada plină de oameni,
fără adăpost el rătăcește și suportă îmbrâncituri.
El crede că aude cum vorbesc oamenii,
gânduri ciudate într-o limbă străină.

Întâlnește întâmplător paznici cu cască
păzind colțuri de stradă ca și cum ar fi fost pe Rin,
priviri întunecate de sub bonete căutând adăpost pe sub copacii din piață.
Vede palate ca-n zona Rinului – cetăți,
case de miliarde, stil prusac,
turnuri și turle și coșuri de sârmă,
ferestre cu gratii care sfidează pila.

Totul este protejat, luminos și splendid;
și în fundal se vede o cazarmă. – Patria mamă este puternică,
s-a făcut bine cu sânge și fier – Vede așa de multe pagode noi,
tineri Bonzer cu șic și disciplină se învârtesc în jurul statuilor de zei,
practică vrăjitoria și magia;
procesele vrăjitoarelor și urmăresc în justiție,
luminează interdicția și pun în celule!
Speră încă să apună soarele aprinse focuri pentru clapa de tiraj împinsă.

Vulcanul de nămol a explodat,
cu cenușă a plouat din măruntaiele muntelui.

Orașul scufundat omul l-a renovat și apoi persanului i-a devenit satrap.

Da, barbarul iarăși a câștigat,
balticul Hellas și-a văzut mormântul,
acolo unde hoardele Estului au tăbărât,
nordic grănicer la Marea Arctică.
Acesta a fost sfârșitul luptelor lungi,
pe fracțiuni și procese!
Dezbinarea a câștigat și cu întârziere Filip l-a câștigat pe Demostene.
Troia a fost! Am fost troieni,
am văzut Dybböl și Als,****
a noastre,
denumiți suedezi și luterani,
dar nu suntem nimic, în niciun fel!

Peregrinul bolnav de dor de casă începe să se trezească și pentru dor a găsit leacul.
Ceea ce nu există nu-i poate lipsi; își scutură praful de pe picior.
Ca și cel înțelept, care a căutat arca departe de-a fluviului umedă blocadă,
în sus pe munte, în pustie,
el fuge afară din orașul scufundat.

(August Strindberg, Dikter på vers och prosa, Sömnängar nätter på vakna dagar och strödda tidiga dikter; Editura Norstedts, 1995)

* Șeptenat – Mandat politic de șapte ani, termen folosit în dreptul constituțional pentru a denumi durata mandatului președintelui Republicii Franceze după instaurarea celei de-a Treia Republici.

** Hofbräu – bere germană

*** kolja – specie de pește din familia codului
**** Dybböll și Als – În războiul dintre Danemarca și Germania din 1864, trupele daneze s-au retras la Dybböll și Als urmărite fiind de cele germane.

Biblioteca Babel

Ana Maria Intili Rongetti

Născută în Tucumán, Argentina, în 1950, **Ana María Intili Rongetti** s-a stabilit împreună cu familia în Perú. Este poetă, doctoriță neurolog, psihoterapeută, psihoanalistă. Deține un Masterat în literatura peruană și latino-americană, obținut la Universitatea Națională Mayor de San Marcos, Peru. Povestirea sa **Nada de hacerme caso** a fost Finalistă la Premio Jorge Luis Borges (Buenos Aires, Argentina, 2008). Este ex-bursieră a Fundației Mempo Giardinelli (Chaco, Argentina, 2009). Volumul său de versuri **Niña de San Miguel** a fost publicat sub auspiciile Academiei Iberoamericane de Poezie (Valparaíso, Chile, 2005). A fost invitată la Târgul de carte Feria del Libro de Bogotá (Colombia, 2006). A obținut las Palmas Municipales de la Universidad de Huamanga (Ayacucho-Perú, 2005). Printre publicațiile mai importante cităm: **Retorno y otros poemas** (2013). A publicat în Antologiile: **Breves. Brevísimos. Antología de la Minificción Peruana** (2006); **Circo de pulgas. Minificción peruana** (2012); **Basta. 100 mujeres contra la violencia de género** (2012); **Cupido en su laberinto. Cuentos de (des)amor** (2013).

Cuvinte în formă de pietre Pentru Mohammadi Ashtiani*

Sunt unele cuvinte în formă de pietre
sunt unele în formă de plâns
cuvinte lovite într-o aripă
turnuri de pietre pline de cuvinte
pietre cuțite
pietre lăcașuri

pietre târzii
pietre care bat ca o inimă
se descalță.

**Mohammadi Ashtiani, născută în Iran în anul 1967, mamă a doi copii, a fost condamnată, pentru adulter, la moarte prin lapidare.*

Absență

Pentru Emanuela Robustelli

Miasmă de trandafiri și garoafe
aceasta-i întâlnirea cu tine

zborul aripilor
înlănțuite
vrăbii, privighetori,
ciocârlii –
un monolog înfocat

viziunea corpului tău
obsesie subtilă
orizont
tăiat

blând este drumul
privirii
care te caută

Noaptea își păstrează misterul

Noaptea-și păstrează misterul;
e ca și cum ai deschide o scrisoare
primită de la un străin,
ca și cum ai simți strigăte de la
mare distanță,
ca și cum ai trage orbește și-ai
nimeri la țintă.

nu confunda zgomotul cu tăcerea,
nu-ți îndrepta pașii către nicăieri;
ascultă sunetul valurilor,
respiră nisipul, simte tot sufletul
său.

un pui de cormoran străbate cerul,
rătăcește în căutarea hranei;
trebuie să-i potolim foamea,
să salvăm portul,
portul acela unde pașii tăi s-au
întâlnit cu ai mei.
Să descoperim ritmul valurilor
pe o mare necunoscută.

Se ivesc zorile purtând un coș
mare
plin de pești
pe brațe
nimic nu se uită
nimic nu-i etern
numai dragostea noastră

rămâne palpitând

În nisipul sălbatic al deșertului!

Ți-am zărit fața

Mamei mele Celeste Rongetti

Ți-am văzut obrazul printre
fășii de brumă
azi ți-am zărit
silueta
în depărtare.
Ți-am simțit mâna
într-a mea
“copilă
ești o mare ștregăriță”
- îmi ziceai -

o multitudine de fluturi
vin să mănânce după-amiaza târzie

Amintirea mea umezește
văile

ochii tăi se apropie
mă privesc
cotesc după colțul străzii
citind dintr-odată tot textul

Mamă,
de ce să nu mi te-amintesc
sub portocalul înflorit
în primăvară ?

Boarea vremii

Nu
nu trebuie să mă trezesc
cu teroarea
de a nu te întâlni

Iubesc
mirosul
pielei tale

Îmi place
curajul tău
biciuindu-mi
pupilele

Iubesc
diminețile
în decursul cărora curăț
această boare a vremii

Căutându-ți numele
în drumul meu.

Traducere și prezentare de
FLAVIA COSMA

CAPPADOCIA

Când am plecat din Ankara spre Siria, ambasadorul României ne-a spus: „Să vizitați neapărat Cappadocia!” Și ne-a schițat un traseu: Ankara – Aksaray – Nevşehir – Göreme/Cappadocia.

Acum suntem în fața celui mai tulburător peisaj pe care l-am văzut vreodată: din orbitele acestor crani minerali, de culoarea osului bățut de vânt, ne privește adânc, răscolitor Istoria.

Aici au trăit cândva oameni.

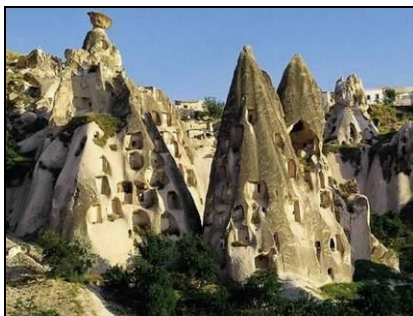
Aici, în grotle din Cappadocia, și-au făcut adăpost primii refugiați creștini. Orbitele din crani sunt găurile pe unde intrau în pământ. Goniți, vânați, prigoniți, au intrat în gaură de șarpe pentru a se ascunde de urmăritori. Un peisaj deșertic, marțian, o țară a nimănui, a devenit la începuturile erei noastre refugiul celor cu mâinile goale și cu o credință arzătoare în piept, eterna credință într-o lume mai bună...

Uimirea se preface însă în consternare când aflăm că, într-o zi neagră a istoriei, grotle s-au transformat în crematorii. Creștinilor li s-a dat foc în ascunzătorile lor. Au ars de viu. Cine sărea din adăposturi era ucis pe pământ. Acestea sunt orbitele din adâncul cărora privește, răscolitor, Istoria...

Grotle Cappadociei prefigurează crematoriile holocaustului. Craniile minerale amintesc de craniile umane care, la fel ca aici, unul lângă altul, unul peste altul, au devenit, vai, expoziție la Auschwitz sau Buchenwald.

Cappadocia este un loc al martiriului. Grotle din Cappadocia sunt expresia omului urmărit și în gaură de șarpe pentru ideile sale. Despre ei, despre martirii din Cappadocia – mii, zeci de mii – pomenesc fără încetare liturgiile din biserici. Le închinăm un gând pios, aici, la locul martiriului, lor ca și tuturor celor care, oriunde și oricând, s-au jertfit pentru credințele lor – dacă aceste credințe au fost dedicate binelui și adevărului.

Șoseaua, când pietruită, când asfaltată, îngustă, cu un singur fir de circulație, se răsucesce ca o funie printre grotle. Civilizația automobilului își taie cu greu drum în

lumea rupestră. Se văd siluete împietrite, piscuri de culoarea nisipului, hornuri în tonuri de ocră și roșu, conuri verzi și gri, râpe cenușii, brune, galbene și roșietice. Forme și culori ciudate, tulburătoare. Un tablou suprarealist în decor natural.

Ne înscriem într-un flux de pelerini și pătrundem într-o grotă. În tavanul ei, mâinile primilor creștini au rotunjit materia minerală pentru a configura cupola unei biserici. Apoi au acoperit-o cu picturi. Au preparat culori din pământ ars, din ulei, din frunze și, la lumina torțelor, au pictat scene biblice. Picturi simple, modeste, într-un fel mai emoționante aici, în cupola acestei grote, decât în Capela Sixtină, la Vatican. Sunt opera unor Michelangelo anonimi. Iar ca biserica aceasta, izvorâtă din credința unor oameni, din nevoia lor de reculegere, de a se ruga chiar și în măruntaiele pământului, sunt sute în Cappadocia.

La ieșire, pe drumul șerpuitor, ne-a întâmpinat la un moment dat o locuință rupestră mai înaltă decât toate cele din jur. Am numărat 25 de găuri suprapuse. Un „bloc” cu 25 de „etaje”, deși cuvintele „bloc” și „etaj” nu sunt nicăieri mai nepotrivite ca aici, dar, vrem, nu vrem, avem de-a face cu un strămoș al construcțiilor din vremurile noastre: poate, blochhausul nr. 1 din istoria habitatului uman...

Și mai bizară ni se dezvăluie o replică a acestui „bloc”, peste drum de el, în orașul Göreme. O replică în beton: un hotel care imită grotle! Turismul și religia produc uneori cele mai neașteptate asocieri. A dori să retrăiești atmosfera grotelor în camere cu baie, televizor, telefon, internet și aer condiționat ni se pare o mică, dacă nu ceva mai mare, perversitate a civilizației moderne.

Facem cunoștință cu *Muzeul de teren în aer liber de la Göreme*.

Göreme este numele pe care l-a dat turcii arealului creștin de la Cappadocia. Muzeul este, de fapt, un

complex domestic-moastic. Odată cu prigoana creștinilor, Cappadocia s-a umplut de oameni. Adăposturile, numite și locuințe troglodite sau locuințe rupestre, au apărut îndeosebi în cavernele și conurile vulcanice din Cappadocia/Göreme și *Uchisar*. La *Derinkuyu*, *Mazi*, *Kaymakli* și *Özkonak* s-au construit, tot în rocă, adevărate orașe subterane. Și, pretutindeni unde și-au făcut oamenii sălașuri, au adăugat și locuri de închinăciune – capele, biserici, mănăstiri săpate în rocă. Cele mai multe, decorate cu fresce. Așa sunt celebrele biserici *Sf. Vasile*, *Sf. Barbara*, *Elmalı*, *Yılanlı*, *Karanlık*, *Çarikli*, *Tokali*, *Soganli*, cu picturi foarte bine conservate. La *Soganli*, de pildă, poate fi urmărită evoluția artei bizantine a frescelor pe parcursul unei jumătăți de mileniu, din sec. 8 până în sec 13.

În caverne și orașele subterane, locuitorii nu numai că s-au ascuns de persecutorii lor, dar și-au dus viața de zi cu zi, în primul rând viața religioasă. O rază de lumină ivită în adâncimile unei grote face să răsară o vultă, o icoană, o imagine milenară. Vizitatorul percepe cu acuitate sensul real, uimitor și tulburător al înălțării prin spirit, al ieșirii din lut și din carne prin credință. Generații după generații au descoperit în întunericul peșterilor din Cappadocia lumina spiritului. Izolarea dinăuntrul universului rupestru este ea însăși, pe plan spiritual, o iluminare. Dincolo de spațiul atracțiilor terestre, al atracțiilor luminii, spiritul descoperă un cadru nemăsurat de viață, își regăsește bogăția.

Iată, așadar, lava și sedimentările ei, dar iată și slava la care l-a ridicat religia pe om. Miracolele naturii nu sunt egalate decât de cele ale credinței. Fiecare boltă, fiecare cupolă exprimă o liturghie mută. Naosurile se eliberează în roca moale de rigorile stilurilor arhitectonice și își încredințează zborul aripilor nevăzute ale misterelor sfinte. La Cappadocia, religia, istoria și geologia se amestecă într-un caleidoscop fascinant. Este un univers vizibil, dar și închis în secretul rocii.

Locuințele, bisericile și capelele săpate în rocă alcătuiesc la Cappadocia un complex de o inestimabilă valoare istorică și culturală, pe care UNESCO l-a declarat *patrimoniu mondial*. →

PAUL LOUIS LAMPERT

Emoția nu suportă descrieri analitice. Totuși, sunt necesare câteva explicații de ordin documentar.

Cappadocia e un platou vulcanic în centrul Asiei Mici, la 1200 m înălțime. Cu trei milioane de ani în urmă, vulcanii care domină platoul – *Erciyes Dağı* (3916 m) și *Hasan Dağı* (3268 m) – erau activi. Erupțiile lor au acoperit totul în jur. Lava s-a răcit și a dat naștere tufului vulcanic, o rocă formată din cenușă și nisip, cu o structură mai puțin dură. Aceasta este materia pe care au modelat-o vânturile, ploile, factorii de climă și, în cele din urmă, omul. Primele grote datează de prin anii 4000 î.e.n. Au fost locuințele omului preistoric. Cercetările arheologice au stabilit cu precizie acest fapt.

La *Muzeul Civilizațiilor Anatoliene din Ankara*, am văzut uneltele de lucru ale acelor oameni, obiectele lor casnice, idolii lor, primii lor zei – tot atâtea sugestii tulburătoare despre începuturile vieții pe pământ, pentru că, într-adevăr, Cappadocia este unul dintre leagănele omenirii.

În mil. al II-lea î.e.n., Cappadocia devenise una dintre zonele cele mai populate ale Asiei Mici: centrul Imperiului hitit. Apoi a intrat pe cursul sinuos al istoriei, cucerită de toți năvălitorii, părăsită de cei mai slabi pentru a face loc altora mai puternici, astfel încât, mai târziu, Cappadocia putea ajunge regat elenistic, apoi provincie romană.

Celebritatea Cappadociei, locul ei special vin însă nu de la măreție, ca în cazul altor foste imperii și regate, ci de la modestie: a fost una dintre primele vetre ale creștinismului.

Cappadocia de azi definește o importantă regiune administrativă a Turciei, în Anatolia Centrală, delimitată de orașele *Aksaray*, *Neveşehir*, *Niğde*, *Kayseri* și *Kırşehir*, *Uçhisar*, *Göreme*, *Ihlara* și împrejurimile lor. Această regiune nu este mai puțin atractivă decât arealul de la Göreme. Aceași fascinație a peisajului vulcanic, cu vârful de hornuri și conuri, cu relieful sfâșiat de eroziuni, tăiat de canioane, cu roci ciuruite de deschiderile spre locuințele, bisericile și mănăstirile rupestre, spre orașele subterane. Miracolele naturii și ale acțiunii omului depășesc și aici imaginația.

Kayseri, antica Cezaree și vechea capitală a Cappadociei, se întinde la picioarele contraforților muntelui

Erciyes Dağı (vechiul munte Agrée, 3916 m), vulcan care este la originea insolitelor peisaje ale regiunii. Printre numeroasele monumente ale orașului, este indispensabil de văzut citadela, un ansamblu de edificii din sec. 13, dominat de Moscheea Huand Hatun, care se deschide printr-un frumos portal decorat cu stalactite. Mai departe, se pot vedea Döner Kümbet (sec. 13), mausoleu ornat cu o mare bogăție de motive sculptate, Muzeul Arheologic, care posedă o substanțială colecție de obiecte hittite și Köşk Medrese, mic palat selgiukid, foarte simplu tăiat în piatră. În sud-vestul orașului se află un bazar din sec. 12.

Numele de Cezareea putea fi întâlnit în acea epocă dintr-un capăt în altul al Imperiului Roman. Erau nume de referință, cetăți orașe botezate după titlul de Cezar al împăraților romani, însemne ale puterii Romei. Kaisery este varianta turcă, *Qesarya* este Cezareea israeliană, numită și *Cezareea de la malul mării*, spre deosebire de *Cezareea de la poalele muntelui Hebron*, respectiv *Cezareea Philippi*. Cezareea se numeau și orașele de astăzi *Cherchell* din Algeria și *Tanger* din Maroc.

O călătorie în regiunea Cappadociei, în depozitul ei de comori istorice, culturale și artistice, forțează limitele realului. Imaginile depășesc imaginația. Cappadocia pare rodul fanteziei, dar în realitate întrece orice fantezie. Multă vreme după ce ai ieșit din cadru, Cappadocia te urmărește ca o obsesie.

Cappadocia este reprezentarea în cel mai tulburător mod a condiției omului, violentat, urmărit pentru gândurile sale, hăituit; este condiția umană la paroxism.

Nu știu dacă am plecat de la Cappadocia mai creștin sau mai om – fiindcă și a fi om este o religie.

(Fragmente din volumul în pregătire *Pelerin*)

Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”

Sonetele de la Muntele Athos

Trei degete pentru facerea semnului Crucii...

Istmuri: Athos, spre est, Sitonia, Casandra:

Trei degete cu care să-ți faci cruce
În Marea Ortodoxă ce străluce
Și-mpărăție în toată lumea ambră.

Unde-i a apei cea mai dulce meandra
Văd un vapor din zare cum aduce
Viespar turistic, inși cu minți năuce:
Cinicul, Sfântul, Iuda sau Buleandra.

Măslini sălbatici, fagi și alunășuri
Și-n vârful numai jnepenii de piatră
Ne-așteaptă-n Munte printre povârnișuri.

Numai aici, cred, diavolii nu latră...
Ce dure-s pantele spre cer: suișuri
Spre al credinței foc nestins în vatră...

Maica Domnului dărmă statuia zeului Apollo

În vremi păgâne pe această limbă
Îngustă de pământ ce-nfruntă marea,
Nălțând spre cer splendidă-nfățișarea,
Păzit de o zeiță, șarpe, nimfă

Ce-ofrandele bogate îi tot plimbă,
Era – o statuie ce stârnea – admirarea
Și-Olimpului din nord i-era ardoarea –
Părea că-n lume nimeni n-o mai schimbă:

Mărețu -Apollo- al frumuseții zeu...
Dar când pe istm, modest a debarcat
Măicuța ce-a născut pe Dumnezeu,

Îndată-acea statuie a strigat:
„– Nu pot răbda puterea ta, mi-e greu!...”
Și-n hău s-a prăbușit ca fulgerat...

PAȘCU BALACI

Cămășile de vise

ceas cupă ceas și clipă după clipă
se scurg prin noapte ca printr-o
firidă
când dragostea pe rug se înfiripă
și vântul moare într-o vale-aridă

în stoluri liliecii fug de moarte
ducând cu ei tăcerea insolită
doar noi mai răsfoim ca pe o carte
amorul ce-n tre noi se tot agită

abia în zori când soarele răsare
și lepădăm cămășile de vise
iubirea noastră merge la culcare
supusă unor legi încă nescrise

Doar o farsă

ascunde-mă-n tre două curcubeie
când anotimpul râde în delir
și-ncearcă dimineața să ne beie
ultimul vers ascuns într-un potir

rănește-mă că nu o să mă doară
cu ochii tăi ca două sărbători
când ploile se nasc a doua oară
și norii se sărută trecători

ascultă-mă când simți că se revarsă
prea plinul sângelui învolburat
și lasă-mă să cred că-i doar o farsă
când tu-mi șoptești în vis că m-ai
lăsat

Iubirea mea

iubirea mea e-o calmă libelulă
ce-alunecă pe-un râu vijelios
înspre-o casacadă veșnic nesățulă
ce curge invers nu de sus în jos

iubirea mea e-un vânt care adie
prin părul tău mereu nepieptănat
înălcrimând amurgul care știe
să stea ca o umbrelă peste sat

iubirea mea e-un cântec care cade
ca un blestem pe-o muchie de cuțit
e-un curcubeu ce râde cu ocheade
prin universul tău nemărginit...

Atâta poezie

în jurul meu e-atâta poezie
amurgul pare-un ghem imens de
jar
ce se rostogolește pe câmpie
și toaca ploii bate tot mai rar

mă-nvăluie tăcerea demiurgă
a unei zile plină de mister

îmi pare că din nou încep să curgă
troițe-aprinse din înaltul cer

în jurul meu e-atâta poezie
se-ascunde vântul prin păduri de
fagi
și-aleargă toamna prin livezi
zglobie
iar ochii tăi căprui mi-s tot mai
dragi

Aș vrea

aș vrea să te mai văd să te admir
și să-ți strecor în sân un trandafir

aș vrea de subsuoară să te prind
ca într-un blestemat și lung colind

aș vrea s-adorm mereu cu tine-n
gând
s-aud tăcerea nopții picurând

aș vrea iubita mea să mai rămâi
să-mi storci în vise fructe de lămâi

Nostalgie de primăvară

las ochiul pe câmpii să se răsfețe
ca-ntr-o explozie de verde crud
cireșii-s pregătiți de mari ospete
semintele-ncolțind în lut se-aud

piciorul pân` la gleznă se îngroapă
în lanurile grâului mănos
se-adapă mieii într-un ochi de apă
ciobanii cântă-n fluier de os

pe vârf de munți zăpada nu se-
ndură
să plângă-n pâraiașele zglobii
e-atâta primăvară în natură
încât cădem în calme nostalgii...

Păcat

ca și un sculptor venit din neant
îți mângâi trupul încă necioplit

ca și-un poet mereu adolescent
îți scriu pe piept poemu-acesta lent

ca și un pictor trist, dar visător,
îți desenez pe suflet un cocor

ca și-un copil rămas neîntărcat
ma uit la sfârcul tău ca la păcat...

Maria

dragostea ta
ca un fagure
de miere
mă alungă
mereu
și mă cere

supărarea ta
ca o floare
de pădăie
se scutură
când versul meu
o adie

maria
ca un vânt
strecurat
prin perdele
își scutură furoul
peste visele mele...

Iubiri...

iubiri rostogolite pe-un răzor
iubiri ce ne rănesc și care dor

iubiri neîmplinite în secret
iubiri ascunse-n versuri de poet

iubiri ce râd mereu iubiri ce plâng
iubiri care în cântec se răsfrâng

iubiri rămase ca un dar ceresc
la care chiar și îngerii tânjesc...

Când iubirea dă în clocot

cade noaptea ca un clopot
peste somnul ne-nceput
când iubirea dă în clocot
într-o ciutură de lut

stoluri de-amintiri pribegie
îți trimit iubita mea
de blestem să te dezlege
când răsare prima stea

Cântecul tău

cântecul tău
ca un plesnet
de bici
liniștea nopții
din nou
mi-o conturbă
cade sărutul
și-ncerci
să-l ridic
și să-l așezi
pe gura mea
curbă...

IOAN VASIU

Curier De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vă mulțumesc, stimate Domnule Nicolae Băciuț, pentru numărul recent din *Vatra veche*. A fost cu adevărat o lectură plăcută. Un cuprins dens, de mare deschidere tematică și spațio-temporală. Rămân cu imaginea, unică, nemăvăzută, a lui Steinhardt răsând extraordinar! Felicitări pentru faptul de a ține în viață o revistă de atare calitate, în condițiile zilei de azi. Vă doresc succese în continuare,

Doina Curticăpeanu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc frumos pentru noul număr al revistei. Urmează să-l citească. Dar vreau să vă felicit acum pentru Suplimentul dedicat lui Romulus Guga! M-au impresionat iubirea și devotamentul prietenesc manifestate față de omul care, mărturișiți, v-a marcat destinul. Și, dacă pare a fi devenit o politică unanim acceptată împingerea în umbră, aruncarea unui lițoliu peste vii și peste morți, oricât ar fi ei de valoroși (ori, poate, tocmai de aceea!), d-voastră faceți gesturi concrete pentru "recuperarea" și punerea în valoare a operei lui Romulus Guga. Ați scris, împreună cu inimoasa doamnă Mariana Cristescu, o carte de mărturie despre acesta, v-ați îngrijit de buna desfășurare a Festivalului Concurs de Creație Literară, ați republicat un roman al scriitorului, faceți demersuri, pe lângă autoritățile orbe și surde, pentru păstrarea memoriei sale, ați organizat "Zilele Romulus Guga 30" ș.a.m.d. Suplimentul este și el o deplină reușită, prin colaborările valoroase pe care le-ați atras. Cu admirație și respect,

Sânziana Batiște

Îmi cer scuze că va deranjez din nou, dar recent am realizat cu Michel Evdokimov, fiul marelui teolog ortodox Pavel Evdokimov, un interviu despre Biserica Ortodoxă din Franța.

Mi-ar plăcea foarte mult să public acest interviu în revista dvs. și în acest sens m-am gândit să vi-l trimit înspre evaluare.

În atașamente aveți un document cu întrebările mele și un alt document cu răspunsurile lui Michel Evdokimov. Dacă veți dori să publicați acest interviu va rog să-mi spuneți pentru a-l traduce în limbă română.

În așteptarea răspunsului dvs. vă doresc toate cele bune.

Cu stimă,

Tudor Petcu

Vă mulțumesc pentru nr. 8 și 10 care mi-au parvenit și mie și vă felicit, pe dvs. și întreaga redacție, pentru calitatea deosebită a materialelor, bogăția și diversitatea lor, precum și pentru ideea de a o difuza și în format electronic, căci așa am avut acces mai ușor și în mod direct la ea. Ca poetă, mă bucură că acordați un loc important poezilor și poeziei prin numeroase cronici la volume de poezie sau prin grupaje de poezii ale unor poeți (nu numai locali).

În așteptarea și altor numere, vă urez multă putere de muncă, viață lungă ca revistă de prestigiu și multe satisfacții profesionale.

Cu respect și prețuire
Rodica Dragomir

Dragă domnule Băciuț, Acesta e Al. Piru promis. Sper să vă placă. L-am cunoscut foarte bine. Am avut norocul de a mă bucura de simpatia profesorului. Am petrecut mult timp împreună. La sprituiri, bineînțeles. „Biblioteca” preferată ne era Casa Albă de la pădurea Băneasa și la mine acasă. Tipul era colosal. Cânta, povestea cu un haz nebun, era într-o dispoziție molipsitoare. Dacă începeam o sticlă de vin spre seară, să zicem după ora 17, zorile de a doua zi ne prindeau tot acolo. Într-un an am ratat deshiderea anului școlar, căci discuțiile începute cu o zi înainte, spre seară, le-am încheiat de-abia a doua zi, pe la prânz.

Întâlnirea cu Piru cred că a fost una din rarele clipe de fericire ale vieții mele. Sigur că pe planul imediat următor aș plasa norocul de a fi tolerat de Dl. Băciuț, de care mă tot întreb până când are de gând să mă mai tolereze. Dar-ar Dumnezeu să mă mai țină pe la gazetă încă vreo 50 de ani de aici încolo, și mai încolo fie ce-o fi... Ne-am înscris la Festivalul Blandiana. Ținem aproape. Felicitări pentru antologia de texte cu tematică religioasă. N-am știut de acest proiect. Aveam ceva. Pentru nr. din decembrie voi pregăti o prezentare a acestei cărți. Să fie în numărul de Crăciun. Aveți un plan pentru acest număr? Aveam un material despre Crăciun. L-am dat unui anume Domn Maximilian, pentru o antologie *Crăciunul cu scriitorii*. Era să zic Maximilian al IV-lea. Un nume cu rezonanță celor purtate de împărați. Cu sănătate și gândurile de bine celor dragi ai casei.

M. I.

Vatra veche se poate citi și pe siteul:
<http://cititordeproza.ning.com/forum/topics/vatra-veche-10-2013> e-manual
<http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

Sincere felicitări!

Prof.univ.dr. Ioan Gâf-Deac

Mulțumesc cordial, Domnule Nicolae Băciuț, pentru revista *"Vatra veche" 10/2013*. Ea pentru mine e ca o suflare de aer proaspăt într-un mediu intoxicat cu atâtea impurități. Să vă ajute Dumnezeu ș-o editați și de acum înainte în aspectul dorit. Cu profund respect,

Ana Sofroni.

Am primit numărul 10 al revistei. Ca de obicei, calitatea este remarcabilă. Mi-a stârnit curiozitatea suplimentul revistei, dedicat lui Romulus Guga, sper să mi-l trimiteți cât de curând!

Mi-au plăcut materialele din numărul acesta, ar fi prea mult să vă scriu despre fiecare în parte. Menționez că m-a atins în mod deosebit intervenția părintelui Dumitru Ichim, care, după ce a citit o serie de poeme din numărul 9 al revistei, mărturisese că se va spovedi pentru a fi fost gelos pe talentul poezilor care le-au scris. L-am cunoscut pe părintele Dumitru Ichim la o întrunire la Câmpul românesc de la Hamilton și am avut impresia că l-am revăzut pe vechiul meu prieten, N. Steinhardt.

Felicitări și mutumiri pentru tot ce faceți!

Veronica Pavel Lerner
Canada

Mulțumesc pentru revistă. Interesantă teoria celor 2 Europe a lui Răzvan Theodorescu!

Alexandrina Macarov

Mulțumesc respectuos pentru efortul de a-mi trimite revista. Cu stimă,

Vasile Mesaros

Așa cum ne-ați obișnuit, calitatea își dă mâna cu autenticitatea. Felicitări pentru noul număr!

Adrian Erbiceanu

Stimate domnule Băciuț Nicolae, Am primit, mai acum câteva zile, un articol scris de domnul profesor univ. dr. Nicu Vintilă, cu referire la ultima mea apariție editorială *"Tinerete fără bătrânețe - povestire în versuri după un basm de Petre Ispirescu"*. Ținând cont calitatea revistei dumneavoastră, mi-ar face plăcere să află că acceptați publicarea articolului. Am acordul Domniei sale de a-l expedia pe adresa dumneavoastră. Cu mulțumiri,

Adrian Erbiceanu

PS: Cu această ocazie vă expediez, atașat, și coperta cărții.

Domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc pentru faptul că nu m-ați uitat, trimițându-mi de fiecare dată frumoasa și interesanta dumneavoastră revistă. Despre mine, vreau să vă spun că am trecut de la poezie, la eseu, apoi la roman și, mai recent, la schițe. Prima pe care am scris-o se cheamă *"După servicii"*. V-o trimit spre citire și, dacă o s-o găsiți interesantă, spre publicare.

Cu stimă,

Grigore Avram

Dragă domnule Băciuț, Felicitări pentru revistă. Dintre toate lucrurile tot mai interesante prezente în sumar, cu adevărat o surpriză mi se pare cartea dvs. despre Ștefan Baciu. De n-ar fi un deranj, rog un exemplar, lăsând în seama mea toate cheltuielile, prețul cărții și costurile poștale. Până vineri vă trimit Al. Piru.

Avem partea a doua din Mircea Popa sau să o am și pe asta în vedere? Până la 1 decembrie vă trimit toată cartea de convorbiri cu Mircea Popa. Țineți-mi, vă rog, un loc la editură. În ianuarie, omul face 75 de ani. Să fim pregătiți din timp. Cu multă bucurie,

M. I.

Domnule Nicolae Băciuț, Vă mulțumesc pentru revista *"Vatra Veche"* nr. 10/2013, am postat-o pe blog. O revistă care include peisajul literaturii române și universale, profundă prin tematica abordată, de la umor la poezie, dialog și eseu dens, cu semnificații interesante, în contrast cu fondul social pe care ne mișcăm în actuala istorie acidă. Cu bucurie,

C. Stancu

→

Multe mulțumiri, Domnule Băciuț; felicitări pentru calitatea numărului, pusă în lumină de avantajul preocupărilor și probitatea cuvintelor.

G.M.

Mulțumesc mult pentru revistă (...), Mulțumesc din nou pentru amabilitate.

Claudia Vașloban

Maestre Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc din inimă...

Aurel M. Buricea

Vă mulțumesc pentru anunțul pentru concursul european de poezie "Europoems" cu tema "De ce iubim poezia". Este o revistă foarte frumoasă și conținutul mă face să mă gândesc că în țara noastră încă se rezistă prin cultură. Cu prețuire,

Georgeta Adam

Mulțumesc! În parte, l-am și lecturat. Felicitări!

I.Ș.

Felicitări...frumos...felicitări d-lui artist în special... talentat și inovativ... are stil și pentru asta îl apreciez și mai mult...dacă vreodată vreți să schimbați stilul...vă arăt și blogspotul meu...mă refer strict la ilustrație.... Toată stimă mea,

Mihai Catruna

<http://mihaicatrana.blogspot.ro/>

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc foarte mult pentru revista pe care am citit-o în întregime. Pur și simplu m-au captivat atât eseurile, cât și poemele publicate. M-a bucurat și faptul că ați publicat teatrul, având în vedere că în ultima vreme am scris câteva piese. Fiind vâlceană "prin adopție", am fost mândră să regăsesc printre semnături și pe renumitul scriitor vâlcean George Anca. Apreciez ținuta artistică a revistei și as dori, cu acordul dvs., desigur, ca pentru un număr viitor să vă propun spre publicare câteva creații proprii. Felicitări!

**Prof. Elena Agiu-Neacșu
(Râmnicu Vâlcea)**

Mulțumim, un număr foarte bun, pe care l-am și semnalat în rețeaua de socializare FB!
În cel mai recent număr din „Vatra Veche”, maestrul Nicolae Băciuț propune includerea în curricula școlară a unui curs opțional hebdomadar cu tema „Scriitorii locali”, inclusiv „pentru a crea o deschidere spre dialogul elev-scriitor, în ideea de a facilita înțelegerea artei literare”, p.3.

Igor Ursenco

Mulțumesc mult.
Să știți că problemă lecturii în maniera pe care o propuneți m-a preocupat și am lansat-o ca soluție de întoarcere a elevilor la acest spațiu cultural. În sfârșit - zic și eu ca și dumneavoastră, în revistă - se pare că am reușit să sensibilizăm decidenții. Personal, am mai multe proiecte naționale de încurajare a lecturii. Le gestionez cu ajutorul colegilor inspectorii din țară.

Sper să fie câțiva pași fermi către cultură.

Cu prețuire,

Mina Maria Rusu

Multe mulțumiri dar și felicitări pentru consecvența cu care realizați numere de calitate! Vă doresc o toamnă frumoasă!

Cătălina Gheorghe

Stimate Domnule redactor-șef Nicolae Băciuț,
Vă transmit vii mulțumiri și pentru numărul pe octombrie al *Vetrei vechi*, pe care l-am lecturat

cu nedisimulat interes, apreciindu-i diversitatea, pregnantă și veridicitatea, precum și, ca de obicei, distincția ce-i aureolează ținuta.

De această dată, vă trimit un poem, cel mai recent pe care l-am scris. Cu aceeași stimă și considerațiune,

Alexandru Sfarlea

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc mult pentru revistă și că, la pag. 82, ați reprodus o scrisoare de-a mea alături de altele...

Vă trimit acum 4 poezii cu speranța de-a le vedea în excelenta *Vatra veche*.

A dumneavoastră, cu sinceritate,

Claudia Voiculescu

Iubite Poet,
Sincere mulțumiri pentru trimiterea revistei. E, de fiecare dată, o bucurie. Cu drag,

Ion Cristofor

Mulțumesc pentru noul număr al revistei dvs. Am apreciat articolul „Documentele continuității”, (cu analiza maghiarizării Transilvaniei). Tatăl meu, Ștefan Lazăr, făcuse și el un articol care aducea argumente lingvistice în favoarea continuității șederii românilor în Transilvania; ar trebui să-l caut.

Sper că articolul pe care vi l-am trimis despre Gabriela Moga Lazăr este acceptabil pentru publicat. Va rog să mă anunțați dacă îl veți publica (chiar cu un pic mai dinainte, dacă vă e posibil) că să am timp la rândul meu să anunț rudele mele din Ardeal că să-mi procure eventual și mie un exemplar tipărit de la chioșcuri.

Cu mulțumirile mele anticipate, cele mai călduroase. Cu stimă,

Simina Lazăr

Mulțumesc pentru revistă. Vă rog să mă ajutați în promovarea Festivalului de poezie "Nicolae Drăgan", ediția a III-a.

Cu deosebită considerație,

Mihaela Lunca

Buna ziua, domnule Băciuț,
Iar ne dăruieți un număr din *Vatra veche* senzațional. Lucrările domnului Căpriță exprimă toată complexitatea vieții și a creației contemporane.

Textetele sunt, ca de obicei, cu substanță și se vede clar și sufletul editorului, care reușește să facă singur ceea ce nu reușesc, uneori, să facă instituții întregi. Felicitări.

Mulțam pentru inserarea textelor mele în pagină și vă doresc tot ce este mai BUN de la viața literară în special.

Abia am revenit în sat, de la Bistrița. Fără impresii deosebite din burg.

Revin cu vești curând.

Melania

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă!

Cu respect,

Ion Berghia

Vă mulțumesc tare mult, stimate domnule Nicolae Băciuț!
V-am trimis, la rândul-mi, la redacție - ultimul volum de poeme filosofice (prin editorul meu - Ed. Tracus Arte Buc.), al 4-lea, intitulat „Însemnele materiei”, publicat în luna august 2013.

Am tras cu ochiul și la celelalte adrese de e-mail unde ați expedit revistă „Vatra veche nr.10 (58), și mi-ar fi extrem de util dacă m-ați ajuta cu adresa de e-mail a domnului Titu Popescu sau macar și cu nr. de telefon al domniei sale, întrucât aș dori să-l contactez

pentru colaborare la ultima carte, am sunat la Filiala CJ a USR, însă datele sunt vechi.

Vă doresc toate cele bune!

Dumitru Găleşanu

Mulțumesc foarte mult pentru revistă, Domnule Băciuț! Felicitări!

V-am trimis și eu două plachete de versuri dar nu am primit nici un răspuns. Mai aștept!

Cu cele mai bune gânduri,

Mariana Rogoz Stratulat

Vă mulțumesc pentru revistă.

Cu bine,

Dennis Deletant

Stimate domnule Băciuț
E lăudabil că vă preocupă soarta limbii române, este salutară ideea ca în sălile de clasă ale elevilor ar fi nevoie de prezența câte unui poet sau scriitor. Și mai adevărat este că toate acestea nu se vor rezolva peste noapte, te determină să nu renunți și să crezi că sămânța aruncată de dv. cade într-un pământ bun și va rodi cu siguranță.

La Sighișoara, Asociația literară "Creneluri sighișorene" a făcut parteneriat cu unele școli, participăm cu poezie și muzică în programele de serbări ale elevilor și observăm că interesul există. Atât din partea elevilor cât și al profesorilor. Uimitor este să descoperim că există elevi talentați care scriu poezie sau proză, timiditatea însă îi face să nu își arate imediat aptitudinile. Stimulați însă, reușesc să scoată din pupitru caietul unde au însemnat gândurile timide. Inedit este tot ce relațiați în revista "Vatra veche", de luat în seamă este și îndrăzneala micuței Ioana Bărbuliceanu de la Costinești pe care am cunoscut-o personal la Viena de "Ziua Europei", un copil patriot cu nerv adevărat, susținută la fel de Mihai Bărbuliceanu - tatăl.

La mai multe din acestea și felicitări.

Gabriella Costescu – Sighișoara

Mulțumesc mult pentru publicarea textului meu și pentru revistă! O toamnă frumoasă! Vă îmbrățișez,

Corina-Lucia Costea

Mulțumim și felicitări, dragi colegi! La cât mai multe numere noi de "Vatra veche"!!!

Daniel Dragomirescu & "Orizont literar contemporan"

Am primit revista. Vă mulțumesc, domnule Nicolae Băciuț! Cu respect,

Vavila Popovici

Mulțumesc domnule Nicolae Băciuț, pentru acest medicament literar pe care mi-ați trimis sufletului meu, care mi-e mai bolnav ca năcând! Cu fidelitate,

Katalin Cadar

Stimate d-le Băciuț,
Așa cum v-am promis, vă trimit interviul mamei cu d-na Eugenia Vodă. L-am corectat cu dna Eugenia la telefon timp de două ore și această este formă finală.

Materialul are peste 20 de pagini, vi-l trimit de acum, gândindu-mă că poate doriți să-l împărțiți în două numere. Ea a murit în decembrie și s-a născut în noiembrie, deci merge să-l puneți în noiembrie-decembrie. Titlul l-a dat Toma, mi s-a părut bine găsit.

Am atașat și câteva imagini, alegeți ce credeți. Dacă doriți, pot scană și o fotografie a mamei cu noi doi când eram mici, dar nu cred că e cazul! →

Vă rog să mă țineți la curent cu decizia publicării.

În plus, d-na Eugenia Vodă și Mihai Zamfir ar vrea să cumpere acele numere din *Vatra veche*, le vor putea găsi în București?

Cu stimă și mii de mulțumiri,

VPL.

I. Cher măitre, păcat că nu ați avut mai multe voturi... le-ați fi meritat; oricum au fost!!/2. Mulțumesc pentru recentul număr// 3. Am un coleg care a înființat un cerc foto în oraș - au niste realizări frumoase, și m-am gândit să vă propunem o colaborare, adică ilustrarea unui număr al revistei cu fotografii pe una din aceste teme: PEISAJ - toamna, iarna/ OMUL în diverse ipostaze/ PEISAJ URBAN -strada/, MACROFOTOGRAFIE - insecte/ PORTE-TE, FLORI// RELIGIOASE - pelerinajul de la Nicula. În speranța unui răspuns afirmativ, o seară bună,

Iulian

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc mult pentru "Vatră"! La o primă parcurgere, am descoperit multe articole din care urmează să iau notițe! După cum știți, le prezint revista și prietenilor noștri iubitori de cultură, dar reticenți față de calculator. Dumnealor nu-și sacrifică timpul rezervat cărților în format tradițional pentru a deprinde abc-ul computerului. Că să-i conving că aparatură modernă are și părțile ei bune, îi invit să citească "Vatra veche" sau "ProSaeculum". Unul dintre prietenii noștri este domnul profesor Ion Predescu, filolog format la Târgu-Mureș. Dumnealui a pregătit un articol pentru "Vatra veche" și m-a rugat pe mine să vi-l trimit. Acum îmi respect promisiunea făcută domnului profesor Predescu și atașez articolul. Și ar mai fi ceva...

În seara această am urmărit o emisiune despre copiii dislexici și am înțeles că la Târgu-Mureș sunt clase speciale pentru asemenea elevi. S-au publicat și cărți pe această temă, însă nu în limba română. Clasele sunt pentru elevii care studiază în limba maghiară. Rugămintea pe care v-o adresez este următoarea: dacă știți sau dacă aflați că la Târgu-Mureș există o metodică pentru predarea limbii române copiilor cu probleme de dislexie, aș dori să mă ajutați s-o cumpăr. Și noi ne confruntăm cu asemenea situații la școală. Ideea dumneavoastră pentru introducerea unui curs opțional la care să se studieze istoria literaturii locale este extraordinară! Dar, pe lângă elevii normal dezvoltăți, există o mulțime de copii care nu pot citi fluent și întâmpină probleme în redactarea lucrărilor. Noi trebuie să parcurgem programă într-un ritm alert, cu clase de 28-30 de elevi (pentru că s-a redus numărul claselor și a crescut numărul elevilor!) și ne este imposibil să-i aducem pe toți la un numitor comun. Când am urmărit emisiunea la care au participat profesori din Târgu-Mureș, m-am gândit la dumneavoastră. Altfel nu deschideam mail-ul. Și am descoperit "Vatra veche"! E un semn că telepatia funcționează?

Mulțumiri și felicitări pentru "Vatra..." lunii octombrie!

Carmen Sima

Vă mulțumesc pentru revistă. În felul acesta l-am cunoscut și eu pe Romulus Guga, pe care nu-l cunoașteam.

Azi am fost la o manifestație la Paris (Bastille) contra proiectului Roșia Montană (vedeți prima fotografie). De fapt, în fiecare săptămâna e câte o manifestație aici. Vă trimit și câteva

fotografii de la manifestația de săptămâna trecută de la Trocadero. Îl puteți vedea cu microfonul în mână pe președintele Asociației "Casa Română" - domnul Alexandru Herlea (profesor la Universitate aici și fost ministru în guvernul lui Constantinescu).

Cu stimă,

Simina Lazăr Huser

Binemeritate cuvinte de laudă și pentru această ediție de toamnă pe care o parcurg cu plăcere și refris intelectual!

Nicolae Rotaru

Interesant proiect. Să Vă ajute Dumnezeu să-l realizați întocmai cum l-ați schițat. Cu respect,

Ana Sofroni.

Mulțumesc frumos! Chiar mi-o doream. O săptămână frumoasă vă doresc. Cu prețuire,

Daniela

Mulțumesc mult! Vă doresc o cât mai multă inspirație ce ar înveșnici pagini de aur țesute de mâna fină a acestei nespus de blânde toamne românești!

Cu prețuire,

Lidia Grosu

Vă salut, domnule Băciuț! Cred că ne-am cunoscut cândva și mi-a făcut o deosebită plăcere să citesc acum ultimele două numere din *Vatra veche*. Le găsesc consistente și îmbogățitoare. M-am gândit să va trimit și eu un grupaj de poeme, iar dacă le veți considera bune, poate că își vor găsi locul în revista dv. Eu am publicat până acum patru volume: două de poezii și două de critică literară. Sunt membru stagiar al Uniunii scriitorilor, Filiala Cluj.

Cu cele mai alese sentimente,

Ion Podos

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Iată impresiile de lectură ale unui prieten al nostru, arhitect român stabilit la Boston U.S.A.: <<Dragă Felix,

Foarte bine primit nr.10 al revistei "Vatra Veche".

Numeroase articole interesante, poezii și reproduceri de artă, subiecte care mai de care. O cascadă de informații din lumea culturală din toate timpurile. Mulțumesc! Nici nu știu ce să citești mai întâi în timpul destul de limitat petrecut pe Internet. Sunt invitat de mesajul tău să-mi petrec mai mult timp. Cu drag,

Adrian.

PS Să-mi trimiți te rog viitoarele numere ale revistei „Vatra Veche”.>>

Dacă se poate, vă rog să mai adăugați o adresă în lista abonaților dumneavoastră: **Adrian Gusty** agustv@rcn.com. Cu mulțumiri,

Carmen Sima

E scoala online.gmail.com

În dorința de a pune în valoare revista dumneavoastră, pe care cu generozitate ne-o oferiți, site-ul scoala-online.eu și-a optimizat legăturile către paginile revistei. Astfel încât suntem pe prima pagină, primul rând, la căutărilor cu google.ro pentru cuvintele ce vă reprezintă cel mai bine (*vatra veche*). V-am atașat la acest mail două imagini de tip **PrintScreen** ce reprezintă rezultatele a două căutări. Cu deosebită stimă,

Corina și Bogdan Simeanu

Domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumesc pentru suplimentul dedicat lui Romulus Guga. Am postat revista pe blog. Cred că fiecare autor român ar trebui să aibă o astfel de prezentare, literatura este un pașaport valabil pentru civilizație și creativitate, pentru stabilitate într-o lume instabilă.

Toate cele bune,

C. Stancu

Mult stimat și minunate domnule N.Băciuț, Mulțumesc, mulțumesc pentru *Vatra veche*, Supliment Romulus Guga. Se vede treaba că știți cu adevărat să evocați un nume. În cazul de față: Romulus Guga. Și gândesc la faptul că dacă noi trecem unii pe lângă alții, ar trebui să luăm seama că nimic nu e întâmplător, și că avem, tocmai prin acest privilegiu, obligația să nu uităm și să evocăm. Așadar, laude și cinste că sunteți un suflet ales.

Cu mult respect,

Claudia Voiculescu

Dragă domnule Nicolae Băciuț, Felicitari pentru excelentul supliment dedicat Omului, Scriitorului, Poetului și Dramaturgului Romulus Guga!

Ion Onuc Nemes
Sibiu

Cinstirea înaintașilor este o datorie și o faptă fără seamăn de frumoasă. Vă felicit!

Irina Iorga

Vă mulțumesc mult că ne ne-ați uitat! Vă doresc multă sănătate și multă inspirație!

Cu respect,

Judit Ionescu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Cuvintele sunt prea puține pentru a exprima admirația față de "periplul" cultural pe care îl conduceți cu har. Cultura are viață și viața e cultură! Lectura e cooltura!

Covor de frunze se aștern în cale,

Octombrie zâmbete mai agale,

Pe bancă mă așez...a și sosit

Al toamnei SUPLIMENT -

E inedit!

E vânt și suflă tainic prin cuvinte,

Cultura... e a noastră rugăminte!

Visațișși scrieți,

Consumați mai des

Litertura vine și din mers.

Când ai răgaz să bei o cafeleuță,

Scoate revista „VATRA VECHÉ” din gențuță.

Cuprinde toțișși-i elitistă, știi?

S-au strâns articole din cele vii...

Toate cele bune!

Jungheatu Georgiana

Dragă Nicolae Băciuț, Îmi trimiți mereu revista *Vatra veche* spre lectură, dar nu mă întreb dacă nu doresc să public ceva în admirabila revistă pe care o conduce. →

Dacă mă întrebi, eu îți trimit o CARTE DE URANIU, la care încă lucrez din greu, din care să publici câteva sonete, în plus subiectul este destul de inedit, fiind vorba despre exploatarea zăcămintului de uraniu de la Ștei, din Munții Apuseni.

Aștept un semn întremător, al tău,

Pascu Balaci, Oradea

Vă mulțumesc mult, stimat domnule Băciuț !! Romulus Guga este unul dintre scriitorii mei preferați !! Am recitat, de curând, cu aceeași plăcere, „Nebunul și floarea”.

Adrian Simion

Dragă Nicule, ce faci tu acolo la Tg Mureș este lucru mare și sfânt, te cunosc doar din studenție și te felicit în modul cel mai calduros. În aceste vremuri pre potrivnice culturii, ar trebui să fi declarat erou, o spun fără șagă. Aici, la Oradea, fără să am anvergura ta, eu mă străduiesc să duc cenaclul Baroului Bihor, mai departe, acum are o vechime de peste 14 ani. Nar fi rău să vii și tu să ne prezinți o carte de versuri sau de reportaje ori convorbiri. Știu ce dificil este să faci cultură pe banii tăi, am sponsorizat și eu cărți pentru poezii din Oradea, de exemplu pentru bătrânul doctor Lucian Munteanu, un bun autor de sonete, dar și pentru alții. Eu vreau să-ți trimit la ce lucrez eu acum, la *Cartea de uraniu* și la *Sonetele Mării Negre* și la *Sonetele Muntelui Athos*. Ai de unde alege. Nu multe, ci puține, dar bune ! (...). Al tău,

Pascu Balaci

Mulțumesc! A ieșit foarte bine! O să trimit suplimentul și lui Lucian Marina la Pancevo, președintele Societății de Limba Română, fiindcă văd că taala lui era din Cuvin. Pentru cei de-acolo e important... Cele bune,

Ecaterina Țarălungă

Mulțumesc pentru trimitere. Binevenit remeber. Felicitări!

V.G.

Mulțămim pentru numărul special Romulus Guga! Așa, voi afla și eu, un departe de R.G., cine a fost și cum posterioritatea-l cultivă. Dar, Vă previn, pe Dinu Sare nu-l voi ceti, nici pe alții, total dezagreabili gustului meu pentru Oameni. Însă voi continua să prețuiesc astă Oază de Cultură Națională, ghimpă în... vatra iredentismului de orice nat. Cu reverență,

Culai

Onorat și îndatorat, vă mulțumesc pentru trimiterea acestui Supliment Romulus Guga - 30. Vă doresc toate cele bune și vă rog să primiți, sincera mea considerație! Cu prețuirea dintotdeauna,

Victor Burde

Mulțumim pentru generozitatea dumneavoastră. Prezentăm și noi revista, în continuare, la legăturile de mai jos, pe domeniul web scoala-online.eu sau <http://scoala-online.eu/vatra-veche/> sau <http://articole.scoala-online.eu/reclama-nonprofit/vatra-veche/vatra-veche/>

Cu stimă,

Corina și Bogdan Simeanu

Ce om minunat! Îi datorez enorm, căci curajul lui exemplar, nebunia lui, ne-a dat impertinența cu care să ținem piept timpurilor (în orice caz, eu și Ioan Pop Barassovia.)

Un număr trist, dar demn!

Angela Mamier

Mulțumim, spor pe mai departe.

Ioan Paul Orha

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Sunt impresionat de toate manifestările culturale și de suplimentul pe care mi l-ați trimis. De fiecare dată revista *Vatra veche* o lecturez cu mult interes. Vă mulțumesc pentru supliment și regret faptul că nu am putut participa la evenimentul dedicat omului de cultură Romulus Guga. Dumneavoastră și întregului colectiv redacțional vă doresc multă sănătate și mari succese în activitatea scriitoricească.

Cu deosebită stimă,

Ștefan Lucian Mureșanu

Mulțumesc tare mult pentru revistă, mă pregătesc pentru a vă trimite câteva întrebări pentru început în conversația despre Nicolae Steinhardt. Cu multa stimă,

Claudia Vasloban

Mulțumiri. O voi citi cu mult interes. Alese urări și prețuire,

Mariana Zavati Gardner Anglia

Mulțumesc din suflet! O duminică placută,

Nicolae Stanciu,

Belgrad

Mulțumesc Băciuț, zile frumoase din Dublin!

Atila & Gina

Ce frumos, ce emoționant, ce laudabil! Ce păcat că el nu mai e, ce bine că semnele trecerii lui nu sunt date uitării! Felicitări!

nrotaru@rdslink.ro

Vă mulțumesc! O lecturez de fiecare dată și apreciez calitatea materialelor publicate.

Cu prețuire,

Florentina Dalian

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc mult și pentru Suplimentul revistei închinat memoriei lui Romulus Guga. Sunt impresionată de bogăția materialelor și informațiilor cuprinse, de dăruirea și seriozitatea pe care o depuneți în nobila și solicitanta acțiune pe care o întreprindeți în promovarea culturii românești și a personalităților ei. Am citit deja o bună parte din articole, poeziile înserate. Voi avea un început de săptămână bogat în lectură valoroasă.

Vă doresc o săptămână bună și rodnică,

Rodica Dragomir, Baia-Mare

Mulțumesc mult! Un supliment impresionant!

Andra Dumitrescu

Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revista "Vatra veche" nr. 10 și vă mulțumesc. O citesc cu plăcere, măcar pentru faptul că vine dintr-un oraș în care am trăit câțiva ani, oraș pe care-l iubiți, fiindcă altfel nu ați scrie atât de frumos despre el și despre oamenii remarcabili, trăitori pe aceste meleaguri, cum a fost poetul Romulus Guga. Vă felicit!

Vavila Popovici

Dragă domnule Băciuț, mă bucur să-mi trimiți din nou recenzia mea de carte la "Dăltuiri" de Radu Stanca, mai ales că tocmai acum pregătim în aceeași formulă editorială un nou volum. Mulțumesc din tot sufletul. Dar nu am citit în "Vatra" recenzia lui M.N.Rusu la "Fratele fiului risipitor", de Aurel Cioran, așa cum mie mi-a promis-o telefonic în ianuarie a.c. la New York. Ți-o trimit eu pe a mea în caz că te interesează, mai ales că tocmai m-am întors din America, acum la reînceperea trudei universitare... Cu prietenie,

Anca Sîrghie.

Vatra veche se poate citi și pe <http://cititordeproza.ning.com/forum/topics/revista-vatra-veche-supliment-romulus-guga>
e-manuel <http://www.netvibes.com/cititor-de-proza>

Bună Duminică, domnule Băciuț, Abia acum am citit, în parte, suplimentul la Revista. Am rămas fără cuvinte./este un Remember foarte frumos, cu o mulțime de aspecte inedite, cel puțin pentru mine. Felicitări! Am spus și cu alte ocazii, sunteți un Om de Cultură înzestrat nu doar cu har creator, ci și cu o doză mare de generozitate. Mai rară în ziua de azi. Cu gânduri bune,

Melania

Mulțumesc mult pentru revistă. Laudă celor cu suflet trudnic în ale celor românești!

Elena Leustean

Mulțumesc. Număr deosebit. Felicitări.

Ion N. Oprea

Mulțumesc din inimă.Felicitări !

...Ieri l-am condus pe ultimul drum pe ILARIE HINOVEANU, șapte ani secretar general de redacție și red.-șef adj. la RAMURI/ iulie 1965-iulie 1972/, apoi director la Ed. SCRISUL ROMÂNESC/1972-1990/. În prima săptămână din noiembrie, se împlinesc 20 de ani de la nașterea în cer a lui AL. PIRU. Dacă sunteți de acord, vă trimit un capitol din teza de doctorat a fiicei mele, Simona-Ștefania, susținută pe 23 martie 2012 - Magna cum laudae. Și trei ani de la ADRIAN PĂUNESCU...

ZĂMBEȘTE și fericirea te inună ! **Cu prietenie,**

DAN LUPESCU

Vă mulțumesc din suflet!

Desenele mele...arată minunat !

Voi studia și voi face o expoziție întreagă cu acest spirit minunat de frumos.

Revista este impecabilă ca de fie ce dată.

Vă mulțumesc.[Cu prețuire,

Constanța Abălașei-Donosă

Mulțumim. Extraordinar de bine realizate suplimentele revistei *Vatra veche* !

Julietta Pendefunda

Excelent acest număr despre Guga !!! L-am savurat de la un capăt la altul ... ! Sper să ne vedem săptămâna ce vine - să dăm drumul la carte.

Cristian

Mulțumesc! Am citit. Excepțional!

Irina Goanță

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Mulțam pt "Supliment" cu informatii valoroase și interesante. Spor și pe viitor, al dv.

Hans Dama

Mulțumesc mult. Frumos supliment.

Alexandru Petria

Cu încântare, vă mulțumesc!

Katalin Cadar

Stimate maestre Nicolae Băciuț, primind și ultimul număr al revistei „VATRA VECHIE”, trimis de Dv. vă mulțumesc, vă felicit constatănd că:

Fiind redactor de elită,

Remarca n-are cum să-mi scape:

Mențineți „Vatra” încălzită,

Căci iarna este pe aproape!

*

NOIEMBRIE

E luna cea cu brumă groasă,

Când peste tot e mai pustiu

Și-i frig, e burniță cu ceață,

Iar prunele-s deja rachiu!

CRONICĂ DE NOIEMBRIE

Pe cer sunt porțiuni umbrite,

E ceață deasă și-i răcoare,

Deci toamna este pe sfârșite...

Ca banii de prin buzunare!

Vasile Larco

Festival Internațional al Scriitorilor și Artiștilor

Dragă Domnule Băciuț, așa cum v-am promis, vă trimit alăturat câteva poze și unele însemnări despre al 8-lea Festival Internațional de la Val-David, Quebec, Canada.

În opinia multora, acest Festival a fost un mare succes. Dacă mai aveți nevoie de alte precizări, vă stau la dispoziție. Vineri voi pleca la Buenos Aires, pentru o conferință internațională. Voi lipsi două săptămâni.

Am primit, de asemenea și *Vatra veche* numărul 10. Ca de obicei, foarte frumos și instructiv. Am retransmis traducerea celor interesați. Mulțumesc.

Cu cele mai bune gânduri,

FLAVIA COSMA

Al VIII-lea Festival Internațional al scriitorilor și artiștilor, Val-David, Québec, Canada

De două ori pe an, în luna mai și octombrie, Reședința Internațională pentru Scriitori și Artiști din Val-David celebrează Festivalul Internațional al Scriitorilor și Artiștilor de pretutindeni.

Flavia Cosma directoarea Reședinței deschide larg porțile și invită poeți, scriitori, muzicieni și artiști plastici din toată lumea să participe la Festival, așa că timp de două zile pădurile din Val-David răsună de poezie, povești, artă vizuală și muzică.

Al VIII-lea Festival Internațional de la Val-David, "Recolta lirică a fructelor sălbatice", a avut loc la data de 5 și 6 octombrie 2013, cu colaborarea Asociației Autorilor din Laurentides și cu sprijinul municipalității din Val-David.

În ziua de sâmbătă 5 octombrie s-au prezentat scrierile lui Jüri Talvet, un poet și academician de frunte din Estonia, a poezilor Louise Carson (Saint-Lazare-de-Vaudreuil, Québec), N. A. Yara Stein (Estados Unidos), Ana López (Argentina), David Brême (Francia/ Montréal), Flavia Cosma (Val-David, Québec), Carmen Doreal (Deux Montagnes, Quebec), Paul Ruíz (Italia) și de manieră virtuală poezia și cîntecele lui Luis Raúl Calvo (Argentina).

Urmă un purpuriu musical în interpretarea lui Jeremiah Wall, autor și cântăreț din Val-David, Quebec.

Ziua de duminică începu cu o conferință prezentată de poetul și directorul de Editură Michel Mirilla, cu tema "Noua Editură Guernica și publicarea de cărți în secolul XXI", urmată de o prelegere a poetului estonian Jüri Talvet, care prezentă cartea sa despre poetul estonian Juhan Lliv și de Flavia Cosma, care ținu o prelegere despre experiența sa cu Editura Cervena Brava Press din Statele Unite.

După amiază, Paul Ruíz prezentă retrospectiva picturii Siciliano-Canadian Rito Caltabiano, la 10 ani de la moartea sa, urmat de lecturi din operele lui Michael Mirolla, Diane Robert Dit Lafontaine (Montréal), Louis Philippe Hébert (Saint-Sauveur, Québec), Talleen Hacykian (Montréal), Anna Louise Fontaine (Laurentides, Québec), Connie Guzzo-McParland (Montreal/Italia), Eve Duhaime (Laurentides, QC), Roger Lauzon (Morin Heights, Québec), Eva Halus (Montréal), Maria Caltabiano (Montréal).

În încheiere, un spectacol de muzică și poezie prezentat de multitalentatul actor, cântăreț și compozitor Charl, din Laurentides, Québec.

Pe parcursul celor două zile ale festivalului, scopul și spiritul întâlnirilor a fost de a împărtăși celorlalți ceva din experiența și producția artistică a fiecăruia dintre participanți și de a lega noi prietenii într-o atmosferă creativă și cordială. S-au evidențiat de asemenea operele artiștilor vizuali Rito Caltabiano, Morelia Flores, Carmen Doreal, Talleen Hacykian, Eva

Halus, Roger Lauzon, Paul Ballard, Anna Louise Fontaine și Charl.

Pe plan personal această întâlnire a reprezentat o poartă deschisă înspre operele a importanți scriitori din toată lumea cu care, timp de câteva zile, am împărtășit bucuria poeziei și artelor în general într-un climat frățesc de solidaritate între creatori din locuri atât de îndepărtate și diferite.

Ana López,

Scriitoare Buenos Aires, Argentina

Val-David, 9 de octombrie de 2013.

ECOURI

Stimată Doamnă Flavia Cosma,

Jüri Talvet mi-a scris acum câteva minute din Toronto și mi-a spus că festivalul de la Val-David a fost un mare succes. De asemenea mi-a trimis și câteva fotografii și textul scrisorii dumneavoastră de mulțumire către participanți.

Mă bucură foarte mult acest succes, care fără îndoială se datorează efortului deosebit din partea dumneavoastră, efort pentru care vă felicit.

De asemeni doresc să vă mulțumesc pentru contribuția la opera de difuzare a poeziei și a culturii în general, o sarcină deloc ușoară, în care un număr restrâns de persoane suntem implicați, dedicându-ne truda și generozitatea în folosul artei. Lumea de azi necesită acest efort din partea noastră.

Un salut afectuos din Barcelona. (9 octombrie 2013)

Albert Lazaro Tinault

Mulțumesc dragă Flavia,

Pentru experiența extraordinară a Festivalului de la Val-David !

Îți sunt profund recunoscător pentru toată generozitatea ta și pentru disponibilitatea ta în a împărtăși cu ceilalți și inclusiv cu mine tot binele pe care îl posezi și pe care l-ai cunoscut în viață !

Te îmbrățișez cu respect și afecțiune. Ești o persoană deosebită.

Jüri Talvet,

poet și academician, Tartu, Estonia, 12 octombrie 2013

Mulțumesc pentru invitația de a participa la cel de-al VIII-lea Festival Internațional de la Val-David. Am întâlnit aici un grup minunat de artiști, poeți și scriitori cu o creație și o viziune artistică dintre cele mai diverse și pentru aceasta nu voi putea niciodată să-mi exprim îndeajuns gratitudinea pentru că m-ați invitat.

Această experiență a constituit pentru mine o adevărată încântare și un prilej pe care nu aș fi dorit în niciun caz să-l ratez.

N.A.Yara Stein,

poetă și profesoară universitară,
Chicago, USA

NICOLAE POPA

In memoriam

Consătean cu familia de medici Nicolaescu de la Spitalul rural din Tutova-Vaslui, vestiți specialiști în îngrijirea oamenilor și gospodari care le-a făcut faima, ostracizați de regimul comunist până la dezmoștenire – prin confiscare la faimoasa Lege 18/1968 de Casa de la Durău unde visau să se retragă după pensionare, Nicolae Popa rămâne un nostalgic al locurilor de baștină...

Poartă în suflet, fiște, povara amintirilor din acele vremuri când nu numai părinții, țărani-țărani, au suportat supliciile unei perioade de care nu trebuie uitat niciodată, ci, alături de ei, lumea mare a satelor, intelectualii nu numai marginalizați, chiar jefuiți, au suportat cu stoicism fărădelegile, doctorul Nicolaescu îmbolnăvind-se grav, dar cu destulă putere, ca în ultimele clipe ale vieții să-și scrie amarul și crezul până și pe crucea mormântului: „Nu vă voi ierta niciodată!”

Anii aceia poate i-au dictat și profesia lui Nicolae Popa, pentru că după ce a absolvit Școala primară în sat la Tutova, Liceul la „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad, a luat drumul Iașilor, unde în 1963 a absolvit cursurile Școlii Tehnico-Sanitare, la specialitatea... anatomie patologică. Timp de șase ani a activat în cadrul Institutului de Medicină „Gr.T. Popa”, după care s-a alăturat ministerului colectiv de la Spitalul Universitar „Socola” din Iași, unde, s-a simțit puternic atras de inteligența, omenia și iubirea de frumos a renumitului profesor și mare intelectual Petre Brânzei și unde a rămas până la pensionarea din 1994.

Deosebit de desfășurarea activității profesionale, noul angajat a reușit să aibă de la profesor propriile satisfacții culturale. Știindu-l un iubitor al actului de cultură, un om care cioplea în timpul liber cu meticulozitate, sentimental, bucățile de marmură sau lemn, frământa cu ardoare lutul sau gipsul din care zămislea chipurile mentorilor săi spirituali sau ale ființelor iubite, profesorul, la rândul său un artist în clipele de răgaz, i-a pus la dispoziție o cameră la demisolul unui pavilion ca să aibă propriul său atelier, un loc unde să se desfășoare, să dea libertate

și viață frământărilor, ideilor, propriilor sentimente.

Întâlnirea lui Nicolae Popa cu artele a constituit, după cum spune el, dar și cei care îi cunosc itinerariile, doar un bun prilej de a se edifica, pentru că, la drept vorbind, el era acum în propriul său mediu, dintotdeauna dovedindu-se a fi un iubitor al frumosului. Încă din tinerețe, era un permanent descoperitor al esenței naturii și omului, pe care, încerca să o modeleze în fel și chip, raportând-o la sine. Acum voia mai mult. De aceea a și simțit nevoia să urmeze cursurile Școlii Populare de Artă, profesoara Lucreția Filioreanu-Dumitrașcu fiindu-i marea călăuză în cunoașterea și desăvârșirea cunoașterii artei sculptatului. Încă din timpul școlii, dar mai ales după, Nicolae Popa nu numai că se afirmă prolific și de calitate, dar doboară recorduri personale, cucerește premii și locuri care îi fac cinste lui, vasluienilor sau bârlădenilor, dar și nouă, ieșenilor, care îl întovărășim ca profesioniști ori prieteni.

„Lucrările lui Nicolae Popa, spunea Aurel Leon, comentându-i lucrările, sunt îndelung plănuite. Lacom să plămădească forma, el încearcă voluptatea pipăirii materiei convins că e dotat pentru portretistică. Atras de înfățișarea fizică, de jocurile luminii pe rotunjimile corpurilor, sondează în psihologia personajului încercând a-și transcende propriile sale limite. Căutând îndelung formele semnificative, Nicolae Popa încearcă să smulgă din dăltuirea lemnului, marmurei sau frământarea lutului, fragmente de viață, trăsături definitorii sau ipostaze ale sentimentului” (Albumul „Să ne cunoaștem artiștii în viață”, 2001, p. 107).

Lucrările sale „Mama”, locul I la Festivalul Național „Cântarea României”, în 1982, „Balerina” în 1983 și „Cătălina” în 1984, ca și „Discobol în repaus” (1987), „Eminescu” în 1990, bustul „Prof. P. Brânzei” în 1996, apoi Dimitrie Cantemir, 2000, Mihai Viteazul, Prof. Constantin Brăiescu, 2005 sunt dovezi că Aurel Leon a avut mare dreptate: Nicolae Popa este un dotat și în arta portretistică. De altfel, Gheorghe Bălăceanu crede că tocmai pentru portrete, lucrările sale satisfacând deseori exigențele comisiilor de jurizare, i s-au acordat

premiu notabile, „unele dintre lucrările premiate aflându-se și în patrimoniul Galeriei Naționale de Artă Naivă din Pitești”.

„Nicolae Popa a studiat o viață întregă și încă mai studiază anatomia ființei umane pe care o transpune în lumina creației așa cum numai El știe s-o facă. Portretele și compozițiile lui sunt unicate, lucrările au mișcare, vorbesc. Înnobilează lucrările cu starea lor spirituală de moment, făcându-le să fie unice, să fie ale lui și numai ale lui, astfel lucrările realizate de El sunt inconfundabile”, apreciază Gheorghe Boancă, artist plastic, scriitor, în același Album de operă de artă „Visul ce l-am visat”, Editura CreArt, 2011.

Când un maestru în toate, precum acad. prof. dr. Constantin Romanescu, găsește timp nu numai să scrie, dar să spună public cuvinte precum cele care urmează, într-un Cuvânt înainte la Albumul personal Nicolae Gh. Popa Tutova, „Visul ce l-am visat”, este o mare recunoaștere a valorii Omului la care ne raportăm și noi, cuvinte ce constituie însăși cinstirea pe care o datorăm autorului spuselor lor: „Ține-te bine, maestre! Intră cu îndrăzneală, atât cât o ai, în instituția care oficializează arta pe care o prezinți ca «naivă». Este naivă, e drept, cum naivi au fost și au rămas toți artiștii importanți. Și, mai ales, acordează-ți inima, care astăzi îți este îndurerată, cu dalta și ciocanul.

Lucrează, lucrează, fii prezent! Eu, ca și alții, dincolo de organizații, de grupări, de găști și celelalte, îți suntem alături de visul ce l-ai visat, care vis începe să prindă contur”.

Delicat până la Dumnezeu, profesorul nu face trimitere directă la marele necaz al sculptorului care și-a pierdut soția și unica fiică („Dedic acest album memoriei soției mele, care mi-a fost alături o jumătate de veac”, citesc pe foaia de început a lucrării), dăltuind de unul singur, ca prin muncă să-și înăbușe durerile zilnice, ci revigorează prezentul punându-și umărul drept sprijin marilor pierderi, și aprofundează: „Îl cunosc pe Nicolae Popa de mulți ani, de când era anatomopatolog. Mai simplu, mai clar, dintr-o etapă a vieții lui, pe atunci tinere, cotidian, din zori până spre seară își ducea existența într-o morgă, printre cadavre, acolo unde filozofia vieții se amestecă →

ION N. OPREA

direct cu filozofia morții... Necropsia și scormonirea trupului mort erau atunci, pentru tânărul delicat și distins, viața lui. Mai târziu, am ajuns cumva vecini, într-un spital, celebrul spital «Socola». Eu, printre vii, printre căutătorii de viață, el, înrobît în îndeletnicirea de a căuta explicații pentru moarte.

Vecini, sau aproape vecini, din încăperea în care lucra până la mine ajungeau ciudate, îndărătnice lovături de ciocan, icnetele unui muncitor cuprins de efortul de a îndeplini o sarcină grea, o acțiune laborioasă. Ciudate mi se păreau aceste sunete, într-un spațiu în care, știam, stăpânește, tiranic, tăcerea mortuară.

Într-o zi, am aflat că acolo, în secția de care îmi închipuiam că este cu desăvârșire a tăcerii morții, Nicolae Popa scotea zilnic, din lut, piatră, lemn, din desăvârșita și severa dimensiune a morții, nimic altceva decât viață. Atelierul lui mi l-am închipuit atunci, și nu greșeam, un atelier în care misterul inexistenței se transforma într-o dimensiune a creației, cea mai sublimă expresie a vieții. Delicatul meu vecin era, am înțeles, un harnic și modest Demiurg. Uneltele sale nașteau o lume, alta decât lumea reală, plină de ciudățenii, de bizare interpretări, de neașteptate imagini, așa cum este și cum trebuie să fie universul artistic”.

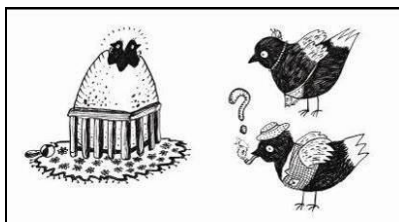
Lucrările cioplitorului de caractere – cum îl definește psihologul și artistul plastic Gheorghe Bălăceanu, pe modestul, harnicul, dar dotatul și talentatul Nicolae Popa-Tutova – *Prometeu înlănțuit, Triptic, Mihai Eminescu, Madona, Mama cu pruncul, Colegul Emil, Bunica*, dar și *Strigătul, Omul cu pipa, Ion, Cap de copil, Tristețe, Căscatul, Aviara, Agitatul și melancolia, Băiatul lui Ioana, Mustăciosul*, și nu numai, fac să-i dăm încă o dată dreptate academicianului: Albumul, ca și gama întreagă a lucrărilor din „Visul ce l-am visat”, ca să-l pătrundem și înțelege în totul, trebuie „răsfoit cu sufletul despovărat de rigorile dogmelor academice”. Să-i răsfoim Albumul, dar să-i cunoaștem și retrospectivile vieții, ca să înțelegem mai bine ce înseamnă arta, ochiul, talentul. Iată o întâmplare, povestită de artist. Nu ieșise din propriul atelier de o bună bucată de vreme, când, într-o zi, a primit invitația, de la un bun prieten, poetul Ion Teodorescu, președintele unei fundații ecologiste, să meargă, împreună cu alți colegi, într-o tabără de creație. Într-un loc minunat – în Poiana cu Cetate de la Bârnova. Înarmați cu cele necesare – șevalete, pânze, culori, dălți și alte instrumente trebuitoare – au

pornit și au coborât din autocar chiar în curtea cabanei de la Bârnova. Acolo aveau să rămână timp de două săptămâni, să lucreze și să se bucure de ospitalitatea celor care îi invitaseră, Doamna și dl Teodorescu, dar și personalul cabanei, plus atmosfera care s-a dovedit a fi deosebiți de ospitalieri.

E greu de exprimat în cuvinte ce haz îi cuprinsese pe toți când s-au văzut împreună, spune artistul Popa, tutoveanul. În prezența paharelor și a conținutului lor, dezlegător al vorbelor care deveniseră slobode, cucerit de vraja pădurii, dar și de ironiile cu care se înțepau reciproc, cu prietenie, sculptorul a simțit nevoia să contemple împrejurimile, arborii. Și-a ațintit privirea spre curtea din spatele cabanei. Era acolo un pâlcc de copaci care i-a atras atenția. În mijlocul lor, un copac, aproape desfrunzit spre vârf, îi dezvăluia o formă aparte care l-a cucerit. Ce ar putea ieși din bucată aceea, dăltuind-o ? Deocamdată, era o himeră care executa în fața ochilor lui un fel de dans cu mișcări care de care mai contorsionate. Nu s-a putut stăpâni și admirativ a arătat dansul crengilor și colegilor care, în împrejurările zilei, l-au tachinat: înfierbântat de licoarea paharului, Popa are vedenii... Și cu toții, lăsând gluma la o parte, până la urmă, au admirat ceea ce colega lor, Brândușa Alexandru, a pus pe hârtie, amintindu-și de spusele lui Baudelaire: „Natură e un templu cu stâlpi însuflețiți / Ce-ngână rar cuvinte nedeslușite-n goluri, / Prin ea omul răzbate-o pădure de simboluri”.

În ce privește creanga legănătoare din copacul din curtea ospitalieră, iată ce minunăție a ieșit cioplită și finisată artistic de către cel care nu are odihnă, fie și în mijlocul prietenilor în zilele de tabără care înseamnă tot muncă, și iarăși muncă. Parcă ar fi vorba despre o amazoană, din cărțile Nataliei Negru de la Bucumenii Tecuciului, prietenă cu G. Tutoveanu, poetul...

Alăturându-mă îndemnului de la început al profesorului și acompaniindu-l, susțin același lucru: „Ține-te bine, maestre!” Este încă de treabă... și îngerii vor statui...

**Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa,
Fotogramă din filmul „2 (Doi)”**

Cealaltă parte, mereu

Am înțeles în pragul morții de ce mi-a fost dat să mă nasc, să văd chipuri triste în ploaie, fluturi trântiți la pământ și rândunici ce nu-și mai amintesc drumul spre casă, ce uită că acasă este mereu de cealaltă parte a drumului, în cealaltă parte din noi. nu am uitat nicicând de ce mor zi de zi când nu te cânt, de ce ochii-mi verzi arată serii cum ar trebui să fie apusul. niciodată nu am vrut să văd că m-am născut pentru a crește om la umbra durerii.

Mor în universul meu

Pământule, de mă iubești cum te iubesc eu, lasă să-mi crească flori de liliac și de iasomie când mă vei înveli. Am văzut moartea purtând ochelari de soare și același baston, să nu se lase doborâtă de greutatea sufletelor adoptate. mă pândește și nu mă lasă să iubesc, să răstorn Carul Mare, să zbor odată cu rândunicile. Ne naștem singuri, trăim singuri, murim singuri. De când viața se traduce prin moarte? uneori, mor în universul meu, alteori, mă sting în al tău. mereu uit că nici nu m-am născut

Lumea răsturnată

Mai ai răbdare, tată, până mă vezi mireasă și lasă raiul să te mai aștepte. nu vreau să port voal negru, rochia – de lacrimi să-mi atârne și să mănânc colivă în loc de tort de casă. cum făcea mama când zâmbea. mai ai răbdare, timpule, cu pământul luptă-te, să-l lase deasupra, să nu-l ia dedesubt, să nu mi se răstoarne lumea. vreau să zâmbesc la gândul că tata e mereu aici și nu altundeva. ai, cerule, răbdare, ai îngerii destui. mai lasă-mi-l pe tata, e unul singur. nu vreau să rămân a nimănu

RALUCA PAVEL

Poezia tapiseriilor Gabrielei Moga Lazăr

Recentele expoziții de tapiserii din Paris ale Gabrielei Moga Lazăr au confirmat atmosfera generală de frumusețe senină pe care o respiră creațiile sale și au fost foarte bine primite de public. Deși artista a murit, arta ei continuă să trăiască.

Un vizitator care intră într-o expoziție de-a ei are impresia că pășește într-o oază de pace și armonie luminoasă și uită de zbuciumul stresului cotidian. Oricine ar fi acest vizitator (român, francez sau de altă nație) și de oriunde ar veni, el are aceeași tresărire de bucurie, aceeași impresie de întâlnire cu imagini deja văzute cândva, dar în același timp noi. Căci regăsește aici o lume de simboluri cunoscute, de arhetipuri venind din culturi ancestrale, care continuă să fie prezente în subconștientul colectiv al umanității. Și aceste imagini care-l întâmpină, departe de a fi prăfuite și plictisitoare, sunt vii și dansează înlanțuite în armonii cromatice contemporane.

Aceasta este magia pe care o operează Gabriela Moga Lazăr! Ea a găsit elixirul care transformă vechiul în nou, ea a găsit materiale cu care să construiască o punte între trecut și prezent.

Ba chiar mai mult decât atât! În zilele noastre, mulți artiști cultivă „urâtenia” provocatoare și există de multe ori o prăpastie între arta contemporană și marele public. Gabriela Moga Lazăr împacă publicul cu arta. Opera ei transmite un mesaj optimist pe care oamenii de rând îl înțeleg și de care se bucură.

Criticul de artă Radu Bagdasar făcea o analiză pertinentă a creației sale spunând: *Lucrările sale sunt interesante pentru că ele par a ne oferi soluția reducerii unei vechi și pre-supuse dihotomii între arta populară și cea cultă, deplina consonanță și îmbinare organică între cele două fenomenalități artistice.*

Aceeași părere împărtășește și criticul francez, Pierre-Emile Girardin; în revista sa ART'issime. El descrie tapiseriile Gabrielei Moga Lazăr ca fiind opere care: *leagă cu eleganță arta tradițională de arta modernă.*

Dar artista are și alte valențe, utilizând și alte mijloace de expresie. Astfel, ea a creat și o remarcabilă colecție de portrete țesute, de o incredibilă expresivitate, unde cu ajutorul firelor de lână și a nuanțelor ingenios alese reușește să redea detalii sugestive, pe care chiar și unui pictor i-ar fi greu să le pună în evidență. De obicei, ea realizează aceste portrete cu lână groasă țărănească, mai greu de lucrat decât cea fină, ceea ce face ca reușita lor să fie cu atât mai impresionantă.

Un vizitator (și nu unul oarecare, ci un restaurator de tablouri de la Muzeul Louvre din Paris) a sesizat bine cele două direcții prezente în opera artistei. Referindu-se la tapiseriile inspirate din folclor, el spune că sunt „*poezii*” și referindu-se la portrete, spune că sunt „*povești din fire*”.

Într-adevăr, creația Gabrielei Moga Lazăr înglobează două „registre”.

Pe de o parte, „*un registru simbolic*”, cuprinzând opere în care stilizarea joacă un rol major și unde artista integrează motive împrumutate din arta tradițională (mergând cu simplificarea formelor uneori până la abstract).

Pe de altă parte, „*un registru figurativ*” care conține opere create într-o manieră proprie și cu un subiect foarte rar în tapiserie: portretul.

Gabriela Moga Lazăr nu considera țesutul ca fiind un meșteșug separat de artă. Ea credea că un adevărat artist-creator de tapiserii nu trebuie să se mulțumească doar cu desenarea unui proiect de tapiserie, ci trebuie să participe la toate etapele de lucru până la realizarea finală a lucrării, deci trebuie să țeasă el însuși tapiseria. Din aceasta cauză, portretele pe care le-a realizat sunt vii (căci nu sunt copii fără viață, cum se întâmplă când artiștii dau un desen țesătorilor ca să-l reproducă).

Cu o măiestrie remarcabilă, artista știa să aleagă nuanțele de culori, evitând culorile stridente, știa să scoată efecte artistice jucându-se cu grosimea firului de lână, cu calitățile tactile ale firelor, cu plinurile sau golurile din țesătură. În expozițiile ei, armoniile cromatice conduc spiritul spre o simfonie dulce care odihnește sufletul, iar personajele reprezentate prind viață ca-ntr-un basm.

De altfel, maeștrii țesători de la Aubusson au admirat tehnica ei ire-

proșabilă cu ocazia unei expoziții pe care ea a avut-o în acea regiune. Măiestria artistei a fost remarcată și de Roland Galice, profesor de tapiserie la „Manufactura Gobelins” din Paris, care scria: *Sensibilitatea dvs., grija dvs. pentru execuția lucrării aduc bucurie ochilor și inimii noastre.*

Artista nu importa „formule” artistice străine sau „rețete” la modă, ci crea un univers nou. Un univers al ei personal, cu o profundă esență românească, dar ușor de înțeles în mod instantaneu de orice privitor, oricare ar fi originea acestuia.

Lucia Olaru Nenati scria în revista „Luceafărul” din Botoșani: *Gabriela Moga Lazăr repetă paradigma Brâncuși. Adică valorifică din perspectivă universală simbolurile general valabile extrase din arta noastră populară, prelevând cu pricepere, intuiție și știință îndelung dobândită, reperatele particulare, dar purtătoare de virtuți ale permanenței din estetica profundă a ethosului românesc.*

Drumul Gabrielei Moga Lazăr este extraordinar; născută în 1926 în Transilvania (în satul Vișinel de lângă Sârmaș, Mureș), ea a reușit să facă cunoscută și apreciată tapiseria românească în străinătate, devenind „*mesagera sufletului românesc*” peste hotare, cum o caracteriza un ziar francez.

După studii la Cluj, întreaga ei viață este legată de Iași, unde mult timp a lucrat la Liceul Pedagogic. Munca sa de profesor în domeniul tapiseriei la acest liceu și colaborarea cu etnografa Emilia Pavel de la Muzeul Etnografic al Moldovei au condus-o să dezvolte o nouă →

SIMINA HUSER

Excelsior

Murdar

Ce am scris până acum, am șters. Preferam să zic că nu s-a salvat, s-a șters singur, să pot arunca totul asupra fatumului. Dar n-a fost să fie. Nu-mi acceptam eu cuvântul alb pe negru. Și nu atât cât nu-l acceptam, ci nu suportam ideea de a fi citit de altcineva. Sunt de acord cu scrisul de plăcere, pentru tine însuși și atât. Dar scrisul vândut și împărțit și trăit într-un fel total diferit de ceea ce ai gândit tu, mi se pare o cruzime. De aceea nici nu-mi mai place atât de mult faptul că scrisul este cameleonic (idee probabil folosită anterior, dar niciodată nu citesc ce am scris înainte ; oricum aș uita, deci nu-mi folosește la nimic). Mă gândeam că dacă scrisul este cameleonic, el se mulează după suflet. Însă egoismul caracteristic m-a făcut să uit faptul că eu sunt sufletul din incipit, de la care pornește totul. Și atât. Restul rămâne sub retina cititorului plictisit, niciodată mulțumit, care-și caută refugiul în niște rânduri scrise de cineva la fel de confuz ca și el. Iar când așteptările nu sunt satisfăcute, e vina celui de la început. Însă cine te-a pus să citești rânduri care nu pot fi certitudini? Citește Biblia. Dacă Dumnezeu s-a ascuns în viziuna Lui, nu mai citi. Nu e o obligație, e cel mult un hobby.

Nu, scrisul nu eliberează. Scrisul nu ajută, ci devine treptat o obligație care nu lasă conștiința ta sau a altora în pace, care zgârie creierul până ajunge iar în degete, pentru a se elibera gândul. Nu există „nu vreau”, ci „trebuie”, iar

trebuie își impune mult mai bine voința de cuvânt. „Trebuie” răsună până în cer și înapoi, reîntorcându-se pentru a-și dubla ecoul. Într-un final, sunetul mușeniei devine atât de insistent și de dureros, încât i te supui. Deci noi ne supunem scrisului, nu el nouă. Într-un mod absolut, transcendent, definitiv... Însă suntem ființe slabe. Degeaba ne apărăm, nu vom reuși niciodată să ascundem cine suntem cu adevărat, atunci când ne eliberăm prin scris.

Suntem asemănători urii. Cel mai sincer sentiment mi se pare că va rămâne mereu ura. E un sentiment general, un sentiment care se împrăștie asemenea unui virus. Nu are bariere și nu poate fi oprit. E general, e peste tot, ne sufocă. Dar e sincer. De la ură pornim, la ură ajungem. Și dacă nu pornim de la ură, sfârșim la ea. Care e rostul negării? Poate nu este chiar sentimentul de care să fim cel mai mândri, dar se pare că altul în schimb nici nu ne rămâne, nici nu primim. Probabil că nici nu dorim. Oricum nu cred în trăiri. Am crede în ele dacă am primi ceva la schimb. Totul are un preț, ne-am eticheta și singuri dacă am putea. De asemenea, ura este ușor de împărțit. Este capabilă să fie transmisă și celeilalte părți, în cazul în care cealaltă parte nu este contaminată încă. Un sentiment ce fascinează, ce preschimbă omul, ce malformează trăsăturile, ce ciuntește albul sufletului, crăpându-l în nuanțe de negru. Ar mai exista și indiferența. Dar indiferența părăsește categoria normalului, a sentimentelor clare, aproape palpabile.

Nici nu e sentiment. E o stare. Ura e pe negru, dar indiferența are o culoare încețoșată. O zi încețoșată, cu ploaie mărunta, rece și caldă, ce fisurează asfaltul cu duritatea ei. Indiferența este de admirat, este greu de găsit, dar suntem conștienți de prezența ei și preferăm să ne ascundem de numele ei, să nu auzim de această trecere în neant. Probabil ADN-ul ei este atât de ciopârțit încât nu se poate metamorfoza în ceva concret. *Un ADN indiferent*, lăsat în voia sorții, în voia lui Doamne-Doamne. Ce blând pare cuvântul scris lângă unul atât de dur și de sec. Nu e nevoie să ne mărturisim păcatul, știm deja ce am făcut, refuzăm să mai fim confuzi. Refuzăm să mai fim umani. Învățăm că trebuie să ne ferim de oameni. Trebuie.

Nu prea mai reușim să ne mințim până în clipa asta că suntem împliniți. Dar suntem indiferenți.

Și ce dacă.

MIRUNA IOANA MIRON

→tendință în arta tapiseriei românești cu creații care fac legătura între arta modernă și arta populară. Profesoară la Liceul Pedagogic și la Școala Populară de Artă, ea a format generații de tineri și în 2010 această activitate i-a fost recompensată prin acordarea medaliei „Distingție de onoare”.

În ultimii ani, Gabriela Moga Lazăr s-a consacrat cu totul activității artistice expunând mereu în România și în Franța. Lucidă și plină de entuziasm până la capăt, ea a lucrat la tapiserii până în ultimele zile ale vieții.

Astfel, a avut expoziții personale în Franța (la Paris, Montrouge, Masgot – Aubusson, La Méniltré – Angers, Châtillon, Montigny le Bretonneux etc.) și în România (la Iași, București, Botoșani, Cluj, Bârlad, Suceava etc.) De asemenea, a participat la expoziții, până în ultima clipă. În 2011, a participat la Salonul

de Toamnă de pe Champs Elysées la Paris, ba chiar și la începutul lunii decembrie 2012, mai expunea cinci tapiserii la expoziția „Art en capital” la Grand Palais din Paris.

Artista a obținut și medalia „Mérite et Dévouement Français”, ca o recunoaștere a aportului ei la cultura franceză prin crearea tapiseriilor: „Balzac” și „Victor Hugo”.

Din păcate, Gabriela Moga Lazăr ne-a părăsit pe 28 decembrie 2012.

Dar expozițiile planificate în 2013 au fost menținute și după moartea artistei. Astfel, în luna ianuarie, două tapiserii de-ale ei au fost expuse la Trienala din Paris, tapiserii care au primit „Le prix du public”. Tot în luna ianuarie, două tapiserii de-ale ei au fost prezente la Salonul organizat de Primăria din Montrouge.

În martie 2013, tapiseriile sale au fost expuse la galeria „Art & Events”

de lângă Centrul Pompidou din Paris. Ca urmare a succesului obținut, Institutul Cultural Român (Ambasada României din Paris) și „La Maison des Associations Paris 7°” (sub egida Primăriei arondismentului 7 din Paris) au ținut să aducă un omagiu artistei prin organizarea în luna iunie a altor două expoziții.

Și de asta-dată, ca și la celelalte expoziții, tapiseriile sale obțineau o mulțime de elogii. Aceasta e o frumoasă reușită pentru imaginea artistei, dar și pentru toți românii.

Trecerea prin viață a Gabrielei Moga Lazăr nu va rămâne fără roade. Artă ei este înțeleasă de oricare privitor, fără să aibă nevoie de explicații sau de traduceri; ea nu aparține doar României, ci aparține lumii întregi.

**A se vedea site-ul:
www.gabrielamogalazar.com**

SĂ ANIMĂM... ANIMAȚIA!

Născută în 1989, în prima zi a zodiacului Gemenilor (despre care astrologii spun că se caracterizează printr-o excelentă capacitate de comunicare), **Ilinca Maria Lăzărescu-Ședa** a absolvit anul acesta masteratul în cadrul UNARTE, București, după ce a urmat secția Grafică la aceeași instituție. În perioada august 2010-ianuarie 2011 a fost studentă Erasmus la „Université Jean Monnet” din Saint-Étienne, Franța, secția Arts Plastiques. De doi ani (2012 și 2013), este bursieră a Fundației Principesa Margareta a României, programul „Tinere Talente”. Începând cu anul 2009, a expus în manifestări de grup, la Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov (2009), la Universitatea „Dimitrie Cantemir” (Art Expo, 2010), Galeria Simeza (expoziție de prezentare a lucrărilor de licență, 2011), în cadrul Festivalului George Enescu (proiect „EBienale”, 2011), la Sala Palatului („Contempora 2”, 2011), la Galeria Casa Arte (E.G.G., 2012), la Biblioteca Metro-politană (mai 2012) și la Ateneul Român, București (noiembrie 2012) („Tinere Talente”), în cadrul Galei Tinerelor Talente, la Biblioteca Națională a României (noiembrie 2012), la Galeria Căminul Artei, București („Masterplan”, iulie 2013).

În 2012, a obținut premiul I al concursului „Inspired”, secțiunea „Illustration”, București.

În vara acestui an, a participat cu filmul **2 (Doi)**, la Festivalul Internațional de Animație Anim'est, București și la competiția internațională de scurtmetraj de animație din cadrul Festivalului Internațional de film „Anonimul” desfășurat la Sfântu Gheorghe, în Delta Dunării.

*

– Dragă Ilinca, în primul rând vreau să te întreb ce simte un foarte tânăr absolvent al cărui scurtmetraj s-a numărat printre cele trei (!) selecționate spre a reprezenta România la un festival de prestigiu, cum este „Anonimul”? Ai participat direct, te-ai aflat alături de cinești din mai multe țări – cu ce impresii, cu ce sentimente te-ai întors din Delta (îți propun să ignorăm... inevitabilii tântări!)?

– Participarea la „Anonimul”, prima

participare a lui „2” la un festival, a reprezentat o mare încurajare, pentru că filmul a concurat în secțiunea internațională de animație, laolaltă cu producții de mai mare amploare din punct de vedere tehnic și material, din toată lumea. Faptul că un film studentesc, realizat de mine cu ajutorul unei echipe foarte restrânsă, a fost acceptat în competiție și apreciat, a fost un prim pas foarte important și încurajator. Desigur, la asta se adaugă experiențe noi și foarte interesante: a lua parte la un festival altfel decât ca spectator, a te afla în competiție și a observa reacțiile oamenilor (din fericire, pozitive!).

– Ce este Bronzia?

– E proiectul realizat ca lucrare de licență la absolvirea UNARTE. E o carte! Tehnic vorbind, cartea „Bronzia” este un experiment grafic ce reprezintă un pseudo-studiu asupra unei țări fictive, prezentat într-o limbă fantastică și ilustrat prin elemente grafice de natură fabuloasă. Povestea acestei țări se conturează prin informații din domeniul culturii, istoriei, geografiei, limbii, florei și faunei Bronziei. Bronzia este ilustrată pe parcursul a 34 de pagini prin desene realizate în tehnica tușului și a acuarelei pe hârtie, acestea fiind apoi prelucrate digital, tipărite și legate manual. Imaginea de pe copertă este o linogravură imprimată pe material textil, reprezentând harta țării imaginare.

– Dar sentimental? De unde și de când vine denumirea acestei țări?

– Bronzia există de ceva timp, în copilărie m-am jucat inventând o întregă identitate a unei țări fictive: creasem un alfabet, desenam hărți,

vorbeam în limba bronziană și făceam, la comandă, chiar și pașapoarte pentru vizitatori...

– Și încă o carte, cu un titlu ce ține de aritmetică – 2 (Doi)!

– Cartea aceasta prezintă povestea ilustrată a unei păsări, numită 2 (Doi), ce se naște cu două capete într-o comunitate de păsări normale. 2 suferă pentru că nu este bine primit de colegi, la școală, în societate, dar totul se schimbă într-o bună zi, când participă la un concurs de adunat grăunțe. Acolo reușește să demonstreze tuturor puterea muncii în echipă, îi impulsionează pe ceilalți să devină ca el, participanții (chiar și spectatorii) grupându-se în cele din urmă câte doi. Cu toate acestea, eroul 2 este cel care va primi premiul 1. Povestea se întinde pe 32 de pagini și este ilustrată prin desene în tuș pe hârtie, prelucrate digital, editate, printate, paginile fiind legate manual.

– Prin ce aventuri a mai trecut 2 (Doi)?

– Vorbind acum nu despre personaj, ci despre carte – a devenit un scurt-metraj de animație realizat ca proiect de master în cadrul UNARTE și UNATC, București, avându-i profesori coordonatori pe dl Nicolae Alexi și pe dl Radu Igazság, cărora țin să le mulțumesc și pe această cale pentru atenția cu care au supravegheat transformarea cărții în film! Pentru a fi posibilă această transpunere au fost necesare schimbări ce țin de partea vizuală, grafică, narativă și, nu în ultimul rând, de cea a execuției animației.

– Mai concret...

– Animația conține 82 de scene, iar tehnica folosită este stop-motion. Pentru 12 minute și 45 de secunde de film, au fost desenate aproximativ 500 de cartoane și folii de acetofan reprezentând personajele și decoriurile, ce ulterior au fost fotografiate și montate digital. În total, au fost realizate aproximativ 12.000 de fotografii.

– Și câte ore de muncă?

– Deși proiectul propriu-zis îl pregăteam de peste un an, în ultimele luni de zile, pentru a termina desenele, decuparea și filmarea (aici, cu mult ajutor din partea dlui profesor Igazság, care este neobosit), ajunsesem să lucrez peste 12 ore pe zi, cu o singură pauză de masă. →

RODICA LĂZĂRESCU

ECHINOX - 45

În zilele de 6 și 7 decembrie 2013, la Cluj-Napoca, vor avea loc manifestări dedicate împlinirii a 45 de ani de existență a revistei „Echinox”.

În program: **Vineri, 6 decembrie**, orele 11-13 – Adunare festivă în Aula Magna a Universității Babeș-Bolyai, ora 13,30 – Dezvelirea, pe clădirea din strada Universității nr. 7, a plăcii care marchează această aniversare, ora 14,00 – Cocktail oferit de Rectorul Universității „Babeș-Bolyai”, ora 17,00 – Vernisajul expoziției de artă plastică „Echinox”, la Muzeul de

Artă; Recital de pian susținut de Georgiana Fodor, de la Academia de Muzică „Gheorghe Dima”, în sala Tonitza a Muzeului de Artă.

Sâmbătă, 7 decembrie, orele 10-13 (la Uniunea Scriitorilor, Filala Cluj, strada Universității nr. 1) – Lansarea antologiei *Poeți germani ai revistei Echinox*;

Lansarea unor cărți publicate de echinoxisti în anul 2013, prezentate, la cerere, de autorii lor; Cocktail, ora 17,00 (la Facultatea de Litere, strada Horea, nr. 31); Expoziție de carte a foștilor și actualilor redactori ai revistei „Echinox”;

Recital de poezie echinoxistă, în lectura autorilor.

Fondul național de manuscrise

Biblioteca Județeană „G.T. Kirileanu” din Piatra Neamț invită scriitorii români, membri ai Uniunii Scriitorilor din România, să participe la crearea Fondului Național de Manuscrise. În acest scop, invităm pe toți scriitorii din România și din diaspora să ne ofere câte 10-15 pagini de manuscris (poezie, proză, eseu, reflecții etc.) care se vor regăsi în colecțiile Bibliotecii „G.T. Kirileanu”.

De asemenea, solicităm deținătorilor de manuscrise ale unor autori dipăruți să aibă bunăvoința și

să ne ofere pagini de manuscris (poezie, proză, corespondență, jurnal ș.a.), obligându-ne să le conservăm și să le valorificăm spre celebrarea și promovarea operei și numelor în discuție.

Într-o perioadă în care manuscrisul în format clasic este pe cale de dispariție, înlocuit de forme și variante electronice, considerăm că amprenta individualității fiecărui scriitor trebuie păstrată, conservată și valorificată prin metode specifice.

Biblioteca Județeană „G.T. Kirileanu” se obligă să păstreze în bune condiții manuscrisele, să le valorifice

prin expoziții tematice, aniversare, omagiale, să le promoveze în cărți, albume, în alte programe documentare.

Numele donatorilor vor fi făcute publice, manuscrisele vor intra în patrimoniul cultural național.

Adresa la care primim manuscrisele este următoarea: Bdul Republicii, n. 15, Piatra Neamț, cod poștal 610005, Județul Neamț.

Inițiator proiect, director al Bibliotecii Județene „G.T. Kirileanu” din Piatra Neamț,

ADRIAN ALUI GHEORGHE

→

SĂ ANIMĂM... ANIMAȚIA!

– O întrebare mai dureroasă: care este starea animației românești, care este viitorul filmului din această categorie? Dar al realizatorilor lui?

– În România nu există o școală de animație, cei care își doresc să realizeze filme sunt autodidacți și, de cele mai multe ori, lucrează singuri asupra tuturor aspectelor unui film, neputând să le controleze pe toate fără o echipă profesionistă. Pentru studenți, în afară de enclava reprezentată de cursurile de animație de la UNATC (numele dlui Radu Igazság se află pe multe generice ale filmelor studențești) și de informații culese din diverse surse, nu există un cadru organizat de studiu și creație. Festivalul Anim'est, unul dintre cele mai importante de acest gen din Europa (și alte festivaluri având ca secțiuni competiționale și scurtmetrajele de animație, ca „Anonimul”), creează porțițe importante, prin competiția românească, prin legăturile pe care le

stabilește cu producțiile animației internaționale și prin diverse workshopuri și oportunități pentru doritori. Chiar și așa, se simte lipsa educației profesionale în animație și a deschiderii către acest domeniu. Există totuși ambiție și interes, realizările românești au început să fie recunoscute și sper că domeniul va continua să crească, fiindcă talent, inspirație și entuziasm, slavă Domnului, există.

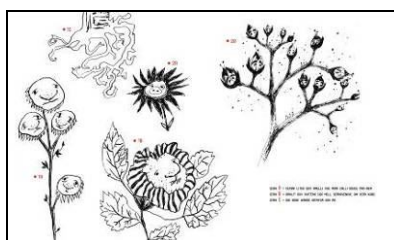
– Am lăsat pentru final ultima realizare a lui 2! Nu de alta, dar să și justificăm afirmația ta de mai sus – există talent, inspirație și entuziasm, să

încheiem și într-o notă optimistă! Deci...

– Sâmbătă, 12 octombrie, a avut loc gala de decernare a premiilor celei de-a opta ediții a Festivalului Internațional de Film de Animație Anim'est. Este cel de-al doilea festival la care am participat și, mai ales, cel care mi-a adus și primul premiu, pe lângă bucuria de a concura la unul dintre cele mai importante festivaluri europene de animație.

Deși la competiția românească se oferă, de regulă, un singur premiu, anul acesta juriul a considerat că trebuie să acorde, anume pentru filmul meu, încă un premiu, o mențiune specială a juriului, pentru „modul degajat și amuzant cu care tratează un subiect serios”.

Acesta e doar începutul și în perioada următoare voi înscrie animația la cât mai multe festivaluri, în toată lumea. Măcar să se vadă și să se audă că, vorba cronicarului, „nasc și la noi oameni”! Deși acest adevăr cred că ar trebui să se audă, în primul rând, aici, la noi!

Ilinca Maria Lăzărescu-Seda,
Ilustrație „Bronzia”

FOTOGRAFIA ÎN MARGINI DE CUVÂNT

Văzduhul e lumină,
Copacul e cuvânt,
De sus sfințește ploaia
Eternul legământ.
În abur se înmoaie
A gândurilor vină,
Lăsând deschis cuvântul
Ce umple de lumină.

Fluture viu, desprins din fire
Cu aripa-i prea subțire
Smălțuit în ape lucii
Tocmai peste ziua crucii;
Dăruind etern și clipă
Sublimând în vis, risipă.
Leagă drag în trei codițe
Părul unei mucenițe.

Un moment fast al Galeriei de Artă și Editurii brașovene KronArt l-a constituit Expoziția de fotografie, **Drumuri și margini de cuvânt în Transilvania**, a artistei Monica Livia Bărăgan. E vorba, ca să împrumut o judecată a curatorului Galeriei, pictorul și scriitorul Gabriel Stan, de un eveniment cultural complex: fotografiile fiind însoțite pe simenze nu de titluri, ci de poeme, meseriașă – o spun de pe acum, remarcabilă – în arta și tehnica fotografiei, înfățișându-se de data asta și ca o sensibilă, talentată rostitoare a stihului (adesea) esențial. Pariul e însă, în acest caz, mai cuprinzător, va fi, iată, divulgat de Gabriel Stan, care a prefătat vernisajul: frumusețea jocului e că nu cuvântul e însoțit și descifrat de imagine, dar ilustrația de cuvânt. Mai mult, aș completa eu: aceasta, imaginea, nu doar e decodată de cuvânt, dar îl preia, îl poartă; îi dă, ea, cuvântului – cum mărturisește undeva artista însăși – o vibrație mai înaltă.

Monica Livia Bărăgan e în arta fotografiei aidoma pictorului, cu condiția însă să recunoaștem, odată cu criticul și esteticianul român Ion Frunzetti, că fotografia, atunci când performează esteticeste, e pictura lui *ce este* – aici realismul acestuia (unul obiectiv, se înțelege), spre a parveni la realismul artei (precum în lucrările brașovence), devine totdeodată realismul lui *cum este*: unul, cu alte cuvinte, înzestrat cu sens, modalități și năzuințe, îmbogățit adică de plusvaloare spirituală.

Despre poeta Monica Livia Bărăgan vorbesc, iată, înseși versurile ei: „Margini de cuvânt ce taie / Drumul vieții pe o foaie, / Gândurile tac ticsite / În foite peticite, / Pașii zăpăcesc silabe / Despărțind moșii de babe, / Sensurile nepătrunse / Cad din paginile unse. / Din răscuri nepotrivate / Și cuvinte ameteite, / Se alege de departe, / Drumul ce-a trecut prin Carte”. Frumoasele stihuri, cu un ecou arghezian în ele ce adie de departe, acompaniază o fotografie cu doi bătrâni urcând o alee, cadrul e aci, prin opțiunea și expertiza ochiului, o compoziție memorabilă. Totodată versurile mai anunță ceva: că expoziția Monicăi Bărăgan s-a bucurat, concomitent, de lansarea unei cărți-album (o capodoperă, ca să zic așa, de libristică – calitatea hârtiei, tehnoredactarea inedită, inspirată etc. – datorată editorului Gabriel Stan), un album cuprinzător, în paralel, de imagini și strofe, din care **Vatra veche** reproduce, iată, câteva pagini.

A.I. BRUMARU

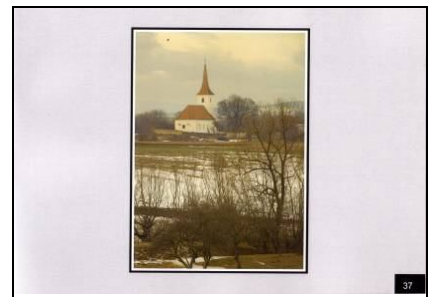
Cuvintele au pus
Culoare pe perete
Și au născut apoi
Tăceri nevinovate;
Îngeri cu rozuri pale
Vor să te îmbete,
Ziduri subțiri
Se scorojese
În șoapte.

S-a îngroșat rugina
Pe spița învechită,
În torsul roții timpul
Învârte-a lui ursită
Și-aplecă tot mai tare
Spinarea gârbovită.
În ochiul de fereastră
Ce timpul zugrăvește
Cuprinsă de sifală
O lacrimă rodește.

Fir verde de busuioc
Și tîmâie la un loc
Au împodobit cu har
Părul Doamnei în altar.
Șapte stele au plecat
Și s-au dus
Un cer mai sus...
Cu puterile lor toate
Țin porțile descuiate.

JUN ȘI LIMBAJUL INIMII

Recitim *Micul Prinț* ca să ne amintim că „limbajul e sursă de neînțelegeri”, că nu întotdeauna vorbele sunt benefice. Că poate exista un limbaj al inimii, al ochilor, al gesturilor. N-are sens să uzăm cuvintele, printr-o repetare bezmetică, așa cum spunea Erik Orsenna. Vulpea lui Exupéry știe că „nu cunoaștem decât ceea ce îmlânzim”.

Cine e, deci, Roberto? Proprietarul unui magazin de unelte. Muncește copleșit de rutină. Își asumă solitudinea, chiar dacă Mari îi arată o afecțiune încăpățanată. Din ziare, colecționează știri teribile, absurdoide, fără sens. Una din ele conține un tragism amuzant. O idilă în China.

Peisaj de vis, barcă, iubire. El vrea să îi ofere ei inelul de logodnă. Tocmai atunci cade o vacă dintr-un avion. Barca distrusă, fata moartă, băiatul supraviețuitor. Așa începe filmul lui Sebastian Borensztein, *Chinese Take-Away* din 2011, premiat anul trecut la Comedy Cluj. Adică a fost „cel mai bun film”. Despre comunicare sau despre depășirea barierelor lingvistice. Chinezul Jun, care apare în viața lui Roberto, este exact băiatul din barcă. Însă vom afla asta la finalul filmului, în care joacă Ricardo Darin, Ignacio Huang, Muriel Santa Ana. Criticul de film Ioan-Pavel Azap făcea o paralelă cu filmul lui Marian Crișan – *Morgen*. În orice caz, filmul ne cucerește deplin, chiar dacă la început apare pe ecran remarca ”film de adormit”. Poate că... de trezit. Din suficiență, egoism, banalitate.

Jun apare acolo în căutarea unui unchi. Roberto îl găzduiește cu crispă, cu speranța că va scăpa de el, chiar dacă e un băiat curat, politicos. Nu se pot înțelege și, totuși, conviețuiesc, găesc supape de comunicare primară. Iată: cineva are nevoie acută de tine! Jun crede că totul are un sens, în timp ce Roberto e convins de absurdul vieții. În final, pricepe și el, înțelegem și noi că totul se leagă, că nimic nu e întâmplător. Că el, Roberto, e capabil să surmonteze carapacea seacă a singurătății. De aceea pleacă s-o caute pe Mari. Care mulgea o... vacă, în acel peisaj campestru. Totul e rotund. Demonstrație fără cusur. Să nu uit: actorul Darin uimește în acest rol. Pur și simplu strălucește în tot, cu o dezinvoltură netrucată.

ALEXANDRU JURCAN

Scena

Piatra - între prăpastia memoriei și deziluzia realității

Piesa dramaturgului Marius von Mayenburg „Piatra” este o scriere în care acțiunile din viața aceluiași personaj se întrepătrund, parcurg piste înșelătoare, aproape niciodată urmărite până la sfârșit, pentru ca mai apoi să se recomună într-un tablou mai vast. Textul aduce în prim-plan procesul de disoluție al structurilor umane și sociale erodate în cazul nostru de evenimentele istorice bulversante pe care Germania le-a trăit pe parcursul secolului XX. Evoluția personajelor este urmărită așadar, prin pasaje care se întretaie și se suprapun, din anul 1935 al epocii naziste, parcurgând apoi anul capitulării – 1945, al unui stat înfrânt și în ruine, apoi anii refugiuului și ai separării Germaniei în două regimuri politice diferite. Anul 1993, de după reunificare, este ultimul în ordinea momentelor piesei, dacă ar fi să le luăm cronologic.

În montarea de pe scena Teatrului Studio cu masteranzii Universității de Arte, regizorul Theodor Cristian Popescu închipuie un spectacol de rafinament în termenii unui realism axat pe acțiuni ce par a anticipa o dramă circumscrisă unui trecut dubios și plin de trădări.

Aportul actorilor în spectacol deține o pondere cel puțin egală cu cea a regiei. Personajele apar ca niște portrete desprinse dintr-un vechi album

de fotografii, imprimându-se în memoria afectivă a spectatorilor prin prestațiile actoricești.

Cu toate deosebirile de fond între aceste două personaje – Mize și Witha - exponente ale unor categorii sociale și grupuri etnice aparent opuse, o ciudată fraternitate se instaurează între traiectoriile lor existențiale. În ultimă analiză, marile transformări ale societății din cei aproape 60 de ani pe care Witha îi traversează o vor marca într-un mod asemănător cu destinul evreicei Mize. Durerea, frica, teama de persecuții, deznădejdea vor provoca și în sufletul ei aceleași leziuni, venite prin alte circumstanțe.

Georgiana Ghergu în Witha este singura interpretă din spectacol care parcurge toate timpurile acțiunii. Ea a avut sarcina dificilă de a întruchipa cu

emoție și adevăr trăirile unui personaj atât de mobil. Actrița intră însă uneori cu o prea mare ușurință în stările vârștelor, fără să punteze o metamorfoză evidentă și necesară în jocul său. Ioana Cheregi în Mize convinge printr-un joc ponderat, lipsit de artificii. Vocea ei este a sângelui umilit, a orgoliului rănit și nu a aparențelor conciliante. În jocul Emiliei Banciu (Heidrun) răzbate nostalgia pentru o lume ușor înfrumusețată de capriciile memoriei, o nostalgie dublată însă de ironie, mai degrabă o spaimă secretă în fața unor realități îndoielnice și perisabile. Bianca Holobuț (Stefanie) își alternează registrul în funcție de vârsta personajului, servindu-se când de gesturi stângace, de copil, când de tonul ironic și revendicativ al unui om deposedat de un bun care i se cuvenea. Portretul adolescentei Hannah – nonconformistă și cu o psihologie confuză, este schițat de Amelia Toaxen. Alt tânăr artist cu o contribuție notabilă, ce ajută la conturarea acestui tablou, este Adelin Ilie în Wolfgang, singura prezență masculină de pe scenă.

Abordarea scenografică trădează o anumită sărăcie a mijloacelor de recuzită, dar e funcțională. Decorul nu se ridică la spiritul spectacolului. Evoluția tinerelor talente te fură însă și nu prea ai timp să îl remarci, atmosfera reprezentației fiind susținută aproape în întregime de protagoniști.

SILVIU MILĂȘAN

Expo

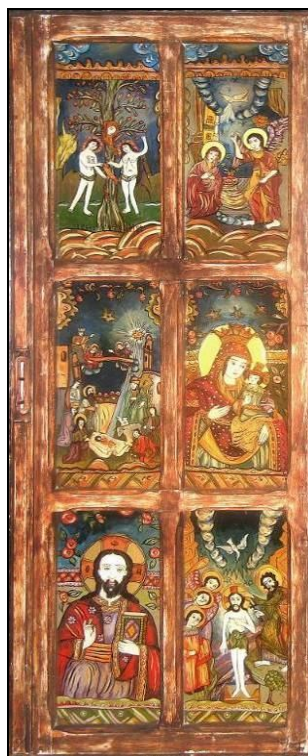
„Icoana din fereastră” la Budapesta

În cadrul proiectului „România culturală”, Institutul Cultural Român de la Budapesta, director Gabriela Matei, găzduiește o expoziție de icoane ortodoxe, intitulată „Icoana din fereastră”, cu lucrări realizate de membrii Grupului de Artă Religioasă „Deisis” din Târgu-Mureș: Klara Balazs Pădurean, Marcel Naste, Călin Bogătean, Emilia Manole, Ana Sălăgean, Elena Costinaș, Veta Pașcu, Marina Kulcsar Pârvu, Codruța Băciuț, Raluca Focșan, Veress Zsuzsa – membri, președinte Nicolae Băciuț).

Expoziția va cuprinde o selecție din cele trei cicluri de lucrări „Icoana din fereastră” (realizate la Castelul regal de vânatoare de la Lăpușna, județul Mureș, în 2008), „Crucea din fereastră”, realizate la Mănăstirea Doamnei, Toplița, județul Harghita, în 2009, și „Lumina crucii”, realizate la Centrul Cultural „Sf. Pahomie”, Gledin, județul Bistrița-Năsăud, în 2013.

La aceste lucrări se adaugă icoane pe sticlă, realizate de Balazs Klara și Veress Zsuzsa, precum și lucrări din ciclul „Prapuri”, realizate de Marcel Naste.

Vernisajul expoziției va avea loc în 4 decembrie 2013, expoziția fiind prezentată de Nicolae Băciuț, curatorul acesteia.

ICOANA DIN FEREASTRĂ

Mă-nchin la tine
și mă uit la tine,
în ochii-n care
mă privești.

Mă uit la tine,
și mă-nchin la tine
ca la lumina
din ferești.

Mă-nchin la tine
și mă uit la tine,
până privirea
mi se face rană.

Mă-nchin la tine
și mă uit la tine,
doar prin ferestrele
care devin icoană.

NICOLAE BĂCIUȚ

Pelerini mureșeni în Țara Sfântă

Un grup de 50 de pelerini mureșeni, în frunte cu părintele dr. Nicolae Gheorghe Șincan, au fost o săptămână oaspeți ai Țării Sfinte. Ei au vizitat orașele Bethlehem, Nazaret, Ierusalim, Haifa Tel Aviv, mai ales în ceea ce înseamnă locurile sfinte.

La Betleem a fost vizitată Biserica Nașterii Mântuitorului, apoi Câmpul Păstorilor, Mănăstirile Sf. Sava și Sf. Teodosie, la Hebron s-a vizitat Stejarul lui Avraam, unde se crede că a avut loc prima Teofanie. A urmat Mănăstirea Ortodoxă Rusească din oraș, singura Biserica creștină din Hebron.

Alte repere: Mănăstirea Ortodoxă Grecească Sf. Gheorghe din Hozeva și a Sf. Ioan Iacob Hozevitul.

La Ierusalim, s-a vizitat Orașul Vechi, cu o primă vedere panoramică de pe Muntele Măslinilor, urmând Cimitirul Evreiesc, Biserica Pater Noster (Tatăl Nostru) și Biserica Înălțării, Grădina Ghetsimani, Biserica Națiunilor, Mormântul Maicii Domnului.

Traseul a inclus și Via Dolorosa, până la Biserica Sf. Mormânt.

Pe Muntele Sion s-a vizitat mormântul Regelui David, locul

La Biserica Schimbării la față

Pelerinii, la Așezământul Românesc de la Ierihon

Cinei celei de Taină.

Zidul Plângerii a fost și el inclus pe traseele vizitate în Ierusalim.

La Ein Karem, reper a fost locul unde s-a născut Ioan Botezătorul.

În orașul-port Haifa, pe țărmul Mării Mediteraneene, obiective principale au fost Mănăstirea Stella Maris, dar și o parte a grădinii Bahai.

Marea Galileii a fost traversată cu barca, după vizitele la Capernaum și

Tabgha, locul unde s-a întâmplat minunea înmulțirii pâinilor și peștilor.

S-a urcat pe Muntele Fericirilor, unde Iisus a ținut Predica de pe Munte.

La Nazaret pelerinii s-au închinat la Biserica Ortodoxă a Bunevestiri.

De la Cana, locul unde s-a întâmplat minunea transformării apei în vin, după vizitarea Bisericii Ortodoxe Sf. Gheorghe, ca amintire, pelerinii și-au luat vin... de Cana Galileii.

La Yardenit, un loc tradițional de pe râul Iordan, unde a fost botezat Iisus, pelerinii au fost protagoniștii unui botez simbolic.

La Ierihon a fost vizitat Așezământul Românesc, dudul lui Zaheu.

Traseul a inclus și Muntele Tabor, Marea Moartă și Qumran.

În vechiul oraș-port Iafa, pelerinii au primit binecuvântarea preotului român de la Biserica Sf. Petru, loc cu vedere spre mare și port.

În linii mari și într-o dureroasă simplificare, au fost parcurse trasee pe care, se spune, e bine ca măcar o dată în viață, trebuie să ajungă fiecare creștin.

Șansa pelerinilor a fost și ghidul Elena Yitshaki, o suceveancă stabilită de ani buni în Israel.

Trăirile pelerinilor vor fi cuprinse într-o carte cu titlul „Țara Sfântă din inima mea”. (N.B.)

Vizita prietenilor de suflet la Biblioteca „Târgu-Mureș”

La Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău, a avut loc un eveniment cultural de mare importanță. Un grup de oameni de cultură din municipiul Târgu-Mureș: Nicolae Băciuț, Valentin Marica, Ilie Șandru, pr. dr. Gheorghe Șincan, prof. Dimitrie Poptâmaș (citorul bibliotecii noastre) ne-a onorat cu prezența. La întâlnire cu oaspeții târgumureșeni a venit și neobositul eminescolog acad. Mihai Cimpoi, care a acceptat propunerea de a fi director de onoare la revista *Vatra veche*, începând cu numărul 11 din 2013.

Publicul, studenții de la Colegiul Financiar Bancar, a fost nerăbdător să se întâlnească încă o dată cu prietenii generoși ai bibliotecii.

Activitatea a fost onorată de discursul de excepție despre mari cărturari români a acad. Mihai Cimpoi. O mare și plăcută surpriză a fost și prezentare recentelor cărți ale Domniei sale. Este vorba de „Esența temeiului”, care este, de fapt, o monografie și include pe citorii literaturii noastre, precum ar fi: poezii Văcărești, I.H. Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Vasile Cârlova, cel care a orientat literatura română spre modernitate. Această lucrare servește drept suport de referință pentru elevi și studenți. Mihai Cimpoi a prezentat Dicționarul Enciclopedic „Mihai Eminescu”, o lucrare inedită ce conține comentarea operii eminesciene pe plan național și internațional, care include și toate personalitățile la care a făcut referință „Luceafărul” limbii române, ceea ce va îmbogăți vast cultura oricărui cititor. Studiind **Dicționarul**, facem cunoștință cu analizele celor 430 de poezii scrise de marele poet Mihai Eminescu. Rezumatul este prezentat în șase limbi. O noutate pentru toți participanții a fost lucrarea **Dicționarul General al Literaturii Române**, la care lucrează în prezent acad. M. Cimpoi și care reflectă informații despre scriitorii români din toată lumea. Acest **Dicționar** va servi drept suport de referință pentru elevi și studenți.

Publicul s-a bucurat, și de această dată, de prezența prof. Dimitrie Poptâmaș la Biblioteca „Târgu-Mureș”. Domnia sa a vorbit cu mare mândrie despre imaginea Bibliotecii „Târgu-Mureș” în comunitatea chișinăuiană și târgumureșeană, despre fondul de carte impresionant, expus accesului liber la raft, și despre serviciile de calitate oferite cititorilor de orice vârstă. Un sfat util le-a dat studenților: *Nu uitați de*

carte! Deși societatea s-a modernizat și apar noi mijloace de comunicare, cartea trebuie să rămână mereu în capul mesei, căci ea ne oferă informații pertinente, exacte, precise. Cartea este pilonul culturii, ea ne cultivă, ne învață să scriem și să vorbim. Cartea ne formează personalitatea și oricând să avem plăcerea de a reveni la carte și bibliotecă. Dimitrie Poptâmaș s-a oprit la două reviste, una fondată la Târgu-Mureș și alta în Basarabia. Este vorba despre *Vatra veche* (care apare din 2009), a cărei serie din 1894, *Vatra, foaie ilustrată de duminică*, a fost fondată de trei titani ai literaturii române: Slavici, Caragiale și Coșbuc și de revista *Viața Basarabiei*, fondată în 1932 de Nicolae Costenco și Pan Hallipa. El a menționat valoarea actualei reviste *Vatra veche*, fondatorul căreia este Nicolae Băciuț, și s-a oprit la activitatea de creație a colegilor săi Nicolae Băciuț, Valentin Marica, Ilie Șandru, Gheorghe Șincan și, îndeosebi, la cărțile noi editate la Editura Nico și aduse în dar cititorilor bibliotecii.

În continuare, am avut plăcerea să-l ascultăm pe dl Nicolae Băciuț, care ne-a sensibilizat citindu-ne din poemele sale emoționante, inclusiv o poezie fascinantă, un elogiu adus cititorului bibliotecii „Târgu-Mureș”: *Sărut stânga, sărut dreapta / Celui ce deschide cartea...*, o poezie plină de frumusețe și de cântec, o poezie ce a atins coardele inimii tuturor celor aflați în sală.

Un moment unic, un moment de suflet a fost recitalul poetic al talentului Nicolae Băciuț, care a inclus și poemul *În fiecare zi*, de Romulus Vulpescu: *În fiecare zi, ne batem joc / De păsări, de iubire și de mare / Și nu băgăm de seamă că, în loc / Rămâne un deșert de disperare*, care le-a vorbit tinerilor despre realitatea că uităm să fim umani, uităm să fim mereu buni. *Lectura ne va salva, reamintindu-ne că suntem oameni și trebuie să iubim* – un mesaj cu adevărat sublim.

Nicolae Băciuț și-a prezentat noile sale cărți: *Poeme verzi pe pereți, Cincizeci și cinci* (poeme) și *Poemul din colivie* (interpretări critice) și un set de cărți apărute la Editura Nico: *Biserici de lemn ale românilor din ținuturile mureșene*, de Ioan Eugen

Man, *Victor Crăciun*, de Mariana Cristescu, și ale bunilor săi colegi de breaslă: Valentin Marica (*Metanii peste strigătul arborelui: Versuri închinare lui Grigore Vieru*), Ilie Șandru (*Peste hotarele timpului, Pe urmele lui Octavian C. Tăslăuanu*), Gheorghe Șincan (*Aș râde, dar nu pot de plâns, Cuvinte noi, năravuri vechi, Liber în ultimul hal*).

Nicolae Băciuț a vorbit și despre proiectul Institutului Cultural Român de promovare a literaturii române în localitățile Moldovei, cu sprijinul căruia au fost întreprinse întâlniri literare în localitățile: Ialoveni, Costești, Bardari, Rușești, unde au fost primiți cu multă căldură, iar versurile recitate de scriitorii târgumureșeni a impresionat publicul, deoarece astfel de activități culturale se organizează rar în ultimul timp.

Valentin Marica, senior editor la Radio România Târgu-Mureș și redactor-șef adjunct la revista *Vatra veche*, a vorbit despre importanța *Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru”* din Târgu-Mureș, al cărui director de onoare este acad. Mihai Cimpoi. Cu mândrie și-a amintit despre lansarea volumului *Alb de duminică: Evocări ale scriitorilor târgumureșeni despre Grigore Vieru* la biblioteca noastră – un eveniment de mare amploare pentru publicul chișinăuian. V. Marica și-a prezentat noua sa carte *Metanii peste strigătul arborelui: Versuri închinare lui Grigore Vieru* și a recitat poezia *Rugăciune pe o carte*, o poezie încărcată de fascinante metafore. Se pomenește și metafora „urcarea muntelui”, care este asociată lui Grigore Vieru. Această asociere chiar i se potrivește poetului, întrucât știm că Grigore Vieru a fost mereu un luptător.

Am avut plăcerea să-l avem ca oaspete pentru prima dată la biblioteca noastră pe Pr. Dr. Gheorghe Șincan, Protopop din Târgu-Mureș, un iscusit publicist, care a prezentat 3 cărți recent apărute la Editura Nico: *Aș râde, dar nu pot de plâns, Cuvinte noi, năravuri vechi și Liberi în ultimul hal*.

Prof. Ilie Șandru a vorbit despre ultimele sale cărți: *Pe urmele lui Octavian C. Tăslăuanu, Peste hotarele timpului* și a prezentat vasta lucrare despre dumnealui – *Ilie Șandru: 60 de ani în slujba învățământului și culturii românești* din seria *Profesioniștii noștri*.

Vizita oamenilor de cultură din Târgu-Mureș a lăsat un tezaur de neprețuit în colecția *Cărți cu dedicații* a bibliotecii „Târgu-Mureș”.

CLAUDIA ȘATRAVCA,
directoarea Bibliotecii „Târgu-Mureș”, Chișinău

De la „Poduri de flori”, la „Poduri de carte”

Au trecut mai bine de două decenii de când, la Prut, s-a întâmplat una dintre „minunile” aceluia zburciat sfârșit de mileniu doi și de secol 20. Atunci, românii de pe cele două maluri de Prut, la un început de mai, când întreaga natură îmbrăcase mantia primăverii, împodobită cu toate frumusețile pământului, și-au dat, pentru prima dată, după cinci decenii, întâlnire acolo, la Prut, pentru a dărâma acel hotar nedrept, „împletit din lacrimi și din sânge”. Erau hotărâți să spulbere „piatra de hotar pe care muscalu’ a pus-o la Prut, rupând biata noastră Moldovă în două”, așa cum a scris, cu mâna tremurândă, un preot român basarabean, pe o veche carte bisericească.

Au fost „Podurile de flori” de la Prut. Atunci, pentru câteva ore, Prutul a încetat să mai fie graniță prin inima pământului românesc. Apele sale, molcome și cuminți, au încetat să mai curgă „printre țări române” și nici nu li se mai auzea „plângerea-n Carpați”! În sufletele sutelor de mii de români, adunați acolo, au renăscut speranțele. Ei aveau sentimentul că trăiesc un moment istoric și erau cu toții martorii unui viitor ce începea chiar atunci, pornind către ceasurile cele mari ale unei dreptăți ce trebuia să se întâmple pentru întregul neam românesc. „Dă-ne, Doamne, înapoi, Basarabia în Țară”!

Nu a fost să fie însă. „Podurile de flori” de la Prut au rămas doar o amintire, iar speranțele care au renăscut atunci, în sufletele noastre, au devenit o cruntă dezamăgire. Așa au vrut politicienii vremii, ca Basarabia românească – trup din trupul Țării „mărită cu atâtea jertfe și cu atâtea suferințe”, a devenit Republica Moldova – „stat independent”. Se stârpesc greu buruienile otrăvite care au prins rădăcini adânci pe trupul Basarabiei „furată, trădată mereu”! Asta în ciuda faptului că procesul istoric început în 1989 e ireversibil și „nu mai poate fi oprit, ci doar întârziat o vreme”, cum afirmă acad. Mihai Cimpoi.

„Vremea” la care se referea el era tocmai aceea în care comuniștii lui Voronin au guvernat Republica Moldova. Atunci, la Prut, locul „Podurilor de flori” a fost luat de gardul din sârmă ghimpată! Atunci, la Prut, vameșii și ceilalți amploiați ai regimului comunist s-au transformat în adevărați cerberii care păzeau, cu strășnicie, granița împotriva „expansionismului românesc”! Acesta a devenit cel mai teribil dușman al regimului lui Voronin! Însă, după cum timpul nu poate fi oprit, nici cerberii lui Voronin nu au putut opri, la Prut, „expansionismul românesc”, fiindcă el aducea acea legătură sfântă dintre frații de același neam și de același sânge. El era acela ce aducea în Basarabia spiritul de dreptate și de adevăr, împotriva basmelor staliniste, preluate de comuniștii lui Voronin, despre „poporul moldovenesc” și „limba moldovenească”!

Oamenii de cultură din Basarabia, intelectualitatea, scriitorii, în primul rând, s-au aflat în fruntea luptei pentru redeşeptare națională. Ei au fost cei care au primit cu drag și s-au atașat din primul moment de ceea ce guvernarea comunistă numeau „expansionismul românesc”, fiindcă el aducea cu sine limba, cultura și literatura română. Acesta era așteptat de multă vreme de intelectualii basarabeni. Fiindcă niciunul dintre ei nu a uitat cuvintele rostite de Alexei Mateevici: „N-avem două limbi și două literaturi, ci una singură, aceeași cu cea de peste Prut. Asta ca să nu mai vorbim degeaba”! Așa aveau să se nască

Liceul „Petre Ștefănuță” din Ialoveni: Serafim Belicov, acad. Mihai Cimpoi, Dumitru Dan Maxim, Valeriu Matei, Nicolae Băciuț, Valentin Marica, Ilie Șandru, Nicolae Gheorghe Șincan, Vera Bălan Tudor, director

Liceul Teoretic din Ruseștii Noi, raionul Ialoveni

la Chișinău, după 1990, aproape 20 de biblioteci cu carte românească, înființate de instituțiile similare din România. Astfel, locul fostelor „Poduri de flori” a fost luat de actualele „Poduri de carte românească”, fiindcă nimic nu e mai de folos omului decât cititul cărților. „Iar cu cărțile se întâmplă – cum spunea Voltaire – ca și cu focul de pe vetrele noastre: iei acest foc de la vecin, îl aprinzi la tine, îl dai altora și astfel e al tuturor”.

Din această convingere, s-a născut și proiectul inițiat de Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu”, din Chișinău (director, poetul Valeriu Matei), pentru organizarea unui ciclu de conferințe publice și a altor manifestări de popularizare a cărții românești în rândul tineretului basarabean, din mediul urban și rural, cu participarea unor scriitori din România și din Republica Moldova. Acestea s-au desfășurat în perioada 21-29 octombrie a.c., în trei etape succesive. La prima dintre acestea, organizată în raionul Ialoveni, în zilele de 21-22 octombrie, au fost invitați să participe, scriitorii mureșeni, colaboratori ai revistei „Vatra Veche” (redactor-șef Nicolae Băciuț), alături de scriitorii basarabeni colaboratori ai revistei „Viața Basarabiei” (director academicianul Mihai Cimpoi).

Cea dintâi acțiune comună a avut loc la Liceul „Petre Ștefănuță”, din orașul Ialoveni, cu participarea scriitorilor mureșeni: drd. Nicolae Băciuț, poet, director al Direcției pentru Cultură a județului Mureș, dr. Valentin Marica, poet, senior-editor la Radio Târgu-Mureș, pr.dr. Gheorghe Nicolae Șincan, prof. Dimitrie Poptămaș, →

ILIE ȘANDRU

președintele Fundației Culturale „Vasile Netea” din Târgu-Mureș, și prof. Ilie Șandru, prozator, președintele Fundației Culturale „Miron Cristea” din Toplița, președintele Forumului Civic al Românilor din județele Covasna, Harghita și Mureș.

Alături de ei s-au aflat scriitorii basarabeni: academicianul Mihai Cimpoi, directorul revistei „Viața Basarabiei” și președinte al Asociației Oamenilor de Creație din Republica Moldova, Valeriu Matei, poet, directorul Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, Dumitru Dan Maxim, prozator, și Serafim Belicov, poet. Activitatea desfășurată la liceul din Ialoveni a continuat apoi la Liceul Teoretic din comuna Costești, iar a doua zi, în 22 octombrie, la alte două importante școli din același raion, Ialoveni: Liceul Teoretic „Aurel David” din comuna Bardar și la Liceul Teoretic din comuna Ruseștii Noi.

În cadrul acestor întâlniri, cei prezenți, cadre didactice și elevi, au putut afla lucruri interesante despre cele mai recente creații literare ale scriitorilor prezenți și au ascultat frumoasele recitaluri de poezie, susținute de poezii Valeriu Matei și Nicolae Băciuț. În același timp, activitățile culturale, menite să promoveze și să popularizeze literatura română de pe ambele maluri ale Prutului, dialogul purtat cu ocazia acestora între creatorii de literatură și cititori, au avut darul să lămurească tânăra generație asupra direcției europene spre care Republica Moldova se îndreaptă, pentru a se încadra, în mod firesc, în rândul celorlalte popoare din Europa unită. Aceasta va fi calea ce va conduce spre regăsirea unității naționale. Este dorința unanimă a tuturor românilor, atât a celor din Țară, cât și a celor din Basarabia, ca Europa unită să nu se oprească la Prut. Fiindcă și „*Basarabia noastră este o țară românească tocmai ca și celelalte țări de peste Prut, locuite de frații noștri...*”. Așa au crezut cei care au pus temelia unirii în 1918, așa cred și generațiile actuale ale românilor basarabeni.

Nu puteam părăsi Chișinăul, mureșeni fiind, fără să dăm curs invitației pe care ne-a făcut-o doamna Claudia Șatravca, directoarea Bibliotecii „Târgu-Mureș”, una dintre importante instituții culturale ale Chișinăului, în care cartea românească se află la loc de cinste, iar numărul cititorilor care o caută este în continuă creștere. Biblioteca „Târgu-Mureș” a luat ființă prin strădaniile depuse de domnul prof. Dimitrie Poptâmaș, fostul director al Bibliotecii Județene Mureș, care poate fi mândru de „puiul” creat de instituția pe care a condus-o mulți ani, care crește și se împlinește frumos pe pământul românesc al Basarabiei. Popasul făcut la Biblioteca „Târgu-Mureș”, deși scurt, a fost rodnic și plin de învățăminte pentru tinerii cititori prezenți la întâlnirea cu scriitorii mureșeni. Ei i-au putut vedea și cunoaște pe cei ale căror cărți le găsesc pe rafturile bibliotecii; le-au aflat gândurile și preocupările lor legate de viitoarele creații literare. La rândul lor, aceștia s-au convins că tânăra generație a Basarabiei gândește și vorbește românește. Și citește literatură română.

Pe drumul de întoarcere, cugetând la toate acestea, mi-am reamintit de spusese lui Alexei Mateevici, în 1917, și de marele adevăr cuprins în ele: „*N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași cu cea de peste Prut. Aceasta să se știe din capul locului, ca să nu mai vorbim degeaba!*”

La Liceul Teoretic din Costești, raionul Ialoveni

La Liceul Teoretic „Aurel David” din Bardar

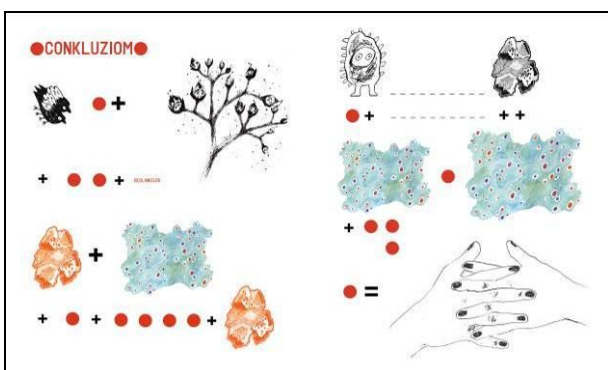

Nicolae Băciuț, Valeriu Matei și Valentin Marica, la TV Moldova

Valentin Marica, Dimitrie Poptâmaș, Valeriu Matei, Nicolae Gheorghe Șincan, Nicolae Băciuț, la Radio Vocea Basarabiei

OCHIUL CICLOPULUI

Ilustrație de Ilinca Maria Lăzărescu-Seda

Starea prozei

Drumul cu lupi

Înaintam pe valea strămtă, cu șuvița-i de apă lunecând ca o șopârlă printre colțuroasele și lucioasele pietre ce-i semănau albia în dreapta. Iar pe cealaltă parte, cu pieptul muntelui năvălind parcă peste noi, reducând luminozitatea vremii de vară. Pătrunseserăm deja în umbra pădurii. Pe aici, după o cotitură mai pronunțată a Văii Țibăului, un drumeag suia abrupt, croindu-și calea printre brazii drepți ca lumânarea și bogăți în cetini, împotmolindu-se undeva, acolo aproape de vârf, într-un loc liniștit și fulguit cu flori, o poieniță în care abia se lăsa percepută căsuța.

„Căsuța din pădure”, îmi spuse badea Vasile Dindeal, bărbatul voinic de la volan care-și oprise taman aicea Loganul, deschizându-i portierele din față. O făcuse fostul maistru de odinioară, acum cu părul nins, care știa la tot pasul valea împădurită, pentru a ne destinde puțin trupurile amorțite și să încercăm a ne ținti barem, cât ne stă în putință, cu soarele-n ochi – ACEL LOC. Nici unul, nici altul nu reușisem, dar intuiam pe unde s-ar afla.

„Colo locuia Frăguța, îmi spuse mai apoi fostul maistru, în timp ce ne așezaserăm pe iarbă, cu o sticlă din apa de vizavi de noi.

Frăguța, o căimăniță frumoasă tare, pentru care Cojocicu, pădurarul cel tânăr din echipă, ca să n-o știe între atâția prin cabană noaptea, îi ridicase căsuța. Oamenii nu-l priviseră cu pică, păreau indiferenți la ceea ce făcuse, deși lipsa femeii le înfrâna unora pornirile lăuntrice. Pesemne îl înțelegeau, îi dădeau pace să înnopteze la ea, după cum îi era voia. Chiar și atunci, pe un ger de crâpau pietrele, în săniuța trasă de Buian al său, din fânul pe care era câteodată culcat beat criță, zărindu-i-se doar genunchii. Murgul mergea la pas, știindu-i meteahna și, fără să-i simtă șfichiuitul biciuștei pe crupă, se oprea sub gemulețul Frăguței. Pe drumul ăsta îngust, unde conduc mașina azi, își aveau cărare lupii. Ei nu încălecau nămeții într-aiurea, umblau în haită, unul după altul, cu al mai vajnic în frunte. Nu știusem din istorisiri să fi atacat pe cineva, aveau destule căprioare și mulți cerbi. Doar pe frigul ce se întetea aprig sau să fi suflat viscolul zile în șir, poate săreau la om. Cum a fost și-n noaptea aceea...”

„Spune, spune că-s numai ochi și urechi la vorbele matală.”

Din paharele de plastic sorbirăm apa rece. Badea Vasile Dindeal își dresе glasul și continuă: „Chefuisse cam mult Cojocicu, copitele calului de nimereau vreo piatră scoteau scânteii, pocneau copacii. Îi lăsase pe ai lui fără a putea fi oprit și, pierzându-se cu săniuța tot mai mult printre codri, îl simțiseră. Săriseră la cal, acesta smucise și Cojocicu rămase culcat în zăpadă, animalul urmându-și calea. Fiarele abandonaseră calul și tăbărâră pe umbra ca o mogâldeață din zăpadă. Și de atunci drumușorul cățarat pe creasta din stânga se numește „COJOCICU”.

Ceva mai târziu, Loganul oprise lângă o potecuță șerpuitoare și firavă, la capătul căreia, într-un luminiș, observaserăm stâna. Ne-ar fi întâmpinat câinii dacă n-am fi auzit vocea ciobanului. Pașii ne purtau deja, retrăind pe măsură ce ne apropiam de bordei, aievea, secerență cu secerență, întâmplarea aflată, acum reînviată în imaginație.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Directori de onoare

MIHAI SIN

acad. MIHAI CIMPOI

Acad. ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori: Cezarina Adamescu, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Vasile Larco, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga,

Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), M. N. Rusu (New York), Adriana Yamane (Japonia), Dalila Osby (Turcia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2012 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2014-0952